

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

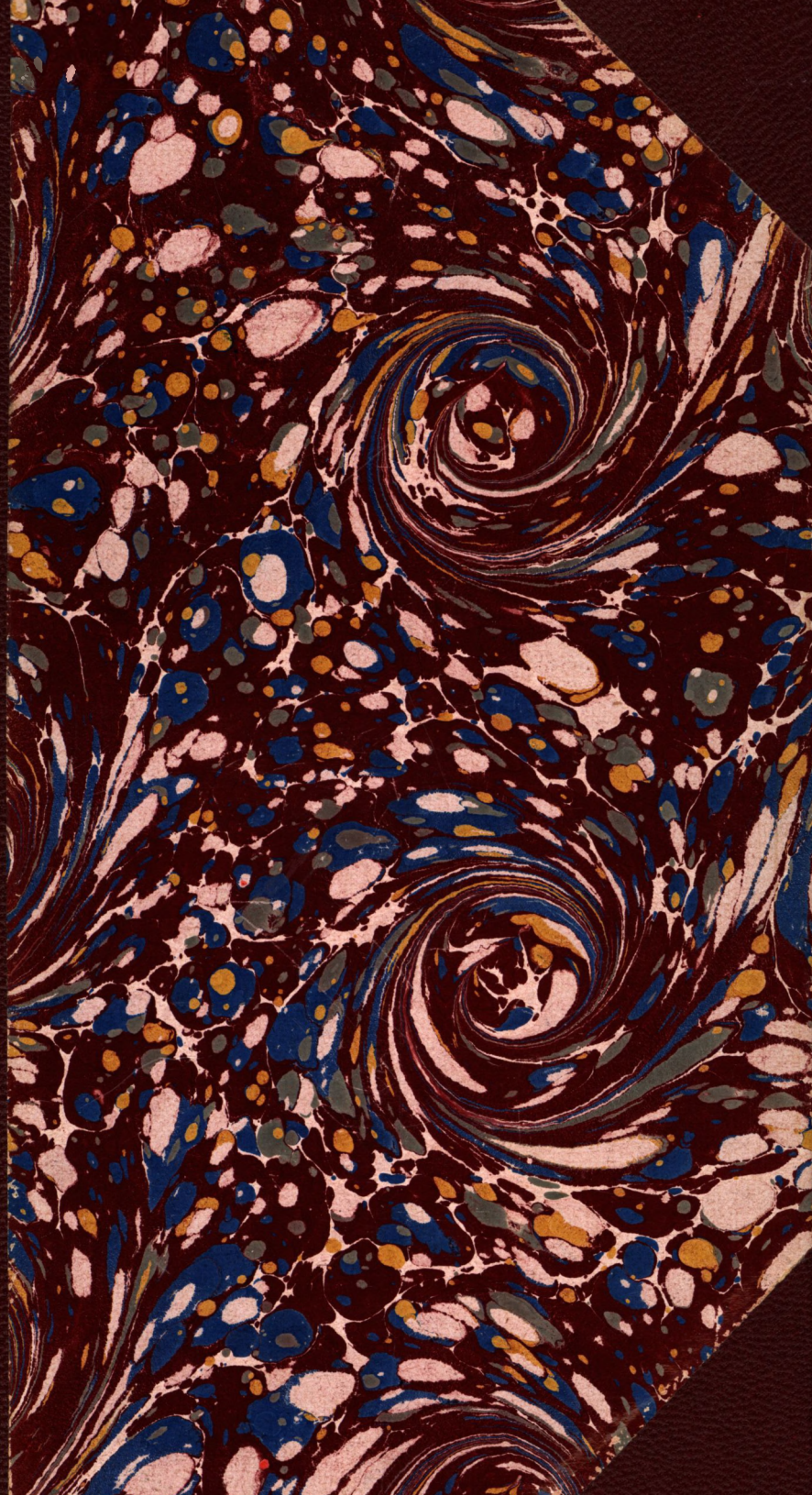
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

60DE AARGANG
(10. RÆKKE 6. BIND)

1939

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION:
EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1939

Redigèret af Samfundets Skriftudvalg
ved
H. HJORTH-NIELSEN

INDHOLD.

Præste- og Landmandsslægten Krag (Kragh). Af Hovedarkivar <i>H. Hjorth-Nielsen</i> og mag. art. <i>Albert Fabritius</i>	1
Briterne i Helsingør omkring 1801. Af Kaptajn <i>Gordon Norrie</i>	61
Smaa Meddelelser.	
Overkammerherre Grev Ditlev Reventlow. Bidrag til hans Karakteristik. Af <i>L. B.</i>	73
Glahn-Samfundet. Af <i>L. B.</i>	73
Arence Huulegaards Efterslægt	74
Bemærkninger om Meddelelses-Teknikken i Stamtavler. Fremført paa Mødet 14. Nov. 1938. Af dr. med. <i>K. A. Heiberg</i>	75
Lidt om Slægten Tøxen. Af <i>Andreas Sidelmann</i>	76
Spørgsmaal og Svar.	
1. Trap. 2. Nielsen-Lerche. 3. Bakke	79
Samfundets Regnskab for Aaret 1938	80
Af J. L. Heibergs Kærlighedsbreve fra Bordskuffen. Af Teaterhistoriker <i>Robert Neiiendam</i>	81
Worsaaes Optegnelser. Nogle Kommentarer. Ved mag. art. <i>S. P. Skov</i>	87
Lise Groth's Slægt. Af Landinspektør <i>Thorvald Lindhard</i>	93
Drabet paa Otte Emmiksen paa Stensgaard. Ved Lektor <i>Hans H. Fussing</i>	101
Optegnelser om Slægten Kjærskov i Danmark og Norge. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	106
Familienavne i Ø. og V. Han Herred. Af Kommuelærer <i>P. Rønn Christensen</i>	116
To Svogre. Borgmester Claus Christensen, Reenbergernes Stamfader, og Magister Jens Ostenfeld af Slægten med de røde Roser. Personer og Forhold i Viborg i det 17. Aarhundrede. Af Oberstløjtnant <i>Chr. Bokkenheuser</i>	127
Släktskapen i andra led mellan konungarne Valdemar I, Knut Erikson och Bela 3. Av kammerherre <i>Hans Toll</i>	160
Anmeldelser	164
Svar.	
1. Trap. 2. Nielsen-Lerche	167
Bøger indsendt til Redaktionen	168
Familien Pætges. Nogle Antegnelser til »Et Liv, gjenoplevet i Erindringen«, af Johanne Luise Heiberg. Ved Kontorchef <i>Richard Høeg Brask</i>	169
Bidrag til Biskop Jens Paludan-Müllers og Amtsprovst Peter Vilhelm Lützens Historie. Af Dr. theol. <i>Skat Arildsen</i>	187
Alexander Hamilton og hans mødrene Slægt. Tidbillede fra Dansk Vestindiens Barndom. Af Generalmajor <i>H. U. Ramsing</i>	225

Fortegnelse over den danske Stamtavle-Litteratur i Aarene 1937 og 1938	271
Anmeldelser	277
Smaa Meddelelser.	
Worsaaes Optegnelser. Nogle Kommentarer	281
Herr Kontorchef Olrik og »Pater est —« Reglen. Af mag. art. <i>Albert Fabritius</i>	281
Om Kirkebøgerne i Nordtyskland	281
En Rettelse til »Norske, svenske og finske frivillige Officerer og Læger i den danske Hær og Flaade i Krigene 1848—50 og 1864«. Af Kaptajn, Kammerjunker <i>Hector Boeck</i>	282
Spørgsmaal og Svar.	
Spørgsmaal. 1. Petit — Kelp — Sommer. 2. Falsen — Dalhuus — Sigersted — Thomsen	284
Svar. Bakke	284
Samfundets Anliggender	285
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. November 1939)	286
Register	292

PRÆSTE- OG LANDMANDSSLÆGTEN KRAG (KRAGH).

Af *H. Hjorth-Nielsen* og *Albert Fabritius*.

Den efterfølgende Stamtavle er Resultatet af et i flere Perioder udført Samlerarbejde, hvis væsentlige Dele for en halv Snes Aar siden er tilvejebragt af Hovedarkivar *H. Hjorth-Nielsen*. Det derved samlede Materiale, som udgør Grundstammen i den foreliggende Publikation, er paa Foranledning af Kammerherre *G. Krag* suppleret og ført à jour af Undertegnede, hvorved særlig en mere systematisk Undersøgelse vedrørende de ældste Slægtled er blevet foretaget, ligesom der er paavist Forbindelse med den fra Mølleren *Jens Gottfried Krag* (Nr. 10) nedstammende Slægtsgren, som nu fører Navnet *Kragh*, og hvorover Overbanemester *Thorvald Kragh* har udarbejdet en i Lystryk foreliggende Stamtavle.

Paa Grund af Stamtavlen Tilvejebringelse ved forskellige Forfattere og til forskellig Tid har det ikke kunnet undgaas, at de meddelte Oplysninger ikke er helt ensartede, saaledes vil f. Eks. Daabsoplysninger kun enkelte Steder være anført, og det lader sig ikke gøre i Enkeltheder at fordele Ansvaret mellem Forfatterne, hvortil dog maa bemærkes, at Indledningen i sin nuværende Form, den statistiske Behandling af Materialet og selve Opstillingsprincipperne alene skyldes Undertegnede.

For den Interesse, som adskillige af Slægtens Medlemmer har vist Arbejdet tidligere og nu, er Forfatterne Tak skyldig; særligt takkes Ingeniør *Carl L. Servais*, Gentofte, og Overbanemester *Thorvald Kragh*, Aarhus, for den Beredvillighed, hvormed Resultaterne af deres gennem flere Aar fortsatte selvstændige Undersøgelser er blevet stillet til Disposition.

Albert Fabritius.

Den foreliggende — rent agnatiske — Descendenstavle omfatter ialt 233 Personer, fordelt over 9 Slægtled; for 3 Personers Vedkommende savnes Oplysning om Kønnen, de øvrige 230 Personer er fordelt med 125 Mænd og 105 Kvinder. Fordelt efter Slægtled er der:

Tab. 1.

Gen:	Mænd	Kvinder	ialt
1:	2	—	2
2:	4	1	5
3:	4	3	7
4:	3	4	7
5:	16	14	30
6:	18	18	36
7:	41	31	72
8:	31	27	58
9:	6	7	13
ialt:	125	105	230

Af disse 233 Personer mangler for 12's Vedkommende Oplysning om Alder og Civilstand, af de øvrige er 31 Mænd og 29 Kvinder, ialt 60, døde før eller endnu ikke fyldt 18 Aar; af de resterende 161 Personer var:

90 Mænd, hvoraf 69 gifte og 21 ugifte
71 Kvinder, „ 42 „ „ 29 „

dvs. at 76,67 % af Mændene og 59,15 % af Kvinderne indgik Ægteskab. Hosstaaende Tabel 2 viser Fordelingen efter Generationer og Civilstand:

Tab. 2.

Gen:	Gifte		Ugifte		ialt	Under 18 Aar		ialt
	M.	K.	M.	K.		M.	K.	
1:	2	—	—	—	2	—	—	2
2:	1	1	1	—	3	1	—	4
3:	2	2	1	—	5	1	1	7
4:	3	3	—	1	7	—	—	7
5:	7	7	3	—	17	5	5	27
6:	12	10	—	3	25	4	2	31
7:	26	15	8	10	59	7	6	72
8:	16	4	8	15	43	7	8	58
9:	—	—	—	—	—	6	7	13
ialt:	69	42	21	29	161	31	29	221

For de gifte Mænds Vedkommende vil Tabel 3 vise Forholdet mellem Ægteskaber med og uden Afkom:

Tab. 3.

Gen:	med Børn	uden Børn	ialt	indg. i Tiden
1:	2	—	2	1668—75
2:	1	—	1	1715
3:	2	—	2	1754—56
4:	3	—	3	1783—93
5:	7	—	7	1818—38
6:	12	—	12	1850—1909
7:	21	5	26	1891—1931
8:	10	6	16	1920—37
ialt:	58	11	69	

Det fremgaar af denne Tabel, at 58 Ægteskaber eller 84,06 % havde Børn, medens 11 eller 15,94 % var barnløse; bemærkelsesværdigt er det, at samtlige Ægteskaber i de første 6 Generationer (indgaaet i Tiden 1668 til 1909) har været frugtbare, medens 5

af de i Tiden 1891—1931 indgaaede 26 Ægteskaber eller 19,23 % er barnløse, og af de i Tiden 1920—37 indgaaede 16 Ægteskaber 6 eller 37,50 % endnu er uden Børn.

Antallet af Kuld er saaledes 58, omfattende ialt 231 Personer (nemlig exclusive 1. Slægtled), dvs. 3,983 pr. Kuld; saafremt der kun regnes med 2—7 Slægtled bliver der 27 Kuld med ialt 157 Personer, dvs. 5,815 Børn pr. Kuld. Kuldenes Størrelse i henholdsvis 2—7 og 8—9 Slægtled fremgaar af hosstaaende Oversigt:

Tab. 4.

Antal Børn pr. Kuld	Antal Kuld		ialt
	i 2—7 Gen.	i 8—9 Gen.	
17	1	—	1
9	4	—	4
8	2	—	2
7	2	—	2
6	5	2	7
5	5	1	6
4	1	4	5
3	2	5	7
2	4	7	11
1	1	12	13
	27	31	58

Hvad Levealderen angaar, maa vi nøjes med at betragte de uddøde Generationer 1—6, omfattende ialt 87 Personer, hvoraf 17 maa fraregnes, fordi tilstrækkelige Oplysninger savnes; de øvrige 70 omfatter 40 Mænd, hvoraf 24 gifte og 16 ugifte, og 30 Kvinder, af hvilke 19 er gifte og 11 ugifte.

Gennemsnitslevealderen for disse 70 Personer var 48,21 Aar; for de 40 Mænd 49,525 og for de 30 Kvinder 46,5 Aar. De 24 gifte Mænd opnaaede en gennemsnitlig Levealder paa 69,08 Aar. Som det vil fremgaa heraf og af hosstaaende Fordeling efter Aldersklasser er 17 gifte og 3 ugifte Mænd af ialt 40, altsaa 50 %, blevet over 70 Aar, det samme gælder for 11 gifte og 1 ugift Kvinde; og af de 20 Mænd er 13 blevet over 75, 8 over 80, 6 over 85 og 1 over 90 Aar gammel. Denne Slægtens hidtil ældste Mand er Pastor Christian Ernst Krag (Nr. 45), der var født 12. Februar 1804 og døde 5. November 1896 i en Alder af lige ved $92\frac{3}{4}$ Aar. Af Kvinderne blev 12 over 70, 8 over 75, 6 over 80, 2 over 85 og 1 over 90 Aar, nemlig Margrethe Assens, født Krag (Nr. 63), der var født 28. April 1820 og døde 4. Januar 1912 i en Alder af $91\frac{8}{12}$ Aar.

Tab. 5.

Levealder	Mænd		Kvinder		ialt	
	Gft.	Ug.	Gft.	Ug.	Gft.	Ug.
90—94	1	—	1	—	2	—
85—89	5	—	1	—	6	—
80—84	—	2	3	1	3	3
75—79	4	1	2	—	6	1
70—74	7	—	4	—	11	—
65—69	2	—	2	—	4	—
60—64	1	—	2	—	3	—
55—59	—	—	—	—	—	—
50—54	—	—	—	—	—	—
45—49	—	—	—	—	—	—
40—44	1	—	—	—	1	—
35—39	2	—	—	—	2	—
30—34	1	1	1	1	2	2
25—29	—	1	2	1	2	2
20—24	—	—	1	—	1	—
15—19	—	1	—	—	—	1
10—14	—	—	—	—	—	—
5—9	—	1	—	2	—	3
1—4	—	2	—	3	—	5
under 1	—	7	—	3	—	10
	24	16	19	11	43	27

Generationerne 7—9 omfatter ialt 146 Personer, af hvilke 41 er døde, nemlig:

25 Mænd, hvoraf 11 gifte, 6 ugifte, 8 Børn under 18 Aar
 16 Kvinder, „ 1 „ 5 „ 10 „ „ „ „

Af de resterende 105 Personer mangler Oplysning om Køn for 3, tilbage bliver 102, fordelt med

Gen: 7: 19 Mænd og 20 Kvinder, ialt 39
„ 8: 28 „ „ 22 „ „ 50
„ 9: 6 „ „ 7 „ „ 13
53 Mænd og 49 Kvinder, ialt 102

Af disse 102 mangler Aldersangivelse for en, de øvrige 101 er fordelt paa følgende Aldersklasser:

Tab. 6.

	VII		VIII		IX		ialt		sam- let
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
80—84	1	—	—	—	—	—	1	—	1
75—79	—	1	—	—	—	—	—	1	1
70—74	2	3	—	—	—	—	2	3	5
65—69	4	3	—	—	—	—	4	3	7
60—64	5	3	—	—	—	—	5	3	8
55—59	4	4	—	—	—	—	4	4	8
50—54	—	2	—	—	—	—	—	2	2
45—49	1	2	1	—	—	—	2	2	4
40—44	1	1	6	1	—	—	7	2	9
35—39	—	1	3	5	—	—	3	6	9
30—34	1	—	6	4	—	—	7	4	11
25—29	—	—	2	4	—	—	2	4	6
20—24	—	—	4	4	—	—	4	4	8
15—19	—	—	3	3	1	1	4	4	8
10—14	—	—	2	1	1	2	3	3	6
5—9	—	—	—	—	1	—	1	—	1
1—4	—	—	1	—	2	1	3	1	4
under 1	—	—	—	—	—	3	—	3	3
	19	20	28	22	5	7	52	49	101

Slægtens ældste nulevende Medlem, der tilhører 7^e Slægtled, er Stamtavlens Udgiver, Kammerherre G. Krag (Nr. 143), der er født 1857.

Ved Beregning af Alderen ved første Ægteskabs Indgaaelse betragter vi Generationerne 1—7, der omfatter ialt 53 gifte Mænd; for 6 af disse mangler Oplysning om Alder ved Ægteskabets Indgaaelse, de resterende 47 Mænd var gennemsnitlig 30,62 Aar, da de giftede sig første Gang. I de samme Generationer har 38 Kvinder giftet sig; for 2's Vedkommende mangler tilstrækkelig Oplysning, de øvrige 36 havde en Gennemsnitsalder af 26,03 Aar ved første Ægteskabs Indgaaelse. Fordelingen efter Alder fremgaar af hosstaaende Tabel 7.

Tab. 7.

	M.	K.	ialt
60—64	1	—	1
45—59	—	—	—
40—44	2	—	2
35—39	5	1	6
30—34	13	6	19
25—29	25	16	41
20—24	1	12	13
under 20	—	1	1
	47	36	83

Hvad angaar Aldersforskellen mellem Ægtefællerne haves for de 53 Mænd ingen Oplysninger i 8 Tilfælde; af de øvrige 45 var 3 paa Alder med, 36 ældre og 6 yngre end deres første Hustru; Aldersforskellen var for de 36 ældre Mænds Vedkommende fra 1 til 22 Aar, for de 6 yngre Mænd fra 2 til 8 Aar. Gennemsnitlig var disse 45 Mænd 5,31 Aar ældre end deres første Hustru. For de 38 kvindelige Slægtmedlemmers Vedkommende mangler Oplysning om 1, af de øvrige 37 var 1 paa Alder med, 31 yngre end deres første Ægtefælle, varierende fra 1 til 18 Aar og 5 ældre end deres første Mand, varierende fra 1 til 7 Aar. Gennemsnitlig var disse 37 Kvinder 4,51 Aar yngre end deres første Mand.

Samtlige 230 Slægtsmedlemmer (bortset fra de 3, for hvilke overhovedet ingen Oplysninger foreligger) er fordelt paa følgende Maade efter deres Fødested:

Tab. 8.

	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		IX		ialt		Sam- let
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
Sjælland	—	—	4	1	—	—	—	—	9	8	5	6	8	9	9	9	1	3	36	36	72
Fyen	—	—	—	—	4	3	2	3	7	6	13	12	22	13	5	1	—	1	53	39	92
Jylland	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	7	6	9	7	1	—	18	14	32
Udlandet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	8	10	4	3	16	16	32
Uvist	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
	2	—	4	1	4	3	3	4	16	14	18	18	41	31	31	27	6	7	125	105	230

De nulevende 102 Slægtsmedlemmer (der ses stadig bort fra de 3, for hvilke der mangler Oplysninger) opholder sig nu i følgende Lande:

Tab. 9.

Lande	VII		VIII		IX		ialt		Sam- let
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
Danmark	11	17	18	11	2	4	31	32	63
Norge	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Sverige	2	1	1	—	—	1	3	2	5
England	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Ungarn	—	—	—	1	—	—	—	1	1
U. S. A.	5	1	5	4	2	1	12	6	18
Canada	1	—	3	4	—	1	4	5	9
Argentina	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Chile	—	—	—	1	2	—	2	1	3
	19	20	28	22	6	7	53	49	102

Hvad angaar Fordelingen efter Erhverv for Mændenes Vedkommende, drejer det sig om 125 Mænd, af hvilke 31 er døde

før eller endnu ikke er fyldt 18 Aar; af de resterende 94 mangler Oplysning om Livsstilling for 12; de øvrige 82 fordeler sig paa følgende Maade:

Tab. 10.*)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	ialt
A. Landbrug									
2. Gaardejer og Forpagter...	—	—	—	—	1	3	2	1	7
3. Husmænd	—	—	—	—	1	—	—	—	1
4. Selvst. Landbr. iøvrv.....	—	—	1	2	2	—	2	1	8
7. Forvaltere etc.....	—	—	—	—	—	—	2	—	2
12. Medhjælp etc.....	—	—	—	—	—	—	1	—	1
	—	—	1	2	4	3	7	2	19
B. Haandværk og Industri									
31. Næringsmidler I.....	—	—	—	—	—	1	—	—	1
37. Beklædningsind. I	2	—	—	—	—	—	—	—	2
41. Husbygningsind. I	—	—	—	—	—	—	3	—	3
42. „ II	—	—	—	—	—	—	—	1	1
43. Træ- og Møbelind. I.....	—	—	—	—	1	—	—	—	1
55. Overordn. tekn. Pers.....	—	—	—	—	—	—	2	5	7
58. Underordn. Kontorpers...	—	—	—	—	—	—	1	—	1
	2	—	—	—	1	1	6	6	16
C. Handel og Pengeomsætn.									
65. Varehandel, Chefer	—	—	—	—	—	—	4	3	7
69. „ Kontorpers.....	—	—	—	—	—	—	1	—	1
71. Pengeinst., Chefer	—	—	—	—	1	1	—	—	2
72. „ Overord. Pers.....	—	—	—	—	—	—	2	—	2
73. „ Underord. „	—	—	—	—	—	—	1	2	3
	—	—	—	—	1	1	8	5	15
D. Trafik og Kommission									
87. Jernbane: Overordn.....	—	—	—	—	—	1	1	—	2
90. Telegraf: „	—	—	—	—	—	—	1	—	1
105. Skibsredere	—	—	—	—	—	—	1	—	1
113. Mæglere	—	—	—	—	—	—	1	—	1
	—	—	—	—	—	1	4	—	5
E. Immateriel Virksomhed									
120. Stats- og Komm. Admin.	—	—	—	—	—	—	2	—	2
121. Rets- og Politivæsen.....	—	—	—	—	—	—	1	1	2
122. Hær og Flaade	—	1	—	—	—	1	—	—	2
123. Kirkelig Virksomhed	—	1	1	1	2	3	1	—	9
124. Undervisningsvæsen	—	—	—	—	—	—	1	—	1
125. Sundhedsvæsen	—	—	—	—	—	2	2	1	5
126. Litterær og kunstn.	—	—	—	—	—	—	1	4	5
127. Student etc.	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	—	2	1	1	2	6	8	7	27

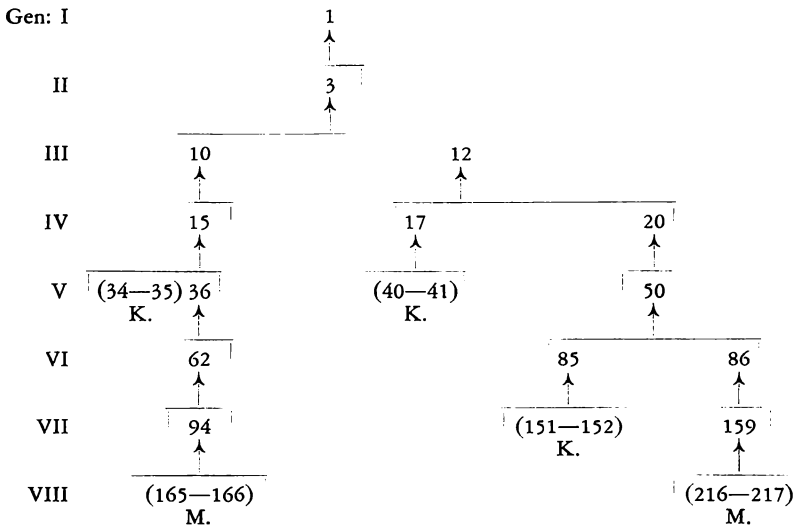
*) Gruffordelingen efter Statistisk Aarbogs Principper.

Samlet i Hovedgrupperne:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	ialt
A. Landbrugsvirksomhed	—	—	1	2	4	3	7	2	19
B. Haandværk og Industri.....	2	—	—	—	1	1	6	6	16
C. Handel og Pengeomsætn....	—	—	—	—	1	1	8	5	15
D. Trafik og Kommission.....	—	—	—	—	—	1	4	—	5
E. Immateriel Virksomhed ...	—	2	1	1	2	6	8	7	27
	2	2	2	3	8	12	33	20	82

Det fremgaar af disse Oversigter, at Slægten i de ældste Generationer fortrinsvis har været beskæftiget ved Landbruget eller i de frie Erhverv, især som Præster; i seks af de otte Generationer er Præstestand og Jordbrugsvirksomhed repræsenteret, indtil 6' Generation medregnet er endda de frie Erhverv og Landbruget aldeles overvejende, idet af disse Generationers 25 Mænd 8 har været Præster, 2 Militære og 2 ved Sundhedsvæsenet, medens Landbruget har beskæftiget 7. I de senere Generationer er der derimod en tydelig Tendens imod en Overgang til fortrinsvis Beskæftigelse i de praktiske Fag, Handel, Haandværk og Industri.

Indgift i den agnatiske Descendens foreligger ikke. Af Tvil-
lingfødsler forekommer 5, og i alle Tilfælde er Tvillingerne af samme Køn, nemlig tre Par Piger og to Par Drengene. Disse Tvil-
lingfødsler er dog, som hosstaaende skematiske Oversigt viser, temmelig spredte:

20. Marts 1699 døde i sit Hus i København Enken efter Kgl. Majst. Teltmager *Jacob Sørensen*, *Anne Marie Jacobsdatter*. Hendes Bo blev straks taget under Skiftebehandling af Københavns Magistrat og 11. Maj s. A. foretoges Session i Boet i hendes Hus i Løvstræde, hvor hun var død.¹ Arvingerne var hendes Børn, fire Sønner og fem Døtre, nemlig:

- a. *Jacob Jacobsen*, Skræddersvend.
- b. *Søren Jacobsen*, Kommunitetets Ridefoged i Sjælland.
- c. *Mourits Jacobsen*, Borger og Skrædder i København.
- d. *Peter Jacobsen*, Skræddersvend i København.
- e. *Sophia Maria Jacobsdatter*, *Jens Krags* Skrædders Hustru.
- f. *Anne Marie Jacobsdatter*, *Christopher Kraels* Skrædders Hustru.
- g. *Johanne Marie Jacobsdatter*, *Hieronymus Grobbe* Korporals Hustru.
- h. afg. *Bodel Jacobsdatter*, *Johan Smit* Skrædders Hustru, hendes efterladte to Børn *Dorethe Marie Smit*, 20 Aar, og *Anne Marie Smit*, 19 Aar.
- i. *Ellen Jacobsdatter*, *Ole Mogensen's*, boende i Bergen, paa hvis Vegne Sr. *Christian Galschiøt* var Kurator, anordnet af Magistraten.

Skiftet sluttede allerede 25. Juli 1699. Boets Formue blev opgjort til 1.681 Rdlr., Gælden udgjorde 1.482 Rdlr., Overskudet 199 Rdlr. 11 ß, som blev delt mellem *Jacob*, *Peter*, *Johanne Marie* og *Ellen*, idet de øvrige Arvinger frafaldt Krav under Henviisning til, hvad de allerede havde oppebaaret til Uddannelse eller i Medgift. Huset i Løvstræde, der var vurderet til 1.250 Rdlr., blev ved 2. Auktion 2. Juni 1699 solgt til Billedskærer *Svend Lorentzen*.²

Den blandt Arvingerne nævnte Skrædder *Jens Krag* er Stamfader til den nedenfor behandlede Slægt. Første Gang han med Sikkerhed er paatruffet, er 31. August 1668, da der blev udstedt Bevilling for Skrædder *Jens Christensen Krag* og *Sophia Maria Jacobsdatter* til at vies uden Trolovelse og Lysning.³ Vielsen har formentlig fundet Sted i Helliggejst Sogn, hvor Bruden hørte hjemme.

Om *Jens Christensen Krag's* Herkomst er det ikke lykkedes at fremskaffe Oplysninger. Sandsynligheden taler for, at han var Københavner af Fødsel, og Faderen har vel, ligesom han selv og hans Broder *Anders Krag*, været Skrædder. Der nævnes 1620 en *Christen* Skrædder i Kirkestræde,⁴ 1656 en *Christen* Skrædder i Rosengaarden;⁵ Hovedskatten af 1645 nævner en *Christen Jensen* Skrædder med sin Hustru i Øster Kvarter Nr. 11⁶ og en Skrædder *Christen Jensen*, Enkemand, i Klosterstræde 19;⁷ disse to nævnes begge i Københavns Pantebøger i 1640'erne og 50'erne,⁸ men naturligvis tillader det sparsomme Kildemateriale ikke Opstillingen af nogen Hypothese.

I Mandtallet 1659 nævnes to Skræddere med Navnet *Jens Christensen*, den ene i Skindergade (i Klædebo Kvarter),⁹ den anden i Løvstræde (i Frimands Kvarter),¹⁰ men en nærmere Under søgelse viser dog, at ingen af dem synes at være identisk med den i 1668 nævnte Jens Christensen Krag. Jens Christensen Skrædder i Skindergade ejede endnu 1671 og formentlig endnu til 1686 dette Hus;¹¹ Jens Christensen Skrædder i Løvstræde boede endnu her i 1668,¹² men tør næppe antages at være Krag.

Hvornaar Jens Christensen Krag har taget Borgerskab lader sig heller ikke fastslaa, men det maa vel antages at være sket kort Tid før hans Bryllup. Det er lige saa lidt lykkedes at fastslaa hans Bopæl i de første Aar efter 1668, maaske har han først fra omkr. 1674 været Husejer. I 1674 boede han paa Købmagergade i Frimands Kvarter i umiddelbar Nærhed af *Maria Fochum Schumachers* Hus paa Hjørnet af Løvstræde, og vel sagtens i samme Hus som *Anders Krag* Skrædder, der anføres paa Købmagergade i Folkeskatten 1673 og 1674.¹³ Her blev Jens Krag boende, indtil han 17. Juni 1678 købte en Ejendom paa den anden Side af Købmagergade (Købmager Kvarter Nr. 17, nu Matr. 12, Husnr. 28). Sælgeren var *Helvig*, afg. *Jacob Petersens*, der lod 2.000 Sldlr. staa mod Pant i Huset. Denne Obligation blev udslettet 10. Februar 1690, efter at Ejendommen var brændt.¹⁴

I Slutningen af 1689 eller maaske i Begyndelsen af 1690 blev Jens Krags Ejendom ødelagt ved Ildsvaade. Det ses, at Ilden er opstaaet hos en af hans Lejere — *Lambert Parykmager* — og den har grebet saaledes om sig, at ikke alene Krags egen Gaard er nedbrændt, men ogsaa de to følgende Ejendomme op imod Kronprinsensgade har lidt Skade ved Branden.¹⁵

Kort forinden — nemlig 23. Juli 1689 — var der udgivet en ny »Brandordning udi København og Kristianshavn«, hvorved forskellige Forsigtighedsregler blev indskærpet, og hvori der blev truffet ret rigoristiske Bestemmelser med Hensyn til Overtrædelser. Saaledes bestemtes det, at den, der ved uforsætlig og uagtsom Op træden foraarsagede Ildsvaade, skulde være pligtig at erstatte Skaden og i Mangel heraf straffes med Fængsel og Arbejde.¹⁶ Jens Krag har i Kraft heraf forlangt Erstatning af Lambert Parykmager og har omsider stævnet ham ved Bytinget, hvor Byfogden *Friedrich Eisenberg* dog afsagde Frifindelsesdom under Hensyn til, at Lambert under 10. Marts 1690 »af sær kongelig Mildhed og Naade« var blevet »befrjet for dend Erstatning og Straf, hand der for effter Loven kunde blive tilkiendt at lide. Dog skal hand tiltengt være at betale til Brand Cassen tyve Rigsdaler«.¹⁷ Desværre er Sagens Akter ikke bevaret, men det synes dog klart, at Jens Krag har ment, at Kongen kun kunde befri Lambert for den Straf, som han maatte ifalde efter Loven, og at han uagtet Befrielsesbrevet

dog var pligtig at erstatte den Skade, han — Jens Krag — havde lidt, og han appellerede derfor Sagen til Raadstueretten, hvor hans Sagfører Prokurator *Peder Olufsen Kierup*¹⁸ 5. August 1691 inkamnerede Sagen. Denne blev 12. August 1691 optaget til Dom, og 8. Oktober 1691 stadfæstede Magistraten Byfogdens Kendelse under Henvisning til det nævnte Befrielsesbrev og til, at Lambert Parykmager havde fremlagt Kvittering fra Politimester *Claus Rasch* for at have betalt de 20 Rdlr.¹⁹

Jens Krag selv opnaaede 8. Marts 1690 kgl. Bevilling paa Frihed for Skatter (Told, Accise og Konsumtion undtagen) for 6 Aar »j henseende til hans udj seeniste ulychelig jldbrand paa Kiøbmagergaden her sammestedtzt erlidne store skade«. ²⁰

Krag lod straks Ejendommen genopføre, hvorved Grundtaxeringen blev sat op fra 325 til 365 Rdlr.²¹ Han optog 10. Marts 1690 et Laan paa 684 Rdlr. Kroner af Vor Frue Skoles Midler,²² 14. December 1691 laante han yderligere 324 Rdlr.²³ og endelig 3. Juli 1693 endnu 400 Rdlr. Kroner af Skolen.²⁴ Disse Obligationer blev alle indfriet og udslettet af Pantebogen 25. Juni 1706.

Om Jens Krag kan det iøvrigt oplyses, at han i 1683 paatog sig Formynderskabet for *Anne Marie Johansdatter Smith*. Hun var Datter af den forannævnte Skrædder *Johan Smith* og *Bodil Jacobsdatter*, og saaledes Søsterdatter af Jens Krags Hustru. *Bodil Jacobsdatters* Skifte sluttede 23. November 1683; hun efterlod en Søn, *Nicolaj Johansen Smith*, der da var 1 Aar gammel, men som var død før 1699 og begravet i den tyske Urtegaard, samt to Døtre, *Dorethe Marie* og *Anne Marie*. For den ældste, der var født ca. 1678, var Morfaderen Teltmager *Jacob Sørensen* Formynder, og efter hans Død overtoges Formynderskabet 21. Januar 1695 af hans Søn Skrædder *Mouritz Jacobsen*. Hun ægtede senere Guldtrækkersvend *Herman Roede*, der 13. November 1702 kvitterede for Arven. *Anne Marie Smith*, der var født ca. 1680, blev gift med Skrædderen *Joachim Carnatz*, der 21. November 1701 fik hendes Arv udbetalt af Jens Krag.²⁵ Denne havde under 9. Februar 1685 givet Overformynderen en Obligation i sit Hus paa 400 Sldr. 1 Mk. for denne Arv,²⁶ og for at kunne præstere Udbetalingen laante han 20. Juni 1701 af Etatsraad *Niels Benzon* 600 Sldr. mod Pant i Huset. Denne Obligation blev 30. Juni 1705 udslettet af Pantebogen, uden at det kan ses, om Krag har optaget noget nyt Laan.²⁷

I 1686 paatog Jens Krag sig endvidere — som det nedenfor nærmere vil blive omtalt — Formynderskabet for Skrædderen *Anders Christensen Krag's Søn Christen*, der imidlertid døde 1694.

Jens Krag opføres endnu to Gange som Formynder, men i intet af disse Tilfælde er det muligt at udtale sig nærmere om hans Forbindelse med de paagældende Familier. I 1692 døde

Skrædderen *Rasmus Sørensen* i St. Helligeststræde, og som Formyndere for hans Børn udmeldtes 18. Juli *Jens Krag* Skrædder paa Købmagergade for *Kirstine Rasmusdatter*, der da var 12 Aar gammel; *Poul Christensen* Skrædder i Regnegade for *Anders Rasmussen* (5½ Aar); Sporemager *Didrik Sørensen* for *Cathrine Rasmusdatter* (2 Aar) og Skrædder i Farvergade *Claus Sørensen* for *Søren Rasmussen* (9¾ Aar); han var tillige Kurator for det ældste Barn, den 19-aarige *Thomas Rasmussen*. At *Jens Krag* blev Formyndere for den ældste Datter kunde tyde paa et Slægtskabsforhold, men dette lader sig ikke med det forhaandenværende Kildemateriale udrede. Skiftet sluttede 6. September samme Aar med Underskud.²⁸ — Det andet Tilfælde er i 1694, da *Krag* 20. August blev udmeldt til Formyndere for den 12-aarige *Jørgen Johansen* i Stedet for afg. Skrædder *Hans Pedersen Klein*. Drengen var Søn af Skrædder i Læderstræde *Johannes Christensen*, hvis Enke ægtede Skrædderen *Morten Schur*. 4. April 1701 gav *Jørgen Johansen*, der da var i Mesterlectien i Vor Frue Skole, Afkald for Arven; *Jens Krag* paatog sig fortsat Kuratellet for ham.²⁹

Det er sandsynligvis dette sidste Forhold, der 28. Februar 1701 foranledigede, at Overformynderne stævnedes *Jens Krag* for Raadstueretten. 14. Marts 1701 blev *Sagen* udsat paa *Krags* Begæring, og 5. April — altsaa Dagen efter det ovennævnte Afkald — meddelte Overformynderne Magistraten, at *Sagen* havde sin Rigtighed, hvorefter den blev hævet.³⁰ Det kan saaledes — da Protokollen for Februar 1701 ikke er bevaret — ikke ses, hvorom *Sagen* har drejet sig.

Af borgerlige Ombud ses *Jens Krag* at have beklædt Posten som Rodemester i Købmager Kvarter, sandsynligvis for Aarene 1681 og 82; Perioden var to-aarig, og medførte Frihed for Grundskat.³¹ Der er bevaret en Attest fra 1682 om islandsk Købmand *Sigvart Jonsen*, som bærer *Krags* Underskrift: »*Jens Krge*«;³² hans Underskrift findes ogsaa i det forannævnte Skifte efter hans Svi-germoder, hvor han imidlertid har skrevet sit Navn helt ud: *Jens Christensen Krag*.

Om *Krags* Virksomhed vil der næppe kunne oplyses noget med Sikkerhed. Sandsynligheden taler for, at han — trods de haarde Skattepaalæg under og efter den skaanske Krig og det Tab, han har lidt ved Ildebranden i 1689/90 — har klaret sig temmelig godt. Hans Navn er ikke truffet i Restancelisterne, og det Hus, han ejede paa Købmagergade, maa have været ret stort; herpaa tyder ikke alene, at 2.000 Sldr. af Købesummen blev staaende i Huset, men ogsaa at han til Stadighed havde Lejere boende; efter Husets Genopførelse i 1690 boede mindst tre andre Familier i hans Ejendom.³³ — Dersom man skal dømme efter Antallet af Tjenestefolk, synes hans Forretning at have været mest blomstrende i Mid-

ten af 1670'erne, saaledes betalte han i 1. Termin 1675 Folkeskat for 4 Svende og 2 Piger, i anden Termin s. A. derimod kun af 3 Svende og 1 Pige,³⁴ og dette Tal holdt sig uforandret til 1689, da han kun opføres med 2 Tjenere.³⁵ Paa gode økonomiske Kaar tyder det ogsaa, at han kunde holde to Sønner til Studeringerne.

Om Jens Krag's Familieforhold vides ikke meget udover det forhen anførte. Af Børn kendes kun to Sønner, den senere Provst *Christian Krag*, og *Ole Krag*, søm 1699 blev immatrikuleret i København, men hvis videre Skæbne er ukendt. Af Skatteregnskaberne kan det dog ses, at han har haft flere. I 1684 og endnu 1692 opføres han med tre Børn, i 1699 nævnes kun 1, men i 1704 — sidste Gang han er paatruffet i Regnskaberne — to Børn.

Hvornaar *Jens Krag* er død, vides desværre ikke. Han nævnes som sagt sidste Gang i Skatteregnskaberne 1704, men da der intet Regnskab findes før 1710, giver dette kun ringe Vejledning. Imidlertid levede han endnu 11. Juni 1706, da han solgte sit Hus paa »Kjøbmager Gaden imellem *Jacob Bløchert* Bagers Gaard paa dend eene og *Jacob Gieldsche* Sucherbagers Gaard paa dend anden Side, med 7 Windofne og een Bilegger Ofn, dend eene deraf med 2de Messing Pillaer (!) og een med 8te Messing Knapper, dissligeste fersch Pompevand og Brøndwand i Gaarden saa og alle Hyller og Dretter, samt all huis muur- og nagelfast er, med alle andre Pertinentier, som det nu er indhegnet og begreben, indtet undertagen i nogen Maade.«³⁶ Køberen var Instrumentmager *Carl von Mandern*, der 22. Juni 1706 lod Skødet tinglyse. Købesummen er beklageligvis ikke anført; det oplyses blot, at der skulde betales 1 Rdlr. aarlig Jordskyld til Helliggejst Hospital. — I Indkvarteringsmandtallet for 1708 opføres en *Jens Krag* i Klerkegade 337; om det er Jens Christensen Krag, maa dog staa hen som uvist.

Som ovenfor nævnt kendes en Broder til Jens Christensen Krag, Skrædderen *Anders Christensen Krag*. Noget afgørende Bevis for, at de var Brødre, findes vel ikke, men baade Profession og Patronym taler herfor, og end mere den Kendsgerning, at Jens Krag blev Formynder for den ældste Søn af Anders Krag; en Bestyrkelse vil man vistnok ogsaa med Rette kunne søge deri, at Anders Krag i 1673 og 1674 opføres paa Købmagergade i Frimands Kvarter i — saavidt det kan skønnes af de anførtes Rækkefølge — det samme Hus, som Jens Krag ejede indtil 1678.³⁷

Ved Købekontrakt af 11. Maj 1681 købte Anders Krag af kgl. Mønsterskriver ved Tøjhuset *Niels Eskildsen* dennes Ejendom »liggendis paa dend sønder siede udi Kongensgade østen op till *Conradt Meisling* snedker och westen op til *Jacob Bull* glarmesters waaning, streckende sig fra Adelgaden af nær udi sønder til welbaarne H. Estats Raads *Albrecht Gyldenspars* gaard, grund og

staldhuuss«. Købesummen er ikke nævnt. Skødet blev udstedt 20. Juni 1681 og læst samme Dag,³⁸ og samtidig lod Raadmand *Ditmar Bøfke* læse Anders Krag's Obligation paa 800 Rdlr. mod Pant i denne Ejendom. Obligationen, der skulde forrentes med 6 pCt. var udstedt 11. Juni, og til Vitterlighed underskrev *Hans Balk* og *Rasmus Markussen*.³⁹

Anders Krag havde før den Tid boet paa Østergade, hvor han nævnes, da han 22. Juli 1678 blev Formynder for den 5-aarige *Anne Andersdatter*; hun var Datter af Skrædderen *Anders Jørgensen* i Kongensgade, og fik ved Skiftet, der sluttede 2. August, udlagt 288 Dlr. 1 Mk. 7 Sk., hvortil Moderen lagde 50 Dlr. Moderen ægtede senere Skrædder *Olaf Carlsen*, og Anne Andersdatter blev gift med Skrædder *Jens Jørgensen*, der 19. Juli 1694 gav Kvittering for Arven dels til Olaf Carlsen, dels til Anders Krag's Eftermand, Skrædder *Christen Jensen (Kaarsberg)*.⁴⁰

Endnu i 1678 paa tog Anders Krag sig et Formynderskab, nemlig for Skrædderen *Torben Bendtsens* Datter *Anne*. Da *Rasmus Markussen*, som var Svoger til Anders Krag, var Formynder for den ældste Søn, den senere Skrædder *Bent Torbensen*, ligger det nær at antage, at Torben Bendtsen har været gift med en Søster til Rasmus Markussen og til Anders Krag's Hustru. Efter Anders Krag's Død blev Formynderskabet overtaget af Skrædderen *Elias Schutz* i Skindergade.⁴¹

23. Juli 1679 blev Anders Krag endvidere Formynder for den ti-aarige *Maren Hansdatter*, Datter af Skrædderen *Hans Andersen*; hendes Moders Skifte var afholdt i November 1671. Maren Hansdatter ægtede Musketer ved Fodgarden *Hans Pedersen*, der 29. November 1698 kvitterede Anders Krag's Eftermand for Arven.⁴²

Anders Krag fik 28. December 1675 Bevilling til uden foregaaende Trolovelse og Lysning at vies til *Karen Rasmusdatter*,⁴³ Forholdet mellem hende og Bryggeren *Rasmus Markussen* maa saaledes — paa Grund af Patronymerne — have været et Halv-søskendeforhold.

Anders Christensen Krag døde i 1686, og 9. September sluttede Skiftet, hvorved der udlagdes 363 Sldr. 3 Mk. $13\frac{3}{5}$ Sk. til hver af hans to Sønner, og 181 Sldr. 3 Mk. $14\frac{4}{5}$ Sk. til hans Datter. Som Kurator under Skiftet fungerede Skrædder *Johan Andreassen* i Kongensgade, og som Formyndere udmeldtes *Jens Krag* for den 9-aarige Søn *Christen*, *Rasmus Markussen* for den 6-aarige *Rasmus* og den tilkommende Stiffader *Christen Jensen* Skrædder for den 2-aarige *Ellen Krag*, hvis Arvepart Moderen havde forhøjet til 200 Sldr., foruden at hun gav hende 100 Dlr. til en opredt Brudeseng.⁴⁴

Jens Krag's Myndling *Christen Andersen Krag*, døde imidler-

tid ung; ved Skiftet efter ham 19. Juli 1694 fik Broderen yderligere 136—3—4²/₅ og Søsteren 68—1—10¹/₅.⁴⁴

Som det fremgaar heraf ægtede *Karen Rasmusdatter* efter Krag's Død Skrædderen *Christen Jensen*, der senere nævnes med Familienavnet *Kaarsberg*. Hun døde i December 1710, og C. J. Kaarsberg maa være død omtrent samtidig, thi 23. Februar 1711 blev *Morten Jensen* Brygger paa Nørregade Formynder for *Ellen Andersdatter Krag*, hvis Alder nu angives til 26½ Aar. 3. Marts 1711 paabegyndtes det fælles Skifte efter *Christen Jensen Kaarsberg* og *Karen Rasmusdatter*, samt efter deres fælles Datter *Kirsten Jensdatter Kaarsberg*, og 24. Januar 1713 sluttede det med, at der tillagdes *Ellen Krag* 581 Rdlr. 13 Sk., for hvilken Sum hendes Mand Skrædder i Læderstræde *Bernhardus Busch* 14. August 1715 gav Afkald.⁴⁵

Det fremgaar af disse Skifter, at *Anders Christensen Krag's* Søn *Rasmus*, er identisk med den senere bekendte Viceadmiral *Rasmus Krag*, hvis Fader ellers angives at have været en Skrædder *Jens Pedersen*.⁴⁶

FØRSTE SLÆGTLED.

1. a. *Jens Christensen Krag*, † efter 11. Juni 1706. Skrædder i København.

~ ca. 1668 (Bevilling 31. August) *Sophia Maria Jacobsdatter* (F: Skrædder, senere kgl. Teltmager *Jacob Sørensen* og *Anne Marie Jacobsdatter*), levede endnu 29. September 1717.

Mindst tre Børn, hvoraf kendes 2 Sønner:

2. Slægtled I, Nr. 3—4.

2. b. *Anders Christensen Krag*, † København 1686, før 23. August. Skrædder i København.

~ ca. 1675/76 (Bevilling 28. December 1675) *Karen Rasmusdatter*, † København omkr. December 1710. (Hun ~ 2° Skrædder i København *Christen Jensen Kaarsberg*).

3 Børn kendes: 2. Slægtled II, Nr. 5—7.

ANDET SLÆGTLED.

- I. *Skrædder Jens Christensen Krag's* Sønner med *Sophia Maria Jacobsdatter* (se Nr. 1).

3. a. *Christian Krag*, * København ca. 1673, † Middelfart 1742, begr. sst. 12. November.

Immatrikuleret ved Københavns Universitet 24. Juli 1693, Præceptor hos Stiftamtmand Henning Ulrik Lützwow, søgte 1703 Stillingen som Feltpræst ved Oberst Uetter-

wicks jyske Rytterregiment i engelsk-hollandsk Sold i Brabant; Udnævnelsen er ikke fundet, men han angives at have været Feltpræst i Brabant og derefter Feltprovst, og i sin Ansøgning om Sognepræsteembedet i Middelfart i 1714 angiver han selv at være Feltprovst ved de danske Tropper i Brabant og Feltpræst ved Livregimentet til Hest; han anfører da, at hans Legemskræfter baade af »de mange haarde og besværlige Fattiguer og tiltagende Alder mærkværdiget er blevet svækket«. 28. August 1714 Sognepræst i Middelfart og Kauslunde. — Om hans Liv i Middelfart er intet oplyst; det skal blot nævnes, at blandt Fadderne til hans Børn findes nævnt *Anna Maria*, Hr. *Johannes Krag's* Kæreste i Holsten og Hr. *Hans Krag* i Gamborg. Med den førstnævnte, Johannes Krag i Holsten, menes Præsten til Hørup paa Als, som var Søn af Forgængeren i Embedet *Johannes* eller *Jens Knudsen Krag*. Patronymet tyder ikke paa nærmere Slægtsforbindelse. Præsten i Gamborg var *Hans Lauritzen Krag*. Sandsynligheden taler for, at begge var tilstede som Kolleger, Gamborg er Nabosogn til Middelfart, og Vejen til Als var jo heller ikke lang i en Tid, hvor Rejsen ad Søvejen var langt lettere og bekvemmere end ad Landevejen.

~ 1715 (Bevilling til Vielse i Huset 16. Marts) *Magdalene Boysen* (F: Sognepræst til Maugstrup og Jegerup *Jacob Boysen* og *Anna Margrethe Krahe*), * ca. 1695, † Gelsted 18. Januar 1784, 88 Aar, 12 Uger gl., begr. 28. s. M. sst.

7 Børn: 3. Slægtled, Nr. 8—14.

4. b. *Ole Krag*, * København ca. 1679, †

Kom i Herlufsholms Skole S. Hansdag 1696, dimitteret 1699, immatrikuleret i København 22. Juli. Skæbne ubekendt.

II. *Skrædder Anders Christensen Krag's Børn med Karen Rasmussen* (se Nr. 2):

5. a. *Christen Krag*, * København ca. 1677, † sst. 1694. Skifte afholdt 19. Juli 1694.
6. b. *Rasmus Krag*, * København ca. 1680, † Slangerup 6. Oktober 1755.

Lærling i Sø-Etaten 31. December 1697, fik 25. Juni 1698 Tilladelse til at sejle med Fregatten Hvide Falk paa Konvojrejse til Portugal, 22. Marts 1699 anbefaledes hans Ansøgning om at maatte gaa i fremmed Tjeneste af Admiralitet og 28. Marts s. A. Rejsepas til Udlandet. Sekondløjtnant 30. Januar 1701, gjorde s. A. Tjeneste paa Or-

- logsskibet Prins Georg, Premierløjtnant 21. Juli 1703, gik 1704 med Prins Carl i Eskadre paa Kongerejsen til Norge, fik 13. Februar 1708 Tilladelse til at gaa i fremmed Tjeneste, og anfører ved denne Lejlighed, at *Gyldenløve* har betalt for hans Information i Matematik og Skibsbygning, i engelsk Tjeneste 1708—09, Kaptajn løjtnant 16. April 1709, Kaptajn 8. Marts 1710, Kommandørkaptajn 7. Oktober 1713, deltog 1715 ombord i Admiral Rabens Flag-skib Elephanten i Slaget ved Rügen 8. August, Kurér til Kongen med Underretning om Slaget, 1717 Generaladjutant hos Admiral Raben ombord i Orlogsskibet Prins Christian, Schoutbynacht 25. November 1735, Chef for 2. Division 7. Januar—26. September 1736, Viceadmiral 26. September s. A., Afsked 30. December 1746 med 800 Rdlr. i Pension. — Krag havde godt Kendskab til Skibsbygning og leverede i 1720'erne flere Tegninger til saadanne, Orlogsskibet Prins Friderich blev 1731 bygget efter hans Tegning. Han rivaliserede stærkt med den bekendte Fabrikmester *Knud Benstrup* og var Medlem af den Kommission, som skulde undersøge Benstrups Skyld i, at det af ham byggede Orlogsskib Christianus Sixtus stak for dybt; han voterede her for, at Benstrup skulde hænges for med Forsæt at have ødelagt Flaadens største Skib. Gjorde 28. August 1755 Testamente til Fordel for sin Søsterdatter *Anna Sophie Busch*, Registrator *Niels Børgesens* Enke. — Ugift.
7. c. *Ellen Krag*, * København ca. 1684, † sst. 1751, begr. Helligaandskirkens Lange Capel Nr. 53, 12. November, 67 Aar.
 ~ ca. 1715 *Bernhardus Busch*, * ca. 1666, † København 1732, 66 Aar gl., begr. Helligaandskirkens Lange Capel Nr. 53 30. December s. A. Skrædder i København. (Gift 1° København Trinitatis K. 31. Maj 1698 *Dorthe Nielsdatter*).

TREDIE SLÆGTLED.

- Sognepræst Christian Krag's Børn med Magdalene Boysen.*
 (se Nr. 3).
8. a. *Jacob Gotlieb Krag*, døbt 5. Juni 1716 i Middelfart, † Gelsted 13. Juni 1796, begr. der.
 Han kaldes ved sin Død i Kirkebogen »*Studiosus*«, men ses ikke immatrikuleret i København. — Ugift.
9. b. *Jens Godfred Krag*, * Middelfart 1717, hjemmedøbt, Daabspublikation 29. September, † sst. i Januar 1718, begr. 23. Januar.

10. c. *Jens Gottfried Krag*, * Middelfart 1718, hjemmedøbt, Daabspublikation 29. September, † efter 1787.
 Student 1739. Ejer af en Gaard i Vonsild Sogn, N. Tyrstrup Hrd. Købte 28. December 1766 Bierne Mølle, Rønninge Sogn, som han 18. December 1779 solgte til sin Svigersøn *Jens Barfoed*, men endnu beboede indtil 1784. 1787 levede han hos sin Broder i Gelsted Præstegaard.
 ~ Vonsild 23. August 1754 *Magdalene Sophie Witte* (vist ~ 1° Maarvild).
 2 Børn: 4. Slægtled, I, Nr. 15—16.
11. d. *Anne Margrethe Krag*, * Middelfart 7. April 1720, døbt der 15. April, † Nyborg 18. Februar 1791.
 ~ Middelfart 5. August 1743 *Peter Saxesen*, * 8. Januar 1709, † Nyborg 12. December 1788, begr. der 23. December.
 Birkedommer i Wedellsborg Birk 2. Januar 1734, Kancelliraad 29. Oktober 1758, Regimentsskriver i Kolding 31. Januar 1764, Justitsraad 20. September 1765, Amtsforvalter i Københavns Amt 14. Oktober 1766, i Nyborg 25. August 1767, Afsked 19. August 1779. — 1758—64 Ejer af Lindbjerggaard, Ølgod Sogn, og fra 1770—72 ejede han sammen med Forvalter *H. 7. Bredahl* og *Jens T. Svitzer* Godset Raschenberg, Aunslev Sogn.
12. e. *Mauritz Gotthold Krag*, * Middelfart 14. Marts 1722, Daabspublikation 15. s. M., † Gelsted 10. Juni 1797.
 Student 1739, privat dimit., Baccalaur 1745, cand. theol. 1748, opholdt sig derefter 5 Aar i København. 30. Maj 1755 blev han personel Kapellan i Gelsted og Rørup, 6. Juli 1756 Sognepræst til Balslev og 5. September 1764 til Gelsted og Rørup Sogne. — Skiftet efter ham afholdtes 2. December 1797. Han efterlod sig 8.543 Rdlr. I Henhold til hans Testamente af 24. September 1794 skulde hans Hustru forlods have 3.000 Rdlr. og Stedet Kragssberg, der siden blev solgt for 1.350 Rdlr.
 ~ (formentlig i Balslev) 1756 *Cathrine Elisabeth Meyer* (F: Sognepræst til Gelsted og Rørup *Peter Casparsen Meyer* og *Martha Charlotte Schebye*), * ca. 1730, † Kragssberghuset, Gelsted Sogn, 15. Januar 1798.
 5 Børn: 4. Slægtled II, Nr. 17—21.
13. f. *Sophie Agathe Krag*, * Middelfart 1724, døbt 13. August, † Odense 4. Marts 1797, begr. 9. Marts (Sct. Knuds K.).
 ~ før 1750 *Hans Drejer* (F: Farver i Odense *Hans Peter Drejer* og *Deliane Lund*), * Odense 1730, døbt 18. December, † sst. 23. August 1794.
 Farversvend i Odense, købte 1763 Munkemølle, som

han tilligemed en Gaard i Tommerup 1768 solgte til sin Broder *Jacob Drejer* og *Christen Blangsted*. Han boede derefter paa Mageløs, men maatte 1775 paany overtage Munkemølle, som han derefter 11. Juni 1786 skødede til *Anders Jørgensen* af Skovmøllen. 1781—86 kst. Medlem af Odense Magistrat. Landvæsenskommissær.

14. g. *Christina Magdalena Krag*, * Middelfart 1727, døbt der 3. September, † sst. 1730, begr. 7. September.

FJERDE SLÆGTLED.

I. *Møller Jens Gottfried Krag's Børn med Magdalene Sophie Witte* (se Nr. 10).

15. a. *Peter Hartvig Krag*, * Vonsild 20. Marts 1755, † Værløse 20. Februar 1828, begr. der 29. Februar.

Kromand i Lille Værløse. Gaardmand og Lægdsforstander sst.

~ 1° N. N., * ca. 1766, † Værløse 1787, begr. 28. Januar.

~ 2° *Marie Christine Larsdatter* (F: Skovfoged *Lars Andersen* i Bakkehuset i Bagsværd og *Boel Christine Jacobsdatter*), * Gladsakse 1771, døbt der Dom. 20. p. Trin. (13. Oktober), † Værløse 20. Juli 1814, begr. der 26. Juli.

3 Børn af 1. Ægteskab, 14 af 2.:

5. Slægtled I, Nr. 22—38.

16. b. *Kirstine Magdalene Krag*, * Vonsild 1757, døbt der 8. Maj, †

~ Rønninge 26. November 1779 *Jens Barfoed* (F: Sognepræst *Anders Barfoed* og II Hustru *Anna Magdalene Bloch*), * i Lumby 2. April 1756, † Højerup 24. Februar 1797. Købte 1779 Bierne Mølle af sin Svigerfader, men opgav den omkring 1784—85, omvandrende Skolehjælper og Bagersvend. — Ægteskabet opløst.

II. *Pastor Mauritz Gotthold Krag's Børn med Cathrine Elisabeth Meyer* (se Nr. 12).

17. a. *Christian Mauriti Krag*, * Gelsted 17. Februar 1757, døbt der 7. Marts, † Gelsted 26. April 1818.

Student fra Kolding 1779, cand. theol. 11. April 1782, derpaa i otte Aar Huslærer paa Erholm. 5. September 1788 blev han kaldet paa Succession til Gelsted og Rørup Menigheder, blev 11. Februar 1791 personel Kapellan hos Faderen og overtog ved hans Død 1797 Embedet. Fra 1812 ejede han Skjoldemose i Brylle Sogn (solgt 1828). »Duelig og værdig« (Wiberg).

~ Gelsted 27. December 1793 *Juliana Maria Bendixen* (F: Forpagter af Fjellebro *Hans Bendixen* og *Ermegaard Margrethe Fog*), * paa Fjellebro 4. September 1772, † paa Christianslund ved Bogense (Skovby Sogn) 27. Juli 1856.

9 Børn: 5. Slægtled II, Nr. 39—47.

18. b. *Cathrine Sophie Vilhelmine Krag*, * Balslev 1758, døbt der 7. Maj, † Gelsted 10. Februar 1785, begr. der 16. Februar.

19. c. *Martha Charlotte Krag*, * Balslev 1759, døbt der 30. Juli, † Gelsted 1784, begr. der 3. Januar 1785.

~ *Christian Schaldemose* (F: tidligere Ladefoged paa Wedellsborg *Niels Pedersen* i Skallemosehus og *Anne Nielsdatter*), * ca. 1744 (i Gelsted?), † Gelsted 3. Februar 1807. Skibskaptajn. Ejer af Hønneruplund i Gelsted Sogn. (~ 2° Gelsted 2. November 1790 *Christiane Marie Knuff*).

20. d. *Peter Krag*, * Balslev 14. April 1761, døbt der 21. April, † Odense 22. September 1826 (Sct. Knud).

Forvalter paa Erholm. Købte 11. Februar 1790 Munkemølle i Odense.

~ i Huset (Odense Sct. Knuds Sogn) 24. November 1790 *Cathrine Marie Møller* (F: Møller i Skovmøllen, senere i Munkemølle *Anders Jørgensen* og *Gertrud Margrethe Lund*), * Veflinge 19. Januar 1769, † Odense 22. Juli 1831. (Sct. Knud).

4 Børn: 5. Slægtled III, Nr. 48—51.

21. e. *Jacobine Cathrine Krag*, * Balslev 1763, døbt der 22. April, † paa Anderupgaard, Lumby Sogn 28. December 1852.

~ Gelsted 15. April 1791 *Niels Madsen*, * 7. Juni 1748, † paa Østrupkovgaard, Østrup Sogn 11. April 1816.

Forvalter og Forpagter paa Nislevgaard.

FEMTE SLÆGTLED.

I. *Kromand Peter Hartvig Krag's Børn af første Ægteskab med NN.* (se Nr. 15).

22. a. *Kirstine Krag*, * Værløse 1784, døbt 18. April, † s. A., begr. 7. Maj.

23. b. *Peter Gotfried Krag*, * Værløse 1785, døbt 4. Søndag efter Trin. (19. Juni), † s. A., begr. 2. Oktober.

24. c. *Jacob Gotfried Krag*, * Værløse 1787, døbt 28. Januar, † s. A., begr. 18. Februar.

Af andet Ægteskab med Marie Christine Larsdatter:

25. d. *Jens Krag*, * Værløse 1788, døbt 21. September, † sst. 15. Marts 1817, begr. 21. Marts. Sindssvag.
26. e. *Lars Krag*, * Værløse 1789, døbt 29. November, † Gladsakse 30. Marts 1860, begr. der 5. April.
Jordbruger i Lille Værløse, senere i Hjortespring.
~ *Ane Cathrine Pedersdatter*.
6 Børn: 6. Slægtled I, Nr. 52—57.
27. f. udøbt Søn, * Værløse 1791, begr. sst. 25. September, 3 Dage gl.
28. g. *Jacob Krag*, * Værløse 24. August 1792, døbt 26. August, † s. A., begr. der 9. September.
29. h. *Inger Krag*, * Værløse 29. August 1793, døbt 1. September, † sst. 1794, begr. 11. Maj.
30. i. *Inger Krag*, * Værløse 3. April 1795, døbt der 12. April. Konfirmeret sst. 1810.
31. k. *Sophie Krag*, * Værløse 8. Marts 1797, døbt der 30. Marts. Konfirmeret sst. 1811.
32. l. *Christian Krag*, * Værløse 1799, døbt der 21. April, † sst. 29. Januar 1832, begr. 4. Februar.
Kromand i Lille Værløse.
~ *Nicoline Regine Suze* (F: Garver i Frederikssund *Suze*), * Frederikssund 1797, hjemmedøbt 4. August, † Lille Værløse 23. Februar 1879, begr. Værløse 3. Marts.
2 Børn: 6. Slægtled II, Nr. 58—59.
33. m. *Fridrich Krag*, * Værløse 21. November 1801, døbt 20. December, † Værløse 16. Marts 1835, begr. 21. Marts. Druknedede i en Tørvemose paa Lille Værløse Overdrev. Krøbling. — Ugift.
34. n. *Christiane Krag*, * Værløse 1804, døbt 23. September (Tvilling), † s. A., begr. 4. November.
35. o. *Bodil Krag*, * Værløse 1804, døbt 23. September (Tvilling), †
~ Værløse 21. November 1828 *Cornelius Olsen* (F: Gaardmand i Gladsakse *Ole Poulsen* og *Elisabeth Corneliusdatter*), * Gladsakse 25. September 1797, døbt Dom. 16. p. Trin. (1. Oktober), †
Gaardmand i Buddinge.
36. p. *Hans Krag*, * Værløse 1807, døbt 4. Oktober, † efter 1839.
Kromand i Bagsværd.
~ Gladsakse (i Huset) 2. Oktober 1830 *Johanne Petrea Schmauch* (F: Forvalter paa Knuthenborg *Johan Peter Schmauch* og *Johanne Maria Hellesen*), † Helsingør 15. Maj 1869, begr. St. Olai 20. Maj.
3 Børn: 6. Slægtled III, Nr. 60—62.

37. q. *Christiane Krag*, * Værløse 1809, døbt 23. April, † s. A., begr. 5. November.
38. r. *Christiane Krag*, * Værløse 7. April 1811, døbt 8. September, †
- ~ 1° Værløse 1831 (Datoen mangler i Kirkebogen) *Jens Pedersen* (F: Gaardmand *Peder Jensen* og *Kirsten Pedersdatter*), * Buddinge 1810, døbt Gladsakse Dom. 7. p. Trin. (5. August), † Buddinge 24. Juni 1836, begr. Gladsakse 29. Juni. Gaardmand i Buddinge.
- ~ 2° Gladsakse 21. Oktober 1836 *Fjergen Nielsen* (F: Gaardmand *Niels Jensen* og *Anne Poulsdatter*), * Lyngby 1807, døbt 28. Juni, †

II. *Pastor Christian Mauritii Krag's Børn med Juliana Maria Bendixen* (se Nr. 17).

39. a. *Mauritz Gotthold Krag*, * paa Kragstbjerg 5. Oktober 1794, døbt Gelsted K., † Gelsted 21. Juni 1864.
- Student fra Nyborg 1812. Cand. theol. 15. Januar 1816, kst. Adjunkt i Nakskov 1817, virkl. Adjunkt sst. 29. Marts 1818, Sognepræst til Gelsted og Rørup 20. Oktober 1819. (Kaldet havde staaet ledigt siden Faderens Død i April 1818). Ud gav 1845 »Beretning om Vends, Baag og Skovby Herreders Landboforening« og skrev i Ugeskrift for den evangeliske Kirke i Danmark om Mormonerne i Gelsted. »Begavet og nidkær».
- ~ 1° Nakskov 27. August 1819 *Maren Dorph* (F: Købmand i Nakskov *Hans Thrap Dorph* og *Margrethe Reimers*), * Nakskov 1. August 1800, døbt 8. August, † Gelsted 1. Oktober 1824.
- ~ 2° Assens 10. September 1825 *Anne Dorthe Albinus* (F: Apoteker i Assens *Johan Fjergen Daniel Albinus* og *Ellen Margrethe Berthelsen*), * Assens 5. April 1801, † Ørnstrup ved Horsens 6. Maj 1892, begr. Gelsted 12. Maj. 9 Børn: 6. Slægtled IV, Nr. 63—71.
40. b. *Anne Sophia Krag*, * paa Kragstbjerg 23. Maj 1797, døbt Gelsted (Tvilling), † Assens 29. Oktober 1867.
- ~ Brylle 15. April 1826 *Rasmus Andreas Møller* (F: *Ane Cathrine Hansdatter* og udl. *Hans Rasmus Møller* fra Nyborg), * Vester Egede 1. Juni 1796, † Assens 1. Marts 1875. Ejer af Christianslund i Skovby Sogn.
41. c. *Margrethe Elisabet Krag*, * paa Kragstbjerg 23. Maj 1797, døbt Gelsted (Tvilling), † 13. Maj 1799 i Gelsted.
42. d. *Hans Wilhelm Krag*, * Gelsted 30. Marts 1800, † sst. 5. September s. A.

43. e. *Catharine Elisabeth Margrete Krag*, * Gelsted 29. April 1801, †

~ Gelsted 29. April 1827 (Brylle Kirkebog) *Hans Nielsen Rasmussen*, * paa Ornehøj, Rørup Sogn 24. Marts 1802, †, Ejer af Ornehøj og Gildebro Mølle i Fjelsted Sogn.

44. f. *Hans Wilhelm Krag*, * Gelsted 14. Oktober 1802, † Kauslunde 30. August 1880.

Dimitteret fra Skaarup Seminarium, Huslærer paa Vejstrupgaard. Forpagter af Sandagergaard og fra 1837 Ejer af Skrillingegaard i Kauslunde Sogn.

~ Fjelsted 15. August 1838 *Karen Nielsine Junge*, (F: Sognepræst til Fjelsted og Harrendrup *Peter Jørgen Junge* og *Catharina Dorothea Møller*), * Hem 5. December 1817, † Odense 12. Maj 1897.

5 Børn: 6. Slægtled V, Nr. 72—76.

45. g. *Christian Ernst Krag*, * Gelsted 12. Februar 1804, † paa Aldershvile, Dreslette Sogn, 5. November 1896.

Student fra Odense 1823, cand. theol. 27. April 1829. Huslærer hos Justitsraad Bindsbøll paa Flenstofte 1829. Personel Kapellan til Tommerup og Brylle 4. Januar 1832, ordineret 26. Januar s. A., residerende Kapellan til Skovlænge, Gurreby og Søllested 5. December 1834, efter Indstilling af Lehnsgreve Albrecht Schaffalitzky de Muckadell kaldet til Sognepræst for Sønder Broby Menighed 10. April 1835, Sognepræst til Dreslette 10. Marts 1863. Ridder af Dannebrog 4. Januar 1882 ved 50-Aars Præstebubilæet, Afsked 15. November 1885. — Stiftede 1882 et Legat paa 1000 Kr. til Fordel for Dreslette Sogns Fattige.

~ Dreslette 7. November 1835 *Maria Margaretha Wilhelmine Seidelin* (F: Sognepræst i Dreslette, Provst, Konsistorialraad *Valentin Peter Seidelin* og *Margrethe Dorothea Jacobsen*), * Dreslette 10. Januar 1814, † sst. 22. Juli 1891.

5 Børn: 6. Slægtled VI, Nr. 77—81.

46. h. *Benjamin Krag*, * Gelsted 10. Februar 1806, † paa Aldershvile, Dreslette Sogn, 29. December 1886. Ugift.

47. i. *Peter Krag*, * Gelsted 7. Juli 1807, †

Snedker. Han udvandrede til Amerika og antoges ved Skiftet efter Moderen (1856) at være død, da der ikke var hørt fra ham i 15 Aar.

III. Møller Peter Krag's Børn med Cathrine Marie Møller (se Nr. 20).

48. a. *Cathrine Elisabeth Krag*, * Odense 1792, hjemmedøbt 15.

Februar (Sct. Knud), Daabspublikation 6. Marts, † København 16. August 1853.

~ 1818 (Vielsestilladelse 29. Juli) *Henning Johan Pedersen Schouw* (F: Øltapper *Peder Hansen Schouw* og *Christine Nielsdatter Sporman*), * København 29. Maj 1787, døbt St. Nikolaj Kirke 10. Juni, † København 15. Januar 1870.

Sekondløjtnant à la suite i oplandske Dragonregiment 12. Juni 1809 (fra 20. April 1811 søndenfeldske Dragonregiment), virkelig Sekondløjtnant 9. Januar 1812, Premierløjtnant 11. November s. A., à la suite i slesvigske Rytterregiment 24. Maj 1814, forsat til fynske Regiment lette Dragoner 22. Oktober s. A., kar. Ritmester 25. Maj 1817, Sekondritmester i slesvigske Kyrasserregiment 22. April 1828, Eskadronchef 14. Januar 1835, Majors Anc. 26. Juli s. A., kar. Major 3. Juli 1836, entl. 9. Februar 1840, kar. Oberstløjtnant 10. Juni 1841.

49. b. *Margrete Wilhelmine Krag*, * Odense 1794, hjemmedøbt 29. Marts (Sct. Knud), † sst. 31. Maj 1855 (Sct. Knud).

~ Odense i Huset (Sct. Knuds Sogn) 11. Juli 1821 *Søren Møller Bang* (F: Købmand *Johannes Basse Bang* og *Ane Johanne Kirstine Dechner*), * Odense 19. September 1793, Daabspublikation 25. Oktober (Vor Frue), † Odense 9. Oktober 1860 (Sct. Knud).

Uddannet i Handel hos Faderen, var derefter fra sit 19. Aar i Norge, men vendte 1816 tilbage til Odense, hvor han 1821 nedsatte sig som Købmand og Skibsreder. Overformynder og Værge for Sct. Knuds Kirke. 1841—60 Direktør for Fyens Stifts Sparekasse.

50. c. *Mauritz Gotthold Krag*, * Odense 6. Januar 1796, hjemmedøbt s. D. (Sct. Knud), † Odense 17. Marts 1885 (Sct. Knud).

Student fra Odense 1814. Oprettede 1824—25 Ringkloster af tre Bøndergaarde, som laa paa Stedet for det i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede afbrændte Ringkloster. 1832 solgte han Gaarden, da han efter sin Moder overtog Munkemølle, som han først selv drev, men derpaa bortforpantede til sin Søn *Andreas Esbensen Krag*, efter hvis Død han solgte den til Sønnen *Frederik Carl Krag*. Direktør for Fyens Stifts Sparekasse 1841—69. Medlem af Landstinget 1854—59 for 6. Landstingskreds.

~ København, Trinitatis K. 17. Juli 1823 *Antoinette Frederikke Esbensen* (F: Købmand i København *Andreas Esbensen* og *Karine Heide Nandrup*), * København 5. April 1800, † Odense 29. Maj 1864 (Sct. Knud).

6 Børn: 6. Slægtled VII, Nr. 82—87.

51. d. *Caroline Petrine Krag*, * Odense 25. Januar 1809 (Sct. Knud), † i Amerika 4. Marts 1876.
 ~ Gelsted 26. Juni *Carl Johan Friderich Ruge*, * Heide 13. April 1801, † Dutzon ved Washington, USA. 5. Oktober 1876.
 Dr. med. Praktiserende Læge.

SJETTE SLÆGTLED.

I. Jordbruger Lars Krags Børn med Ane Cathrine Pedersdatter (se Nr. 26).

52. a. *Hartvig Larsen*, * Husum 26. Maj 1819, hjemmedøbt 30. Maj, fremstillet i Brønshøj K. 13. Juni s. A. †
53. b. *Krag Larsen*.
54. c. *Ellen Marie Larsdatter*, * Husum 14. Juli 1822, døbt Brønshøj 19. September, †
55. d. *Kristine Larsdatter*, * Jonstrup Vang 2. April 1827, døbt Værløse 17. April, †
56. e. *Peder Larsen*, * Jonstrup Vang 14. August 1831, hjemmedøbt 14. September, † sst. 15. September s. A., begr. Værløse 18. September.
57. f. *Giertrud Larsdatter*, * Jonstrup Vang 10. Februar 1833, døbt Værløse 8. April, †

II. Kromand Christian Krag's Børn med Nicoline Regine Suze (se Nr. 32).

58. a. *Myliane Marie Morville Krag*, * Værløse 20. April 1831, døbt der 30. Maj, † Lille Værløse 21. November 1914, begr. Værløse 28. November. — Ugift.
59. b. *Volrath Mylius Krag*, * Værløse 21. Juni 1832 (posthum), hjemmedøbt 14. August, fremstillet i Værløse Kirke 23. September, † sst. 15. December 1833, begr. Værløse 21. December.

III. Kromand Hans Krag's Børn med Johanne Petrea Schmauch (se Nr. 36).

60. a. *Maria Emilie Kragh*, * Bagsværd 5. August 1831, døbt Gladsaxe 2. Oktober, † Helsingør 4. Februar 1905. Ugift.
61. b. *Juliane Cathrine Kragh*, * Bagsværd 1. Maj 1833, døbt Gladsaxe 4. August, † Helsingør 15. April 1864, begr. St. Mariæ Kirke 21. April.
 ~ *Peter Julius Hansen* (F: *Lorentz Hansen* og *Anne Cathrine*, f. *Hansen*), * Nyhuse 26. Februar 1823, døbt hjemme 4. Marts, fremstillet i Frederiksborg Slotskirke 2. Juli, † Helsingør 25. April 1899.
 Manufakturhandler i Helsingør.
62. c. *Jens Theodor Kragh*, * Bagsværd 19. Januar 1835, døbt

Gladsakse 31. Maj, † Kerteminde 14. November 1910.

Student fra Frederiksborg 1852, cand. theol. 1858. Lærer under Københavns Kommune 1858, Huslærer hos Pastor Brandt, Ollerup, 1859—61, Kapellan pro loco i Hyllested-Venslev-Holsteinborg 1861, ordineret 12. Juni. Sognepræst til Kornerup og Svogerslev Menigheder 1876, entlediget 1908. Formand for Gudbjerg Sogns Sygeplejeforening.

~ 1° Svendborg 15. November 1863 *Ellen Kathrine Lange* (F: Proprietær *Jens Lange* og *Margrethe Dorothea Bredsdorff*), * paa Ødstedgaard, Bredstrup Sg. 18. November 1832, † Kornerup 4. Juni 1886, begr. der 10. Juni.

~ 2° Roskilde Domkirke 17. Juli 1888 *Marcelline Edle Ludovica Hertel* (F: Sognepræst *August Wolfgang Hertel* og *Agathe Louise*, født *Hertel*), * Haarslev 26. Oktober 1852, døbt der 18. Januar 1853, † paa »Sarepta«, Frederiksberg, 17. August 1935.

7 Børn af 1', 2 af 2' Ægteskab: 7. Slægtled I,
Nr. 88—96.

IV. Pastor Mauritz Gotthold Krag's Børn (se Nr. 39).

Af første Ægteskab med Maren Dorph:

63. a. *Margrethe Krag*, * Gelsted 28. April 1820, † København 4. Januar 1912.

~ Gelsted 12. August 1848 *Rasmus Winther Assens* (F: Provst *Erhard Christian Assens* og *Karen Basse Gjorup*), * Hejlskov 9. Juli 1821, † Græsted 21. April 1896.

Student fra Odense 1839, cand. theol. 1843, filosofisk Manuduktør, Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn, kst. Lærer ved Sorø Akademi 1847, Adjunkt 1848, Inspektør ved den daglige Undervisning 1852. Sognepræst til Staby og Madum Menigheder 1857, ordineret 8. August, til Græsted og Maarum Menigheder 1867. R. af Dbg. 1892. R. W. Assens var i nogle Aar Formand for Sammenslutningen af K. F. U. M.

64. b. *Christian Krag*, * Gelsted 19. Marts 1822, † Farstrup 20. Maj 1863.

Student fra Odense 1839, cand. theol. 1845, personel Kapellan til Dover og Venge 1848, til Raarup 1850, Hjelpepræst til Herfølge og Sædder Menigheder fra Januar 1854 til Februar 1855, Sognepræst til Hem og Sem Menigheder 1855, til Farstrup og Lundby 1861. »Nidkær og begavet« (Wiberg).

~ Dover 13. April 1850 *Nicoline Marie Pingel* (F: Sognepræst *Christian Nicolaj Pingel* og *Ane Kirstine Pon-*

saing), * Svejstrup 27. November 1822, † København 31. Maj 1904.

8 Børn: 7. Slægtled II, Nr. 97—104.

65. c. *Juliane Marie Krag*, * Gelsted 14. September 1824, † København 4. September 1903.

~ Gelsted 19. Juli 1861 *Ole Carl Ipsen* (F: Etatsraad, Overtoldinspektør *Lars Ipsen* og *Abel Angel Heiberg*), * Rønne 15. August 1831, † København 4. Februar 1897.

Student privat dimitteret 1849, cand. theol. 1855 og 1856, Studierejse til Tyskland, Frankrig og Italien 1858, personel Kapellan til Gelsted og Rørup Menigheder 1859, ordineret 7. September. Sognepræst til Hjerpsted, Tønder Provsti, valgt 12. December 1862, Valget stadfæstet 29. December, afskediget 20. Maj 1867 paa Grund af Edsnægtelse, Sognepræst til Nordby, Fanø, 31. August s. A., til Hjerm 1874, til Øster-Snede 1877, til Assens og Kjærum Menigheder 1885. Medlem af Bestyrelsen for Kirkelig Forening for Indre Mission 1881 og for Dansk Missionsselskab 1884. R. af Dbg. 1896. Har udgivet forskellige opbyggelige Skrifter.

Af andet Ægteskab med Anne Dorthe Albinus:

66. d. *Johan Marius Daniel Krag*, * Gelsted 28. Maj 1826, † sst. 16. September s. A.

67. e. *Maren (Maja) Johanne Daniella Krag*, * Gelsted 19. September 1827, † København 9. Juli 1923, begr. Garnisons Kgd. 14. Juli.

~ Gelsted 6. August 1853 *Wulff Jacob Christian Klüwer*, * København 30. Oktober 1827, † København 11. Januar 1905, begr. Garnisons Kgd. 16. Januar.

Kadet 1. November 1844, Sekondløjtnant ved 8' Bataillon 1846 (fra 1. Nov. 1845), Premierløjtnants Karakter og Anciennitet 1849, Premierløjtnant i 13. Bataillon s. A., Landinspektør 1860, Kaptajn II i 5. Bataillon 1861, Kompagnikommandør 1863, Kaptajn I 1864, forsat til 26. Bataillon 1867, Oberst og Chef for 5. Bataillon 1877, Chef for 1. Regiment 1885, entlediget 1890 fra 23. Marts at regne. — R. af Dbg. 1862, DM. 1881. Officer af Æreslegionen 1879.

68. f. *Eline Frederikke Wilhelmine Krag*, * Gelsted 3. Marts 1829, † sst. 31. Januar 1836.

69. g. *Sophie Elisabeth Caroline Krag*, * Gelsted 7. Juli 1832, † Andst 8. Maj 1916.

~ Gelsted 31. Juli 1856 *Janus Balthasar Krarup* (F:

Stiftsprovst *Jens Krarup* og *Arnoldine Christine Wormslev*), * Nykøbing M. 22. Juli 1829, † Haslev 12. Oktober 1898.

Uddannet ved Landbrug hos sin Farbroder Provst *Janus Baltasar Krarup* i Gerlev (Horns Hrd.), derefter paa Landvæsensinstituttet Haraldslund ved Aarhus hos sin Fætter *Niels Bygum Christian Krarup*, Forvalter paa forskellige større Gaarde, Lærer ved Landbrugsinstituttet Haraldslund 1851, Indehaver af Landbrugsinstitut paa Skaarupgaard, Ejer af Daugaard ved Vejle og Indehaver af Landbrugsskole sst. fra 1867 til 1874, da han opgav Skolen og solgte Daugaard. Ejer af en Ejendom i Ørnstrup 1874, flyttede 1892 til Assens og boede fra 1897 i Haslev. Krarup er kendt som landøkonomisk Forfatter. — R. af Dbg. 1888.

70. h. *Georg Severin Krag*, * Gelsted 25. Juni 1835, † Assens 11. Maj 1920.

Uddannet ved Landbrugsinstituttet Haraldslund, dimitteret herfra 1855. Forpagter af Gelsted Præstegaards Jorder 1863, senere af Kielshøj i Rørup Sogn. Fuldmægtig paa Assens Amtstue.

- ~ Gelsted 4. November 1863 *Jutta Saurbrey* (F: Oberst af Rytteriet *Niels Gottfred Saurbrey* og *Valdeline Christine Elisabeth Sebbelov*), * Vordingborg 3. Oktober 1836, † Assens 17. Oktober 1905.

9 Børn: 7. Slægtled III, Nr. 105—113.

72. i. *Frederik Wilhelm Krag*, * Gelsted 1. September 1836, † Hellerup 22. April 1921.

Kadet 1855, Sekondløjtnant ved 2. Jægerkorps 1857 (fra 1. November), forsat til 6. Bataillon, sat à la suite 1859 og Elev paa den militære Højskoles yngste Afdeling, i Nummer 1861, Premierløjtnant 1867, forsat til 29. Bataillon 1874, Kaptajn ved 26. Bataillon 1877, forsat til 27. Bataillon s. A., til 12. Bataillon 1879, til 23. Bataillon 1883, Oberstløjtnant og Chef for 5. Bataillon 1887, afgaaet fra Hæren og Kommandant paa Bornholm 1897, Oberst 1899. Afsked fra Krigstjenesten 1901 fra 1. September s. A. — R. af Dbg. 1883, DM. 1892, K.² 1901.

~ København 25. Januar 1865 *Maren Dagmar Victoria Jantzen* (F: Fuldmægtig i den almindelige Enkekasse, cand. jur. *Julius Ferdinand Jantzen* og *Ane Cathrine Jensen*), * København 17. Oktober 1840, † Frederiksberg 26. September 1913.

1 Datter: 7. Slægtled IV, Nr. 114.

V. *Proprietær Hans Wilhelm Krag's Børn med Karen Nielsine Junge* (se Nr. 44).

72. a. *Petrine Dorteia Krag*, * Kauslunde 23. Juli 1839, † sst. 1. Maj 1847.

73. b. *Juliane Marie Krag*, * Kauslunde 17. Januar 1844, † Aarhus 21. Februar 1924.

~ Aarhus 6. April 1865 *Carl Christian Møller* (F: Prokurator *Hans Jørgen Møller* og *Anna Sørine Sophie Hansen*), * Middelfart 9. Januar 1839, † Aarhus 20. December 1879.

Forpagter af Elisabethsminde i Viuf Sogn.

74. c. *Hansine Vilhelmine Krag*, * Kauslunde 18. Oktober 1846, † Allested 24. Juni 1918.

~ Middelfart 18. April 1876 (Kauslunde Kirkebog) *Hans Peter Christian Jensen* (F: Forpagter paa Støbs-hoved *Jens Jensen* og *Josephine Marie Møller*), * Gudme 7. November 1845, døbt der 26. Marts 1846, † Faaborg 7. Maj 1935.

Ejer af Baagegaard ved Tommerup.

75. d. *Christian Krag*, * Kauslunde 22. Juli 1849, † Brænderup 29. Juli 1887, begr. Odense.

Uddannet som Gartner paa Brahetrolleborg i 4 Aar, derefter ved Landvæsen hos Faderen. Ejer af Billesbølle-gaard i Fjelsted Sogn, senere af Hølse Skovlund, Brænderup Sogn.

~ Odense Sct. Hans K. 14. Maj 1875 *Marie Louise Emilie Jensen* (F: Tømrermester *Otto Jensen* og *Cathrine Dorteia Servais*), * Odense 23. August 1854 (Sct. Hans), † paa Conradineslyst, Ruds Vedby Sg., 9. November 1929.

5 Børn: 7. Slægtled V, Nr. 115—119.

76. e. *Peter Jørgen Junge Krag*, * paa Skrillingegaard, Kauslunde Sg. 20. Juni 1855, † sst. 12. April 1926.

Ejer af Wesselsminde, Søllerød Sogn, Bogholder, senere Direktør for Bro Humlemagasin i Middelfart.

~ Middelfart 22. Juni 1882 *Anna Ditlevine Sophie Madsen* (F: Godsforvalter *Frederik Martin Madsen* og *Rasmine Kirstine Møller*), * Middelfart 8. September 1860, † sst. 6. December 1933.

2 Sønner: 7. Slægtled VI, Nr. 120—121.

VI. *Pastor Christian Ernst Krag's Børn med Maria Margaretha Wilhelmine Seidelin* (se Nr. 45).

77. a. *Julie Theodore Krag*, * Sønder Broby 23. August 1836, † Frederiksberg 19. Maj 1913.

~ Dreslette 29. December 1865 *Christian Ferdinand Johnsen* (F: Sognepræst *Carl Gustav Johnsen* og *Eline Marie Ambders*), * Borup ved Ringsted 3. Marts 1833, † Frederiksværk 20. Juli 1888, begr. der 25. Juli.

Student privat dimitteret 1852, cand. med. 1858, Kandidat paa Almindeligt Hospital 1857—58, Underlæge i Søværnet 1858—59, praktiserende Læge i Gribsvad ved Odense 1859, kst. Overskibslæge 1864, praktiserende Læge i Assens 1865, i Haarby ved Assens 1867, Distriktslæge i Hallund ved Hjørring 1872, i Frederiksværk og Halsnæs Lægedistrikt 1881.

78. b. *Caroline Emilie Krag*, * Sønder Broby 26. Oktober 1837, † Smidstrup ved Fredericia 16. September 1869.

~ Dreslette 4. November 1868 *Hans Christian Hansen* (F: Skibsfører *Rasmus Hansen* og *Ingeborg Cathrine Troensegaard*), * Svendborg 10. Marts 1839, † Øster Nykirke 30. Oktober 1873.

Student fra Odense 1859, cand. theol. 1865, Huslærer i Ollerup Præstegaard, personel Kapellan i Sønder Broby 1866, ordineret 12. December, Sognepræst i Smidstrup 1868, i Øster Nykirke 1873. (Han ~ 2 12. Januar 1870 *Caroline Debell* (F: Købmand *Hans Debell* og *Marie Caroline Bayer*), * Varde 10. December 1845).

79. c. *Christian Peter Seidelin Krag*, * Sønder Broby 13. August 1839, † Charlottenlund 16. September 1912, begr. Gilleleje.

Student fra Odense 1858, cand. theol. 1864, Lærer ved Frk. Zahle's Skole i København og deltog samtidig i Indre Missions Arbejde. Kateket ved St. Johannes Kirke i København 1868, ordineret 11. November, Sognepræst til Søborg og Gilleleje 1869, til Vildbjerg, Timring og Nøvling Menigheder 1873, til St. Jacobs Kirke i København 1878, til Søborg og Gilleleje 1903. Frasagde sig i December 1903 den de københavnske Sognepræster tillagte Rang. Afsked 1910. — R. af Dbg. 1883. — Pastor Krag var bekendt for sin Prædikantvirksomhed og sin store Indsats i den københavnske Kirkesag.

~ København St. Johannes K. 28. Oktober 1869 *Jenny Sophie Petersen* (F: cand. jur. Birkedommer i Amager Birk, Etatsraad *Johan Anton Frederik Vilhelm Petersen* og *Kirstine Magnelle Galthen*), * København 1. December 1837 (Holmens), † Søborg 30. April 1910.

8 Børn: 7. Slægtled VII, 122—129.

80. d. *Mauritz Gottholdt Ivar Wilhelm Krag*, * Sønder Broby 15. Oktober 1841, † Dreslette 22. December 1920.

Student fra Odense 1860, cand. med. 1866, kst. Underlæge i Hæren 1864, kst. Kandidat ved Kommunehospitalet i København 1867, fast ansat sst. Marts-September 1867, Distriktslæge i Thyholm-Jegindø Lægedistrikt 1868, i Holstebro 1877, i Assens 1883. Medlem af Assens Byraad 1884—90. Afsked og praktiserende Læge i Dreslette 1897. — R. af Dbg. 1893, DM. 1897.

~ 1 Ribe 28. April 1869 *Marie Balslev* (F: Biskop, Dr. theol. *Carl Frederik Balslev* og II Hustru *Louise Eleonora Boesen*), * Vejerslev, Mors, 28. Juli 1844, † Hvidbjerg, Thyholm, 20. August 1870.

~ 2 Dreslette 20. Juli 1873 *Magdalene Bruun* (F: Købmand i Assens, Konsul *Bertel Bruun* og *Margrethe Sophie Frederikke Brasch*), * Assens 5. Januar 1850, † Charlottenlund 10. Februar 1937.

1 Barn af 1. Ægteskab, 5 af 2.: 7. Slægtled
VIII, Nr. 130—135.

81. e. *Theodor Sophus Elisæus Krag*, * Sønder Broby 16. Januar 1843, † Trönninge, Sverige, 19. September 1916.

Officersaspirant i Krigen 1864. Forvalter paa Eriks-
holm ved Holbæk 1865, Ejer af Godset Ugerup ved Kristianstad 1870, senere af mindre Ejendomme i Sverige, ansat under de svenske Statsbaner fra 1888. Stationsinspektør i Trönninge indtil 1908.

~ 1 København 15. Marts 1871 *Anna Kirstine von Holstein* (F: Schweitzer paa Cathrinedal *Jacob Rasmussen* og *Anne Christine Eriksdatter*, adopteret af Kammerherre *Christian Frederik von Holstein* til Eriks-
holm og Hustru *Engelbrechtine Marie Jacobsen*), * Kundby 12. Maj 1852, † Stureholm 14. Maj 1891.

~ 2 Trönninge 24. December 1896 *Anna Sofia Nilsson* (F: Toldinspektør *Nicolaus Bernhard Nilsson* og *Ing-
rid Larsson*), * Torekow 18. November 1873, † Trönninge 18. August 1907.

~ 3 Trönninge 5. Januar 1909 *Gerda Albertina Nilsson* (Søster til II Hustru), * Torekow 20. Februar 1880.

3 Børn af 1. Ægteskab, 3 af 2. og 1 af 3.,
7. Slægtled IX, Nr. 136—142.

VII. *Direktør Mauritz Gotthold Krag's Børn med Antoinette Frederikke Esbensen* (se Nr. 50).

82. a. *Peter Krag*, * Ring Kloster 4. April 1824 (Hylke Sogn), † sst. 30. April 1830.

83. b. *Karine Cecilie Krag*, * paa Ring Kloster 23. Maj 1825 (Hylke Sogn), † Odense 24. November 1909.

~ Odense Sct. Knuds K. 24. April 1856 *Jens Jørgen Søren Bang* (F: Købmand, Klasselotterikollektor i Odense *Jens Ole Bang* og *Anna Marie Calmer*), * Odense 31. Marts 1824 (Vor Frue), † Odense 31. August 1894.

Student fra Odense 1842, cand. theol. 1848. Bogholder i Odense Discontobank, Direktør for Fyens Discontokasse. — R. af Dbg. 1891.

84. c. *Andreas Esbensen Krag*, * paa Ring Kloster 25. Januar 1827 (Hylke Sogn), † Odense 5. Juli 1864 (Sct. Knud).

Student privat dimitteret, cand. phil. Forpagter af Munke Mølle.

~ Skanderborg 18. Juni 1856 *Ingrid Nicoline Vilhelmine Elisabeth Rosenberg* (F: Oberst *Gottfried Rosenberg* og *Sophie Christine Elisabeth Dahlén*), * Skanderborg 6. September 1830, † Odense 25. Oktober 1906.

6 Børn: 7. Slægtled X, Nr. 143—148.

85. d. *Frederik Carl Krag*, * paa Ring Kloster 26. April 1828 (Hylke Sogn), † Odense 25. Marts 1915.

Student privat dimitteret 1847, cand. jur. 1854, slesvigske juridisk Eksamen. Ansat paa Sjællands Stifts Kontor og i Domænedirektoratet, Volontør i Ministeriet for Slesvig 1857, Kancellist sst. 1861, Fuldmægtig 1863, afskediget ved Ministeriets Ophævelse 1864. Kst. Herredsfoged i Lundtofte Herred 1863—64 og Birkedommer i Varnæs Birk. Medlem af Repræsentantskabet for Fyens Stifts Sparekasse 1869, Direktør for samme 1872—1909. Medlem af Sparekassekommissionen 1878. Medlem af Odense Byraad 1867—1907, Formand for Skoleudvalget i en Aarrække og Overligningskommisær. — Etatsraad 1897. — R. af Dbg. 1880, DM. 1890.

~ Københavns Garnisons K. 2. Marts 1859 *Petrine Frederikke Hansine Paludan* (F: Generalmajor *Julius Ferdinand Paludan* og *Johanne Petrine Bang*), * København 5. November 1831, hjemmedøbt 2. April 1832, † Odense 26. Maj 1910.

2. Marts 1909 oprettede Fyens Stifts Sparekasse Etatsraad F. C. Krag og Hustrues Guldbryllupslegat paa 5000 Kr.

5 Børn: 7. Slægtled XI, Nr. 149—153.

86. e. *Peter Krag*, * Odense 15. August 1835 (Vor Frue), † Frederiksberg 29. Oktober 1921.

Ansat paa Odense Svaneapotek 1851, Medhjælperexamen 1854, cand. pharm. 1859 og 1861, Apoteker i Middelfart 1863—78. Derefter indtil 1895 Ejer af Snoghøj Færgegaard.

- ~ Nørre Lyndelse 12. Marts 1863 *Bodil Marie Langkilde* (F: Etatsraad *Niels Hellfach Langkilde* til Bramstrup og *Frederikke* født *Langkilde*), * paa Sandholt 26. Juni 1840, † Frederiksberg 25. December 1921.
6 Børn: 7. Slægtled XII, Nr. 154—159.
87. f. *Caroline Henriette Marie Krag*, * Odense 16. April 1840 (Sct. Knud), † København 17. April 1923.
~ Odense Sct. Knuds K. 5. April 1866 *Johan Heinrich Martin Riebau*, * Rendsborg 29. November 1822, † København 13. Februar 1899.
Kommandersergent, Sekondløjtnant ved Infanteriets Krigsreserve 1848, forsat til Linien 1849, kar. Premierløjtnant 1850, Premierløjtnant i 1. Bataillon 1854, kar. Kaptajn 1864, Kaptajn II 1865, forsat til 21. Bataillon 1876, Afsked 1878. Karakt. Oberstløjtnant 1889. — R. af Dbg. 1864, DM. 1878.

SYVENDE SLÆGTLED.

I. Pastor *Jens Theodor Kragh's* Børn (se Nr. 62).

Af første Ægteskab med Ellen Kathrine Lange:

88. a. *Jens Thorvald Johannes Kragh*, * Bisserup 21. Januar 1866, døbt Holsteinborg 6. Marts, † København 25. Juni 1885.
Tømrersvend, Arkitekt. — Ugift.
89. b. *Aage Kragh*, * Bisserup 21. Marts 1868, døbt Holsteinborg 30. April.
Præliminæreksamen ved Universitetet 1885, Adgangs-eksamen til Officersskolen 1886, Sekondløjtnant 1888, Premierløjtnant s. A., Kaptajn 1905, udtraadt af Hæren 1909. Ansat i et engelsk Ingeniørfirma 1909—16, ved De danske Statsbaner 1916—23, hos Ingeniør Drachmann 1924, i Købmandsstandens Oplysningsbureau 1925, hos Professor August Krogh, Universitetets dyrefysiologiske Laboratorium 1926, i De Forenede Oplysningsbureauer 1927—30, udenlandsk Korrespondent hos Grosserer S. T. Nissen, København, siden 1934.
~ 1 København Garnisons K. 6. Oktober 1893 *Dagmar Ophelia Steinhauer* (F: Justitsraad *Carl Ludvig Steinhauer* og *Marie Schmidt*), * København 20. Marts 1871. Ægteskabet opløst i September 1917.
~ 2 København, Valgmenighedskirken, Forhaabningsholms Alle 3. Maj 1918 *Bodil Christensen* (F: Højskolelærer *Otto Christensen* og *Johanne Nielsen*), * Tune ved Roskilde 24. Maj 1892, † København 30. Oktober 1918.

~ 3 København, Matthæus K. 5. Oktober 1931 *Rigmor Beck* (F: *Carl Beck* og *Margrethe Jacobsen*), * Bramminge 20. Marts 1894.

1 Søn af første Ægteskab: 8. Slægtled I, Nr. 160.

90. c. *Johannes Kragh*, * Bisserup 9. Maj 1870, døbt Holsteinborg 28. Juni.

Uddannet som Kunstmaler hos Jacob Kornerup, Viggo Pedersen og paa Akademiet 1887—88, paa Krøyers Skole 1888—89. Besøgt Teknisk Skole, uddannet ved Malerfaget, Malersvend 1891. Medhjælper hos Joakim Skovgaard 1890—93. Uddannet som Billedhugger hos Franskmanden J. V. Ségoffin, Rom. Udstiller paa Charlottenborg 1892—95, 1906, 1909 og regelmæssigt fra 1914, som Gæst paa Den frie Udstilling 1896, som Medlem 1896—1913 og paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904—05, 1907—08 og 1925—29, samt paa flere udenlandske Udstillinger. Studierejser til Italien 1896—97, 1900 og paa det Ancker'ske Legat 1932—33 til Italien, Grækenland, Ægypten og Spanien, desuden talrige Rejser til England, Frankrig, Ungarn og Jugoslavien. K. har særlig dyrket Kirkeudsmykning, især Glasmaleriet; som Billedhugger har han deltaget i en Række Konkurrencer for offentlige Monumenter og udført en Række Portrætbuster.

~ Gudbjerg 5. Juni 1902 *Ellen Katrine Becker* (F: Borgmester i Holstebro, senere Herredsfoged i Holmans m. fl. Herreder *Hans Nobel Becker* og *Elna Catharina Bredsdorff*), * Holstebro 8. Juni 1871, † Charlottenlund 3. April 1937, begr. Vester Skerninge Kgd.

2 Døtre: 8. Slægtled II, Nr. 161—162.

91. d. *Axel Peter Kragh*, * Bisserup 29. Oktober 1872, døbt Holsteinborg 10. Januar 1873.

Uddannet ved Gartnerfaget i 3½ Aar, paa Landbohøjskolen 1892—94, Havebrugskandidat April 1894, ansat som Gartner og Lærer ved Vallekilde Folkehøjskole. Studerede Havebrug og arbejdede som Gartner i England, Holland og Nordtyskland 1897—98, Gartner og Lærer ved Vallekilde Folkehøjskole i nogle Aar, selvstændig som Handelsgartner i Vallekilde 1899, fra 1923 tillige Indehaver af Hørve Handelsgartneri.

~ Alsted 21. Juni 1900 *Ingeborg Margrethe Topsøe* (F: Sognepræst *Frederik Vilhelm Wolfgang Topsøe* og *Frederikke Christiane Hall*), * Store Hedinge 21. Maj 1869, døbt der 12. Juli.

2 Sønner: 8. Slægtled III, Nr. 163—164.

92. e. *Margrethe Marie Kragh*, * Bisserup 12. Juli 1874, døbt Holsteinborg 24. August.

Massøse. — Ugift.

93. f. *Morten Kragh*, * Bisserup 25. Maj 1876, døbt Holsteinborg 3. Juli.

Dyrlægeeksamen 1900. Assistent hos Dyrlæge L. Andersen, Nykøbing F. 1900, overtog dennes Praksis 1907. Tilsynsførende ved Ind- og Udførsel af levende Dyr over Gedser fra 1913. Formand for Dyrlægeforeningen for Lolland-Falster 1918—20. Medlem af Bestyrelsen for Dyrlægeforeningens Understøttelsesforening. Medlem af Bestyrelsen for Den Danske Dyrlægeforening 1921—24. Medlem af det veterinære Sundhedsraad.

~ Nykøbing F. 26. Juni 1904 *Ellen Margrethe Olivarius* (F: Justitsraad, Hospitalsforstander *Johan Henrik Bohn Olivarius* og *Martine Jacobine Ulrikka Petersen*), * Nykøbing F. 8. Maj 1882, døbt der 2. Juli.

Uden Børn.

94. g. *Thorvald Kragh*, * Kornerup 17. December 1879, døbt der 18. Januar 1880.

Uddannet som Tømrer og Arkitekt, gennemgaaet Teknisk Skole, København, ansat hos forskellige Arkitekter og Ingeniører, Tegner ved De Danske Statsbaner 1914, Overbanemester 1916.

~ Ringsted 7. August 1912 *Rigmor Dorthea Kisbye* (F: Sagfører, Sparekassedirektør *Johannes Brandt Kisbye* og *Elise Marie Theodora Claussen*), * Ringsted 3. Juli 1888, døbt der 7. August.

3 Børn: 8. Slægtled IV, Nr. 165—167.

Af andet Ægteskab med Marcelline Edle Ludovica Hertel:

95. h. *Ellen (Eline) Kathrine Agathe Kragh*, * Kornerup 7. August 1889, døbt der 13. Oktober.

Malerinde.

~ Roskilde 2. Marts 1915 *Kaj Adam Matthiesen Fischer* (F: Kreaturkommissionær *Conrad Frederik Fischer* og *Eva Alexandra Juliane Emilie Matthiessen*), * København 28. Juli 1888, døbt St. Mathæus K. 20. August.

Student fra Vestre Borgerdydskole 1907, cand. phil. 1908, dimitteret fra G. Vermehrens Tegneskole til Akademiet, gennemgaaet dettes Malerskoler 1908—13. Udstillet som Maler hos De unge Kunstneres Forbund 1908, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1911—12. Bosat i Paris 1913—33, afbrudt af Studierejser til Italien 1915 og 1919 og til Grækenland 1924. Uddannet som Billedhugger i

Paris fra 1913, udstillet paa Salon d'automne (Sociétaire fra 1919) og Tuillerie-Udstillingerne i Paris, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1918, Den Frie Udstilling fra 1921 (Medlem fra 1922), paa Göteborg-Udstillingen 1923 og har siden deltaget i alle større Udstillinger af dansk Kunst hjemme og i Udlandet.

96. i. *Ester Petrea Krag*, * Gudbjerg 10. Februar 1891, døbt der 30. Marts.

Massøse.

~ 1 Arceuil, Seine, Frankrig, 15. April 1920 *Hermann Axel Konstantin Kihlmann* (F: Formand for Banearbejderne i Göteborg *Axel Kihlmann* og Hustru *Emma*), * Göteborg 25. Juli 1890. — Adjunkt i Göteborg. — Ægteskabet opløst.

~ 2 Aarhus (borgerlig viet) 25. November 1933 *Jens Kjeldsen Michelsen* (F: Gaardmand *Mikkel Lauridsen* og *Maren Madsen*), * Bramminge 27. December 1867.

Fhv. Forstander for Møllerup Højskole.

II. Pastor *Christian Krag's* Børn med *Nicoline Marie Pingel* (se Nr. 64).

97. a. *Juliane Maren Marie Krag*, * Raarup 11. Januar 1851, † Hem 20. December 1861.

98. b. *Mauritz Gotthold Krag*, * Raarup 22. April 1852, † Aarhus 16. Maj 1910.

Student fra Haderslev Læreres Skole 1872, cand. theol. 1881. Huslærer. Lærer ved Lemvig Realskole, Lærer og Inspektør ved Aandssvageanstalten Gammel Bakkehus. Timelærer 1887, konstitueret Adjunkt ved Aarhus Kate-dralskole 1891, fast ansat 1892, Overlærer sst. 1910.

~ Aaby ved Aarhus 4. August 1891 *Julie Marie Christine Jensen* (F: Handelsgartner *Jens Jensen* og *Marie Fahrenholtz*), * Aarhus 1. Oktober 1870. (Hun ~ 2 København, Brorsons K. 10. Maj 1924 Toldkontrollør, cand. polit. *Peter Johannes Gjedde*, * Glumstrup, Hvidbjerg, Mors, 5. April 1869).

4 Børn: 8. Slægtled V, Nr. 168—171.

99. c. *Christian Nicolaj Pingel Krag*, * Raarup 21. September 1853, † Libau 9. Februar 1891.

Elektriker, Telegrafist, senere Overtelegrafist i Store Nordiske Telegrafelskab. — Ugift.

100. d. *Johannes Christian Georg Frederik Krag*, * Hem 8. Juni 1855, † sst. 10. April 1857.

101. e. *Carl Christian Hall Krag*, * Hem 28. Januar 1857, † sst. 10. April s. A.

102. f. *Johannes Theodor Krag*, * Hem 12. August 1858, † København 2. December 1879.
Assistent i Østifternes Kreditforening. — Ugift.
103. g. *Karise Christiane Nicoline Marie Krag*, * Hem 16. Juli 1860, † St. Hans Hospital 20. Juni 1936, begr. Gentofte Kgd. 25. Juni.
Klasselotterikollektrice i København. — Ugift.
104. h. *Aage Nicolai Frederik Severin Krag*, * Farstrup 16. Maj 1862, † Stubbekøbing 16. September 1915.
Klokker og Graver paa St. Thomas, Vestindien, senere ansat paa Borgmesterkontoret i Stubbekøbing.
~ *Anita Duurloo* (F: Lærer paa St. Thomas *William Henry Duurloo* og Hustru *Josefita*), * St. Thomas 18. November 1865, † Stubbekøbing 26. Februar 1919.
Uden Børn.

III. *Fuldmægtig Georg Severin Krag's Børn med Jutta Saurbrey*
(se Nr. 70):

105. a. *Marie Krag*, * Gelsted 29. August 1864, † paa Kielshøj 4. Maj 1875, begr. Gelsted.
106. b. *Mourits Gotfred Krag*, * Gelsted 7. December 1866, † Assens 24. Januar 1927.
Skibsmægler i Assens. — Ugift.
107. c. *Viggo Frederik Krag*, * Gelsted 28. September 1868.
Farmer i Fresno, California, U. S. A.
~ Oakland 8. Juli 1894 *Susanna Maria Jensen* (F: Købmand og Minør *Jens Francisco Eugenius Jensen* og *Wilhelmine Marie Dahlerup*), * Millerton, Fresno County, California, 8. Marts 1868.
2 Børn: 8. Slægtled VI, Nr. 172—173.
108. d. *Kristian Saurbrey Krag*, * Gelsted 16. Maj 1870.
Uddannet ved Maskinfaget i Aarhus, Maskinisteksamen i København 1890. Opstiller og Montør ved De Forenede Papirfabrikker (paa Maglemølle i Næstved og paa Fabriken i Silkeborg) i 4 Aar, søfarende Maskinmester i Rederierne »Carl« og »Ø. K.« i 8 Aar, Maskinmester ved Københavns Belysningsvæsen (Østre Elektricitetsværk) 1902—32.
~ Aarhus Domkirke 8. September 1895 *Nielsigne Nielsen Houlberg* (F: Sogneraadsformand *Peter Nielsen Houlberg* og *Marie Katrine Thygesen*), * Marie Magdalene 5. Februar 1872.
5 Børn: 8. Slægtled VII, Nr. 174—178.
109. e. *Julie Dortha Krag*, * Gelsted 16. Juni 1872, † sst. 26. Oktober samme Aar.

110. f. *Julie Krag*, * Gelsted 24. December 1873, † sst. 4. Februar 1874.
111. g. *Valdemar Krag*, * paa Kielshøj 30. Juni 1875, døbt Rørup 23. Juli, † paa »Ejegod«, Nykøbing F. 17. November 1900.
Forvalter.
112. h. *Axel Krag*, * paa Kielshøj 22. Oktober 1877, døbt Rørup 25. November.
Gartner i Pasadena, California, U. S. A. Lærer ved en Missionsskole, sst.
~ 1. Januar 1915 med en californisk Præstedatter.
Uden Børn.
113. i. *Hans Wilhelm Krag*, * paa Kielshøj 29. Maj 1879, døbt Rørup 6. Juli.
Arkitekt i Berkeley, California, U. S. A.
~ *Ingeborg Larsen*, * København 8. Januar 1882.
4 Børn: 8. Slægtled VIII, Nr. 179—182.

IV. Oberst *Frederik Wilhelm Krag's Datter med Maren Dagmar Victoria Jantzen* (se Nr. 71):

114. a. *Ingeborg Krag*, * Viborg 10. Oktober 1866, døbt Søndre Sogns Kirke.
~ 1 Odense St. Hans K. 27. Maj 1891 *Niels Vinding Dorph* (F: Kaptajn, Branddirektør *Philip Henrik Phaff Dorph* og *Charlotte Fransiska Brusck*), * Maribo 22. September 1859, døbt der 10. November, † ved Gentofte 24. Juli 1903 ved en Ulykke under Militærmanøvre.
Kaptajn af Artilleriet, Chef for 10. Bataillon, R. af Dannebrog 1903.
~ 2 Helsingør St. Olai K. 10. Februar 1905 *Aage Ørsted* (F: Inspektør ved Polyteknisk Læreanstalt, cand. polyt. *Albert Nikolaj Ørsted* og *Emma Pauline Brøndum*), * København 26. Juli 1868, døbt Citadels K. 14. August, † Humlebæk 30. Maj 1934, begr. Kbh. Assistens Kirkegaard 2. Juni.
Uddannet i Pharmacien paa Kbh. Vesterbros Apotek fra 1887, Medhjælpereksamen 1890, cand. pharm. 1891, Grossererborgerskab i København 1893, Indehaver af Vinfirmaet Ad. Hartvigs Eftf. Denominator ved Ehlers Kollegium fra 1926.

V. *Proprietær Christian Krag's Børn med Marie Louise Emilie Jensen* (se Nr. 75):

115. a. *Otto Vilhelm Krag*, * Fjelsted 25. Juni 1876.

Præliminæreksamen fra Mulernes Legatskole, Odense, 1892. I Lære hos Isenkræmmer Bang, Odense, Handels-eksamen fra Grüners Handelsakademi 1898, ansat hos Cyclegrosserer O. Drewsen 1899, startede 1910 egen Forretning i Cykler en gros i København sammen med Broderen Theodor C. Krag, siden dennes Død Eneindehaver af Firmaet.

~ København St. Johannes K. 6. Oktober 1906 *Marie Frederikke Jacobine Andrea Petersen* (F: Snedker *Frederik Valdemar Petersen* og *Ane Birgitte Jensen*), * Hillerød 15. Oktober 1868.

Uden Børn.

116. b. *Theodor Christian Krag*, * Fjeldsted 29. April 1878, † Gentofte 13. Maj 1926.

Gennemgaaet Mulernes Legatskole, Odense, i Lære hos Isenkræmmer Graham Rasmussen, Odense, ansat hos Isenkræmmerne Kirkegaard & Nielsen, Frederikshavn, og H. P. Hansen, Aalborg. Startede 1910 egen Forretning i Cykler en gros i København sammen med sin ovenn. Broder.

~ Asminderød 21. Juni 1906 *Helmertine Johanne Clausen* (F: Tjener *Carl Helmert Clausen* og *Johanne Marie Nielsen*), * København 17. December 1876.

2 Børn: 8. Slægtled IX, Nr. 183—184.

117. c. *Anna Julie Krag*, * Fjeldsted 28. Juni 1880.

~ Ordrup 12. Maj 1911 *Hans Peter Larsen*, * Tikøb 29. Maj 1877.

Bestyrer af Conradineslyst, Ruds Vedby Sogn.

118. d. *Karl Frederik Krag*, * Brænderup 14. Juni 1882.

Gennemgaaet Giersings Realskole, Odense. I Lære hos Manufakturhandler Frederik Lange, sst., ansat forskellige Steder i Manufakturbranchen, bl. a. i Højer og hos »Messen«, København. Indehaver af Børnekonfektionsforretning i København (Nørrebrogade 211).

~ 1 Braaby ved Haslev 26. Juni 1909 *Johanne Petersen* (F: Tømrermester *Niels Petersen* og *Elisabeth Petersen*), * i Braaby. Ægteskabet opløst 1925.

~ 2 København (borgerlig Vielse) 29. Juni 1925 *Agnes Cathinca Blicher Madsen* (F: Snedker *Hans Peter Madsen* og *Hansine Blicher*), * Middelfart 7. August 1896.

1 Barn af første, 3 af andet Ægteskab:

8. Slægtled X, Nr. 185—188.

119. e. *Inger Elisabeth Krag*, * Brænderup 21. August 1886, døbt der 10. Oktober.

~ København, Frihavns K. 10. April 1910 *Carl Ludvig Servais* (F: Garvermester og Læderhandler *Niels Leonhard Servais* og *Antonie Wilhelmine Dreyer*), * Odense 25. Februar 1883, hjemmedøbt 1. Marts (Sct. Knud), fremstillet i Kirken 27. Maj.

Raadgivende Ingeniør i København.

VI. *Direktør Peter Jørgen Junge Krag's Sønner med Anna Ditlevine Sophie Madsen* (se Nr. 76).

120. a. *Hans Vilhelm Krag*, * Wesselsminde 15. April 1883, døbt Søllerød K. 15. April.

Realeksamen, uddannet ved Kontorfaget, Examinatus juris 1907, Fuldmægtig hos forskellige Sagførere i Næstved, Fjerritslev og Aarhus i 3 Aar, Sagfører i Kerteminde 1910. Beneficeret Sagfører for Kerteminde m. v. Jurisdiktion. Formand for Bestyrelsen for Kerteminde Avis, for Kolds Savværk, Medlem af Bestyrelsen for Kerteminde Børneasyl.

~ Kerteminde 8. Oktober 1914 *Maren Marie Rasmine Poulsen* (F: Gaardejer *Niels Poulsen* og *Dorthea Knudsen*), * Kertinge Mosegaard, pr. Kølstrup 23. April 1890, døbt Kølstrup K.

2 Sønner: 8. Slægtled XI, Nr. 189—190.

121. b. *Erik Frederik Martin Krag*, * Middelfart 19. December 1891, døbt der 26. Januar 1892.

Realeksamen, uddannet paa De Brockske Handelsskoler, ansat i Østasiatisk Kompagni 1913, hos samme i San Francisco 1914—18. Direktør for forskellige Dampskibsselskaber, nu for Interoccean Steam Ship Corporation, San Francisco.

~ Middelfart 30. August 1921 *Dagny Julie Risø* (F: Kaptajn *Risø*), * København 24. Marts 1895.

1 Søn: 8. Slægtled XII, Nr. 191.

VII. *Pastor Christian Peter Seidelin Krag's Børn med Jenny Sophie Petersen* (se Nr. 79).

122. a. *Vilhelmine Margrethe Krag*, * København 26. November 1870, hjemmedøbt 1. Januar 1871, fremstillet i St. Johannes K. 2. Juli.

~ København Sct. Jacobs K., 1. Juni 1900 *Niels Holsøe* (F: Arkitekt *Niels Peter Christian Holsøe* og *Emilie Charlotte Klentz*), * Frederiksberg 21. December 1865, døbt der 2. April 1866, † Charlottenlund 5. December 1928, begr. Kongens Lyngby.

Student 1883 privat dimitteret, Cand. polit. 1894, Assistent i Overformynderiet 1894, Fuldmægig sst. 1907, Kontorchef 1920. — Ridder af Dannebrog 1922. — Kunstmaler. Udstillede paa Charlottenborg 1892 og senere, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1909—11 og 1913. Studierejser til Italien (Akademistipendium) 1905, samt til Tyskland, Holland og Frankrig.

123. b. *Jens Christian Krag*, * København 10. Maj 1872, døbt St. Johannes K. 12. Juni, † lille.

124. c. *Julie Dorthea Krag*, * København 13. Oktober 1873, hjemmedøbt 23. Oktober, (St. Johannes K.), fremstillet i Vildbjerg K. 28. Juni 1874.

Preliminæreksamen fra N. Zahles Skole 1892. Lærerindeeksamen sst. 1899, Lærerinde ved Karen Kjærs Skole (Nørre Gymnasium) 1893, Leder af Underskolen sst. ved Statens Overtagelse af Skolen, Afsked 1934. — Ugift.

125. d. *Emilie Krag*, * Vildbjerg 2. Februar 1875, † sst. 15. Juni 1877.

126. e. *Christian Krag*, * Vildbjerg 25. April 1876, døbt der 25. Juni s. A.

Student fra Linnésgades Latin- og Realskole 1894, Cand. theol. 1900, Timelærer ved Karen Kjærs Skole, Vinterhalvaaret 1900—01, uordineret Medhjælper i Viby Sommeren 1901, Lærer paa Testrup Højskole Vinterhalvaaret 1901—02, længere Ophold i Udlandet, særlig i Firenze og Rom, Sommeren 1902, ordineret Medhjælper ved St. Budolfi Kirke, Aalborg, 1902, ordineret 1. Oktober s. A., Kaldskapellan til Gjerlev og Draaby Sogne 1906, Sognepræst til Bjerring og Mammen 1910, til Lyngø og Braaby 1918. Formand for Skolekommissionen i Lyngø Sogn fra 1918, i Braaby Sogn 1918—34. Formand for Midtsjællands Kredsforbund DMS 1924—30. Medlem af Bestyrelsen for Børnehjemmet Louisestiftelsen fra 1918, Tillidsmand for Magdalenehjemmet Skovtofte for Sorø Amt fra 1918.

~ København Holmens K. 4. September 1906 *Inger Charlotte Baagøe* (F: Grosserer *Theodor Baagøe* og *Maria Magnesia Frederikke Stennese*), * Gentofte 6. September 1882, døbt København Trinitatis K. 7. Januar 1883.

6 Børn: 8. Slægtled XIII, Nr. 192—197.

127. f. *Mauritz Theodor Krag*, * Vildbjerg 9. Maj 1878, † København 9. Marts 1909.

Student fra Østerbros Skole 1894, Cand. med. 1902, Kandidat paa Diakonissestiftelsen Februar—December

1902, paa Frederiksberg Hospital Jan. 1903—Marts 1904, Assistent ved Professor Rovsings Klinik Okt. 1904, praktiserende Læge i København fra November 1904. Reserve-læge i Hæren 1906.

~ København 14. November 1904 *Ida Adolfine Vilhelmine Julia da Costa Gad* (F: Dr. med. *Peter Adolph Rostgaard Bruun Gad* og *Julia Carolina da Costa*), * Sao Paolo, Brasilien, 30. Oktober 1882.

1 Søn: 8. Slægtled XIV, Nr. 198.

128. g. *Agnes Krag*, * København 16. Juni 1879, døbt Sct. Jacobs K. 13. Juli.

~ København, St. Jacobs K. 1. December 1904 *Paul Kristian Diderichsen* (F: Stabsintendant *Thorvald Julius Diderichsen* og *Thora Alvilde Paulsen*), * Frederiksberg 12. August 1868.

Student 1886 fra Haderslev Læreres Skole, cand. jur. 1892, Sekondløjtnant af Fodfolket 1893, Fuldmægtig paa Middelsom-Sønderlyng Herreds Kontor 1894, Assistent i Finansministeriets 1. Departement 1896, i Landbrugsministeriet s. A., Auditør 1901, tillige Fuldmægtig ved Viborg Stiftamt 1904—05, tillige Sekretær ved Overkrigsretten 1908. Byfoged i Næstved, Herredsfoged i Tybjerg Herred 1913, Borgmester i Næstved 1913—19, Dommer i Næstved Købstad m. v. 1919. Lærer ved Kadetskolen og Hærens og Søværnets Officersskoler 1905—13, ved Navigationsskolen 1906—13. Formand for Fredningsnævnet i Præstø Amtsraads Kreds. Ridder af Dannebrog 1913. Dbm. 1938.

129. h. *Anna Marie Krag*, * København 18. Marts 1881, døbt Sct. Jacobs K. 10. April.

~ København, St. Jacobs K. 15. Oktober 1902 *Bjørn Helland-Hansen* (F: Stortingsstenograf *Kristofer Hansen* og *Nikoline (Lina) Mathilde Helland*), * Kristiania 16. Oktober 1877.

Student fra Aars og Voss' Skole 1895, studerede Medicin 1896—98, Realfag 1898—1900 i Kristiania og København. Assistent i Fiskeristyret 1900—06, Styre af den biologiske Station Bergens Museum 1906—21, Professor ved samme fra 1914, Styre af det geofysiske Institut Bergens Museum fra 1917. Formand i Styrelsen for Christian Michelsens Institut, Bergen, fra 1930, Æresdoktor ved Berlins Universitet 1911, L. L. Dr. i St. Andrews 1926. — Medlem af Fana Kommunestyre 1917—19. — Har udgivet forskellige oceanografiske Arbejder.

VIII. *Distriktslæge Mauritz Gottholdt Ivar Wilhelm Krag's Børn*
(se Nr. 80).

Af første Ægteskab med Marie Balslev:

130. a. *Louise Eleonora Krag*, * paa Thyholm 1. Februar 1870, døbt Hvidbjerg, † sst. 25. Maj 1874, begr. 31. Maj.

Af andet Ægteskab med Magdalene Bruun:

131. b. *Christian Ernst Krag*, * Hvidbjerg 7. September 1875, † København 10. Juni 1936.

Etablerede sig 1901 som Boghandler i Kolding, Købmand en gros sst. 1904, Grossererborgerkskab i København 1912.

~ Odense 14. Maj 1901 *Johanne Mikkelsen* (F: Apoteker i Odense *Christian Mikkelsen* og *Sylvestra Ernestine Johanne Louise Helweg*), * Mariager 25. November 1876.
3 Børn: 8. Slægtled XV, Nr. 199—201.

132. c. *Margrethe Vilhelmine Krag*, * Hvidbjerg 25. Oktober 1876.

~ Dreslette 22. April 1902 *Hans Rasmus Hansen* (F: Sognepræst *Hans Christian Hansen* og *Caroline Debell*), * Smidstrup 17. August 1873.

Student fra Vejle 1893, Cand. theol. 1899. Vikarierede 3 Maaneder som Sekretær ved K. F. U. M., Horsens, Lærer ved Børkop Folkehøjskole indtil 1901, Sekretær for den skandinaviske Afdeling af K. F. U. M. i Berlin, tillige Præst for den danske Menighed sst. 1901, ordineret 1. Maj, ordineret Medhjælper ved St. Hans Kirke i Odense 1902, residerende Kapellan ved samme 1904.

133. d. *Inger Sophie Julie Krag*, * Holstebro 14. Januar 1880.

~ Dreslette 22. April 1902 *Ove Valdemar Krarup* (F: Sognepræst *Nikolaj Thure Krarup* og *Henriette Emilie Akseline Frost*), * Bjørnsholm 9. November 1869.

Student fra Sorø 1888, Cand. theol. 1894, personel Kapellan til Gelsted og Rørup Menigheder 1895—1900, ordineret 28. Februar 1895, Sognepræst til Sæby, Dronninglund Herred, 1900, til Ikast med Fialkirker i Faurholt og Isenvad 1918.

134. e. *Louise Mathilde Krag*, * Assens 27. Januar 1884.

~ Dreslette 27. April 1910 *Peter Marcher Dam* (F: Skibsfører *Hans Peter Dam* og *Helene Margrethe Jensen*), * Neksø 4. Marts 1877, † Charlottenlund 7. Oktober 1937, begr. Tersløse.

Student privat dimitteret 1894, Cand. theol. 1901, Huslærer i Ubby Præstegaard ved Kalundborg 1901—02,

uordineret Medhjælper i Uggerløse 1902—03, personel Kapellan i Gamtofte 1903, ordineret 15. December, Medhjælper i Seest 1906—07, i Odense 1907—08, Sognepræst til Gislum og Vonsild Menigheder 1908, til Tersløse og Skjellebjerg 1929.

135. f. *Peter Bartholin Bruun Krag*, * Assens 4. Juli 1889, † sst. 23. Juli samme Aar.

IX. Stationsinspektor Theodor Sophus Elisæus Krag's Børn
(se Nr. 81).

Af første Ægteskab med Anna Kirstine von Holstein:

136. a. *Christian Frederik von Holstein-Krag*, * Ugerup, Sverige, 5. Januar 1872, døbt Gärds Köpinge 8. Februar 1872. Gennemgaaet Hälsingborgs Högre Allmänna Läroverks Gymnasium, Stationssskrivare ved Hälsingborg-Hässleholms m. fl. Järnvägar 1891—1902, Stationsinspektor i Trolleholm 1902—08. Tjänsteman ved Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget 1911—37.

~ Gråmanstorp 8. Maj *Anna Kristina Eugenia Nordberg* (F: Stationsinspektor i Finja *Hans Nordberg* og *Augusta Häggqvist*), * Gråmanstorp 17. Maj 1873, døbt der 6. Juni.

1 Søn: 8. Slægtled XVI, Nr. 202.

137. b. *Maria Wilhelmina Krag*, * Ugerup, Sverige 17. Februar 1873.

Fh. Barnmorska i Torup, Sverige. — Ugift.

138. c. *Peder Mauritz Krag*, * Ugerup, Sverige, 29. Juli 1874, † U. S. A. 10. Juli 1902.

Farmer i U. S. A.

~ med en finsk Dame.

3 Børn: 8. Slægtled XVII, Nr. 203—205.

Af andet Ægteskab med Anna Sofia Nilsson:

139. d. *Ernst Krag*, * Trönninge, Sverige, 1. April 1897. — Ugift.

140. e. *Olga Krag*, * Trönninge, Sverige, 11. November 1898.

~ *Moline* i Seattle, Washington, U. S. A.

141. f. *Margrethe (Grethe) Krag*, * Trönninge 24. Juni 1900. Uddannet som Sygeplejerske paa Marselisborg Hospital. Privatsygeplejerske i København. — Ugift.

Af tredie Ægteskab med Gerda Albertina Nilsson:

142. g. *Vilhelm Krag*, * Trönninge 4. August 1907.

Arbejder paa et Savværk i Seattle, Washington, U. S. A.

X. *Forpagter Andreas Esbensen Krag's Børn med Ingrid Nicoline Vilhelmine Elisabeth Rosenberg* (se Nr. 84).

143. a. *Carl Mauritz Gotthold Rosenberg Krag*, * Odense 25. Maj 1857 (Sct. Knud).

Student fra Odense 1875. Cand. jur. 1881, Kopist i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, Assistent i Københavns Overpræsidium 1884, Fuldmægtig i Københavns Magistrat s. A., Intendant ved Kronprins Frederik (VIII)'s Hofetat 1890, Intendant for den kongelige Civilliste 1906. Etatsraad s. A. Tjenstgørende Kammerherre hos Enkedronning Louise 1912. Ridder af Dannebrog 1905, Dannebrogsmænd 1910, Kommandør af Dannebrog af anden Grad 1917, Kong Frederik VIII M. T., Kommandør af Dannebrog af første Grad 1928. — Fh. Formand for Bestyrelsen for Selskabet af 7. September 1898 til Støtte for faderløs Ungdom, nu Medlem af Bestyrelsen for samme, Formand for Kædeordenen, for Foreningen til at fremme Blindes Selvvirksomhed, for Københavns Bespisningsanstalt, for Sygeforeningen »Hygæa«, for Arveprinsesse Carolines Legat for Sygeplejersker og for Lystfiskeriforeningen. Fh. Medlem af Bestyrelsen for Det Kongelige Blindeinstitut. Medlem af Bestyrelsen for Samfundet for Dansk Genealogi og Personahistorie og for Akts. Hol-Dan. Medlem af Welanderhjemmets Direktion og af Repræsentantskabet for Akts. Københavns Handelsbank. — F. Æ. L. 4; L. S. Æ. K. O.; M. Gr. 3; N. H. VII I. M.; N. St. O. 1; Stb. V. 4; S. N. 2¹; S. V. 2¹.

~ København 21. Januar 1898 *Bodild Augusta Broberg* (F: Konsul *Carl August Broberg* og *Camilla Blom*), * København 21. November 1872.

2 Døtre: 8. Slægtled XVIII, Nr. 206—207.

144. b. *Elisabeth Cecilie Krag*, * Odense (Sct. Knud) 3. Maj 1858, † sst. 17. Oktober 1922. — Ugift.

145. c. *Antoinette Frederikke Krag*, * Odense (Sct. Knud) 1. August 1859, † sst. 3. Maj 1916. — Ugift.

146. d. *Carl Andreas Rosenberg Krag*, * Odense (Sct. Knud) 9. September 1860, † Santiago, Chile, 25. Februar 1906.

Ingeniør.

~ Santiago, Chile, 16. Juni 1892 *Jessie Veronica Pettijohn* (F: *William Cullen Pettijohn* og *Maria del Rosario Nuñez Jorquera*), * Ozark, Christian County, Missouri, U. S. A., 1. Januar 1873.

4 Børn: 8. Slægtled XIX, Nr. 208—211.

147. e. *Sophie Christine Elisabeth Krag*, * Odense (Sct. Knud) 20. Oktober 1861.

~ Odense Sct. Knuds K. 17. November 1885 *Ove Harald Oscar Koejoed* (F: russisk Konsul *Ove Peter Christian Valdemar Koejoed* og *Caroline Amalie Petersen*), * København 9. Oktober 1860, † sst. 5. December 1933.

Eksaminatus juris 1881, fra 1875 ansat hos Højesteretsadvokat C. Liebe og Højesteretssagfører Otto Liebe, Sagfører 1892. Justitsraad 1902, Ridder af Dannebrog 1925. Dannebrogsmænd 1930.

148. f. *Andreas Rosenberg Krag*, * Odense (Sct. Knud) 28. August 1863, † København 28. Oktober 1937, begr. Odense Sct. Knuds Kirke 3. November.

Bankfuldmægtig i Odense.

~ Korup 6. Maj 1924 *Marie Kirstine Eriksen* (F: Sergeant *Hans Eriksen* og *Marie Louise Dindler*), * Odense (Sct. Hans) 20. December 1883. Uden Børn.

XI. *Direktør, Etatsraad Frederik Carl Krag's Børn med Petrine Frederikke Hansine Paludan* (se Nr. 85).

149. a. *Ingeborg Krag*, * København 5. Februar 1862, † Middelfart 11. December 1905.

150. b. *Mariane Krag*, * København 3. Marts 1864, † Horsens 6. Maj 1924.

~ Odense Vor Frue K. 30. Marts 1887 *Niels Anton Frederik Ferdinand Andersen* (F: Proprietær, Etatsraad *Anders Christian Andersen* og *Christine Marie Jacobæus*), * paa Søvertorp, Skrøbelev Sogn 30. Marts 1860, døbt 8. Juli, † Horsens 5. September 1923.

Ejer af Reballegaard, Søvind Sogn, Aarhus Amt.

151. c. *Valdemar Krag*, * Odense (Sct. Knud) 24.(!) December 1866 (Tvilling), † sst. 17. Februar 1867.

152. d. *Knud Krag*, * Odense (Sct. Knud) 26.(!) December 1866 (Tvilling), † sst. 20. Februar 1867.

153. e. *Knud Valdemar Krag*, * Odense (Sct. Knud) 18. Juli 1868, † sst. 29. Marts 1869.

XII. *Apoteker Peter Krag's Børn med Bodil Marie Langkilde* (se Nr. 86).

154. a. *Antoinette Frederikke Krag*, * Middelfart 16. Oktober 1865.

~ Middelfart 18. Juni 1886 *Jørgen Blach* (F: Kromand *Mogens Blach* og *Maren Jensen*), * Ny Løgten 2. April 1856, † paa Lykkesholm ved Grenaa 21. Oktober 1929.

Ejer af Lykkesholm ved Grenaa. Medlem af Tyrekommisionen for Randers Amt 1890. R. af Dbg. 1921.

155. b. *Frederikke Krag*, * Middelfart 4. December 1868.
Malerinde. — Ugift.
156. c. *Niels Krag*, * Middelfart 26. December 1869, † paa Vejle-
fjord Sanatorium 21. April 1908.
Kasserer i Fyens Stifts Sparekasse. — Ugift.
157. d. *Andreas Krag*, * Middelfart 18. December 1871, † Hor-
sens 30. April 1929.
Landbrugskandidat. Forvalter paa Mullerup, Inspektør
paa Holckenhavn, Branddirektør i Ebeltoft, senere i Hor-
sens.
~ Hjørring 20. Marts 1902 *Anna Caroline Amalie
Volkertzen* (F: Frøagent *Lauritz Christian Volkertzen* og
Cathrine Margrethe Haar), * Hjørring 28. Juni 1871,
† Ebeltoft 21. Marts 1925.
3 Børn: 8. Slægtled XX, Nr. 212—214.
158. e. *Inger Krag*, * Middelfart 19. August 1874.
Fh. Massøse paa Frederiksberg Hospital. — Ugift.
159. f. *Villiam Krag*, * Middelfart 8. Januar 1877.
Student fra Odense 1895, udvandrede 1903 til U. S. A.,
1904 til Canada, Contractor i Prince Albert Soskotchewan
indtil 1927, derefter Indehaver af et Agentur i South
Vancouver, Canada. Frivillig i den canadiske Hær i Ver-
denskrigen.
~ Prince Albert 31. December 1908 *Annie le Fèuvre*
(F: Politichef paa Ceylon *William Seward le Fèuvre* og
II Hustru *Jane Dodsworth*), * paa Ceylon 19. Maj 1880.
6 Børn: 8. Slægtled XXI, Nr. 215—220.

OTTENDE SLÆGTLED.

I. Korrespondent, Kaptajn Aage Kragh's Søn (se Nr. 89)
af første Ægteskab med Dagmar Ophelia Steinhauer:

160. a. *Mogens Ellis Kragh*, * København 19. Marts 1898.
Musiker. — Ugift.
- II. Maler og Billedhugger Johannes Kragh's Døtre med Ellen
Katrine Becker (se Nr. 90).
161. a. *Rigmor Elisabeth Kragh*, * København 5. Februar 1904,
døbt Zions K. 29. Maj.
Student 1923, examineret Massøse ved Teilmans In-
stitut 1927.
~ Norske Missions-Kapel i Budapest i September 1932
Peter Georg Vhezzy (F: *Gideon Vhezzy* og *Martha Flei-
scher*), * Rutka 17. Marts 1904.

Dr. phil. Lektor i Historie i Budapest 1928, Privatdocent 1937. Biblioteksassistent.

162. b. *Elna Kathrine Margrethe Kragh*, * København 2. Juli 1908, døbt Hellerup K.

Student 1927. Svendep prøve som Maler paa Teknologisk Institut 1933. — Malerinde.

III. *Handelsgartner Axel Peter Kragh's Sønner med Ingeborg Margrethe Topsøe* (se Nr. 91).

163. a. *Yngve Vilhelm Topsøe Kragh*, * Vallekilde 1. Juli 1901, døbt Vallekilde Korskirke 8. August.

Uddannet som Gartner og ved Landbrug, gennemgaaet Tune Landboskole Vinteren 1925—26. Forpagter af Pilegaarden, Mogenstrup, Sønder Jernløse Sogn.

~ Sønder Jernløse 24. Juli 1931 *Esther Rasmussen* (F: Gaardejer *Rasmus Rasmussen* og *Anna*, født *Rasmussen*), * Kvanløse, Tølløse Sogn, 26. Februar 1907.

1 Søn: 9. Slægtled I, Nr. 221.

164. b. *Svend Dyre Topsøe Kragh*, * Vallekilde 26. Juni 1907, døbt Vallekilde Korskirke 8. August.

Uddannet som Gartner, gennemgaaet Aarslev Havebrugsskole Vinteren 1932. Medleder af Faderens Gartnerier i Vallekilde og Hørve fra 1932. — Ugift.

IV. *Overbanemester Thorvald Kragh's Børn med Rigmor Dorthea Kisbye* (se Nr. 94).

165. a. *Otto Johannes Kragh*, * Kongsvang, Viby Sogn 28. September 1917 (Tvilling), † sst. 12. Januar 1919.

166. b. *Erik Theodor Kragh*, * Kongsvang, Viby Sogn 28. September 1917 (Tvilling).

Realeksamen. I Tømrerlære.

167. c. *Bente Kragh*, * Kongsvang, Viby Sogn 20. September 1920.

Realeksamen. Kontoristinde.

V. *Overlærer Mauritz Gotthold Krag's Børn med Julie Marie Christine Jensen* (se Nr. 98).

168. a. *Christian Jens Johannes Krag*, * Aarhus 28. Juni 1892.

Udgaet fra Aarhus Katedralskole 1910. Medvirkede ved Hjemsendelsen af engelske Krigsfanger 1918. Rejste Juni 1919 til England, drev først Forretning i Liverpool 1919—21, derefter i Kompagni med Leo Garwin 1921, Salgsdirektør i L. Garwin & Co., Ltd. fra 1921.

~ London 5. Oktober 1934 *Hilda Lilian Frances Murray* (F: Major *John Murray*), *Wimbledon 11. Juli 1906.

Uden Børn.

169. b. *Mogens Nicolai Krag*, * Aarhus 24. Oktober 1894, druknet 16. Juli 1936 i Buttonwillow, California, brændt. Urnen hjemført og begravet paa Hellerup Kgd.

Udgaet fra Aarhus Katedralskole 1910. I Handelslære hos Fa. Strusbergs Eftf. (Korn- og Foderstoffer), Slagelse, Handelseksamen 1913. Landvæsenselev hos en Morbroder i Østpreussen fra 1. November 1913, under Krigen Inspektør paa forskellige Godser i Østpreussen, vendte tilbage til Danmark 1917. Ansat i Fa. H. C. Petersen (Landbrugsmaskiner) 1919, af Firmaet sendt paa Studierejser til U. S. A., i New York 1. April 1921, Surveyor hos »Southern California Edison Co.«, Sierra Nevada, Oktober 1921—Juli 1926, Manager for »Buena Vista Water Storage District«, Buttonwillow, California, fra Efteraaret 1926.

~ Oakland, California, 2. Oktober 1929 *Marie Sigrid Bodil Nygaard* (F: Murermester *Morten Peter Nygaard* og *Bodil Christine Christensen*), * paa Frederiksberg 8. December 1900.

Uden Børn.

170. c. *Else Anita Krag*, * Aarhus 21. Oktober 1896, † København 8. August 1907, begr. Aarhus.
171. d. *Erik Pingel Krag*, * Aarhus 30. August 1898.

Udgaet fra Aarhus Katedralskole 1911, fra Metro-politanskolen i København Februar 1916. Gennemgaet Teknisk Skole, Maskiningeniør 1921. Ansat paa Københavns Telefonaktieselskabs Kørekontor 1922, udvandrede August 1925 til California. Ingeniør i »Caterpillar Tractor Co.«, San Leandro, California, Oktober 1925, Afdelingschef hos samme i Peoria, Illinois, fra Oktober 1930.

~ Oakland, California, 5. Oktober 1926 *Ellen Gudrun Nygaard* (F: Murermester *Morten Peter Nygaard* og *Bodil Christine Christensen*), * paa Frederiksberg 25. August 1902.

1 Søn: 9. Slægtled II, Nr. 222.

VI. *Farmer Viggo Frederik Krag's Børn med Susanna Maria Jensen* (se Nr. 107).

172. a. *Wilma Krag*, * Fresno, California, 4. Juni 1897.
Lærerinde. — Ugift.
173. b. *George Francis Krag*, * Letcher, California, 21. Marts 1901.

Electrical Inspector i San Joaquin Valley Light & Power Company.

Har været gift. Ægteskabet opløst.

1 Søn: 9. Slægtled III, Nr. 223.

VII. *Maskinmester Kristian Saurbrey Krag's Børn med Nielsine Nielsen Houlberg* (se Nr. 108).

174. a. *Mera Katrine Dorothea Krag*, * Silkeborg 3. August 1896, † Brejninge 10. Juli 1930. — Ugift.

175. b. *Svend Aabye Georg Saurbrey Krag*, * Silkeborg 22. April 1898.

Uddannet ved Kontorfaget, udvandrede 1926 til Canada, Officer i den canadiske Hær, Winnipeg. Uddannet som Radioingeniør, Afdelingsleder i Winnipeg, Canada.

~ Winnipeg 27. August 1927 *Mary Pless* (F: Overmaskinmester *Pless*), * Cardiff, England, 20. Februar 1900.

Uden Børn.

176. c. *Jutta Valborg Krag*, * Hadsund 7. Juli 1901, † København 2. December 1902.

177. d. *Henri Kristian Saurbrey Krag*, * København 27. November 1902 (Sct. Jacobs K.).

Journalist og Forfatter.

~ København (borgerlig viet) 27. Marts 1929 *Lilly Andrea Troest Haarløv* (F: Afdelingsformand paa Hærens Brødfabrik *Emil Haarløv* og *Mathilde Troest*), * København 7. Januar 1902 (Citadels K.).

Uden Børn.

178. e. *Erik Mouritz Saurbrey Krag*, * København 11. December 1905, døbt Sct. Jacobs K. 18. November 1906.

Cliché- og Reklametegner i København.

~ København (borgerlig viet) 25. Januar 1936 *Vera Anna Eleonora Lindberg* (F: Ingeniør *Sigfrid Henning Lindberg* og *Tekla Anna Wilhelmina Andersson*), * Stockholm 4. Marts 1904, døbt Macka K.

Uden Børn.

VIII. *Arkitekt Hans Wilhelm Krag's Børn med Ingeborg Larsen* (se Nr. 113).

179. a. *Ester Krag*, * Berkeley, California, 30. Juli 1913.

180. b. *Elisabet Krag*, * Berkeley, California, 22. December 1914.

181. c. *Viktor Krag*, * Berkeley, California, 14. Maj 1917.

182. d. *Glury Krag*, * Berkeley, California, 24. August 1921.

IX. Grosserer Theodor Christian Krag's Børn med Helmertine Johanne Clausen (se Nr. 116).

183. a. *Christian Marinus Helmert Krag*, * Odense 15. Oktober 1898.

Student privat dimitteret (mat.-nat.) 1917, cand. jur. 1922, Sagførerfuldmægtig i København 1922—23, i Randers 1924—26, Sagførerbestalling Februar 1926, praktiserende Sagfører i Stubbekøbing 1926—30. Bestalling som Landsretssagfører 1930. Medhjælper hos Landsretssagfører N. Bjøreng, Aarhus, fra 1930. Tillige Kontorchef i Aarhus Retshjælp for Ubemidlede fra Starten i Februar 1936, Lærer i Bygningsret ved Aarhus Teknisk Skole.

~ Spentrup 21. Maj 1926 *Carla Katrine Jacobsen* (F: Karetmager *Niels Jacobsen* og *Anna Petersen*), * Ollerup 26. Oktober 1902.

3 Børn: 9. Slægtled IV, Nr. 224—226.

184. b. *Ester Krag*, * København 12. April 1908.
Ugift.

X. Manufakturhandler Karl Frederik Krag's Børn (se Nr. 118).

Af første Ægteskab med Johanne Petersen:

185. a. *Vera Krag*, * København 24. Januar 1912, døbt Frihavns K.

Af andet Ægteskab med Agnes Cathinca Blicher Madsen:

186. b. *Mogens Krag*, * København 11. Januar 1925, døbt Rigshospitalets K. 25. Januar.
187. c. *Kirsten Krag*, * København 26. Maj 1928, døbt Gentofte K. 24. Juni.
188. d. *Vibeke Krag*, * København 23. November 1937, døbt og † Rigshospitalet 12. December s. A.

XI. Sagfører Hans Vilhelm Krag's Sønner med Karen Marie Rasmine Poulsen (se Nr. 120).

189. a. *Erik Krag*, * Kerteminde 5. November 1918.
Student fra Odense Katedralskole 1937 (mat.-nat.), stud. jur.
190 b. *Niels Krag*, * Kerteminde 17. Maj 1925.

XII. Direktør Erik Frederik Krag's Søn med Dagny Julie Risø (se Nr. 121).

191. a. *Erik Per Scot Krag*, * Mill Valley, San Francisco, 15. April 1936.

XIII. *Pastor Christian Krag's Børn med Inger Charlotte Baagøe*
(se Nr. 126).

192. a. *Christian Peter Baagøe Krag*, * Bjerring 10. Maj 1913.
 193. b. *Mauritz Theodor Baagøe Krag*, * Bjerring 17. Juni 1914.
 194. c. *Jenny Margrethe Krag*, * Bjerring 19. Juni 1917.
 195. d. *Anna Lise Krag*, * Lyngø 5. Januar 1920.
 196. e. *Ole Vind Baagøe Krag*, * Lyngø 15. Marts 1922.
 197. f. *Niels Baagøe Krag*, * Lyngø 1. Juni 1923.

XIV. *Læge Mauritz Theodor Krag's Søn med Ida Adolfine*
Vilhelmine Julia da Costa Gad (se Nr. 127).

198. a. *Peter Gotthold Krag*, * København 7. Oktober 1905,
døbt Sct. Jacobs K. 23. Februar 1906.

Student fra Østre Borgerdydskole 1923, cand. med. 1930, Vikar paa Haderslev Amts Sygehus, frivillig Assistent paa Statens Seruminstitut Oktober 1930—Februar 1931, Assistent sst. Marts 1931—Maj 1934, Turnuskandidat paa Kommunehospitalets Afd. III, Juni 1935, Leder af Statens Seruminstutts serodiagnostiske Afdeling fra Marts 1936. Afdelingsforstander ved Statens Seruminstitut 1. Januar 1937.

~ København, Citadels K. 19. Marts 1937 *Kirsten Fytte Christensen* (F: Overlæge *Erik Christensen* og *Ellen Hallager*), * Aalborg 17. Juli 1913, døbt Budolfi K. 25. Januar 1914.

1 Datter: 9. Slægtled V, Nr. 227.

XV. *Grosserer Christian Ernst Krag's Børn med Johanne Mikkelsen*
(se Nr. 131).

199. a. *Esther Louise Krag*, * Kolding 8. Marts 1902, døbt der 4. Maj.

Uddannet i Sang i Berlin og Dresden, ansat i Domkirkens Kor fra 1931. Indehaver af Fa. Christian Krag (Papir-Agentur for udenlandske Fabrikker) fra 1936. — Ugift.

200. b. *Paul Christian Bruun Krag*, * Kolding 9. November 1904, hjemmedøbt 25. December 1904, fremstillet i Kolding K. 4. Juni 1905.

Student 1923, Translatøreksamen i Fransk 1934. Kgl. edsvoren Translatør i Fransk.

~ København Citadels K. 22. Juni 1937 *Ingrid Anna Berta von Lukowicz* (F: Direktør *Robert Anton*

Edwin von Lukowicz og Britta Julie Henriette Elmberg), * St. Petersborg 17. Juli 1910, døbt St. Michaelis K. 18. Oktober.

201. c. *Margrethe Magdalene Krag*, * Kolding 23. November 1906, døbt der 27. Januar 1907. — Ugift.

XV. *Tjænstman Christian Frederik von Holstein-Krag's Søn med Anna Kristina Eugenia Nordberg* (se Nr. 136).

202. a. *Ivar Teodor Kristian Holstein-Krag*, * Gråmanstorp, Sverige, 2. Juni 1897.

Revisor i Ystad.

~ *Aina Gertrud Helena Engström*, * Jämshög, Sverige, 19. April 1908.

1 Datter: 9. Slægtled VI, Nr. 228.

XVI. *Farmer Peder Mauritz Krag's Børn* (se Nr. 138).

203. a. Oplysninger savnes.

204. b. do.

205. c. do.

XVII. *Kammerherre Carl Mauritz Gotthold Rosenberg Krag's Døtre med Bodild Augusta Broberg* (se Nr. 143).

206. a. *Kirsten Krag*, * København 7. Marts 1899, døbt Christiansborg Slots K.

~ Buenos Aires, Argentina, 10. Oktober 1918 *Anton Frederik Tscherning* (F: Overkirurg, Professor, Dr. med. *Eilert Adam Tscherning* og *Henny Schultz*), * København 27. Juni 1888.

4. Klases Hovedeksamen, Bygningskonstruktør, gennemgaaet Teknisk Skole og uddannet som Tømrer, Svendepøve som saadan, Ingeniør i Argentina 1910—14, tjenstgørende Sekondløjtnant ved Ingeniørregimentet 1914—17, ansat i Transatlantisk Kompagni 1917—22, Ingeniør i Buenos Aires, Argentina, siden 1929. — Chef for Syd-sjællandsk Spejderdivision. — Medaillen for Druknedes Redning 4. December 1915.

207. b. *Elisabeth (Lise) Camilla Krag*, * København 29. April 1903, døbt Christiansborg Slots K. 29. Maj.

Uddannet som lægeautoriseret Massøse, Eksamen 22. December 1926.

~ Ry K. 26. Maj 1931 *Poul Grønbech* (F: Øre-, Næse- og Halsspecialisten, Professor, Dr. med. *Anders Christian Jacob Lund Grønbech* og *Agathe Birgitte Severine Benthin*), * København 9. Juni 1893, døbt Vor Frue K. 3. Oktober.

Student fra Birkerød Kostskole 1911, cand. phil. 1912, studerede Medicin i nogle Aar og gik derefter over til Handelsvirksomhed, Grossererborgerskab i København 10. December 1918. Fra 1. Juni 1919 Medindehaver af Agenturfirmaet Nissen & Grønbech og fra 1. Januar 1925 Eneindehaver af samme (Branche: Tekstil).

XIX. *Ingeniør Carl Andreas Rosenberg Krag's Børn med Jessie Veronica Pettijohn* (se Nr. 146).

208. a. *Maria Elisa Krag Pettijohn*, * Santiago, Chile, 6. April 1893, † sst. 8. April s. A.

209. b. *Carlos Erik Krag Pettijohn*, * Santiago, Chile, 6. Juni 1894, † Buenos Aires, Argentina, 23. September 1937.

Ingeniør.

~ Buenos Aires, Argentina, 18. Marts 1929 *Aurelia Copello Nani* (F: *Luis Copello* og *Carolina Nani*), * Buenos Aires, Argentina, 1. Oktober 1900.

1 Søn: 9. Slægtled VII, Nr. 229.

210. c. *Mauricio Gotthold Krag Pettijohn*, * Santiago, Chile, 30. Januar 1897.

Ingeniør.

~ Chicago, USA, 30. Maj 1920 *Alicia Prior*.

2 Børn: 9. Slægtled VIII, Nr. 230—231.

211. d. *Ingrid Sofia Krag Pettijohn*, * Santiago, Chile, 18. August 1901.

~ Santiago, Chile, 30. December 1920 *Ricardo Monserrat Busquets* (F: *Ricardo Monserrat Alba* og *Maria Busquets Busquets*), * Barcelona, Spanien, 20. Juni 1891.

XX. *Branddirektør Andreas Krag's Børn med Anna Caroline Amalie Volkertsen* (se Nr. 157).

212. a. *Bodil Elisabeth Krag*, * Mullerup 2. Marts 1903, døbt Svindinge K. 5. April.

~ Horsens Kloster K. 15. April 1930 *Bengt Eigil Dahl* (F: Sognepræst *Nikolaj Frederik Severin Dahl* og *Elisabeth Philippa Augusta Henriette Maria Wahlmann*), * Børglum Præstegaard 19. September 1895, døbt Børglum K. 18. Oktober.

Studentereksamen fra Sorø Akademi 1913, studerede Botanik ved Universitetet, Vikar ved forskellige Statsskoler. Assistent paa Forsøgsgaarden »Øtoftegaard« ved Taastrup fra 1. Juli 1929.

213. b. *Peter Krag*, * paa Mullerup 21. August 1904, døbt Gudbjerg K. 16. Oktober.

Præliminæreksamen 1921, Handelseksamen 1924. Ansæt i Ebeltoft Bank 1922—28, Assistent i Danmarks Nationalbank, København, fra 1928. — Ugift.

214. c. *Otto Krag*, * paa Mullerup 13. Oktober 1906, døbt Gudbjerg K. 18. November.

Præliminæreksamen 1923, Assistent ved Ebeltoft, senere ved Varde Amtsstue, Assistent i Fyens Disconto Kasse, Odense, fra 1928.

~ Odense, Thomas Kingos K. 6. April 1934 *Ingeborg Astrid Lumholdt* (F: Grosserer *Hans Roesvill Lumholdt* og *Alice Marie Magdalene Jørgensen*), * Svendborg 28. September 1912, døbt Katolsk-Apostoliske K. 22. December.

1 Datter: 9. Slægtled IX, Nr. 232.

XXI. Entreprenør Villiam Krag's Børn med Annie le Fèuvre
(se Nr. 159).

215. a. *Niels Edmund Krag*, * Prince Albert, Canada, 23. Oktober 1909.

~ 1937 *Jessie Bain* (af skotsk Herkomst).

1 Datter: 9. Slægtled X, Nr. 233.

216. b. *Bodil Sidney Krag*, * Prince Albert, Canada, 31. Maj 1911. (Tvilling).

217. c. *Anette Krag*, * Prince Albert, Canada, 31. Maj 1911. (Tvilling).

218. d. *Kirsten Ingeborg Krag*, * Prince Albert, Canada, 30. Juli 1914.

219. e. *Gerda Krag*, * Prince Albert, Canada, 1. Januar 1916.

220. f. *Basil William Krag*, * Prince Albert, Canada, 22. Oktober 1922.

NIENDE SLÆGTLED.

I. Forpagter Yngve Vilhelm Topsøe Kragh's Søn med Esther Rasmussen (se Nr. 163).

221. a. *Ernst Topsøe Kragh*, * Mogenstrup, Sønder Jernløse Sogn, 26. Maj 1935.

II. Afdelingschef Erik Pingel Krag's Søn med Ellen Gudrun Nygaard (se Nr. 171).

222. a. *Mogens Peter Krag*, * San Leandro, California, USA, 17. Oktober 1927.

III. Electrical Inspector George Francis Krag's Søn (se Nr. 173).

223. a. Søn, nærmere Oplysning savnes.

IV. Landsretssagfører Christian Marinus Helmert Krag's Børn med
Carla Katrine Jacobsen (se Nr. 183).

224. a. Else Marie Krag, * Stubbekøbing 1. April 1927.

225. b. Ellinor Krag, * Stubbekøbing 29. Juli 1928.

226. c. Erik Thorkild Christian Krag, * Aarhus 6. Januar 1937.

V. Afdelingsforstander Peter Gotthold Krag's Datter med Kirsten
Fytte Christensen (se Nr. 198).

227. a. Jette Krag, * København 7. April 1938, døbt Sct. Jacobs
K. 18. Juni.

VI. Revisor Ivar Teodor Kristian Holstein-Krag's Datter med
Aina Gertrud Helena Engström (se Nr. 202).

228. a. Kerstin Gertrud Holstein-Krag, * Lund, Sverige, 30. Juli
1936.

VII. Ingeniør Carlos Erik Krag Pettijohn's Søn med Aurelia
Copello Nani (se Nr. 209).

229. a. Luis Aurelio Krag Copello, * Santiago, Chile, 19. Fe-
bruar 1931.

VIII. Ingeniør Mauricio Gotthold Krag Pettijohn's Børn med
Alicia Prior (se Nr. 210).

230. a. Alicia Jessie Krag Prior, * Chicago, USA, 12. Marts 1921.

231. b. Mauricio Andreas Julio Krag Prior, * Santiago, Chile,
20. Januar 1923.

IX. Bankassistent Otto Krag's Datter med Ingeborg Astrid
Lumholdt (se Nr. 214).

232. a. Birgitte Krag, * Odense 16. April 1938, døbt Thomas
Kingos K. 19. Juni.

X. Niels Edmund Krag's Datter med Jessie Bain
(se Nr. 215).

233. a. Sydney Krag, * Vancouver, Canada, 19. Juli 1938.

NOTER.

Indledningen.

1. Kbh. Magistrat Skiftekommission, Konceptskifte 1699, Nr. 60. *Jacob Sørensen* boede 1659 i Løvstræde og kaldes da Skrædder (E. Marquard: Københavns Borgere 1659, S. 53 og 119), men senere kgl. Teltmager. Hans Gaard, der i 1661 og 1668 stod til en Grundtaxt af 150 Sldr. (Kbh. Dipl. I, 754, II, 831) og 1681 til 115 (Kbh. Dipl. III, 718) brændte 24. Maj 1683, og 23. September 1685 fik han og seks andre Ejendomsbesiddere i Løvstræde 3 Aars Frihed for Grundskat og Indkvartering (sst. VII, 115). Han døde ca. 1694.
2. Kbh. Bytings Skødeprot. 1699—1701, S. 20. Billedskærer, eller Billedhugger *Svend Lorentzen* var Fader til *Elisabeth Maria Svendsdatter Lorentzen*, der 19. December 1720 (Helligg. K.) blev gift med Arbejdskarl, senere Skrive- og Regnemester *Hans Wulff*, hvis Datter *Marie*, døbt 1. December 1721 (Helligg. K.) 1758 ægtede Klokker *Niels Glud* og 1773 Gehejmearkivar *Jacob Langebek*.
3. Sjæll. Registre 1668—70, S. 241.
4. Kbh. Diplom. I, 598.
5. samme I, 494.
6. samme VI, 232.
7. samme VI, 301.
8. Kbh. Panteekstraktprotokoller 1645—52, S. 29, 50, 55, 59, 136.
9. E. Marquard: Københavns Borgere 1659, S. 46, 113.
10. samme, S. 53, 119.
11. Kbh. Panteekstraktprot. 1652—56, S. 12, 29, 52, 55.
12. Kbh. Dipl. II, 830.
13. Kbh. Skatteregnskaber. Folkeskat 1673 og 1674.
14. Kbh. Panteekstraktprot. 1678, S. 129.
15. Kbh. Skatteregnskaber. Kop- og Kvægskat 1690.
16. se Arthur G. Hassø: Københavns Brandvæsens Historie, 1931, S. 54—56
17. Kbh. Dipl. VII, 298.
18. H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer, 1935, S. 181.
19. Kbh. Raadstueprotokol 1691—92, S. 103, 107, 155.
20. Kbh. Dipl. VII, S. 296.
21. Kbh. Skatteregnskaber. Grundskat 1689 og 1690.
22. Kbh. Panteekstraktprot. 1687—95, S. 77.
23. samme, S. 144.
24. samme, S. 202.
25. Kbh. Overformynderi Hovedbog 1691, S. 140.
26. Kbh. Panteekstraktprot. 1680—87, S. 92.
27. samme 1701, S. 152.
28. Kbh. Overformynderi Hovedbog 1691, S. 140.
29. samme, S. 122.
30. Kbh. Raadstueprotokol 1701—03: 14. Marts 1701 og 5. April s. A.
31. Kbh. Skatteregnskaber, Grundskat 1681, 1682, Kop- og Kvægskat, samt Krigshjælp 1683.
32. Kbh. Skatteregnskaber 1690, Pk. III, Antegnelser 1681—82.
33. Skattemandtallene.
34. Folkeskat 1675 fl.
35. Kop- og Kvægskat 1689 ff.
36. Kbh. Byting Skødeprotokol 1706—07, S. 149.
37. Kbh. Skatteregnskaber: Folkeskat 1673 og 1674.
38. Kbh. Byting Skøde- og Panteprotokol 1681—82, S. 89.
39. samme, S. 90 og Kbh. Panteekstraktprotokol 1680—87, S. 16.

40. Kbh. Overformynderis Hovedbog 1668—81, S. 174 b.
41. samme, S. 177 b.
42. samme, S. 196 b.
43. Sjællandske Registre 1673—75, S. 723.
44. Kbh. Overformynderis Hovedbog 1682—90, S. 103.
45. samme.
46. Topsøe-Jensen og Marquard: Den Dansk-Norske Søetat, II, 1935, S. 30: Oplysningen stammer fra Nissens haandskrevne Fortegnelse over Søoffice-
rerne i RA.

Stamtavlen.

Henvisningerne er anbragt under Personernes Løbenumre.

1. *Sophia Maria Jacobsdatter* stod 29. September 1717 Fadder i Middelfart Kirke.
3. Vedel-Simonsen: Indsamlede Bidrag til Vends Herreds Sogne Historie 1832, S. 80 (Mss i Antikvarisk Topografisk Arkiv, Nat. Mus. 2. Afd.) angiver hans Fødselsaar til 1673; Additamenta 138, Folio, Bind II, S. 107; Supplikprotokol 1703, Jan.—Marts, Nr. 302; Gratialprotokol 1714. — Vedel-Simonsen angiver anf. St., at hans Fader var *Hofskræder* Jens Krag. Traditionen har aabenbart her forvekslet Jens Krag og hans Svigerfader Jacob Sørensen.
4. Leth og Wad: Dimittender fra Herlufsholm, 1875, S. 74, Nr. 396. Universitets Matriklen. Schous Samlinger (RA) indeholder intet om hans videre Skæbne.
6. Topsøe-Jensen og Marquard: Den Dansk-Norske Søetat, II, 1935, S. 30. Dansk Biografisk Leksikon, 2. Udg. XIII, 1938, S. 240. Søetatens kgl. Resol. 1755, Nr. 156.
7. Ægteparret havde i hvert Fald en Datter *Anna Cathrine Busch*, død 1778, 55 Aar gammel, begr. Helliggejst Kirke 24. Januar. Gift med Registratør, senere Revisor ved Holmen *Niels Børgesen*, † Kbh. 1749, 52 Aar, begr. Helliggejst K. 12. April 1749. (Hans første Hustru, født *Frigast*, begr. 5. December 1737 i Helliggejst K.).
10. Benz: Rønninge og Rolfsted Sogne, S. 37. Fynske og Smaalandske Registre 20. Febr. 1784. Folketællingen 1787. J. G. Krag's Stifdatter *Margdalene Margrethe Maarvild* blev konfirmeret i Rønninge 1771. Skiftet efter ham er ikke fundet.
11. Personalhist. Tidsskr. 2. Rk. II, S. 57; 7. Rk. IV, S. 85, 120. Wad: Fra Fyens Fortid, III, 201. Den her anførte Oplysning, at Peder Saxens skulde være Svoger til Degnen *Frederik Krag* i Skydebjerg, er efter Landsarkivar Wads egen Tilføjelse i det Odense Landsarkiv tilhørende Eksemplar forkert, idet den paagældende Degn hedder *Krogh* (velvillig Meddelelse fra Landsarkivar Harald Hatt). — Trap: Danmark, IV, S. 809 og VIII, S. 500.
12. I Gelsted Kirke er opsat en Mindetavle med følgende Inskription (meddelt af Kammerherre Cederfeld de Simonsen):

Til Minde om Sognepræsterne i Gielsted og Rørup. Velærværdige og Høilærde Hr. *Mouritz Gothold Krag*, født den 14de Marts 1722, død den 10de Juni 1797 og hans Søn Hr. *Christian Krag*, født den 17de Februari 1757, død den 26de April 1818 og dennes Søn Hr. *Mourits Gothold Krag*, født den 5te Octob. 1795 [94], død d. 21de Juni 1864.

Vends Herreds gejstlige Skifteprotokol IV, 167, 169 og 182. Gelsted Kirkebog begynder 1747.

13. Th. Hauch-Fausbøll i Personalhistoriske Samlinger I, 1900—07, S. 432.
16. Fr. Birkedal-Barfod: Stamtavle over Slægten Barfod—Barfood—Barfoed, S. 24.
17. se Tavlen i Gelsted Kirke (ovenfor Nr. 12). Wibergs Præstehistorie.
19. Vielsen er forgæves eftersøgt i Balslev, Ejby, Gelsted og Rørup.
26. Lars Krag kan følges i Lægdsrullerne til 1812 som boende i Værløse, derefter er han flyttet til Husum, hvorfra han omkring 1830 flyttede til Jonstrup Vang, ved Folketællingen 1834 boede han i Hjortespring, men samme Aar (Lægdsrulle 1833, Lægd 26, Nr. 374) siges han at være flyttet til Herlev.
30. Ikke fundet gift eller død i Værløse efter 1810.
31. Ikke fundet gift eller død i Værløse efter 1811.
36. Hans Død er ikke fundet, og han synes at have forladt Hjemmet i Bagsværd. 1834 opføres han i Folketællingen i Bagsværd Kro, men 1840 boede hans Hustru med de tre Børn hos hendes Moder paa Højgaard i Bagsværd Sogn. Hans Krag skal efter Overbanemester Th. Kraghs Stamtavle være død i Hørsholm, men er ikke fundet i Kirkebogen indtil 1892.
39. Wibergs Præstehistorie. Erslews Forfatterleksikon. Enkekassebilag 11.809.
43. Ingen af Ægtefællerne er fundet døde i Fjelsted eller Gelsted Sogne.
44. Poul Bredo Grandjean: Slægtetog over en Familie Junge, Kbh. 1913, S. 36.
45. Assens Avis 5. Jan. 1882, 11. Nov. 1885 og 7. Nov. 1896 samt Fyens Stifts Tidende 6. November 1896.
48. Hirsch. — Richter. — Enkekassebilag 17.366.
49. Fyens Stifts Sparekasse 1832—1932, S. 246.
50. samme, S. 245 f.
53. Ved Folketællingen 1845 var han Tjenestekarl hos Gaardejer Chr. Pedersen i Hvidovre.
62. Groshennig og Hauch-Fausbøll's Præstehistorie, S. 295.
63. samme, S. 292 f.
64. Wibergs Præstehistorie.
65. Groshennig og Hauch-Fausbøll, S. 49.
67. Richter: Den danske Landmilitæretat, I, S. 299.
69. Chr. Krarup: Stamtavle over Efterkommere af Christian Krarup til Dejbjerglund, 5. Udg. 1933, S. 19. — Dansk Biogr. Leks. 2. Udg. XIII, S. 267 f.
77. Carøe: Den danske Lægestand, Suppl. til 7. Udg., 1904, S. 52.
78. Elvius' Præstehistorie.
79. Dansk Biogr. Leks. 2. Udg. XIII, S. 239 f.
80. Den danske Lægestand, X. Udg. 1926, S. 422.
83. Hundrup: Stamtavle over Oluf Bangs Efterkommere paa Sværdsiden, 1875, S. 38. Købmand Jens Ole Bang var Broder til den under Nr. 49 nævnte Søren Møller Bang.
85. Fyens Stifts Sparekasse, S. 250 f. og 324 f.
86. Farmaceutisk Stat 1915.
87. V. Richter. Den danske Landmilitæretat II, S. 171.
90. Dansk Biogr. Leks. 2. Udg., XIII, S. 246 f. Afgivelserne i de biografiske Oplysninger skyldes Rettelser af Kunstneren selv.
93. H. M. Høyberg: Den danske Dyrslægestand, 1934, S. 190 f.
95. Dansk Biogr. Leks. 2. Udg. VII, S. 54 f.
120. A. Falk-Jensen: Juridisk og statsvidenskabelig Stat, 1935, S. 364.
122. Juridisk Stat 1923, S. 432. Dansk Biogr. Leks. 2. Udg. X, S. 550 f.
127. Den danske Lægestand IX. Udg., 1915, S. 351.
128. A. Falk-Jensen: Juridisk og statsvidenskabelig Stat 1935, S. 71.

129. Norsk Biografisk Leksikon VI, 1934, S. 10—13.
132. Grohshennig og Hauch-Fausbøll I, S. 788.
133. samme II, S. 206 og Chr. Krarup: anf. Arb., S. 44.
134. Grohshennig og Hauch-Fausbøll I, S. 254.
147. Kongeriget Danmarks praktiserende Sagførere, 1929, S. 158.
154. Th. Hauch-Fausbøll: De Kongelige Danske Ridder-Ordener og Medailler, 1929, S. 268.
183. A. Falk-Jensen: Juridisk og statsvidenskabelig Stat, 1935, S. 166.
198. Den danske Lægestand XI Udg. 1936, S. 553.
206. Th. Hauch-Fausbøll: Ridder-Ordener og Medailler, S. 47 †.

BRITERNE I HELSINGØR OMKRING 1801.

Af *Gordon Norrie*.

Omkring 1801 bestod den britiske Koloni i Helsingør af ca. 100 Sjæle, i og for sig kun en lille Del af Byens godt 5000 Indbyggere, men paa Grund af deres Sammenhold, de førende Slægters Rigdom og deres Fastholden ved engelsk Sprog og Skik spillede de en meget stor Rolle i Byens Liv. Den ledende Familie mellem dem var *Fenwicks*. Lige fra de indvandrede i 1742, havde de været førende paa Grund af deres Rigdom og den Position, som Stillingen først som Agent for det Engelsk-russiske Handelselskab og senere som Konsuler for Storbritanien gav dem. Dertil kom, at de var frygtet for deres hvasse Tunge og opfarende Sind, og Exekutorerne i *George Fenwicks* Bo maatte saaledes i 1787 gøre Magistraten en uforbeholden Undskyldning for hans voldsomme Udfald mod den i hans Testamente. Slægtens Overhovede, Generalkonsul *Nicolas Fenwick*, døde i 1799 og blev efterfulgt som Konsul af sin ældste Søn, den kun 24 Aar gamle *Charles Fenwick*, der var i Kompagni med Agenten for det Engelsk-russiske Handelselskab, *William Avison*, som boede med sin Datter i den Fenwickske Gaard paa Strandgade.

Lidt længere nede i Gaden, men paa Havnesiden, laa det store Handelshus *Brown, Chapman & Co.*¹, af hvis Indehavere de to, *Nicolas Brown* og *Thomas Chapman*, hver ejede en Gaard paa denne Del af Strandgade, medens den tredie, *James Duncan*, boede længere nede i Gaden. Omtrent ved Siden af *Brown* boede *Henry Wright*, hvis Navn er det eneste britiske, der endnu lever i Helsingør, og som havde overtaget sin Svigerfader, *Carsten Meulengrachts*, Forretning og Ejendom, og i Hjørneejendommen til Brostræde havde Huset *Lund & Chapman* Kontor. I den sydlige Del af Strandgade havde *Arthur* og *John Howden* deres Forretning. *Arthur Howden*² var født i Skotland og var oprindeligt kommet til Landet som Heglemester ved Københavns Plejeanstalt, hvor han bl. a. kom til at arbejde sammen med en Irer, Blegemester *James Hamilton Moore*. De havde vist sig saa duelige, at de, da Linnedfabrikationen ophørte, fik en aarlig Gage af Kongen paa 500 Rdl., for at man kunde bevare dem for Landet.³ I 1788 søgte Howden imidlertid om Borgerskab i Helsingør, og trods Købmandslaugets sædvanlige Modstand blev det ham bevilget. Forretningen arbej-

dedes støt og roligt op af *Arthur Howden*, der efter *John Howdens* Død optog sin Søstersøn *John Knox* som Kompagnon, hvis Efter-slægt fortsatte Forretningen langt op i det 19^e Aarhundrede.

I den nordligste Del af Stengade boede *John Good*, der næst Fenwick paa denne Tid var den mest ansete, og som tog Ledelsen, da Krigsbruddet nærmede sig. Hans Forretning hed *John Good & Søn*, idet han havde optaget sin ældste Søn, *William Cadday Good* som Kompagnon. Endelig havde det store Handelshus *Belfour, Ellah, Rainals & Co.* sit Kontor her i Gaden. Sjælen i denne Forretning var *John Daniel Belfour*, der var født i Hull og oprindelig var Søkkaptajn, men i 1787 søgte om at maatte tage Borgerskab som Købmand i Helsingør. Købmandslauget strittede imod, fordi han ikke var uddannet ved Handelen, men Regeringen bevilgede hans Ansøgning, idet den udtalte, at han havde lært Handel nok som Søkkaptajn. Han gik straks i Kompagni med *John Shuttleworth*; men det varede kun kort Tid, saa var han sin egen Mand og optog 1799 *Thomas Ellah* og senere sin Svigersøn *John Rainals* i Forretningen. I 1792 og —93 foretog han nogle Rejser til Holland, hvorfra han medbragte en Brygmester, og ved Hjemkomsten oprettede han Oktober 1794 et Geneverbrænderi »Shiedam« udenfor Ny Kirkegaards Port. Salget gik straalende, allerede i December 1794 solgte han 2760 Potter til Skibe paa Reden, og det første Aars Salg beløb sig til 21536 Potter. Da det kneb med at faa Tid til at passe denne Forretning ved Siden af Skibsklarerforretningen, blev Brænderiet drevet af et særligt Selskab, *Belfour & Pflöck*. 1793 døde hans første, engelskfødte Hustru, og Aaret efter giftede han sig med Enken efter Agent *Arendt van Deurs, Mariane Dodt*. Derved blev han Svoger til en af Byens rigeste og dygtigste Mænd, *Jean Jacob Claessen*. Denne drev blandt andet en Reberbane, og Samarbejdet mellem de to Svogre resulterede i, at Belfour opfandt nogle meget vigtige Forbedringer til Fordeling af Spændingen i Tovets Traade, paa hvilke han fik engelske Patenter.

Disse Handelshuse dreves næsten udelukkende som Skibsklarerings- og Havariforretninger, selv om de havde ikke ringe Indtægt af Skibsproviantering og Handel med Vin og »Ost- og Vestindiske Vahrer«. En Købmand af en anden Type var *John Diston*, der i hvert Fald manglede Evnen til at slaa igennem. Han var oprindelig begyndt som Skibskaptajn og havde derefter drevet et Skipperhus. Efterhaanden som denne Forretning gik godt, udvidede han den med en Købmandshandel og optog sin Søn, *John Smith Diston*, desuden forpagtede han et Stykke af Byens Overdrev for at drive et Gartneri, der skulde forsyne Skibene med Grøntsager. Det var sikkert energiske og foretagsomme Folk, men rigtig Hold har der næppe været i dem, thi midt i Halvfemserne endte det med et Krak, hvorunder den ældre Diston flygtede til

Udlandet, medens Sønnen blev arresteret. Da Sagen var bragt i Orden, forlod den yngre Landet, medens Faderen fortsatte Forretningen paa Stengade, hvor han handlede med alt muligt fra bedste engelske Knappeaale, Dag- og Natkikkerter til pommeriske Bjælker, Krydderier og Stentøj, tilbød Gamle og Børn Arbejde ved at pille Værk og i 1801 forsøgte at oprette en bekvem Forbindelse med København 2 Gange om Ugen med en lukket Vogn forspændt med fire gode Heste.

Foruden Købmændene var der to Skræddere, *James Davidson* og *William Webster*, hvis Søn *Frederik William Webster* døde ugift som Sognepræst til Ørbæk paa Fyn, og *Thomas Bryan*, der 1786 havde faaet Borgerskab som Lystestøber og 1790 kongelig Bevilling som Sæbesyder. Da han ikke kunde ernære sig herved, fik han Bevilling til at handle med »Ost- og Vestindiske Vahrer«. Hans Forretning kunde imidlertid ikke reddes, og 1802 maatte han opgive sit Bo; men alligevel lykkedes det ham at skabe en betydelig Formue, og hans Datter *Georgine Bryan* oprettede ved sin Død i 1868 et Legat paa 19000 Rdl. til Enker og ugifte Døtre af Handelsstanden. Endelig blev *Blikkenslager J. F. Robbertson* 1801 udnævnt til Forstander for den latinske Skole.

Ved Siden heraf fandtes et Par Herberger, *Richard Bradley*, *Charlotte Peatie*, der var Enke efter Købmand *John Peatie*, og *John Stewenson*, der oprindeligt havde været Skibskaptajn.

Briterne tog ikke i nogen højere Grad Del i det offentlige Liv i Byen, dog sad John Good og Arthur Howden i Bestyrelsen for Øresundsselskabet, og deltog derigennem i Bispisningen m. m. af Byens fattige om Vinteren, ligesom den engelske Koloni gav et Tilskud til Oprettelsen af Øresunds Hospital i 1796, og hver britisk Skipper, der passerede Kronborg, betalte 1 Rigsdaler til dets Drift, saaledes at syge britiske Søfolk kunde blive indlagt der.

Foruden i selve Helsingør boede en Del Briter i Omegnen, saaledes havde *Arthur Howden* faaet kongeligt Skøde paa Kronborg Ladegaard i 1796, Guvernør *David Brown* ejede Gurrehus, *John Daniel Belfour* havde i 1795 skænket sin Kone det tidligere Munkelund, som han efter hende gav Navnet Marianelund, i Saunte boede Kornet i Husarerne *George Elphinston* paa Skovlund; Esum Mølle blev drevet af den tidligere omtalte Blegemester *Moore* indtil 1806 som Tekstilfabrik, og endelig sad der rundt omkring nogle Skotter som Gaardmænd og Forpagtere.

I Aaret 1798 passerede 4700 Skibe Kronborg nordfra og 4808 sydfra, og heraf henholdsvis 1600 og 1689 britiske.⁵ Det var derfor naturligt, at de britiske Søfolk i høj Grad kom til at præge Livet ved Havnen, især da deres Optræden, efterhaanden som Krigen trak ud, og Sejren fulgte de britiske Farver, blev mere og mere selvsikker. Selv om Krigen mellem Storbritannien og Frankrig ikke førtes i vore Farvande, tvang de mange franske Kapere

England til at konvoyere deres Handelsskibe, og man saa derfor store engelske Konvojer paa Helsingørs Red ført af flere Krigsskibe. Alligevel lykkedes det ofte en fransk Kaper at opsnappe et engelsk Handelsskib og bringe det til Norge, hvor det blev solgt. Dette medførte, at Parlamentet 1796 vedtog en Lov, der beretigede britiske Skibschefer til at tage saadanne Skibe tilbage, selv om de sejlede under neutralt Flag. Samtidig forsøgte den engelske Flaade at opbringe de Skibe, der kunde antages at føre Kontrabande til Frankrig, og ikke sjældent kom engelske Priser ind paa Helsingørs Red. Besætningerne paa disse Priser forsøgte engang imellem at flygte, og til Tider gav dette Anledning til Episoder, hvor Befolkningen i Helsingør og her særlig Færgefolkene tog kraftig Parti for de flygtende. Saaledes flygtede i Marts 1798 nogle Matroser fra en Konvoj, og en engelsk Fregat søgte at standse dem ved Kanonskud.⁶ I Slutningen af August 1798 indtraf en Begivenhed, der fik ret store Følger. Under en nordlig Storm kom en engelsk Konvoj paa godt 100 Skibe den 23^e ind paa Reden, ført af en Fregat og en Brig under Kommando af Kaptajn *Brisac*,⁷ og to Dage efter sluttede en Slup, der hørte til *Brisacs* Eskadre sig til. De medførte nogle Priser, blandt andet en dansk Jagt, der oprindeligt var engelsk, men var blevet solgt i Bergen af en fransk Kaper. Chefen for Vagtskibet, Kaptajn *Harboe*, lod *Brisac* vide, at han ikke vilde faa Lov til at forlade Reden med Konvojen, før han havde afleveret Prisen, hvad han naturligvis nægtede under Henviisning til Parlamentsakten af 1796. Den danske Regering stod imidlertid stejlt paa sin Fordring, og alt, hvad den engelske Gesandt opnaaede under et to Dages Ophold i Helsingør, var, at *Brisac* frigav Besætning og Ladning. Man søgte imidlertid at lægge Pres paa ham, og den 29^e afsendtes Marinekorpset og et Artilleridetachment paa 50 Mand fra København, og samtidig blev Kaptajn *van Dockum* beordret derop med 2 Fregatter. Stemningen i Helsingør var meget ophidset, og for at holde Orden i Byen blev 25 Husarer sendt derop fra Hørsholm. Den 31^e fik *Brisac* Forstærkning, idet der ankom to Slupper. Paa Grund af den haarde Nordenvind kom *van Dockums* Fregatter først den 1^e September til Kronborg Red, og her fik han Besætningen paa den ene Fregat forøget med 40 Jægere fra Sjællandske Jægerkorps. Da *Brisac* stadig ikke vilde løsgive Prisen, lod *van Dockum* næste Morgen gøre klart Skib og bad Kommandanten paa Kronborg assistere med Fæstningens Kanoner, naar der blev hejst en russisk Gøs. *Brisac* bøjede sig nu endelig og afleverede Prisen, men Affæren gav Anledning til lange Forhandlinger mellem den danske og britiske Regering og endte med, at Kongen 4/10 1800 gav Prisens tidligere Ejer de 800 Rdl., den var blevet solgt for i Bergen.⁸

Stemningen var imidlertid blevet meget ophidset, og man be-

nyttede enhver Lejlighed til at genere hinanden. Befolkningen i Helsingør vedtog en Henvendelse til Regeringen om at faa Garnisonen forøget med mindst et Regiment og om en Officer til at have Kommandoen paa Broen. Faa Maaneder efter fandt et større Værtshusslagsmaal Sted ved et Marketenderi, hvorved 2 engelske Marinere saarede nogle danske Soldater med deres Bajonetter; men da Kaptajnen paa deres Skib lovede, at de skulde blive straffede, blev de afleverede til ham efter Ordre fra Generalitetet.⁹

Den 17^e Oktober¹⁰ blev nogle hollandske Søfolk fra en Prise sendt over til en Fregat. Undervejs forsøgte de at flygte, og Mandskabet fra to engelske Kuttere satte efter dem, idet de beskød dem fra Baadene. Hollænderne slap imidlertid i Land under Kronborg. Vagten paa Kronborg havde skudt Varselsskud, da Englænderne begyndte at skyde paa Reden, og da de nu endog fortsatte Forfølgelsen paa Landjorden, blev Sjællandske Jægerkorps beordret ud. Sammen med Jægerne løb en større Menneskemængde ud af Byen, og det varede ikke længe, inden Englænderne var omringet og afvæbnet. Uafhængig af denne Affære var Føreren af den ene Kutter, Løjtnant *Gibbons*, kommen i Land og havde sammen med Vicekonsul Fenwick begivet sig Nord ud af Byen. Da de naaede hen til Mandskabet, der var omringet af Jægerne og de mange civile Mennesker, trak Løjtnanten sin Kaarde, og da han var meget ophidset, og Fenwick yderligere raabte til Chefen for Jægerkorpset, Grev *Schack*, at dette skulde blive hævnnet, lod Schack Gibbons afvæbne og føre til Kronborg sammen med Mandskabet som Arrestanter. Næste Dag blev de afleveret til den engelske Øverstkommanderende, og den danske Gesandt i London fik Ordre til at klage og forlange Løjtnanten og hans Mandskab straffet.

Næste Aar gik forholdsvis fredeligt, naar undtages, at et Par Marinere¹¹ en Gang brugte en Trappetige til at rydde en Beværtning, hvor man nægtede at servere for dem, fordi de var let paavirkede, og et Par andre lignende Tilfælde. Aaret før var der udkommet et lille Ugeblad »Helsingørbladet«, hvis første Nummer havde indeholdt en meget drastisk Beskrivelse af den Brisacske Affære, og i de følgende Numre vrimgede det med indsendte Angreb paa Briterne. Dette havde til Følge, at den britiske Gesandt klagede, og ganske vist dæmpedes Tonen ned, men Angrebene ophørte ikke helt.¹² 1799 søgte Redaktøren om Tilladelse til at udgive Bladet som privilegeret Tidende, men det blev nægtet ham, og i Stedet fik Kapellanen ved St. Maria Kirke *Elias Lauritz Grüner* Privilegiet,¹³ og fra Oktober begyndte han Udgivelsen af »Helsingørs kgl. privilegerede inden- og udenlandske Efterretninger« til Dels med økonomisk Støtte af John Good, og »Efterretningerne« var derfor ogsaa ivrige efter at mægle. Angrebene blev særlig ret-

tet mod Vicekonsul Fenwick, hvis Stilling var alt andet end behagelig. Fra dansk Side henvendte man sig til ham hver Gang, der fandt den mindste Uregelmæssighed Sted. Særlig var der Toldspørgsmaalet. Det var en gammel Regel, at et Skib, der førte Vimpel, var toldfrit for Skibet, men skulde betale for Ladningen, og dette gav Anledning til flere Diskussioner mellem de danske Myndigheder og de britiske Skibschefer, og hver Gang blev der fra dansk Side rettet Bebrejdelser mod Fenwick for manglende Instruktion af de britiske Kaptajner. Samtidig blev der af en engelsk Rejsende, *Thomas Drawer*,¹⁴ rettet et Angreb paa ham for ikke at støtte Englænderne med tilstrækkelig Energi.

Det alvorligste Stridsspørgsmaal mellem Danmark og Storbritannien var imidlertid Danmarks Hævdelse af Sætningen om Frit Skib og Fri Ladning og Retten til at konvoyere Handelsskibene, og paa den anden Side Briternes Fordring om Ret til at visitere. Det førte som bekendt i 1800 til et Par krigerske Sammenstød, hvorefter England sendte den tidligere Gesandt i St. Petersborg, Sir *Joseph Witworth*, til København for at tvinge den danske Regering til ikke paany at modsætte sig Visiteringen.¹⁵ For at give Witworths Krav større Vægt blev en Flaade paa 17 Linieskibe og 6 andre Krigsfartøjer under Admiral *Dixon* sendt til Helsingør, paa hvis Red den ankrede op den 20' August. Efter et Brev fra *Numsen* til Grevinde *Charlotte Schimmelmann*¹⁶ skal Dixon have opfattet sin Stilling »comme l'Ange de paix« og omtalt Fenwick ret nedsættende overfor en Del ledende danske Embedsmænd: »Ah! ne me parlez pas de ce fade garçon, pour lequel je n'ai pas plus d'estime que pour un chiffon.« Dixon anbragte en Fregat og et Par andre Skibe Nord for Kronborg, og efterhaanden som der kom britiske Skibe sydfra, gav han dem Ordre til at passere Kronborg og melde sig til Fregatten. Dette var i Strid med Skik og Brug, idet intet Skib maatte passere Kronborg sydfra, før det havde klareret, og *Numsen* indberettede det derfor til General-toldkommeret,¹⁷ der gav ham Ordre til at lade Fenwick gøre opmærksom derpaa. Den 28' kom Fenwick derefter og gjorde en Undskyldning paa Dixons Vegne og sagde, at Skipperne havde misforstaaet Dixons Ordre, da han ikke havde tænkt at udstede nogen Ordre, der var i Modstrid med de Bestemmelser, der gjaldt ved Kronborg, og allerede den 29' August førte Forhandlingerne i København til en Konvention.

Striden mellem England og Czaren om Malta førte til, at denne den 2/11 1800¹⁸ lagde Embargo paa alle britiske Skibe i de russiske Havne og førte Besætningerne, lige fra Kaptajnerne til den yngste Skibsdreng, nogle hundrede Verst ind i Landet, og da samtidig Vinteren satte ind, var det udelukket, at Skibene, selv om der blev sluttet tidligere Forlig, kunde afsejle fra Rusland før hen i April. Denne Begivenhed havde de alvorligste Følger for Skibsklarererne i Helsingør. Erlæggelsen af Øresundstolden

var nemlig i Følge § 12 i Handelstraktaten med England af 11/7 1670 ordnet saaledes, at Udbetalingen først skulde finde Sted ved Tilbagekomsten fra Rusland, dog højst 3 Maaneder efter Ankomsten fra England, mod at der blev stillet tilfredsstillende Sikkerhed. Denne blev i Praxis ordnet af Skibsklarererne, der udstedte en Obligation mod Sikkerhed i Skibet. Da nu flere af Skibene allerede skulde være vendt tilbage i December, betød det, at Skibsklarererne skulde indfri en hel Del af Obligationerne uden at have faaet Pengene fra Skipperne i Januar og i hvert Fald dem alle senest i Marts, og dette drejede sig om hen mod 15000 Rdl. Denne store Sum kunde det blive meget vanskeligt at skaffe, idet Handelshusene yderligere havde meget store Summer bundet i Skibene, der ved Passagen altid forsynedes med frisk Proviant og andre Varer i Gennemsnit for ca. 200 Rdl. pr. Skib, og da der var interneret 209 Skibe, blev den Sum, der saaledes var bundet, anslaaet til ikke mindre end 41800 Rdl.

Skibsklarererne skrev derfor til Øresunds Toldkammer,¹⁸ og bad om 6 Maaneders Henstand med Indløsnings af Obligationerne. Numsen kaldte dem sammen til et Møde, og her forklarede han dem, at de maatte søge Kongen om Udsættelsen, men tilføjede, at de burde tilbyde at skaffe yderligere Sikkerhed og at betale Renter for den forlængede Henstand. Den 19^e December indsendte de derefter en Ansøgning til Kongen, hvori de dog kun bad om Henstand, og hvorved fulgte nedenstaaende Liste over de engelske Skibe, der var under Embargo i russiske Havne.

Handels Huset	Skibenes Antal	Obligationer	Omgælder	Total Summa
Lund & Chapman	10	181,24	88,42	
Henry Wright	23	5696,18	291,35	
F. A. Wulff	10	269,42	114,13	
Christian van Mehren.....	10	362,24	134,24	
Brown, Duncan & Co.....	34	1142,00	350,08	
Avison, Fenwick & Co.....	21	1201,36	223,37	
Michael Liebmann	8			
John Good & Søn	23	1359,18	263,03	
Belfour, Ellah, Rainals & Co.....	30	1599,00	345,02	
Howden & Co.....	40	534,18	434,27	
	<u>209</u>	<u>12346,36</u>	<u>2245,47</u>	
Agio		1543,17		
do.		868,06		
				<u>14758,11</u>
				<u>17004,10</u>

209 Skiibe

Deris ved Retour afsluttende Rejninger for tilkomne Vahrer etc., for ind og udgaaende er Almindelig At Regne Cirka 200 Rd. pr Skiib er.....

41800,00

Rd. 58804,10

Numsen sendte Ansøgningen frem den 24' December med Anbefaling, idet han dog bittert paatalte, at de havde udeladt Tilbudet om nye Obligationer og Renter. Der kom imidlertid intet Svar fra Generaltoldkammeret, og da Slutningen af Januar nærmede sig, og en Del af Skibsklarererne ikke saa sig i Stand til at betale de forfaldne Penge, gik Numsen ind paa at give Udsættelse mod, at Pengene straks skulde betales, hvis den Kongelige Resolution blev et Afslag, og dette indberettede han den 23' Januar.

Den 28' Januar 1801 faldt endelig Resolutionen,²⁰ hvorefter der blev givet Henstand med Indløsningsen af Obligationerne, saa de skulde betales sammen med de Obligationer, der udløb med Juni Maaned, det vil sige inden Udgangen af Juli; men samtidig bestemtes det, at Udsættelsen skulde være rentefri, hvilket i Indstillingen motiveredes med, at der i Handelstraktaten taltes om, at Pengene forfaldt ved Skibenes Tilbagekomst. Denne Resolution meddelte Numsen Handelshusene i en Skrivelse af 10/2 1801, og samtidig bad han dem om snarest at ordne Spørgsmaalet om de nye Obligationer.

Danmark var imidlertid under saa haardt Pres fra Holland, at det ikke kunde frigøre sig fra Neutralitetsforbundet, og dette førte som bekendt til aabent Brud med England, der 14' Januar lagde Embargo paa danske Skibe, og 14 Dage senere udstedtes der Forbud mod Udbetaling af Veksler m. m. til danske Undersaatter. Kort efter sendtes *Nicolas Vansittart* i særlig Mission til Danmark; men den danske Regering vilde ikke forhandle med ham, og han og Gesandten, *Sir William Drummond*, rejste den 22' Marts fra Helsingør paa Fregatten *Kite*. Et Par Dage efter kom de første Meldinger om *Parkers* Flaade, og den 29' Marts lagde den danske Regering Embargo paa al britisk Ejendom.

Paavirket af den fjendtlige Stemning i Helsingør rejste *Charles Fenwick*, hans Broder *Nicolas*, der havde været Privatsekretær hos *Sir William Drummond*, og hans Kompagnon *William Avison* med *Kite* til England, hvorfra de først vendte tilbage midt i Juli Maaned. Da den engelske Flaade under Kamp passerede Kronborg, faldt en af de meget faa Bomber, der ramte Helsingør, i det engelske Konsulats Gaard paa Strandgade.

Den 6' Marts havde John Good²¹ henvendt sig i Kronprinsens Forværrelse paa de betydeligste Briters Vegne med en Ansøgning om, at der maatte blive anvist dem et Sted udenfor Helsingør, hvor de i Tilfælde af, at det skulde komme til Fjendtligheder, kunde opholde sig med deres Familier, saaledes at de kunde være fri for den mindste »Mistanke om deres Pligtters Collision som danske Borgere af den engelske Nation«. Den 10' gentog han Ansøgningen, og den var nu foruden af Good underskrevet af *Howden &*

Co., J. Chapman, Brown, Duncan & Co., John Daniel Belfour, Henry Wright, John White, Thomas Ellah, William Avison, John Rainals, Thomas Bryan, Richard Bradley, William Ferrier, John Walker, William Webster, Elizabeth Roman og Daniel Good. Dagen efter sendte Belfour en Ansøgning ind, hvori han søgte om Tilladelse til at maatte faa sin Hustrus Ejendom »Marianelund« anvist, »derved vilde dog Hensigten af vor fælles Begjæring opnaaes, og min og Families Sejour blive angennemere og nyttigere end noget andetstæds«.

Sagen blev forelagt Geheime Stats Raadet den 18' Marts med Anbefaling fra Kancelliet, der udtalte, at det ikke kunde nægtes, at Ansøgerne var nødt til at forlade Helsingør; men da det ogsaa kunde være Tilfældet med Englændere andre Steder i Landet, saa vilde Regeringen komme i Forlegenhed, hvis den skulde anvise Opholdssted for dem alle sammen, og den foreslog derfor: »At Supplicanterne skulde tilholdes selv at opgive det eller de Steder udenfor København eller Helsingør, hvor de, naar Fjendtligheder indtraf, agtede at forblive, medens samme vedvarede, og at dem, hvis Opholds Sted findes passende, forundes allernaadigst Tilsagn om at de der under Opsyn af Stedets Øvrighed kan vente Regieringens og Lovenes kraftigste Beskyttelse.«

Denne Resolution blev den 21' Marts meddelt Good, og samtidig fik han Besked om at opgive Briterne Opholdssteder. Dagen efter sendte han derfor følgende Liste ind til Kancelliet:

1. John Good og Familie	Frederiksborg eller Fredensborg om der er Værelser at faa.
2. Howden og Familie	ligeledes
3. Wright og Familie	ligeledes
4. Walker og Familie	ligeledes
5. Daniel Good og Familie	ligeledes
6. Ellah og Familie	Fredensborg
7. Rainals og Familie	Fredensborg
8. Nicolas Brown og Familie	Skovlunde Gaard ved Fredensborg
9. James Duncan og Familie	Fairy Hill ved Nyerup
10. Belfour og Familie	Marianelund ved Tikøb
11. John Chapman	Nybo Gaard 1½ Mil fra Helsingør
12. Thomas Bryan og Familie	hos Hr. Hellesten ved Horserød
13. Bradley og Familie	er syg og sengeliggende
14. John White og Familie	ligeledes
15. Webster og Familie	Fredensborg
16. Elizabeth Roman	syg og sengeliggende
17. Ferrier og Familie	Frederiksborg eller Fredensborg.

Kancelliet sendte en Afskrift af Listen til Amtmanden over Frederiksborg Amt Geheimeraad *Levetzau* med Ordre til at foranstalte det befalede Opsyn og sørge for, at Briterne kunde nyde Lovenes kraftigste Beskyttelse. Ved Kancelliets Skrivelse i Amtets Arkiv²² ligger nogle Breve fra enkelte af Briterne. Thomas Ellah

meddeler saaledes, at han og Rainals er taget til Fredensborg, hvor John Walker ogsaa meddeler, at han har slaaet sig ned. Belfour og Brown har søgt til deres Ejendomme, saaledes som de havde meddelt, at de vilde gøre. Howden blev imidlertid paa sin Ejendom, Kronborg Ladegaard, og John Good slog sig ned hos Moore paa Esrum Mølle, da det ikke var lykkedes ham at faa Værelser i Frederiksborg eller Fredensborg, fordi alt var optaget. Den 6' søgte han Amtmanden om Tilladelse til at tage til København i Anledning af, at et Handelshus der havde standset sine Betalinger. Han vendte imidlertid hurtigt tilbage, og den 21' blev han benyttet som Tolk ved Forhøret over en skotsk Sømand, der var anholdt ved Esrum og fundet i Besiddelse af en Kortskitse over Eggen. Det viste sig imidlertid hurtigt, at han havde været paa Vej til Hellerup Gaard for at søge Arbejde hos Ejeren, Grosserer *John Dungan* i København, og Sagen blev derfor standset.

Da Vaabenstilstanden var sluttet, overtog Belfour, Ellah, Rainals & Co. Provanteringen af den engelske Flaade,²³ og da de saaledes daglig kom ombord paa Skibene, blev de hurtigt uofficielle Mellemmænd mellem Direktøren for Øresunds Toldkammer og den kommanderende Admiral, og da Flaaden sejlede ned i Køge Bugt, fulgte Belfour med som Kommissær, og de Breve han sendte sine Compagnoner derfra, blev tilstillet Numsen, der sendte Afskrift af nogle af dem til Generaltoldkammeret.

Umiddelbart før deres Afrejse den 22' Marts gav Fenwick og Avison deres Prokurist *J. H. Permin* en Fuldmagt,²⁴ men undlod at give Toldkammeret en officiel Meddelelse om deres Afrejse og om Permins Fuldmagt, og dette havde til Følge, at Geheimekonferensraad Numsen efter at have indhentet Generaltoldkammerets Billigelse, gav Ordre til, at der ikke maatte foretages nogen Skibsklarering af Avison, Fenwick & Co. Som Følge heraf blev et Skib, der den 20' April kom fra Pillau, afvist, da Skipperen vilde klarere. Permin skrev den 24' fra Annise Gaard ved Frederiksborg, hvor han havde søgt Tilflugt i de bevægede Paaske-dage, til Numsen og bad om Forklaring paa Afvisningen. Numsen lod Toldkasserer *Høst* svare, at Numsen ikke mere kendte noget Handelshus Avison, Fenwick & Co., som stod i Forbindelse med Øresunds Toldkammer, da begge Principalerne var bortrejst, og han kunde saa meget mindre inklade sig med deres Kontorbetjent, som deres Afrejse var ham ubekendt, og de ikke havde anmodet ham om at tage Permin for Fyldest. Vel havde han set, og endnu mere hørt Tale om en Permin, som skulde være paa deres Kontor, der skulde være dansk født og have tjent dem og særlig Vicekonsul Fenwick; men forøvrigt var Permins Person ham ligesaa ubekendt som ligegyldig. Han vilde have sendt deres Kaution tilbage, hvis der ikke endnu skyldtes 2865 Specier for Obligationer

fra 1800, som Kongen af Medlidenhed for Englænderne i Helsingør og af en ædelmodig Mildhed, som man vilde søge forgæves efter mange Steder, havde givet dem Kredit for til Juni Maanedes Udgang. Saasnart Pengene var betalt, vilde han sende Kautionen tilbage.

Samtidig sendte han en lang Skrivelse til Generaltoldkammeret, hvori han først angreb Permin stærkt for hans Engelskvenlighed, og derefter vendte sig mod Fenwick. Han gentog sin tidligere Anmodning om, at Collegiet vilde formaa Udenrigsdepartementet til aldrig mere at antage eller vedkende sig ham som virkelig eller Vice-Konsul. Han havde fra den Brisacske Begivenhed vist saa megen Uforskammethed, at al Fred vilde være udelukket, hvis han kom tilbage som Konsul. Thi skønt født i Helsingør af en svenskfødt Fader og en russisk Moder gik hans britiske Overmod uendelig vidt og havde nogle Gange udsat ham for eftertrykkelige Paamindelser fra Almuen, som han i og for sig havde for tjent, men som var blevet afværget af fornuftige Personer.

Den 16^e Maj bad Permin i et Brev om, at den sædvanlige Kredit maatte forundes Firmaet, idet han samtidig deponerede en særlig Kaution paa de 2865 Specier udstedt af Hr. *Andreas Buntzen* i København. Numsen svarede 18^e Maj herpaa, at han een Gang havde ladet Toldkasserer Høst meddele Permin, at han ikke mere ansaa Firmaet for at staa i Forbindelse med Øresunds Toldkammer, og at han ikke kunde indse, hvad der skulde bevæge ham til at ændre sin Beslutning.

Den 17^e Juni skrev Numsen til Generaltoldkammeret, at han havde faaet at vide, at man snart kunde vente Fenwick hjem, og han beklagede sig derfor over, at der forestod ham en dobbelt Ulejlighed. For det første vidste han ikke, om Fenwick stadig var Vicekonsul, og dernæst var han klar over, at Avison og Fenwick vilde anmode om den tidligere Kredit, og bad derfor om Forholdsordre. Generaltoldkammeret svarede den 28^e Juni, at Udenrigsdepartementet havde udtalt, at saa længe den engelske Regering ikke havde afskediget Fenwick, maatte han anses som Vicekonsul, og blandt andet af den Grund maatte Departementet mene, at der ikke længere var nogen Grund til at nægte Handelshuset at klarere Skibe, der sejlede gennem Sundet.

Den 14^e Juli fik Numsen Besøg af Avison, der spurgte, hvorfor det ikke var Firmaet tilladt at klarere. Numsen svarede, at Grunden dels var Avisons og Fenwicks Afrejse, og dels at han ikke kunde anerkende Permins Fuldmagt, og han havde derfor sendt Buntzens Kaution tilbage. Avison forsøgte at fremsætte nogle Undskyldninger, men Numsen afbrød ham og sagde, at han ikke vilde have noget med deres private Forhold at gøre. Han havde kun med deres Kontor at gøre, og hvis de vilde bede om noget,

maatte de indsende en skriftlig Ansøgning. Samme Aften fik han saa et Brev fra Firmaet, hvori det anmodede om at maatte klarere igen med Hr. Buntzen som Kautionist. Den 15' skrev Numsen derefter til Firmaet, at da Fenwick nød den Ære at være engelsk Vicekonsul, og følgelig uden Hensyn til nogens private Forhold, bevilgede han Handelshuset Avison, Fenwick & Co.s Ansøgning om igen at maatte nyde den sædvanlige maanedlige Kredit, der dog først kunde begynde, naar Buntzens Kaution var afleveret til Øresunds Toldkammer.

HENVISNINGER.

1. Th. Hauch-Fausbøll: Af Slægten Browns Historie. S. 225 og 227.
2. Eiler Nystrøm: Lyngby Sogn i Fortid og Nutid. S. 94 f.
3. Danske Forestillinger. Nr. 50/1779.
5. Helsingørbladet Nr. 1/1799.
6. Kommandanten paa Kronborg. Indgaaede Skrivelser Nr. 9/1798.
7. Helsingørbladet Nr. 1/1798 f.f., Kommandanten paa Kronborg: Indgaaede Skrivelser 28/8—13/9 1798. Collegialtidende.
8. Udenrigsdepartementets Extractprotocol Nr. 3/Oktober 1800.
9. Kronborg Fæstnings Justitsprotokol, 23/9, 26/9 og 1/10 1798. Kommandanten paa Kronborg: Indkomne Skrivelser Nr. 33 af 25/9 1798. Helsingørbladet Nr. 3.
10. Helsingørbladet Nr. 4. Kronborg Fæstnings Justitsprotokol 24/5 1799. Kommandanten paa Kronborg: Indgaaede Skrivelser 23/5 1799.
11. Kommandanten paa Kronborg: Indgaaede Skrivelser for 17/10 og Justitsprotokollen.
12. Udenrigsdepartementets Manualprotokol 1798.
13. M. Galschiøt: Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede. S. 269.
14. Helsingørbladet Nr. 2.
15. Axel Linvald: Kronprins Frederik og hans Regering 1797—1807.
16. Louis Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds. VIII. S. 361—68.
17. Øresunds Toldkammers Dokumenter: 4' Bind. Nr. 15—17.
18. Udenrigsdepartementet: Rusland II. Depecher 1800—01. Nr. 71 af 14/11 1801.
19. Øresunds Toldkammers Dokumenter: 22' Bind. Nr. 145, 148 og 150.
20. General Toldkammerets danske Forestillinger Nr. 6/1801.
21. Danske Kancellis Brevbog: Nr. 640, 648, 650 og 655/1801.
22. Frederiksborg Amts Arkiv: Kgl. Resolutioner 1801, Nr. 1—300. Frederiksborg Amts Kopibog 24/3 1801, 2' Departements Journal 833/758 af 21/4 1801.
23. Øresunds Toldkammers Dokumenter: 29' Bind Nr. 34 og 35.
24. Øresunds Toldkammers Dokumenter: 29' Bind Nr. 26—31 og 37—40.

SMAA MEDDELELSER.

OVERKAMMERHERRE GREV DITLEV REVENTLOW.

Bidrag til hans Karakteristik.

Om denne sin ældste Ven har Grevinde *Louise Stolberg*, Statsminister *C. Reventlows* aandfulde Søster, udtalt, at hans Karakter er et af de interessante Bidrag til Kendskabet af det menneskelige Hjerte. »Han var,« siger hun rammende, »ligesom Frakterskrift eller som Basunsted, alt højlydt, hørligt og synligt, baade i Dyder og Lyder. Han elskede det Gode og havde Sans for alt Stort.«

Det er, som bekendt, især *Reverdils* skarpe Fordømmelse af *D. Reventlow* som Leder af Christian VII.s Opdragelse, der har givet Eftertiden et saa afgjort frastødende Indtryk af hans Personlighed, som yderligere befæstes af hans oftere gængivne Alderdomsportræt, der næsten virker grotesk ved den Brutalitet og Ondskab, der præger dette Skræmmebillede.

D. Reventlows Breve til *J. H. E.* og *A. P. Bernstorff*, offentliggjorte af Prof. Aage Friis i *Bernstorffske Papirer III* (1913), muliggør en mere forstaaende Opfattelse af hans mærkelige Dobbeltnatur.

At Grev *A. G. Moltke*, med hvem »Overkammerherren«, som han slet og ret kaldtes af Samtiden, stod i et livligt og fortroligt, vistnok fuldstændigt bevaret Brevskifte, trods alle gensidige Venskabsforsikringer opfattede *Reventlow* som i høj Grad utiltalende, ses af følgende Karakteristik, egenhændig nedskrevet paa et løst Kvartark og øjensynlig tænkt at skulle indgaa i en historisk Redegørelse af *Moltkes* Forhold i *Struenseeperioden*:

»Emporté dans sa passion, également incapable de dissimulation et de prudence, sincère par la violence de son esprit plutôt que par sa candeur, ardent et inconstant dans son amitié, furieux dans sa haine, mais sans discernement et sans choix dans l'un et dans l'autre, un humeur arrogant et impétueux, prenant des libertés indécentes avec son Prince.«

Reventlows Opfattelse af Begivenhederne og de ledende Personer i Aaret 1772 fremgaar af følgende Notater af hans Breve til *A. G. Moltke* (*Bregentved*).

3. Maj: «Voilà donc *Struensee* et *Brandt* exécutés. J'avoue que j'ai frémi en lisant la lettre qui m'en informoit et que je suis livré à la plus noire mélancholie quand je pense que le Prince, que j'ai élevé, a été le seul de sa race dans le cas de faire repandre du sang pour venger des injures personnelles. Que dira l'Europe entière?»

20. Juli (i Anledning af Grev *S. C. Rantzau-Aschebergs* Afskedigelse 9. Juli med en Pension af 8000 Rdlr.): »On est revolté de voir [*Rantzau*] le chef turbulateur de l'Etat recompensé par une pension plus forte que celle n'a jamais été accordée aux hommes du plus grand mérite. L'éloignement de ce monstre des affaires et de la cour est une des bonnes opérations exécutées après la révolution du 17...«

L. B.

GLAHN-SAMFUNDET.

Af de ret faa Familiesammenslutninger herhjemme er det 1917 stiftede »*Glahn-Samfundet*« sikkert det virksomste, at dømme efter de hidtil udgivne Slægtsmeddelelser, der nu omfatter hele tre Bind i stort Format, tiltalende

Udstyr og forsynet med talrige, smukt gengivne Familieportrætter. Af Indholdet bør fremhæves et Par Brevpublikationer, der har Interesse udover den snævre Kreds, for hvilke de er bestemt.

I 1933 udsendte Glahn-Samfundet Missionær *Henrik Christopher Glahns* Indberetninger til Missionskollegiet fra Aarene 1765—70, udførligt kommenterede af den bedste Kender af Grønlands Personhistorie, Pastor *H. Ostermann*, før Præst i Jakobshavn, nu i Greve, der tidligere har udgivet *H. C. Glahns* Dagbøger 1763—68 i *Det grønlandske Selskabs Skrifter IV* (1921). Indberetningerne giver Bidrag til Grønlands Missionshistorie i Almindelighed, men er særlig oplysende om Forholdene ved den nyoprettede Missionsloge Amerdlok ved den nuværende Koloni Holsteinsborg, hvor Glahn i 4 Aar boede alene blandt Grønlændere.

Af ikke ringe Interesse for Grundtvig-Forskningen er de i 1937 af Kontorchef *Hans Egede Glahn* i Slægtsbladene udgivne, omfattende Optegnelser om *N. F. S. Grundtvig* og Familien Glahn. Pastor *Poul Egede Glahn* blev 1808 gift med *Marie Blicher*, *Ingemanns* romantiske Barndomskærlighed (Glahn-Samfundet II, S. 81—91), medens hendes yngre Søster *Lise Blicher* i 1818 ægtede Grundtvig, der gennem hele Livet stod i Venskabsforhold til flere Medlemmer af Slægten Glahn. Herom vidner de meddelte Udtog af Grundtvigs Dagbøger fra 1803, Breve til og fra ham, hans Digte og Taler til flere af Familien. Brevene, der for største Delen ligesom Grundtvigs Dagbøger beror i Rigsarkivet, har ikke tidligere været offentliggjort.

Den Fællesaand og det stærke Sammenhold mellem de nulevende Bærere af Navnet Glahn samt den Pietet for Fædrenes Minde, som præger Slægtsmeddelelserne, kan tjene som et følgeværdigt Forbillede for andre af vore gamle Kulturslægter, der værner om deres mundtlige og skriftlige Overleveringer.

L. B.

ARENCE HUULEGAARDS EFTERSLÆGT.

Anne Arence Huulegaard, f. 1743, dbt. 14. Maj, † 1794, bgr. 17. Maj; g. 11. Juli 1764 m. Hørkræmmer og Værtshusholder *Rasmus Riber*, f. 1731 i Kallehave, dbt. 10. April, † 27. Okt. 1795.

Anna Benedicte Rebekka Riber (eneste Barn), f. 1765, dbt. 10. April, † 28. April 1794; g. m. Værtshusholder *Hans Christen Hansen Kierrumgaard*, f. o. 1745 i Nykøbing p. S. † 5. Juli 1791. (5 Børn).

Arenza Birgitta Kierrumgaard, f. 10. Juni 1784, † 20. Dec. 1868; for hende, der fik Navn efter Bedstemoderen, sattes i 1794 en Subskription i Gang, for at hun kunde optages i Døtreskolen, i hvis Protokol der findes en Silhouet, forestillende hende, vistnok tegnet af Skolens Tegnelerer *Schandorff* ved hendes Afgang fra Skolen 1799 (Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 1255 bh. 4to; Persh. Tidsskrift 2 II, 83). Gift 7. Jan. 1808 m. Hof- og Livkirurg *Carl Peter August Schwartzkopf*, f. 11. Juni 1781, † 22. Dec. 1838.

Christian Friedrich Schwartzkopf, Kontorchef i Kultusministeriet, Etatsraad, f. 24. Juli 1817, † 11. Marts 1893; g. 1847 m. Minona Blanca Malvina Hostrup-Schultz, f. 1824, † 18. Nov. 1893.

Mathilde Minona Marie (Mimi) Schwartzkopf, f. 30. Jan. 1851, † 29. Dec. 1932; g. 17. Juni 1892 m. Forfatteren, Professor *Karl Larsen*, f. 28. Juli 1860, † 11. Juli 1931.

Om Familien Huulegaard se iøvrigt Johannes Ewalds Levnet og Meninger.

Arenza Birgithe Kierumgaard. 1784—1868.

BEMÆRKNINGER OM MEDDELELSES-TEKNIKKEN I STAMTAVLER FREMFOØRT PAA MØDET 14. NOV. 1938.

Dr. K. A. Heiberg: Det vilde have sin store Betydning og føles som en Fornylse, hvis man kunde præcisere Personalhistorisk Samfunds Anskuelser om Meddelelſes-Teknikken i Stamtavler ogsaa til følgende: Fruernes Forældre og Bedsteforældre anføres i Parentes — i alt Fald fra c. 1800. Tilsidst i Stamtavlen — for sig selv — stilles en Anmærkning om markante Anlæg (kunstneriske p. p.) og om Sygdomme (om de sidste kan Forff. raadspørge Arve-biologisk Institut eller blot en Læge). — Anetavler har ikke alene deres selvstændige Interesse, men kan ogsaa anvendes i en Stamtavle som Supplement her og dér. Med Anvendelse af fortløbende Tryk, som det straks skitseres, hvor Tallet længst til venstre er Betegnelsen af Slægtledet, og Nummereringen iøvrigt foregaar paany i hvert Slægtled, fylder Meddelelsen af Data meget lidt: (4) 1.2.3.4. (8) 1.2.3. — (16) 1.2.3. —

»Kollektivet« (angivet af Roels) kan anvendes til sammenlignende Øjemed. Man skal ved dette erindre Tidens Enhed (Udgangspunkt f. Eks. c. 1800), samt at der skal være samme Antal gifte Børn i andet Slægtled ved Sammenligninger. En Overflødighed vil rejse Spørgsmaalet om Aarsagen; o. s. fr. — Til at skabe et ensartet Grundlag ved familiebiologiske Undersøgelser er Kollektivet velegnet, og det lader sig kun opstille af den, der kender Familiens Data nøje; det kræver kortsagt Familiehistorikerens Medvirken:

	Slægtled				
	I	II	III	IV	Ialt
Fødte	2	7	21	31	61
Døde	2	7	8	5	22
I Live ved Iagttagelsens Afslutning			13	26	39

I »Blätter des Bayerischen Landesvereins für Familienkunde« 1936, S. 81—87, ses derom; (mere overskueligt end — lidt tidligere — i Familien Bürger's Tidsskrift: Familienbiologie und Familienkultur Bd. II).

Dr. Bobé gav bl. a. malende Billeder af Konsangvinitetens, Indavlens, uheldige Følger under visse Forhold. — Udslættelsen af Mandslinien er derimod altid hændeelig, hvor en Slægt ikke er spaltet ud i talrige Grene — som f. Eks. Ahlfeldt'erne i Øjeblikket. — Og fra Fortiden maa nu erindres de overmaade slette Sundhedsforhold i det hele; den uhensigtsmæssige Livsførelse (mere end Krigergæringen) havde en Del af Skylden for Mændenes Vedkommende; Levealderen var langt højere i de adelige Stifter og Frøkenklostre — se Westergaard: Die Lehre von der Mortalität 1901.

Den Tendens til at leve Livet hektisk og »farligt«, som nogle af Dr. Bobé's tidligere Skildringer fra Fortiden ogsaa giver, er dog et Moment; — man plejer saaledes, for blot at tage eet Eksempel, at sige, at før Wallenstein's

Landsknægte hentede Brændevinen ud af Apotheket, var den ikke kendt af Befolkningen; Adelen havde imidlertid vidst at hente den allerede i Forvejen.

Der er jo imidlertid mange andre grove Tilsidesættelser af Tilværelsens og Sygdomsforhindringens alméne Love, der kan komme i Betragtning her. — Har man været Læge i en Menneskealder og har Sans for den Slags Iagttagelser, vil man Gang paa Gang have set store Søkendeflokke, hvor snart den almindelige »Hændelighed«, snart ogsaa den kun altfor hensigtsmæssige Livsførelse, medfører, at Slægtens Existens hører op.

K. A. Heiberg.

LIDT OM SLÆGTEN TØXEN.

Ved Arbejdet med min Slægts Historie blev jeg opmærksom paa, at den *Anna Magrethe Lang*, som af alle angives for at være Mor til den bekendte Litterat, *Jørgen Karsten Block Tøxen*, slet ingen Børn efterlod sig i sit Ægteskab med Pastor *Tøxen*, sidst i Nustrup. Denne var nemlig gift 3 Gange, og hans første Hustru (findes ikke hos Wiberg) hed *Ane Christine Sidelmann*, og med hende havde han, som man vil se, mindst 7 Børn.

Niels Tøxen er født i Sønder Felding 4/12 1734, d. som Præst i Nustrup 25/7 1803; han blev efter endt Eksamen Hører i Ribe, Kapellan i Skjærbæk 1768, kaldet til Præst i Rødding og Skrave 23/2 1770, gift i Sneum Kirke 7/5 1766, altsaa mens han endnu var i Skjærbæk. Hans Hustru hed, som ovenfor nævnt, *Ane Christine Sidelmann*, f. i Sneum (Allerup Præstegaard) 20/7 1738 som Datter af Pastor *Hans Sidelmann* og *Cecilie Bork*. (Se: Kirkebog for Sneum). Den 12/1 1787 blev *Niels Tøxen* kaldet til Præst i Nustrup, men forinden var hans Hustru død. Dette fremgaar af følgende Bekendtgørelse i »Viborg Samler« for Januar 1784: »Død medio Januar i Rødding Præstegaard, Madam Tuxen (Tøxen), født Sidelmann, Sognepræst for Rødding og Schrave i Ribe Stift, Hr. Tuxens Hustru«.

Ved Henvendelse til Landsarkivet i Aabenraa meddelte man mig, at Kirkebøgerne fra Rødding for Tiden før 1797 er brændt, og man har heller ikke kunnet finde andet fra den Tid. Derimod fandt man i Skærbæk Kirkebog, at 24/9 1769 blev Hr. Tøxens dødfødte Barn begravet, men ikke, at nogen af hans Børn skulde være døbt der.

»Den 25/3 1798 blev Præstens Kone *Anne Magrete Tøxen fød Lang* af Nustrup begravet, 77½ Aar gammel.« (Nustrup Kirkebog).

Hun maa saa være Pastor Tøxens anden Kone og være født ca. 1720 og var saa 64 Aar gammel, da hans første Kone døde. Da jeg ikke ved, hvor hun stammer fra, har jeg ikke kunnet finde, hvor og naar de er viede. Der har heller ikke været Børn i dette Ægteskab, hvad ogsaa stemmer overens med de af Børnenes Fødselsaar, vi kender. Ogsaa Børnenes Navne stemmer overens med, at det var Skik og Brug at opkalde dem efter deres Bedsteforældre.

»Den 23. September 1798 blev Enkemand *Niels Tøxen*, Præst i Nustrup, og Jomfru *Anne Jørgensdatter Lund* af Gabel viede med Bevilling til Huskopulation.« (Nustrup Kirkebog). Hun er saa hans tredie Kone. Og om hende siger Kirkebogen: »Den 3. Maj 1804 viedes i Nustrup Hr. Pastor *Sidelmann* fra Allerup i Jylland og Enken, Mad. *Anne Tøxen* af Nustrup.« Denne Pastor *Sidelmann* er en Sønnesøn af ovennævnte Pastor *Sidelmann*, der døde som Provst og Præst i Kolding 25/2 1770.

I tredie Ægteskab havde *Niels Tøxen* to Børn, *Anna Kirstine* og *Niels*.

I første Ægteskab var der 7 Børn ialt, hvoraf det første var dødfødt, de andre er: (A—F):

A. *Cæcilia* (efter Mormor), f. ca. 1767, idet hun døde 63 Aar gammel 18/3 1830 (Richter). Hun blev viet i Nustrup 22/3 1795 med kgl. Bevilling

til Huskopulation til *Johan Peter Keller* fra Gabel. De maa have boet i Sognet de første Aar, for den 26/10 1797 blev deres Barn, *Nicoline Keller* døbt. (Kirkebogen). Desuden havde de Sønnen Johannes Keller, d. 12/8 1852, Sognefoged, D. M. (Efter Richter). Johan Peter Keller døde 26/8 1827 som Ejer af Langesminde ved Hals (Limfjorden).

B. *Manasse Tøxen* (Farfar), indskrevet ved Universitetet samtidig med sin Broder Hans om Foraaret 1791 ca. 20 Aar gl.; død (som Landmand) i København 19/9 1830 i sit 61. Aar; gift med *M. Jensen* (Erslews Leks.).

C. *Hans Tøxen* (Morfar), indskrevet ved Universitetet s. Aar som sin Broder Manasse, 20 Aar gl. (Matrikel), d. som Landmand 60 Aar den 19/9 1830 (Richter). I Jørgen Karsten Block Tøxens Stambog, der er udgivet, findes under et Digt »Til en venlig Erindring om Din Dig af Hjertet elskende Broder: Hans Tøxen, Student fra Nustrup ved Hadersleben«.

D. *Birgitte Tøxen* (Farmor). Hun har ogsaa skrevet et Vers i ovennævnte Stambog og derunder: »Din oprigtige Søster Birgitte Tøxen, Nustrup ved Hadersleben den 14. November 1797.« Der nævnes i Stambogen, at hun var død, da Bogen udkom (1848).

E. *Jørgen Karsten Block Tøxen*, f. i Rødding 9/2 1776, men hans Liv og Virksomhed er saa velkendt, at han behøver ingen Omtale her. Jeg kender kun to af hans Børn, men formoder, at der har været flere, og saa en Sønesøn.

F. *Ingeborg Kirstine Tøxen*, f. ca. 1779, d. 5/2 1853 (Richter), gift med Sproglærer *Joachim Kretschmer Lethin*, d. 3/7 1829. (Efter Richter, som ogsaa nævner en Søn, d. 25/4 1830). Elvius (Præstehistorie) omtaler en Datter, der var gift med Pastor *Harboe* i Fjaltring og Trans, *Nicoline Chr. Lethin*.
Andreas Sidelmann.

Fra Genealogen Hr. *Theo Schiffer*, Strassbourg, er tilsendt en Afhandling »Die Zivilstandsämter im Elsass«, der giver interessante Oplysninger om Kirkebøgerne i Elsass og deres Skæbne under Revolutionen i Frankrig, og er ledsaget af Meddelelser af Dr. *W. Föhl* om de ældste bevarede Kirkebøger i Europa. Øverst i Rækken staar Sydfrankrig, hvor man fra Cabrières (Provence) har en Daabsbog, der begynder 1308, og Givry med Bryllupper og Begravelser fra 1335. Kirkebøgerne i Italien gaar ligeledes tilbage til det 14. Aarhundrede, saaledes Gemona, der begynder 1379. Den ældste tyske Daabsbog fra St. Theodor i Basel (nu i British Museum i London) gaar tilbage til 1490, derefter følger Annaberg i Erzgebirge fra 1498.

De tidligste evangeliske Kirkebøger, der blev indført ved Aar 1525 (f. Ex. Leipzig) er i deres Anlæg og Affattelse mønstergyldige og endog ofte forsynet med Navneregistre.
L. B.

Fra *Slet* herred i Himmerland findes en praktisk talt sammenhængende række av tingbøger fra 1629 til 1655, idet kun tingbogen fra 1648 er gaaet tabt, og til denne er endda nogle enkelte conceptblade bevaret i bindfoeret til den følgende tingbog. Nogle av bøgerne er ganske vist slidt i kanterne eller paa anden maade defekte, men som helhed er de velbevarede. Fra disse tingbøger kan hentes en række oplysninger om tre præster i Vilsted og Vindblæs, der væsentlig forøger meddelelserne i Wibergs præstehistorie.

Wiberg nr. 5. *Knud Christensen Durup* døde kort før 16. oktober 1638. Han var ved sin død g. m. *Berte Pedersdatter*, som døde kort før 7. april 1652, da arvingerne fragik arv og gæld. De havde følgende børn:

Niels. Var voxen ved faderens død, levede endnu 1642, men var død 1652.

Karen. Blev senest 1639 g. m. hr. *Hans Thomsen Galskyt* til Næsborg, Salling og Outrup og levede endnu 1652.

Inger. Var endnu ugift 21. februar 1639 og havde farbroderen Jens Christensen i Randers til værge. Maa kort efter være blevet g. m. faderens eftermand. Skifte efter hendes holdtes 6. oktober 1640, og enkemanden kom i strid med hendes sødskende om arven efter hende.

Anne. Var 1639 g. m. ridefogeden paa kronens gods i Slet herred Hans Ravn i Hofgaard. Levede endnu 1652.

Maren. Ved faderens død blev farbroderen Jens Christensen hendes værge, var endnu ugift 1642, men blev senest 1645 g. m. *Mads Nielsen* og levede endnu 1652.

(Slet h. tgbg. 1639 10. jan. 21. feb., 1642 30. juni, 21. juli, 1645 1. aug., 18. og 25. sept., 1652 3. juni.)

Wiberg nr. 6. *Jens Olufsen Find.* Var fætter til den senest 1647 avdøde hr. *Christen Christensen* til Frøslev og Møllerup, for hvis tre sønner han maatte paatage sig værgemaalet, skønt han frabad sig det, da han havde lidt under fjendernes overlast. Han forsøgte forgæves at formaa sin fætter hr. *Christen Nielsen Morsing* til Hjardemaal til at paatage sig det. Var 1° g. m. ovennævnte *Inger Knudsdatter*, men ægteskabet var barnløst. 2° g. m. *Anne Nielsdatter (Rosenberg)*, med hvem han havde børnene *Ole, Niels* og *Inger*. Hans enke indbød 25. oktober 1648 hr. Christoffer Fransen i Torslev og Lendum til hans begravelse, der skulde foregaa 30. oktober.

(Slet h. tgbg. 1645 25. sept., 1647 16. sept., 1649 18. jan., 11. okt., 1665 13. dec. — Begravelsesindbydelsen udtaget av bindet til tingbogen for 1649.)

Wiberg nr. 7. *Hans Poulsen Grum.* Havde været kapellan ved Viborg Domkirke, da han 12. november 1648 blev kaldet hertil. Blev før 1. august 1649 g. m. formandens enke. Kom i 1649 i strid med hr. Christen Nielsen til Hjardemaal om sit medansvar for formandens ovennævnte værgemaal. 1652 blev han og hans hustru overfaldet med onde ord i præstegaarden av en bonde, der paastod, at præsten havde slaæet ham og hans hest med en kaarde og ikke vilde tælle hans tiendekorn. 1655 var han i strid med degnen i Løg *Vil Ottesen* om noget tiende.

(Slet h. tgbg. 1649 11. okt., 1650 29. juli, 1652 31. juli, 5. og 19. aug., 28. okt., 1655 13. dec. — Viborg landst. domb. 1649 f. 100.)

Hans H. Fussing.

SPØRGSMÅAL.

1.

TRAP.

Sognedegnen i Hvidbjerg—Lyngs paa Thyholm: *Niels Jensen Trap* (f. 1720, † 1798) var bl. a. oldefader til den norske kirkehistoriker *Daniel Smith Thræp* (1832—1913) og til grundlæggeren af »Trap: Danmark« *I. P. Trap* (1810—85) (Personalhistorisk Tidsskrift IV. 3.).

Niels Jensen Trap havde 3 søskende:

1. *Dorthe Jensdatter Trap*, † 1746, 37 Aar gl., ~ *Jens Villadsen*, fæster under Tandrup i Thy.

2. *Christen Jensen Trap*, som i 1746 boede i Thisted.

3. *Anne Jensdatter Trap* (f. o. 1718, † 1788) ~ sognedegnen *Anders Sørensen Vinter* i Sundby paa Mors (f. o. 1712, † 1790).

Kæm nogen af tidsskriftets læsere oplyse noget om disse 4 søskendes forældre?

I Aalborg nævnes 1743 en Jens Traps enke; og om ved 1700 levede i Aalborg købmand *Christen Mouritsen Trap*, der ligesom degnen Niels Jensen Trap havde en søn ved navnet *Cort*.

P. Filtenborg,
Sognepræst,
Fole (Sønderjylland).

NIELSEN-LERCHE.

Iver Nielsen, raadmand i Nysted, Slots- og Amtsskriver paa Aalholm Slot, var gift med *Johanne Lerche*. — Deras dotter *Sophie Iversdatter*, f. 1656 8/8 † 1689 19/4 (operahusets brand), blev gift med Hofapotheker *Johann Gottfried Becker*.

Undertecknad vore tacksam för upplysningar om ovanstående personers förfäder.

Bertil Haslum,
jur. stud.,
Stockholm.

BAKKE.

Oplysninger søges om *Dorothea Elisabeth Niels Datter Bakke* (Bach, Bache, Backe), om hvilken følgende er kendt:

Hun er født, sandsynligvis i Danmark, omkring 1750 (Dødsavertissement i Adresseavisen 2/11 1826 angiver hendes Alder til 76 Aar).

Hun menes at være i Slægt med (muligvis Søster til) Søstrene *Birgitte Margrethe* og *Anna Marie Bakke* i København (den førstnævnte blev 9/8 1780 viet til Administrator ved det vestindiske Handelsselskab *Simon Jensen*, og i deres Hjem opdragedes Dorothea Elisabeths anden Datter — se nedenfor).

Hun blev viet i Kristiania 10/2 1767 til *sit Søkendebarn* (Kongebrev — forbudt Led — 23/1 1767; Rigsarkivet, Kbhvn.) General Auditeur og Borgemester *Johan Andreas Pipper* (Kristiania Kirkebog 4.) Pipper var født 1707; Forældre: *Anders Johnsen Pipper* og *Margrethe Marie Jørgensdatter Broust*. Dorothea Elisabeth Bakkes Moder maa altsaa være født Pipper eller Broust, sansynligvis det sidste.

Hun blev Enke (barnløs) 15/12 1768 og synes at være flyttet fra Kristiania i April 1769.

Hun nævnes igen i Kongebrev af 24/7 1772 for »Hindrich Schröder Borger og Handelsmand i Vor Kiøbstad Friderichshald og Frue Dorothea Elisabeth Bakke afgangne General Auditor og Borgemester Pippers Efterleverske af Vor Kiøbstad Christiania.« Sted og Tid for Vielsen kendes ikke; 3/3 1774 og 10/7 1778 fødtes imidlertid i hendes Ægteskab med Schröder Døtrene *Johanne Margrethe* og *Anna Dorothea* (Frederikshalds Kirkebog 1).

Omkring 1779 synes Familien Schröder at være flyttet fra Frederikshald til Wiig i Berg Sogn (udenfor Frederikshald), hvor de fik endnu 2 børn: 1) *Johan Ernst*, døbt 8/12 1782 (Moderen kaldes ved denne lejlighed *Johanne Dorothea* — formodentlig Fejlskrivning; Bergs Kirkebog 1); 2) *Barbro Marie*, døbt 7/11 1784 (Moderens Navn angives ikke her) og begravet 22/5 1785 (Bergs Kirkebog 1).

Henrik Schröder synes at være død i Slutningen af 1801 eller Begyndelsen af 1802.

Er det muligt at faa Oplysninger om hendes Forældre, Far- og Morforældre, om hvor hun boede efter Schröders Død m. m.?

Fru *Anna Charlotte Gottlieb*,
Rindögatan 21, Stockholm.

REGNSKAB FOR AARET 1938.

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra Regnskabsaaret 1937	1,247.50	Honorar for Bidrag til 1.—4. Hefte	990.10
Bidrag fra den danske Stat	390.00	Trykning	2,650.23
» » Carlsen-Langes Stiftelse	200.00	Tryksager m. m.	24.65
» » Julius Skrikes Stiftelse	200.00	Porto	96.33
» » Alfred Goods personhistoriske Fond.....	200.00	Kontingent til Dansk-historisk Fællesforening	10.00
Indvundne Renter	181.30	Kommission.....	461.68
Medlemskontingent	3,320.00	Omkostninger ved Møder	245.05
Salg af ældre Aargange af Tidsskriftet	218.51	Diverse Omkostninger	10.42
		Indkøbt Kr. 400 4/0 Østifter. Kreditfor. Oblig.....	361.21
		Saldo overføres til næste Aar.....	1,107.64
	5,957.31		5,957.31

Samfundet ejer 31. December 1938 foruden Kassebeholdningen Kr. 1,107.64, som indestaar i Kjøbenhavns Handelsbank:

Kr. 1,000 4/0 Jydske Landkreditforenings Obligation, testamentarisk Gave fra Hds. Majestæt Enkedronningen, « 700 4 1/2 0/0 Vest- & sønderjydsk Kreditforenings Oblig., » 400 4 1/2 0/0 Fyns Kreditforenings Oblig., » 1,800 4/0 Østifternes Kreditforenings Oblig., <hr style="width: 100%;"/> Kr. 3,900	Desuden ejer Samfundet Kr. 2,700.00 4 1/2 0/0 Husejer Kreditkasse Oblig., » 2,700.00 4 1/2 0/0 Københavns Kreditfor. Oblig., » 98.58 kontant <hr style="width: 100%;"/> Kr. 5,498.58 indestaaende i Overfor-mynderiet,
--	---

ifl. testamentarisk Gave fra Overretssagfører Paul Hennings Enke Fru Lina Hennings, født Limpert. Kapitalen udleveres først ved en Legatars Død.

København den 1. Februar 1939.

O. H. Clementsen.

Ovenstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi har intet fundet at erindre. Formuen har vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyder paa Samfundets Navn.

L. Bie.

Stefan Hetsch.

AF J. L. HEIBERGS KÆRLIGHEDSBREVE FRA BORDSKUFFEN.

Ved *Robert Neiiendam.*

Johan Ludvig Heiberg havde længe elsket *Johanne Luise Pætges*, men Kærligheden var ikke gengældt. Da han friede i hendes sejtende Aar, svarede hun Nej. Hun var nu, da disse Breve blev skrevet, med sine atten Aar den mest omsværmede blandt de Unge paa Teatret, højtbegavet og farlig ved sin tidligt udviklede Erotik. De, der havde bejlet til hende, Assistent *Harboe*, Skuespiller *Hvid* og Professor *Møhl*, var ikke blevet lykkelige, og Heiberg maatte ogsaa gennemgaa mange Rystelser. Han var med sine ni og tredive Aar ældre end alle de andre, en ridderlig Aristokrat, hvis Ydre ikke kunde tiltrække en ung Pige, der sværmede for *N. P. Nielsen*, Datidens mandlige Teaterideal. Heibergs Syn paa Nielsen blev uddødeliggjort i Scenen mellem Skuespilleren og Døden, som blev skrevet 1829, men først udkom 1840, i »En Sjæl efter Døden«.¹ Men ved sit Talent og sine Kundskaber var han Medbejlerne overlegne. Han kunde skrive saadan, at alle Døre sprang op, og Publikum strømmede til. Blandt alle Tilbederne kunde hun bedst tale med ham om Teatret, og han havde allerede givet hende dejlige Roller. Medens Lægen, Professor *Møhl* vilde have hende bort fra Scenen, saafremt hun blev hans Hustru, nærrede Professor, Dr. Heiberg paa sin egen sikre Maade hendes kunstneriske Ærgerrighed. Hun havde en instinktiv Fornemmelse af, at han betød Fremtiden.

Da Fru *Thomasine Gyllembourg* isolerede *Johanne Luise* i sit Hjem paa Christianshavn, handlede hun som en livserfaren Moder. Det laa hende varmt paa Sinde, at hendes Søn skulde vinde den unge Pige. Heiberg boede ikke hos sin Moder, men besøgte hende hver Dag til Middag og tilbragte ofte Aftenen i hendes Selskab. Her blev da Lejlighed til et Samvær af fortrølig Karakter. Efter at »Afgørelsen var truffen«, som Fru Heiberg siden skrev paa et Brevomslag, udvekslede de Følelser pr. Bordskuffe. Naar Teatervognen kom for at hente hende, lagde hun i Skuffen en i Reglen kortfattet (og daarligt stavet) Seddel, som hun ved Hjemkomsten fandt vekslet med en anden baade længere og mere indholdsrig. Dette kokette Puslespil, der ikke savnede literære Forbilleder, ophævede i nogen Grad den store Aldersforskel. Tiltalen Broder og Søster gjorde det lettere for dem begge at berøre vanskelige Emner og sige hinanden Behageligheder og smaa Sandheder. Papirlapperne blev sjældent daterede, men de stammer fra den sidste Halvdel af 1830 og Begyndelsen af 1831, indtil Bryllupet fandt Sted i Juli. Rækkefølgen kan ikke fastsættes, og Indholdet var sjældent Spørgsmaal og Svar, men derimod Følelsesudbrud, der røber hans Forelskelse, Jalousi og Længsel efter at eje hende og hendes sti-

¹ Jfr. O. Schlichtkrulls Udg. af »En Sjæl efter Døden«, 1919, pag. 34 ff. Om *Johanne Luise Heiberg* og hendes Tilbedere jvfr. *Robert Neiiendam: Johanne Luise Heiberg*, 1937.

gende Beundring for ham. Hun var et lidenskabeligt Stemningsmenneske, snart mørk, snart tindrende lys i Sindet. I Begyndelsen var hun »bange for, at han havde for gode Tanker om hende og lagde noget betydende i hendes allerubetydeligste Tanker sent eller tidlig maatte han dog opdage, at han havde bedraget sig og hvad saa?» Han svarede, at han »ikke havde gjort Regning paa andet, end hvad han allerede kendte, men dertil hørte just det dybsindige i hendes Væsen.« Hun gav ham paa Hovedet, naar han ikke behandlede hende »som han burde« : »Hvorfor skrev Du ikke en Seddel i Aftes? Fordi det var Din fornemme Dag. Jeg kan ret ærgre mig over Dig, naar Du er saadan; saa er Du saa kold og fornem, at Du ordentlig støder en tilbage med Din Kulde.« Han havde det Indtryk, at hun skammede sig over, at Folk maatte kende deres Forbindelse: »Skamme mig,« svarede hun, »det kan Du dog umulig mene; jeg ved ikke, hvad det er, men jeg bliver saa underlig over, at Folk maa tro, at jeg staar i en saadan formelig Forbindelse med Dig.« Lidt efter lidt overgav hun sig, og hendes mange Betæneligheder forvandlede til en Følelse af Sikkerhed ved hans Side: »Jeg kan intet sige Dig, uden at jeg elsker Dig saa høit, saa høit, at det er umuligt at sige det; jeg synes, at Du er saa fortræffelig og elskelig, at jeg skammer mig over at staa saa langt tilbage for Dig.«

I »Et Liv, genoplevet i Erindringen« (I, 209) trykte Fru Heiberg det første Kapitel af en Roman, hvormed Bordskuffe-Erotikken begyndte, men hun udelod dette Rimeri, som fortæller os, hvordan han ønskede, hun skulde modtage den Hyldest, som den akademiske Ungdom bragte hende. Der er ikke saa lidt af et Program i dette Vers:

»Af Dig, honnette Muse, jeg mig venter,
at Din Nærværelse vel ei er seen
til at begeistrer *Massen* af Studenter —
men at Du holder Dig for høi og reen
til det at gjøre ved en enkelt Een,
og heller ei ved to, ved tre, ved fire
saalidt som ved fem, ved sex, ved syv,
thi sligt er alt Coquetteriets Spire,
og hver Student er gjerne Hjerte-Tyv.
Jeg mener, det er godt, om Du behager
den hele hist foreente, lærde Stat,
men at det lidt af Coquetterie smager,
ifald det skeer med enkelte privat.
Forstaa mig ret; jeg mener, Du maa gjerne
behage Alle, som og een og hver,
men Ingen være maa familiair;
man skal Dig skue som en deilig Stjerne,
som man beundre i det Fjerne,
men som man ei kan komme nær.«

Undlod han at skrive en Hilsen, kunde det hænde, at hun gav ham en koket Reprimande: »Det er skammelig at lade mig gaa to Aftener i Seng uden Seddel. Dette ligger jeg nu her og skriver. Nu skal *De* ogsaa straffes med at læse den daarlige Skrift.« Herpaa svarede han:

»Til den, jeg elsker.

Gode Hanne! Du siger, at Du vil straffe mig. Det har Du ogsaa gjort, dog ikke med det, som Du kalder Din slette Skrift, thi *Din* Skrift er altid god og inderlig kjærkommen; Du har straffet mig derimod med at skrive *De* og endnu mere ved at se bedrøvet og melankolsk ud. Jeg vil gjøre Alt for at se Dig fornoiet. Jeg er bange for, at Du fortryder Din Venlighed imod mig og undertiden ønsker, at Skeet var Uskeet. Men naar Du kjender mig rigtig, vil Du komme til den Overbevisning, at Du aldrig behøver at fortryde nogen Godhed, som Du har vist mig, thi jeg elsker Dig alt for inderligt og er Dig alt for taknemmelig til ikke at bringe Dig *ethvert* Offer. Er det Dit Ønske at se flere Mennesker; vil Du gjerne, at St. og Ph.² skal komme her, saa sig mig det oprigtigt, og jeg skal skaffe dem herud. Jeg spørger saa ofte med denne Sag, men er der noget Alvor deri, saa sig det oprigtigt, og jeg skal gjøre Alt, hvad Du ønsker. Jeg er utilladelig jaloux, det er sandt, og det maa jeg sagtens være, naar jeg tænker paa, hvor meget Du maa behage enhver Mand, som har Forstand og Hjerte. Men jeg har tillige den største Høiagtelse, den sandeste Tillid til Dig. Naar jeg tænker paa det Indtryk, Du maa gjøre paa Andre, bliver jeg jaloux, men naar jeg tænker paa Dig selv, paa Din fortræffelige Character, saa er jeg saa rolig, som om der ingen Mandfolk, ingen *Canuter* var til i Verden. Derfor kan Du rolig ytre for mig ethvert Ønske om Forandringer i vort eensomme Liv; jeg kan meget vel sætte mig ind i Dine Tanker og skal vide at forstaa Dig. — Hvorom alting er, saa vil jeg nu ønske Dig, at Du ikke maa ligge vaagen i Nat, men sove sødt og drømme enten intet eller behageligt. Jeg er bange for, at Du ikke kan læse mine Kragetæer. Kan Du ikke læse det Foregaaende, saa gid Du da i det mindste maa kunne læse dette:

Jeg elsker Dig ubeskriveligt. Gid Du maa falde i Søvn med disse Ord for Øie og med en venlig Tanke paa den fraværende Ven, som skrev den!«

[Efterskrift tre Aar senere den 6. April 1833: »Erklærer mig for endnu at have de samme Tanker. I. L. Heiberg«].

..... »Jeg glæder mig forresten over, at vi To ikke lettelig vil komme til at kjede os med hinanden. I det mindste veed jeg ikke, naar Dit Selskab er mig behageligst, enten naar vi tale, eller naar vi tie. Det er skjønt at have denne Afvexling, hvortil kommer saa mangen anden, som f. Ex. Læsning, Spadseren, ja endog Selskabe-

² *Stage* og *Phister*, kongelige Skuespillere.

lighed. Det begynder allerede at blive mig behageligt at see Dig i Selskab med fremmede Folk, baade hjemme og ude. Hos [Admiral] Wulffs glædede jeg mig ret over Din Nærværelse forleden Aften. Hvor meget mere vil det ikke være Tilfældet i mindre og bedre sammensatte Selskaber? — Naar jeg seer Dig mellem fremmede Mennesker og saa tænker paa en Aften som denne, saa forekommer Contrasten mig saa forunderligt interessant; jeg veed et Øieblik ikke, om jeg er vaagen eller drømmer. Men naar jeg saa kan sige til mig selv: »Du er vaagen, og Din Lykke er ingen Drøm, saa har jeg saa lykkelig en Følelse, som om et Lyn foer igennem mig uden at skade mig. Gid vi snart skulde i Selskab!«

»Jeg vil skrive Dig til uden at skrive. Se følgende Steder efter i Andersens »Phantasier og Skizzer« og lad mig se, Du samler de anførte Ord til en tydelig Mening:

- Side 1, 1. Linie af Verset. De to første Ord.
 ,, 78, 11. ,, det 5te Ord.
 ,, 5, sidste Linie, det 6te Ord.
 ,, 108, det sidste Ord.
 ,, 109, 3die Linie af Verset (NB: hele Linien).³

Fra hende til ham :

»..... Dit Velgaaende, jeg drikker Vin, det vil sige Gaase-Vin. Farvel, skjøn Heiberg, hulde Skjald, Roser for alle Kathrine-Blommer!⁴ Da jeg ikke kan kysse Dig til Farvel, saa sender jeg Dig her et Stykke indviet Papir, som mine Læber har berørt. Min Mund er rigtignok meget større end det Hul, men jeg har gjort den ganske spids.«

Fra ham til hende :

»Tak for Laan af Dit Kammer! Det er mit Paradis paa Jorden ogsaa i den Henseende ligner det Paradiset, at der findes et forbudent Træ i Din Broderramme. Men Du troer vel, at jeg ikke er nogen Adam; jeg har ikke rørt den forbudne Frugt og vil derfor, som jeg haaber, undgaa at jages ud af mit Eden. Eller rettere sagt, vel er jeg en Adam, men en skikkelig Adam. God Nat, Eva!«

³ Meningen blev: Jeg elsker Dig min Søster. Dog, hvem kan skildre det ret med Ord! Jvfr. H. C. Andersen: Phantasier og Skizzer, 1831.

⁴ Utvivlsomt tænkte Fru Heiberg her paa Elisabeths Romance i »Elverhøj«: »Der vanker en Ridder mellem grønne Trær, Roser og yndelige Blommer.«

Fra hende til ham ved Fødselsdagen i 1830, ledsaget af et Broderi og med en Bebrejdelse, fordi han brugte Snus:

»..... Jeg gratulerer Dig, endskjønt jeg indser det gale deri, thi ikke du saa meget som Dine Venner tilkommer det at blive gratuleret. Jeg ønsker Dig, min kjære Broder, at — ja hvad skal jeg begynde med — det ene Gode staaer det andet i Veien. Jeg har ei Ord dertil, men for med et Ord at kunne sige det vil jeg vælge *lykkelig*. Gid Du maa blive det i den Grad, som Du fortjener, det kan af ingen ønskes Dig oprigtigere end af Din hengivne Søster«

Herpaa svarede han :

»Hvorledes, elskværdige Hanna, skal jeg takke Dig for Din Godhed? Baade for Dit nydelige Arbeide og for Dit yndige Brev, der saa ganske bærer Præget af Din egen Elskværdighed? Tør jeg, ved at betragte Dit smukke Broderie, tænke paa, hvad der staar i »Wahlverwandschaften«?⁵ Du veed nok, hvad jeg mener. Det er et Par nydelige Piger, især den, der viser Tænder. Naar jeg seer de Tænder, faar jeg Lyst til at kysse hende. Det forekommer mig virkelig ogsaa, at hun ligner Dig. Jeg kunde skrive en heel Forklaring over de to Pigers Udtryk. Den Ene, hun som er smukkest, seer til Himlen, den Anden seer ned til Jorden. Begge tilsammen er en Forening af det himmelske og det jordiske. Hvad vil man saa mere? Men troer Du nu, at Synet heraf kan vænne mig af med min slemme Uvane? Maa jeg ikke tværtimod, ved at see paa Billedet, faa Lyst til at snuse? Thi naar to saa yndige Personer kan gjøre det, hvor meget mere da jeg? Jeg har allerede taget nogle Priser og nikket til Pigerne, ligesom man ved et Bord drikker et Glas med en kjær Gjenbo.

Dine venlige Ønsker til min Fødselsdag maa vist nok bringe mig Lykke. Kun een Indvending maa jeg gjøre Dig: Du ønsker mig saa megen Lykke, som jeg fortjener; det vil kun lidt forslaa. Den Lykke har jeg allerede og meget meer. Nei, ønsk mig en Lykke, som jeg ikke fortjener, men som jeg just derfor vil skjønne paa. Det er langt bedre at modtage sin Lykke ved Naade end ved Fortjeneste. Du veed nok, at naar man har betalt sin Gjæld, saa har man ny Credit. Uden at betragte Dit Brev som en afbetalt Gjæld (thi jeg har allerede sagt, at jeg sætter meer Pris paa Naaden end paa mine Rettigheder), maa jeg dog sige, at Du ved Dine venlige, elskværdige Ord har erhvervet Dig Ret til at drille mig saa meget, som Du vil. Hver Gang, Du siger Noget, som gjør mig Ondt, saa vil jeg tænke paa dette Brev og glæde mig ved Overbevisningen om Dit trofaste Sindelag imod mig. Skulde jeg

⁵ Goethes Roman »Die Wahlverwandschaften« udkom 1809.

nogensinde glemme det, saa husk mig paa det, og Du skal se, det vil gjøre sin Virkning.

Det er en egen Sag med denne Correspondance. Naar jeg nu seer Dig idag og taler med Dig, og især ifald jeg opnaar den Lykke at følge Dig til og fra Comedien, hvorledes skal jeg da undgaa at sige Dig det samme, som jeg her har skrevet? Jeg vil dog bestræbe mig derfor, thi jeg ønsker, at naar Du er kommen tilsengs og venter paa at Søvnen skal lukke Dine smukke, mig saa kjære, saa elskede Øine, Din sidste Tanke da maa være Overbevisningen om den store Glæde, Du idag har forskaffet mig. At ogsaa Tanken om det Samme maa drysse mig i en behagelig Søvn og lade mig drømme om Dig, det haaber og det venter Din hengivne Broder J. L. H.

14. December 1830.«

Fra ham til hende:

»Hør! Kan der ikke snart komme noget Blæk i Skrivetøiet? Der er jo ei engang saa meget, at man kan skrive et nogenlunde langt Kiærligheds-Brev, end sige Vaudeviller og Lystspil, og hvad jeg ellers kunde have Tilbøjelighed til, thi nu skal Du bare see, hvilken Skrivesyge, der skal komme over mig, og hvorledes jeg skal følge Dine Raad. Men sig mig frem for Alt, om jeg snart maa hente Kongebrev, thi det spilder mig saa megen Tid at gaa herud hver Dag og tilbage hver Aften. Jeg kunde gjerne bo i den store Sal, indtil vi kan faa et bedre Logis ude i Byen. —

Mit Spørgsmaal har dog vel ikke *krænket* Dig? God Nat! Jeg skal gjøre mig Umage for ikke at tænke paa Dig inat; saa haaber jeg, at Du kan sove.«

(Ovenstaaende utrykte Papirer blev i 1938 købt af Teatermuseet, hvorfra de overgik til det Heiberg'ske Privatarkiv i Rigsarkivet).

WORSAAES OPTEGNELSER.

NOGLE KOMMENTARER.

Ved *S. P. Skov*.

Af de to bind erindringer og breve, som *Victor Hermansen* har udgivet,¹ faar man et tydeligt indtryk af Worsaaes udvikling. Han har livligt skildret sin opvækst i Vejle, sin tidligt vakte interesse for oldsager, og sin hurtige videnskabelige karriere, saadan som den sensationelt begyndte med de to stridsskrifter om dronning Gunhilds formentlige lig og om Runamoindekriften, hvormed han besejrede de to ældre videnskabsmænd, *N. M. Petersen* og *Finnur Magnússon* og straks vandt sig et navn. Og om man end til tider stødes af Worsaaes indbildskhed, følger man ham med interesse og sympati paa hans videre bane med dens kampe og sejre. Men med brevene fra hans ældre aar skifter billedet lidt efter lidt karakter; han kan nok stadig fortælle med lune; udmærket i saa henseende er beretningen om Jellingehøjenes udgravning; men forfængeligheden tager mere og mere til, og hans sejre bliver bare dem, han vinder i de internationale kongressers selskabsliv.

Foruden saaledes at tegne et særdeles livfuldt selvportræt har Worsaae ogsaa i erindringerne og brevene skildret en række af de mennesker, han kom i berøring med, ofte særdeles aabenhjertigt. Den samme arrogance, men ofte mere afdæmpet, findes ogsaa i de straks efter Worsaaes død udgivne optegnelser om Rosenborgsamlingen. Udgivelsen, der meget i mod fru Worsaaes vilje skete allerede 1886, besørgetes af inspektør ved Rosenborgsamlingen, dr. phil. *P. Brock*, (1842—1906), grevinde Danners protegé, som iflg. Worsaaes forord² havde den formelle ret dertil. Efter hvad Bering Liisberg har faaet fortalt af dr. phil. Sophus Müller, som af hensyn til Worsaaes minde, havde forsøgt at faa *P. Brock* til at vente, skulde dennes grund til at fremskynde udgivelsen af optegnelserne være, »at de skulde frem netop nu, som en Haan imod Worsaae«

¹ Begge bindene er recenseret af dr. theol. Bjørn Kornerup i dette tidsskrifts 10 Række II Bind, p. 160 ff og V Bind, p. 243 ff.

² *J. J. A. Worsaae: Optegnelser om Rosenborg-Samlingen*, p. 2. (Kbhvn. 1886).

(*verbis ipsissimis*).³ Det er vel ikke utænkeligt, at den noget bitre dr. Brock kan have udtalt sig saaledes; men det bør dog nævnes, at Bering Liisberg ikke var ham venlig stemt. Paa foranledning af C. F. Herbst (1818—1911), Worsaaes efterfølger som direktør for Rosenborgsamlingen, skete der ved udgivelsen visse udeladelser, dels af museums-mæssig og dels af personalhistorisk karakter; det er disse sidste, der her skal fremdrages.

Ved optegnelsernes fremkomst vakte navnlig de skarpe udfald mod grevinde Danner opsigt. Hun og Worsaae havde haft adskillige kontroverser, efter Frederiksborgs brand saaledes om de reddede sager (omtalt p. 36): »Hun skal nemlig have haft sine egne Meubler og andre Sager paa Frederiksborg assurede i et privat Assuranceselskab for 20000 rdl. hvilket Beløb hun havde fordret udbetalt. Da Selskabet vægrede sig, fordi flere af hendes private Sager, om ikke de fleste, vitterligt var reddede og straks efter Branden bortkørte, skal hun have svaret, at der fra Frederiksborg ikke var bortkørt andre Sager end dem, jeg havde ført til Rosenborg. Det hed sig, at hun senere, eftersom min Erklæring ikke kunde hjælpe hende, gik paa Accord med Selskabet.« (Rosenborgmskpt.)

Worsaae skildrer Kong Frederik VII flere steder særdeles levende. Som hans stadige ledsager, ved de arkæologiske udgravninger og undersøgelser kongen lod foretage, havde han rig lejlighed til at mærke sig kongens særheder. Han er ingen beundrer af kongen og antyder ligefrem, hvad der er udeladt ved trykningen, at denne døde af skræk for krigen 64: »Frygten derfor fremskyndte sikkert paa flere Maader hans Død. Thi modig end sige Helt var Frederik VII ikke.« I den interessante beretning (p. 20) om undersøgelsen af Frederik II's kiste i Roskilde domkirke, ved hvilken lejlighed Worsaae reddede kongens ring for Rosenborgsamlingen, er der udeladt følgende stykke, efter at der er nævnt, at Frederik VII tog sin forgængers ring paa:

»Det stødte alle og ikke mindst Prins Christian, som kom til mig for at udtale sin Uvilje over, at Ringen, der oven i Købet let kunde blive skænket til Grevinde Danner, ikke igen skulde nedlægges i Kisten, og for at bede mig om at formaa Kongen til at give den tilbage dertil. Jeg opfordrede Prinsen til selv at gøre Kongen Forestillinger desangaaende, men han mente, maaske ikke med Urette, at det kun vilde gøre Ondt værre.«

Naturligvis ordner Worsaae denne sag, idet kongen lover at skænke ringen til Rosenborg.

»Denne Vending forsonede betydeligt de Tilstedeværende. Ogsaa Prinsen, med hvem jeg her for første Gang kom i nærmere Berøring, udtalte sig med

³ Tilføjelse i Bering Liisbergs expl. af optegnelserne. (Rosenborg).

særdeles Tilfredshed om det Tilbagetog fra Kongens Side, som jeg havde været saa heldig at bevirke. Senere leverede Kongen mig Ringen, saavidt jeg mindes under et af mine Ophold hos ham paa Frederiksborg. Til Uvillie over min Opræden i Roskilde mærkede jeg intet. Kongen følte vist selv, at han var gaet for vidt.« (Rosenborgsmkpt.).

1865 døde *Chr. Jürgensen Thomsen*, direktør for ordnordisk og etnografisk museum, og uagtet Thomsen efterlod sig en indstilling om *C. F. Herbsts* og *C. L. Steinhauers* udnævnelse til direktører henholdsvis for oldnordisk og etnografisk museum, blev Worsaae den foretrukne i begge tilfælde. Om sine mindre heldige medbejlere skriver Worsaae i Rosenborgmanuskriptet:

»Mine Ordningsplaner i det hele og mine altid mæglende Forhandlinger med mine Collegaer blev saa længe som muligt mistænkeliggjorte og modarbejdede af mine Uvenner og Misundere, især af de nuværende Justitsraader *C. F. Herbst* (en fordums Ungdomsven, Inspektør ved Oldnordisk Museum og Myntkabinettet) og Expeditionssekretær ved Overhofmarskallatet, *C. F. Steinhauer* (Inspektør ved Ethnografisk Museum) som begge havde haabet efter Thomsens Død at blive Direktører resp. ved Oldnordisk og Ethnografisk Museum, hvortil de paa Grund af deres indskrænkede Opfattelse, udelukkende Detailkundskab og ufordragelige Karakter i ingen Henseende af Ministeriet ansaas for skikkede, men som nu, da jeg var bleven den foretrukne, havde svoret mig uforsonlig Modstand i ethvertsomhelst af mine Foretagender. Bag dem stod igen mine ivrige litterære Modstandere, Naturforskeren, Etatsraad *Steenstrup*, der ligeledes havde intrigeret for at hindre mig i at blive Thomsens Eftermand, hvilket han selv tillige vilde have været. Omsider lykkedes det mig dog at besejre alle mere eller mindre hemmelige Undergravninger, som i Virkeligheden tilsidst heldigvis bidrog til at fremme de Forandringer, man havde villet forhale eller muligt helt standse«.

Det er forstaaeligt, at Herbst har faaet denne forfærdelige salve udeladt. Om Steinhauer hedder det videre i Rosenborgmanuskriptet:

»Overhofmarskal *Oxholm*, der ikke altid skal have været ganske fri for lidt Hof-Skinsyge over den Yndest og Tillid Kong Christian uafbrudt siden Mødet i Roskilde ved Frederik II's Kiste gav til Kende for mig, havde ivrigt bestræbt sig for, at hans praktisk brugelige Expeditionssekretær, Steinhauer, der gik h a m som tidligere Thomsen stærkt under Øjnene, kunde efter Thomsens Død være bleven Direktør for det Ethnografiske Museum, og han havde følt sig temmelig stødt, da Kultusministeren, *Rosenørn-Teilmann* tilsidst kort og godt erklærede, at hvis Steinhauer, en halvstuderet, fhv. Bogtrykkerdreng, gjorde alt for mange Ophævelser, fik han sin Afsked som Inspektør ved Ethnografisk Museum. Ved min Omordning af Rosenborg insinuerede nu Steinhauer i al Stilhed, mundtlig og skriftlig, gennem Oxholm og andre saavel ved Hoffet som ved Pressen og rundt om i Byen, at jeg ved N. B. i videnskabelig Henseende at gøre Rosenborgsamlingen til en Fortsættelse af Oldnordisk Museum hemmelig havde til Hensigt at borteschamotere Rosenborgsamlingen fra Kongehusets Eje og faa den helt overdraget til Folket og Staten.«

Udgiveren, P. Brock, har næppe haft noget imod at udelade denne haanlige omtale af Steinhauer, eftersom han siden sendte ham bogen med en venlig dedikation.

C. L. Steinhauer (1816—97) havde ganske rigtigt været bogtrykkersvend; men var under et ophold i Paris truffet sammen med Chr. J. Thomsen, der siden optog ham i sit hus og i 1846 fik ham udnævnt til assistent i det nye etnografiske museum. Hovedaarsagen til fjendskabet mellem Worsaae og Steinhauer er ikke, som Worsaae her nævner det, uenigheden om Rosenborgs stilling, men iflg. Th. Thomsen⁴ en strid om den nedskæring af museumsbudgettet, som rigsdagen efter 64 krævede. Worsaae ønskede at lade etnografisk museum bære hele nedskæringen, han tog ikke selv til orde herfor i pressen, men brugte juristen *Th. Hindenburg* som pennefører. Heroverfor betonedede geografen *E. Erslev* stærkt museets værdi, og bag ham stod Steinhauer.

Kort efter udgivelsen blev optegnelserne anmeldt anonymt i Politiken, 20 April 1886, vistnok af M. Rubin. Anmelderen fandt, at der ved udgivelsen var faret ilde med Worsaaes minde ved at aabenbare hans personlige svagheder, hans smaalighed og forfængelighed og hans utilbøjelighed til at glemme fornærmelser, samt ved den usympatiske skildring af Frederik VII og grevinde Danner. »Den hele Fremstilling giver en ilde Eftersmag. Den er pikant, underholdende, karakteristisk, men der er liden Elskværdighed udbredt over det altsammen.« Dagen efter fremkom Bering Liisberg under mærket »Y« med en indsigelse. Hvorfor det netop skal kaldes en indsigelse er ikke ganske klart, da han, som det ogsaa ses ovenfor, er ganske enig med anmelderen i det for Worsaaes minde uheldige i optegnelsernes fremkomst; men i modsætning til hans ovenfor anførte særdeles skarpe udfald mod dr. Brock, mener han her, at denne blot har gjort sin pligt. Det var i forfatningsstridens heftigst bevægede aar, Berg sad i fængsel efter Holstebroaffæren, og efter rigsdagens hjemsendelse var der udstedt en provisorisk finanslov. Denne politiske højspænding influerede ogsaa paa bogens bedømmelse, udgivelsen gøres ligefrem til en politisk demonstration: »Hvad her er sket er pietetsløst. Det er ikke sket i Historiens Interesse; thi det mindste af det kommer Historien ved, og det er besynderligt at fremelske den Art Sladder netop om den Konge og den Periode, som dog endnu indeholdt et Stykke Historie — hvor Hoffet var noget mindre og noget mindre anset, Land og Folk noget mere og noget mere anset end i vore Dage.«

⁴ Th. Thomsen: Chr. Jürgensen Thomsen. Tilskueren I, p. 76. 1939.

Bering Liisberg var endnu kun en dreng, da han første gang saa Worsaae i sin fars kontor i Aarhus, men han betoges allerede da af hans væsens fortryllelse og vedblev stadig at være ham en trofast beundrer. Han tager derfor ogsaa hans parti overfor Herbst, om hvem han mente, at »han savnede fuldstændig historisk Begreb.«⁵

Paa Worsaaes foranstaltning var Thorvaldsens statue af Christian IV, der oprindeligt var bestemt for Roskilde domkirke, 1863 blevet opstillet paa en bastion foran Rosenborg slot. Statuen var støbt og ciseret af *J. Dahlhof* (1800—90), og han havde for at forhøje stofvirningen i kongens dragt dannet mønstret i denne ved indlagte guld- og sølvtraade. Kunstnerisk var resultatet ogsaa særdeles tilfredsstillende, men efter nogle aars forløb viste tekniken sig at være mindre holdbar. Guldtraadene forsvandt nemlig, »hvorledes sagde de teknisk kyndige Vismænd ikke« følger Bering Liisberg haanende til, og hentyder hermed til guldsmed *C. Michelsen* (1853—1921), ordens- og hofjuveler, medlem af Rosenborgs revisionskommission, der virkede for en flytning, »og Herbst var ikke seen til at ødelægge een af Worsaaes heldigste Ideer«.⁶ Virksom ved denne Lejlighed var ogsaa Brygger *J. C. Jacobsen*, der tilbød at bekoste en ny piedestal til statuen. 1887 udbad indenrigsministeriet sig en erklæring fra Rosenborg om en evt. opstilling dér eller paa Frederiksborg. Resultatet blev, som bekendt, ingen af disse to muligheder, men en genopstilling i Roskilde domkirke.

Worsaaes pludselige død 1885 gjorde et mægtigt indtryk paa Bering Liisberg. Der lagde sig ligesom »et knugende Tryk over alt og alle, der var knyttet til Worsaae og havde haft den Lykke at arbejde under ham, da Slottets Portner, bleg og rystende hin Sommer Formiddag hviskede ind ad Døren: Kammerherren er død! Det var bogstaveligt som Dagen blev graa.« Saaledes skrev han i en smuk mindeartikel til Worsaaes hundredaarsdag;⁷ men naar det sammested hedder, at Worsaae saa lyst og venligt paa menneskene og var fri for smaalighed, saa stemmer det ikke helt. Hans omtale af folk, der kom ham i vejen, er nærmest brutal, som f. x. den ovennævnte salut til *C. L. Steinhauer*, hvem dog *C. J. Thomsen* offentligt gav en væsentlig del i æren for den etnografiske samlings første indretning og ordning, og som ogsaa værdsattes i udlandet, han deltog saaledes i ordningen af

⁵ Tilføjelse i Bering Liisbergs expl. af Worsaaes Optegnelser.

⁶ sst.

⁷ Worsaae. 1821 — 14. Marts — 1921. Gads danske Magasin 1921, p. 151—61.

englænderen *Christy's* samling, ligesom endvidere nutiden har anerkendt hans indsats.⁸

Worsaae var en meget impulsiv natur, hvad der utvivlsomt var ham til gavn som videnskabsmand; men det forledte ham ofte til skæve domme over folk, som han enten ikke forstod eller som havde andre anskuelser end han selv. Der er i de tre bind optegnelser, erindringer og breve mange interessante bidrag til det 19. aarhundredes lærdomshistorie; men de maa tages med alt muligt forbehold.

⁸ saaledes Th. Thomsen i en artikel om etnografisk museum i decemberheftet af »Nær og Fjern« 1924 og i artiklen Chr. Jürgensen Thomsen og det etnografiske museum i Tilskueren I 1939.

LISE GROTH'S SLÆGT.

Af *Thorvald Lindhard*.

Min farmor *Elisabeth Pauline Groth*, kaldet *Lise Groth*, er født i Store Grønnegade 182 i Kjøbenhavn den 25de oktober 1805 som datter af optiker *Peter Thomsen Groth* og hustru, *Arine Fischer*. Hun blev tidligt forældreløs, da faderen paa professionens vegne af regeringen sendtes til Vestindien, hvor han faa aar efter døde. Hendes moder og lille søster, der fulgte efter faderen, druknede paa vejen. En halv snes aar gammel stod Lise Groth ene tilbage. Hun blev optaget i huset hos en slægtning, vajsensusapoteker, cancelliraad, *Jens Peter Groth*, der ligesom Lises far var fra Svendborg. Snart skiftede hun dog atter hjem, idet hun kom i huset hos apotekerens svoger grosserer *Arntz*, der ejede en gaard i Høsterkøb. I dette gæstfri hjem, hvor flere af kunstens udøvere samledes, tilbragte hun sin ungdom. Blandt gæsterne var blomstermaleren, professor *Jensen*, billedhuggeren, professor *H. V. Bissen* eller »Gamle Bissen«, der tegnede et portræt af hende, der i gengivelse er spredt blandt hendes efterkommere. Endvidere Kgl. syngemester prof. *Zink*, der uddannede hende i sang. Hun havde en stor og smuk sangstemme, som hun besad omtrent usvækket til det sidste. Senere kom hun i huset hos sin ældre plejesøster, fru *Hoyer*, Frederiksdal ved Grenaa. Her traf hun sin tilkommende, *Johannes Lindhard*, der var seminarist fra det nærliggende Lyngby seminarium, og som nu var huslærer paa Frederiksdal. Den 4de maj 1830 blev de gift i Kjøbenhavn, samme aar som han var blevet kaldet til lærer og kirkesanger i Højberg ved Viborg, og her boede de til hans død i 1865. Sine sidste aar boede hun hos sin ældste søn, min far, købmand *S. J. Lindhard* i Dalby, Fakse Herred. Her døde hun i maj 1876.

Lise Groths far, *Peter Thomsen Groth*, er født i Øverste Ørkilds vandmølle ved Svendborg den 5te maj 1776 som søn af mølleren, *Peder Thomsen* og hustru, *Gjertrud Groth*. Han blev ligesom datteren meget tidlig forældreløs, og blev opdraget hos sin mormor, købmand *Peder Groths* enke, der levede i Svendborg indtil 1789, og senere maaske hos vajsensusapotekerens far, *Simon Groth*, der var toldinspektør i Svendborg, og som selv havde en

stor børneflokk. Det har ikke været bekendt i min slægt, hvilket slægtskab der bestod, eller om der i det hele var slægtskab, mellem Lise Groth og vajsensusapotekeren, og jeg har derfor sat mig til opgave at klare dette spørgsmål, ikke mindst i erkendelse af den gæstmildhedens og slægtsfølelsens aand, der øjensynlig har besjælet apotekerens slægt saavel overfor min farmor som overfor hendes far. Og slægtsblodet, det være sig aldrig saa tyndt, har dog vist sig at være tykkere end vand.

I den gæve stad, Assens, var forholdene iflg. Laurits Maaløes bog i midten af det syttende aarhundrede ret primitive paa flere omraader. I 1636 kunde Kgl. Majestæts jægermester, velbyrdige hr. *Otto Tetzmo* med velbyrdige *Henning Walkendorffs* heste og vogne ikke faa »lossement« i Assens by. Byfogeden maatte skaffe plads. Senere kommer *Henning Walkendorff*, og det samme gentager sig. Byfogden kræver da, at der i henhold til Kgl. forordning (*Erik Glipping* 1283) ordnes visse aabne lossementer. I 1643 tritages en borger, *Jens Pedersen*, for indkvartering og anden borgerlig tyngge imod at holde aabent herberg for adel og uadel. Det har altsaa ikke været nogen attraaværdig stilling at være gæstgiver dengang. Men svenskernes ødelæggelse af byen i 1658 synes at have bragt liv og trivsel i forretningslivet, ogsaa i gæstgiveriet, der i 1662 synes at have faaet en betydelig økonomisk værdi. Man paabyder nemlig byens to gæstgivere, at forlange pas af alle gennemrejsende og opgive gæsternes navne til byfogden, og overtrædelse straffes bl. a. med bevillingens fortabelse. Den maå jo dog altsaa have været noget værd. De to gæstgivere var *Ludvig Koch*, der tillige var indehaver af færgeriet, Assens-Aarøsund, og *Jens Johansen (Groth)*. Der var altsaa aabenbart kommet orden i gæstgiveriet. Men kæmnervæsenet var forvirring. I 1679 stævnedes magistraten ikke færre end 7 forhenværende kæmnerne »imod dom og regnskabs aflevering«. Blandt disse 7 var *Jens Groth*, der dog ligesom de fleste af de 7 synes at have affundet sig i mindelighed med magistraten. Deres forsyndelse har formentlig bestaaet i, at de har været ukyndige i regnskabsvæsen og blandet deres egne penge sammen med byens, og regnskabet har maaske, naar det gik højt, været skrevet med kridt paa bjælken. Samme aar ses af raadstueprotokollen, at stadskaptajn *Jens Johansen Groth* som befuldmagtiget for en apotekersvend fra Fredericia kræver, at der ikke sker denne »noget indpas udi« oprettelsen af et apotek i byen. Man tager næppe fejl i, at disse tre Jenser er samme person, hvis fulde navn altsaa var *Jens Johansen Groth*, og man kan maaske herigennem danne sig billedet af en mand, der har levet med i byens genopbygning efter svenskekrigen, og som har gjort sin indsats med mere eller mindre held paa forskelligt hold. Og han endte altsaa som chef for bysvendene, som der sikkert har været

haardt brug for i de tider. Som et minde fra denne genopbygningsperiode staar endnu Willemoeses hus paa hjørnet af Østergade og Kindhestegade, det er bygget 1676.

Hvorfra stadskaptajn *Jens Johansen Groth* skrev sig, ved jeg intet om. Maaske er han selv indvandret fra Holland, hvor hans slægts vugge jo maa formodes at have staaet. Maaske stammer han fra en hollandsk skipper, der er strandet paa den fynske kyst, maaske fra en sømand, der har lagt bi hos en bredbovet skipper-enke, eller — det lyder mere poetisk — der er blevet blændet af et blaaøjet blinkfyr ved Assens havn, som han er fløjet imod, og ved hvis fod han er blevet liggende til sine dages ende, og maaske stammer han fra en »hollænder« paa en af de omliggende herregaarde. At stadskaptajnen har haft en kone, er jeg klar over, men jeg ved intet andet om hende, og jeg vil derfor holde mig til børnene.

Af disse har han ihvertfald haft to, nemlig sognepræsten i Haarby, *Berthel Jensen Groth*, og hans yngre bror, degnen i store Rise, *Johan Jensen Groth*. Men jeg mener ogsaa, at han maa have haft en søn, *Jørgen Jensen Groth*, da en ung mand ved navn Jens (Jørgensen) Groth er lærer i Ærøskøbing. Muligvis har han ogsaa haft en datter *Maren* eller *Karen*. Sandsynligvis har han haft endnu flere børn, ihvertfald maa han jo have haft en ældre Johan, opkaldt efter farfaderen, men han maa være død, forinden ovennævnte Johan, der er den yngste, blev født. Men lad os nøjes med de andre fire:

1. *Maren (Karen) Jensdatter Groot (Groth)*, gift 1/11 1679 med kapellan ved Vor Frue i Odense *Jørgen Clausen (Sebbelov)*.
2. (*Jørgen Jensen Groth*)

Søn: *Jens Jørgensen Groth*, f. i Odense 14/3 1682, stud. fra Odense 1702, fadder i Store Rise kirke 27/4 1703 (studiosus Jens Groth fra Ærøskøbing), kandidat 1705, forfatter af en bryllupsvis 1707 (Jens Groth), inspektør paa Walkendorffs kollegium 1708, sognepræst for Stadager og Nørre Kirkeby 1709. Druknet sammen med sin hustru ved overfarten til Gaabense 1711.

3. *Berthel Jensen Groth*, f. i Assens 1650—55, stud. Odense 1672, hører i Odense 1674, kapellan i Haarby 1687, sognepræst samme steds 1689 (ordineret af Jens Bircherod i Odense Vor Frue 27/1 1689), gift 19/11 1689 med *Dorothea Pedersdatter Bering*.

Datter: *Vita Berthelsen Groth*, f. 1691, d. 1741, gift med sin fætter, sognepræst i Ollerup, *Vitus Jensen Bering*. I dette ægteskab var der 18 børn, 9 sønner og 9 døtre. Vitus Bering var søn af den ikke saa lidt uheldige sognepræst *Jens Pedersen Bering* i Husby, og har formodentlig været i

slægt med historikeren *Vitus Bering*, f. i Viborg 1617 og den berømte horsensskipper *Vitus Bering*, f. 1681, som har været omtrent jævnaldrende med præsten. Se iøvrigt Wi-bergs præstehistorie.

4. *Johan Jensen Groth*, f. i Assens 1660—65. D. 9/7 1683 finder vi ham ved Kiels universitet som Johannes Grooth fra Odense, hvor han formodentlig ligesom broderen har gaaet i skole. Senere indskrives han ved Kjøbenhavns universitet, hvor hans studier maa være afsluttet senest 1687. Muligvis har broderen, Berthel, haft en vis indflydelse paa Johans liv. Han skriver nemlig i 1687 et brev til ovennævnte *Jens Bircherod*, bispeamanuensis hos biskop *Kingo* i Odense, og som han synes at være bekendt med fra tidligere tid, hvori han beder ham gøre noget for hans lille bror, som trænger til en stilling. Hvorvidt det frugtede, ved jeg intet om, men usandsynligt er det ikke. Ærø, hvor Johan henlevede sit Liv, hørte til visse tider og med forskellige sogne dels under hertugdømmerne, og dels under kongeriget, og Store Rise sogn hørte vistnok paa daværende tidspunkt samtidigt under hertugen og under Odense bispestol. Muligvis har der ogsaa været andre veje, idet en vis *Thorsenius*, provstesøn fra Ærø, paa samme tid var hører ved skolen i Assens.

Hvorom alting er, finder vi den 4/11 1687 studiosus Johan Groth fra Assens som fadder i Bregninge kirke paa Ærø, og den 20/9 1688 staar *Mette Johan Groths* fra Tranderup præstegaard fadder samme steds. Johan maa da have boet i Tranderup præstegaard, men om han har været kapellan eller maaske informator for nogen af præstens børn, og om hans vielse maaske har fundet sted i Tranderup kirke, og hans ældste børn muligvis døbt der, kan ikke siges, da Tranderup kirkebog er brændt formentlig omkring 1731, da den nye kirkebog begynder. Men sandsynligheden taler for, at han har haft sit tilhold og sin virksomhed i præstegaarden, indtil han i 1698 9de søndag efter Trinitatis kaldes til degn i nabo-sognet, Store Rise, et af landets rigeste degnekald, hvortil ogsaa hørte handelspladsen Marstal, der senere er udskilt. Paa dette tidspunkt maa han have haft mindst 5 børn, og i Store Rise er flokken blevet forøget med mindst 5 til.

Præstefolkene i Tranderup præstegaard var fra ca. 1660 til 1710 provst *Simon Christensen* og hustru *Anne Marie*. Naar man nu ser hen til Johan Groths eller ihvertfald hans kone, Mettes, ophold i Tranderup præstegaard, og til, at Johan Groths formentlig ældste datter hedder Anne Marie, ligesom hans ældste eller maaske næstældste søn hedder *Simon*, saa ligger det meget nær at antage, at Mette Johan Groths i Tranderup præ-

stegaard, er præstens eller altsaa provst Simon Christensens datter.

Johan Groth og hans kone levede i Store Rise indtil 1741, da han overdrog embedet til sin efterfølger. Deres senere tilværelse kendes ikke, og de ses ikke at være begravede i Rise sogn. Som allerede nævnt var Johan Groths embede et efter datidens forhold fedt degneembede, og det rigelige degnekorn stak mange i øjnene. Bl. a. søgte rektor ved Ærøskøbing latin-skole, *Hans Knudsen*, gentagende gange at faa tilkendt en del deraf til sin skole, men alle gode magter stod Johan Groth bi, baade hertugen, biskoppen, sognepræsten og sognemændene, og han beholdt sit degnekorn ubeskaaret. Læs iøvrigt herom i: Lærer Eriksen, Jegerup, »Degnehistorier fra Rise Sogn« i Svendborg Amts historiske Samfunds aarsskrift for 1931.

Rækkefølgen af Johan Groths 5 ældste børn kendes ikke nøjagtig, kun ved jeg, at sønnerne *Jens* og *Peder* efter aldersangivelsen ved deres begravelse er født hhv. ca. 1693 og ca. 1695. Datteren *Anne Marie* bliver 1711 gift med provst Christensens eftermand, og maa formodes at være den ældste af børnene, dernæst kommer sandsynligvis sønnen *Simon*, og disse to maa være født mellem 1688 og 1693. Yngst af de 5 bliver saa datteren *Anne Cathrine*, der maaske er opkaldt efter sin farmor i Assens; hun blev gift i 1720. Børneflokken ser derefter saaledes ud, hvoraf Jens og Peder har størst interesse, da det er fra dem, at hhv. vajsensusapotekeren, Jens Peter Groth og min farmor Lise Groth nedstammer:

1. *Anne Marie Groth*, gift 28/11 1711 m. *Rasmus Bahnsen*, sognepræst i Tranderup.
2. *Simon Groth*.
3. *Jens Johansen Groth*, f. ca. 1693, død 1778 som tingskriver i Marstal efter først at have været hjælpeegn hos sin far. Gift 28/11 1724 m. *Anne Cathrine Rabe*, f. 1703, d. 1776, datter af »hollænder« paa Graasten (Ærø), *Jacob Rabe*. 7 børn:
 - a. *Sophie Margrethe Groth*, f. 1726, gift 22/1 1744 m. *Jep Bøtkier (Butcher)*, f. 1702, d. 1769, degn i Tranderup. 5 børn:
 - Anne Cathrine*, f. 1745.
 - Peder Johansen*, f. 1751.
 - Anne Charlotte*, f. 1756.
 - Jens Jacobsen*, f. 1759.
 - Simon*, f. 1764.
 - b. *Sophie Amalie Groth*, f. 1728, død ugift.
 - c. *Johan Groth*, fuldmægtig ved enkedronningens sølvtaffel.

- d. *Mette Marie Groth*, gift m. humlefører i Sundsmark paa Als *Hans Clausen Mohr*.
- e. *Elisabeth Charlotte Groth*, f. 1739, gift m. *Morten Birchholm* i Ærøskøbing.
- f. *Johanne Antoinette Groth*, f. 1743, gift m. skipper *Marcus Nagel* i Ærøskøbing.
- g. *Simon Peter Groth*, f. 1747 i Marstal, d. 1812 i Ødis. Som ung var han karl ved kongens sølvtaffel, senere toldinspektør i Svendborg og sidst toldkasserer i Køge. Gift m. *Dorothea Magdalene Müller*. 7 børn:
Anna Marie Groth, f. 1780, gift m. urtekræmmer *Grave*.
Hans Henrik Groth, f. 1781, d. 1848. Fabrikant og major.
Cathr. Elisabeth Groth, f. 1782, gift m. *Hans Eiler Wolf*, sognepræst i Maugstrup.
Sophie Hedevig Groth, f. 1785.
Jens Peter Groth, f. 1787, d. 1832. Vajsenhusapotheker, cancelliraad, gift m. *Cathrine Marie Magdalene Arntz*. (4 børn).
Ingeborg Charlotte Groth, f. 1789.
Carl Severin Groth, f. 1792, bogholder, kaptajn, d. 1856.
4. *Peder Johansen Groth*, f. ca. 1695, d. 1768, købmand i Svendborg, gift 1: (15/8 1727) *Anne Marie Nielsdatter*, d. 1741, datter af skipper og kirkeværge *Niels Andersen* og hustru *Pernille Nielsdatter*. 5 børn, a—e. Gift 2: *Kirsten Olesdatter*, f. ca. 1723, d. 1789. 5 børn, f—k.
- a. *Pernille Groth*, f. 1728.
- b. *Niels Groth*, f. 1730, d. 1789, købmand i Svendborg.
- c. *Johan Groth*, f. 1732, gift m. En datter:
Maren Groth, gift m. inspektør *Pedersen*, Maribo.
- d. *Anders Groth*, f. 1736 (tvilling).
- e. *Mette Marie Groth*, f. 1736 (tvilling), gift m. tobaksspinder *Christopher Jacobsen*, Svendborg.
- f. *Anna Maria Groth*, f. 1746.
- g. *Anna Maria Groth*, f. 1748, gift m. *Kærbjerg* (*Kasbjerg*), Kbh.
- h. *Gjertrud Groth*, f. 1749, gift m. *Peder Thommesen*, møller paa Øverste Ørkilds vandmølle ved Svendborg. 3 børn:
Peter Thomsen Groth, f. 1776, optiker, gift m. *Arine Fischer*. 1 datter:
Pauline Elisabeth Groth, f. 1805, gift m. *Johannes Lindhard*, f. 1806.

Anne Kirstine Pedersdatter, f. 1778.

Simon Groth Pedersen, f. 1779.

- i. *Oluf Groth, f. 1751, købmand i Rødby.*
- k. *Simon Groth, f. 1755.*
- 5. *Anne Cathrine Groth, gift 12/6 1720 m. Erik Leuchart af Marstal.*
- 6. *Andreas Brandt Groth, f. 1700, d. 1754, gaardejer i Dunkjær. Gift 1: 24/6 1724: Karen Thomasdatter, f. 1699, d. 1728, 2 børn: a—b. Gift 2: Gertrud Jøppesdatter, 3 børn: c—e. Andreas Brandt Groth er opkaldt efter sognepræstens søn, som netop var død. Hans efterkommere af navn Groth menes endnu at leve i Rise sogn. Hans børn var:*
 - a. *Johan Andreasen Groth, f. 1726, d. 1774, boelsmand i Dunkjær, gift m. Ingeborg, 3 børn:*
 - Andreas Groth, f. 1760.*
 - Rasmus Groth, f. 1763.*
 - Jens Groth, f. 1765.*
 - b. *Mette Cathrine Groth, f. 1727, gift 28/1 1750: enke-mand Christen Andersen, Tranderup.*
 - c. *Karen Groth, f. 1731.*
 - d. *Anne Marie Groth, f. 1733.*
 - e. *Jens Andreasen Groth, f. 1735, gaardmand i Dunkjær. Gift 1 24/2 1761 m. Maren Hansdatter, d. apr. 1768, 4 børn. Gift 2 22/9 1768 m. Cathrine Jønsdatter fra Lille Rise.*
 - Andreas Jensen.*
 - Hans Jensen.*
 - Jens Groth Jensen.*
 - Mette Marie Jønsdatter.*
- (Maa alle være født mellem 1761 og 1768).
- 7. *Jørgen Groth, f. 1703.*
- 8. *Hans Christian Groth, f. 1705, d. 1763, købmand i Ærøskøbing. Gift 1: 13/6 1734 m. Mette Jønsdatter (maaske datter af Jens Lassen Brand, der var forlover), 5 børn, a—e. Gift 2: 19/7 1759 m. Anne Marie Hansdatter fra Ærøskøbing.*
 - a. *Jens Hansen Groth, f. 1740.*
 - b. *Johan Hansen Groth, f. 1743, gift 24/2 1778 m. Ellen Henriksdtr. fra Ærøskb. Johans forlover var Johan Groth Clausen, formentlig hans fætter og søn af Mette Marie Groth og humlefører Hans Clausen Mohr.*
 - c. *Simon Hansen Groth, f. 1746.*
 - d. *Mette Marie Groth, f. 1749.*
 - e. *Anne Cathrine Groth, f. 1751.*
- 9. *Sophie Amalie Groth, f. 1706. Blandt fadderne var hører*

ved Ærøskøbing latinskole, *Michael Dinesen Pontoppidan*, yngre broder til viserektor samme steds *Hans Dinesen Pontoppidan*, og ældre broder til sognepræsten i Thorkildstrup *Børge Dinesen Pontoppidan*, der blev stamfader til »den yngre slægt P.«.

10. *Marie Elisabeth Groth*, f. 1710.

Foranstaaende stamtavle er ufuldstændig, idet der i almindelighed kun er medtaget de børn, som levede ved forældrenes død. I slægten Wolfs ældre stamtavle findes en del om slægten Groth. Vajsenhusapotekerens søster var gift med sognepræst i Maugstrup ved Haderslev, *H. E. Wolf*, og oplysningerne angaar særligt efterkommere efter toldinspektør *Simon Peter Groth*. Iflg. disse oplysninger skal vajsenhusapotekerens ældste søn, sognepræst i Naur og Siir *Simon Peter Groth* være gift med *Caroline Sophie Groth*, der er datter af en købmand *Simon Groth* i Kristianssand. Hvorvidt den Simon Groth skulde være en af de forannævnte personer af samme navn, ved jeg ikke, men at han er af samme slægt maa anses for hævet over enhver tvivl, og der er jo mange muligheder, saavel i de huller, der findes i foranstaaende stamtavle som i de efterfølgende generationer, der ikke her er medtaget eller undersøgt.

Min oldefar skrev sig *Peter Thomsen Groth*, og saaledes kaldes han i kirkebogen ved min farmors daab. I skifteprotokollerne efter hans forældre, skrives han *Peder Groth Thomsen* eller *Peder Groth Pedersen*, og hans søskende *Anne Kirstine Groth Pedersen* og *Simon Groth Pedersen*. Ved faderen, møller *Peder Thomsens* død i 1786, boede Peder hos sin mormor, *Kirsten Olesdatter*, der var enke efter købmand *Peder Johansen Groth*. Simon boede hos sin stifmoder i Øverste Mølle, *Margrete Christine Hasenkam*, og søsteren *Anne Kirstine* boede i København. Hvorvidt denne Simon kan være identisk med købmanden i Kristianssand, eller om han i det hele taget kaldte sig Groth, har jeg ikke faaet oplyst, men min farmor vidste ikke af slægtninge nærmere end vajsenhusapotekerens.

DRABET PAA OTTE EMMIKSEN
PAA STENSGAARD 1594.

Ved *Hans H. Fussing.*

I Personalhistorisk Tidsskrift for 1898 — 4. række 1. bind s. 43 ff. — skrev Gustav Bang en farverig skildring av »Otte Emmiksen den onde til Stensgaard«, hvori han viste, at tilnavnet kun syntes altfor berettiget. Ved hjælp av de da kendte kilder — Eiler Brockenhuus' kalender,¹ Jacob Madsens visitatsbog² og Lisbet Bryskes slægtbog — udmalede han, hvorledes Otte Emmiksen blev myrdet paa sin gaard Stensgaard (Salling h.) av sin kok og en tjenestekarl paa anstiftelse av sin hustru fru *Dorte Heest*. Disse kilder har imidlertid kun ganske korte meddelelser, men da Jacob Madsen selv forrettede Otte Emmiksens begravelse og saaledes havde adgang til at høre om begivenheden paa nærmeste hold, maatte man tillægge ham stor kildeværdi. En lignende tillid kunde man fæste til Eiler Brockenhuus' udsagn, da hans gaard Nakkebølle laa saa nær Stensgaard, at han kunde følge begivenhederne paa allernærmeste hold. Som det følgende vil vise, havde han endda en endnu bedre grund til at vide besked.

Der findes nemlig endnu en kilde, som arkivar E. Kroman venligst har gjort mig opmærksom paa. Otte Emmiksens privatarkiv i Rigsarkivet bestaar kun av ett eneste aktstykke, et referat av et forhør over hans morder. Det maa formentlig have saa stor interesse som supplement til ovennævnte avhandling, at det vil være berettiget at trykke det her in extenso, skønt det ikke er nogen original.

Dokumentet, et almindelig folioark, hvis første to og en halv side er beskrevet, bærer paa bagsiden med en samtidig haand følgende notits: »Ao 1594 julii V morgen mellem 4 oc 5 slet bleff Otte Emichssen til Stensgord mordeligen taget aff dage som forskreffven staar.« I marginen i begyndelsen av referatet har en lidt senere haand skrevet: »Hans Kukis bekendilse som ihielslog Ott Emigkøn.«

Den følgende gengivelse er ordret, men nogle paa grund av huller i papiret defekte ord er suppleret, forkortelser er opløst og

tegnsetningen er for klarhedens skyld noget tillæmpet, ligesom der intet hensyn er taget til den inkonsekvente brug av store bogstaver.

»Anno 1594 thend 14 septembris wore wii efterskrefne paa Stensgaard forsamlit at høre thend kockis bekendelse wed naffn Hans, som haffde morderligen drefft och ihielslagt Otthe Emicksen.

Och tha bekiende forskreffne *Hans Kock*, som stod ledig och løss for oss effterskreffne *Gabriel Skinckel* thil Søeholm, *Eiller Brockenhuss* thil Nackebøll, *Hertvig Kaass* thil Hørup, *Hans K[nud]sen* borgmester udi Faaborig, *Anders Baar* byfogit ibid., *Jørgen Hanssen* raadmand ibid. wdi woris neruerrelse [ch] paahørelse, bekiende och sagde, at thend frue, fru *Dorithe Hedstende*, som wor hoss Otthe Emickssen, som thilforne haf[de] *Anders Rantzow*, kiøbte hannem thill och tid effter anden vor aff hannem begierendis, att hand wille dræbe och ihiels[laa] Otthe Emickssøn, och nar hand samme gierning giord haff[de], bad hun hannem tage en pose, som stod paa Otthis lille skiffue i karnappit, som waar 44 daler i baade guld och penninge och wille giffue hannem det for samme gierning och der thil it hundrit daler, nar hun kom thil Fl[ens]borrig effter Otthis begraffuelse och gaff hannem ochs[aa] en aff Otthis skiorter, och berette fru Dorithe for hannem, at hun haffde spurdt, at fru *Magdalene*,³ Ottis sy[ster] laa siug; dersom hun døde, da wille hun giffue [han]nem 200 daler for samme gierning. Och offuerall bekiende, at fru Dorite Hested gick hannem offuer med bøn och begiering och hannem dagelig paaminde wdi 9 samfelde wger, førind hand fuldkom och giorde [saa]dan mord. Och berette for hannem och sagde: Du haffuer en øxe i køcknit, thag den och slaa hannem ther med wdi hoffuedit, nar han soffuer, och see thil at thu slaar saa hart thil i det første slag, at hand icke kommer op aff sengen.

Och bekiende forskreffne *Hans Kock*, at hand slog Otte i sin seng 3 slag med en øxe vdi sit hoffuid ved 6 slet om morgenen, och det [var] den 5 julii anno 94. Bekiende forskreffne *Hans Kock*, at Ottis liffdreng *Jørgen Søffrenssen* gick thil hannem same morgen, som hand drefft Otte och sagde: Nu soffuer Otte, om du wilt hannem nogit. Bekiende hand ochsaa at forskreffne fru Dorite Hested sagde thil hannem tit och offte: Gjør ickun samme gierning paa Otte, hand haffuer icke mange slect eller wenner, som skal sette effter dig och reiz saa iligen thil Flensborrig. Och 3 dage tilforne, førind hand giorde samme gierning, tha sagde fru Dorithe att thill hannem: Skiønd dig och gjør benefnde gierning med Otthe, thi hand haffuer 600 daller staendis, saa kunde ieg faa dennom, thi Otthe och *Niels Huid* erre nu uvenner. Tha suaarit *Hans Kock* hinde och sagde: Huorledis skulle Otte och Niels werre wvenner? De snacker och taler sammen huer dag. Da sagde fru Dorithe: Nielsis tøg staar endnu i foruaring jeg will handle med hannem, at hand skall delge med mig, at ieg kand faa the penninge, och sagde thil forskreffne *Hans Kock*, att hun endelig wilde haffue samme gierning giord paa [Otte], for hun icke kunde forligis med hannem.

Ther forskreffne *Hans Kock* haffde nu forskreffne gierning giord, bekiende hand, at hand tog haspen fraa Ottis karnaps dør, och gick ther ind och tog forskreffne pendinge paa Ottis skiffue i karnappit, och forskreffne Ottis liffdreng gick ind med hannem och sagde: Du haffuer intit i haanden, jeg will recke dig en lang bøsse vdaff winduit och Ottis forgylte pønser (?)⁴ och hans liff giørtell,⁵ huilcket *Hans Kock* bekiende at anammit, och drog saa offuer graffuen med en kane,⁶ och wden for gaarden kom drengen til hannem och fuldis saa att thill Hattebecks mølle,⁷ leide der en wogn thil *Per Bardskers* i Assnis, och der fick *Per Bartsker* Ottis bøsse och skildes drengen oc *Hans* der att, och *Per Bartsker* flide hannem en wogn der fraa och thil

Husbydambt (?) ved Offue bye,⁸ der førde thuende fisker hannem offuer thill Hadersleff.

Bekiende forskreffne Hans Kock ochsaa, at meden hand wor fentdligen (? fængseligen?) anholden wdi Rendtsborrig, wor thuende gange en mand hoss hannem, som boer i Flensborrig ij Ramsherrit wed naffen *Nis*. Er samme mand *Skackis* stiffader, som thiente *Baltzer Broptrup* och bad samme mand hannem, at hand icke skulle legge fru Dorithe wd, om hun haffuer end skyld, thi thersom ther skalt end døe, da haffuer du icke wden it liff. Noch bekiende forskreffne Hans Kock, at ther wiste ingen aff Othis folck aff thenne gierning, huerken karle, dreng eller piger, vden fru Dorithe, hand selffer och forskreffne Ottos dreng och ey heller nogen anden i noger maade enten i raad eller gierning med vden forskreffne fru Dorithe. Och bleff forskreffne Hans Koch paamint, at hand ingen skulle paa liuffue, men her om bekiende sin sandhed. Tha suor hand wed sin siels salighed, at hand her vdi intit haffuer liuffuet, men sagd sandhed och wille her paa gjerne døe.«

Dokumentet mangler slutning. Her er hverken de almindelige fraser om, at saadan gik det til ved den omhandlede lejlighed eller nogen meddelelse om, hvortil dokumentet skulde bruges, men endnu væsentligere er det, at det mangler baade underskrifter og besegling. Man maa da formode, at dette er en samtidig copi av det virkelige forhørsreferat, men det kan ikke ses, hvem der har ladet avskriften lave eller hvortil den har skullet bruges, lige saa lidt som det kan oplyses, hvordan den er endt som Otte Emmiksens privatarkiv.

Der findes i Kancelliets Brevbøger intet kongebrev om avholdelse av forhør, og hverken mod Hans Kock eller Dorte Heest er der ført sag ved rettertinget. Man maa da formode, at det er lensmanden paa Nyborg, hvorunder Salling herred laa siden 1580, *Laurids Brockenhuus* til Egeskov, der har ladet forhøret foretage. De tre adelsmænd, der var til stede, havde alle gods paa egnen, og den ene, *Hartvig Kaas*, var fjærnt beslægtet med den myrdede, idet hans mor *Anne Emmiksen* var en kusine til Otte Emmiksens far. Eiler Brockenhuus har fra forhøret kendt detaillier, som han har nedskrevet i sin kalender, men det er mærkeligt, at han angiver tidspunktet til mellem fire og fem om morgenen, det samme som i notitsen paa den foreliggende copi, selv om morderen i forhøret angiver det til klokken sex. Borgmesteren i Faaborg hed *Hans Knudsen Holst* og tiltraadte sit embede i 1589, hvorfor han aaret efter fik kronens part av Verninge tiende til løn, da han klagede over, at embedsforretningerne medførte, at han maatte forsømme sin udenlandske handel. Senere fik han yderligere et korndeputat fra Nyborg slot og kirkens part av Øster Skerninge tiende. Han døde 21. maj 1597 og overlevedes av sin enke *Maren Sørensdatter*, der endnu levede i februar 1600.⁹ *Anders Borre* eller Borge blev byfoged i Faaborg 12. september 1589; gentagne gange blev han rykket for regnskab og skatterestancer, men var endnu byfoged i november 1606.

Kun om en enkelt av de under forhøret nævnte personer kan der oplyses noget, men han synes da ogsaa at have spillet en ikke ringe rolle under sagens videre forløb. Den som Baltzer Brotrup omtalte person, synes nemlig at maatte være *Balthazar Brockdorff* (c. 1555—1636), der var gift med Dorte Heests datter i hendes første ægteskab med *Anders Rantzau, Margrete Rantzau*.¹¹ Han var en noget voldsom person, der havde et overfald og to drab paa sin samvittighed, saa han har næppe vejet tilbage for at søge at paavirke morderen til falsk forklaring, hvis han paa denne maade kunde redde sin svigermoder fru Dorte ud av sagen. Det maatte være yderst pinligt for ham, at hans hustrus moder blev beskyldt for at have anstiftet drabet paa sin mand, og da han i hvert fald senere boede i Flensborg, er det formentlig en av hans folk, der har talt med den fangne morder.

Er det nu sandsynligt, at Hans Kock har talt sandhed? En enkelt hos Gustav Bang omtalt sag synes at kaste skygge over hendes karakter, og samtiden tvivlede ikke om, at hun stod bag ved drabet, idet Jacob Madsen i sin notits om Otte Emmiksens begravelse udtrykkelig siger, at hun havde anstiftet drabet. Lisbet Bryske, der kun var en halv snes aar, da drabet fandt sted, skrev i sin slægtebog, at Dorte Heest var blevet daarligt behandlet av sin mand. Da de blev viet 6. september 1593, havde de ikke engang været gift et aar, da drabet fandt sted, men kan man stole paa morderens bekendelse, har det altsaa været tilstrækkelig tid for hende til at lære sin ægtefælles slette karakter at kende. Et bimotoiv hos hende synes efter samme fremstilling at have været pengegriskhed, og deri maa man formentlig ogsaa søge bevæggrunden for kokken.

Paa et andet punkt lyder morderens fremstilling noget usandsynlig. Han hævder, at ingen andre end han, fru Dorte og livdrengen har vidst noget om drabet, men mon ikke bartskæreren i Assens er blevet noget forbavset over at faa en saa kostbar genstand som Ottes bøsse for sin dog ret beskedne hjælp til den rejssende kok? I det hele taget bør man vel ikke stole paa, at kokken har holdt sig strengt til sandheden, derfor var han for interesseret i at fremstille sig i et dog nogenlunde gunstigt lys, om muligt som den forførte uskyldighed. Det hjalp ham nu ikke, for han blev senere henrettet, parteret og stejlet.

Det vilde være nødvendigt at have flere vidnesbyrd for at kunne skifte sol og vind lige mellem parterne, men der findes ikke spor av oplysninger om fru Dorte Heests senere skæbne. Som nævnt foretog biskop Jacob Madsen Otte Emmiksens begravelse. Det skete d. 8. august 1594, da han blev nedsat i sin sognekirke i Svanninge, hvor hans anden hustru *Dorte Pogwisch*, der døde

1586, allerede var begravet, men nogen ligsten synes ikke at være lagt paa hans grav.¹²

NOTER.

¹ Fynske Sml. VI s. 408—9. ² Idums udgave s. 240. — Lisbeth Bryskes slægtebog findes i Karen Brahes bibliotek. (Vogelsang nr. 300) i Landsarkivet i Odense. ³ *Magdalene Emmiksen* havde, som omtalt av Gustav Bang, tidligere været genstand for en hensynsløs behandling fra sin broders side. Hun boede paa Grøftebjerg (Odense h.), hvor hun 1591 var blevet gift med *Erik Bille*. Hun døde 3. april 1598. ⁴ Læsningen er usikker, maa-ske skal der staa: panser d. v. s. harnisk. ⁵ bælte. ⁶ baad (sml. tysk kahn). ⁷ En vandmølle i Jorløse sogn, c. 4 km. nord for Stensgaard. ⁸ Formentlig Sønder Aaby, der ligger en km. syd for Husby i Vends herred. ⁹ Kanc. Brevb. 1590 31/10, 1596 11/6 og 12/6. — Fynske Sml. VI s. 422. — Kirkehistoriske Sml. 5. II s. 201. ¹⁰ Kanc. Brevb. 1592 8/4, 30/11, 1597 23/1, 1599 10/10, 24/12, 1604 8/11 og 1606 8/11. ¹¹ se DAA 1936 s. 12 og 1930 s. 104. ¹²Hist. Aarb. f. Odense amt. 1938 s. 271.

OPTEGNELSER OM SLÆGTEN KJÆRSKOV I DANMARK OG NORGE.

Af C. Klitgaard.

*Slægten Kjærskov.**

For velvillig Bistand til dette Arbejde takkes Fru *Gunborg Kjerschow*, Bygdø, Landsarkivar *Hans Knudsen* og Arkivar *S. Nygård*, Kbh., samt fhv. Politimester *V. Woll*, Kerteminde.

Christen Christensen i Kirkeskov (Kjærskov) i Albæk Sogn, f. 16..., d. 1684—89, var først Borger i Sæby, men flyttede o. 1680 til Kjærskov, der ejedes af hans Hustrus Søkendebarn *Johanne Samuelsdatter Gesmells Mand*, Borgmester *Christen Lauridsen Rhuus* i Sæby og var paa godt 4½ Td. Hk. efter Matrikel 1688.

Christensen Christensen var Birkeskriver til Voergaards Birk og var en hyppigt benyttet Sagfører. Var gift med (før 1662) *Apolone Gertsdatter Gesmell*, f. o. 1640 d. ... Datter af Raadmand og Købmand i Sæby *Gert Hermansen Gesmell* (1610—1649) og *Anne Nielsdatter* (d. 1666).¹ Børn A—E.

A. *Gert Christensen (Kjærskov)* nævnes i Sæby Tingbog 1689, men det er ikke ham, der 1690 var Forvalter paa Stenshede og som 1691 tog Borgerskab i Sæby,² (det var *Gert Christensen Tornby* fra Hellevad). Om *Gert Christensen Kjærskov* er ikke fundet videre, saa han er antagelig flyttet fra Egnen.

B. *Niels Christensen (Kjærskov)* fik 17. Nov. 1684 Attest af Sæby Raadstue om sin Fødsel og er vel rejst fra Egnen.

C. *Maren Christensdtr. Kjærskov*, gift Sæby 14. Juli 1700 med Købmand *Thomas Lydersen* i Sæby (Borgerskab 1683), med hvem hun havde Sønnen *Lyder Thomsen Kjærskov*, f. Sæby

* I ældre Tids Akter kaldes Slægtens Medlemmer ofte Kjærsgaard, vel paa Grund af Lydlighed.

¹ Se Personalh. Tidsskr. 1935. S. 55 ff. *Christen Christensens Broder- eller Søsterbørn* var *Jens Andersen Uttrup*, Skudehandel i Blokhus, og *Niels Andersen Uttrup* i Bergen.

² a. St. S. 57, Sæby Tgb. 1689.

28. Aug. 1708, begr. 21. Maj 1769, Sognepræst i Hammer og Horsens.

D. *Samuel Christensen Kjærskov* (ogsaa kaldet Kjærsgaard), f. 1666, begr. i Hjørring Sct. Katrine Kirke 12. Maj 1705, 39 Aar 4 M. 8 D.; begr. ovenfor Kordøren med alle Klokker. Kom 1694 fra Aalborg til Hjørring sendt af Farverne i Aalborg, hos hvem han lod finere Ting farve, drev tilige Købmandshandel og mistede sin Gaard i Hjørrings Brand 1702, men kom atter paa Fode og efterlod gode Midler til Enke og Børn. Gift Hjørring 12. Jan. 1698 med *Maren Hansdatter*, f. 16..., begr. Hjørring 10. Sept. 1759, Datter af Købmand og efter 1671 Herregaardsforpagter Hans Josefsen. Maren Hansdtr. fortsatte Kjærskovs Forretning og fik 17. Juli 1705 kgl. Bevilling til at være eneste Farver i Hjørring, hvilket Privilegium hun 1708 fik udstrakt til ogsaa at gælde hendes 2. Mand *Lars Pedersen*, som hun ægtede samme Aar. Han døde 4. Nov. 1727 og blev begr. i Sct. Katrine Kirke. Samuel Kjærskov havde følgende Børn: 1—4.

1. *Anna Samuelsdtr. Kjærskov*, f. o. 1699,³ d. Hjørring 25. Sept. 1758, gift Hjørring 10. Juni 1722 med *Niels Jensen Jylbye*, f. Viborg 1. Okt. 1683, begr. Hjørring 18. Marts 1754, Sognepræst i Hjørring.

2. *Christen Samuelsen Kjærskov*, døbt Hjørring 11. Maj 1701, d. Hjørring 3. Aug. 1756, begr. i Kirken 10. Aug. Tog 1747 Borgerskab i Hjørring og fortsatte Moderens Farveri der. Fik 29. Aug. 1747 Skøde af Moderen paa Farverigaarden.

Gift I med *Maren Rasmusdatter*, f. 6. Maj 1716, d. Hjørring 24. Juli 1747, begr. i Kirken, Datter af Købmand i Hjørring Rasmus Christensen og Maren Jensdatter Dahl, der var gift II med Købmand i Hjørring Peder Bjerling (Bering).⁴

Gift II Hjørring 1748 med *Katrine Marie Johansdatter Wiltmann*, døbt Hjørring 10. Dec. 1721, begr. i Sct. Katrine Kirke 10. Juli 1753, Datter af Sagfører Johan Frederiksen Willmann og ?

Gift III Hjørring 16. Maj 1754 med *Ida Marie Rasmusdatter Schiøtt*,⁵ vist f. Hastrup i Spensstrup S. 1731, begr. Hjørring 6. Febr. 1776. (Gift II Hjørring 15. Dec. 1757 med

³ Ikke ført som døbt i Sct. Katrine K.

⁴ Købmand Rasmus Christensen har antagelig haft Familienavnet *Sundt*.

⁵ Hun var ved sit Ægteskab fra Rønnovsholm i Vrejlev og var Søster til Kirstine Marie Rasmusdtr. Schiøtt, gift med Pastor Christian Henrik Kjørulf i Sindal.

Farver i Hjørring *Christoffer Bræmer*, f. 1728, begr. Hjørring 12. Juni 1769).

Med sin første Hustru fik Kjærskov en Medgift af 1266 Rdl. (Hjørring Tgb. 17. Dec. 1743). Farver Christen Kjærskov var i Følge Mandtal til Kopskatten 1743 af »god Tilstand«; han holdt 1 Karl og 3 Piger og havde 2 Heste, men brugte ikke Handel eller aaben Bod. Han og første Hustru gav 1740 en Sølv-Alterkande til Sct. Katrine Kirke. I første Ægteskab havde han 5 Børn, i andet 5 og i tredje 2, ialt 12.⁶ Børn a—l.

Børn:

- a. *Samuel Peter Bjerling Kjærskov*, f. o. 1737, blev 1755 imm. Kbh. som Student fra Aalborg, levede 1757; nærmere ubekendt.
- b. *Rasmus Sundt Kjerschow*, døbt Hjørring 29. Jan. 1739, død Brønø 12. Febr. 1806, Student Aalborg 1755, cand. theol. 1757 (non), pers. Kapellan til Fosnæs i Namdalen 1776, ca. 1780 res. Kapellan til Rødø, 1787 Sognepræst i Brønø.

Gift 1781 med *Benedicte Marie Hersleb*, døbt Fosnæs 1. S. i Adv. 1744, d. efter 1830, D. af Sognepræst Peder Christian Hersleb og Maren Sverdrup.⁷ Børn: 1)—3).

- 1) *Peder Christian Hersleb Kjerschow*, f. Rødø 29. Juli 1786, d. Bergen 24. Nov. 1866. Student Trondhjem 1804, cand. theol. 1808. Sluttede sig i Kbh. nøje til Fætteren, senere Professor S. B. Hersleb og dennes Ven Grundtvig, af hvilken sidste han blev stærkt paavirket. 1808—10 Lærer ved det Schouboeske Institut. Kom 1810 hjem til Norge og blev s. A. Lærer i Historie og Geografi ved Landkadetkorpset; blev 1814 res. Kapellan til Slotsmenigheden i Oslo og det dermed forbundne Præsteembede i Aker, 1823 Sognepræst i Aker og Oslo, 1830 Biskop i Tromsø, 1848 Biskop i Bergen, Afsked 1857.

Gift 27. Okt. 1820 med *Johanne Benedicte Collett*, f. Vold i Solum 14. Jan. 1802, d. Bergen 3. Dec. 1851, D. af Bergraad Christian Ancker Collett og Anne Karine Bie.⁸ Børn a)—g).

Børn:

- a) *Christian Collett Kjerschow*, f. Gl. Aker 23. Aug.

⁶ Skifte efter ham blev foretaget ved Kommissarier $\frac{5}{7}$ 1756— $\frac{1}{12}$ 1757 og viste intet Overskud.

⁷ Erlandsen: »Gejstligheden i Tromsø Stift« samt velvillige Medd. fra Fru Gunborg Kjerschow, Bygdø.

⁸ Alf Collett: Fam. Collett.

- 1821, d. Tromsø 10. April 1889, sidst Stiftamtmand i Tromsø Stift. Gift 29. April 1856 i Vadsø med *Nancy Adelaide Esbensen*, D. af Skibsfører Hans Peder E. og Jacobine Svendsen. Blandt Stiftamtmandens 10 Børn er Rigsadvokat *Peder Kjerschow*, Byskriver *Oscar Kjerschow*, Læge *Einar Kjerschow* og Sagfører *Harald Kjerschow*.
- b) *Marie Benedicte Kjerschow*, f. 17. Marts 1823, d. 1888, gift 1845 med Købmand og Konsul i Tromsø *Andreas Zacharias Aagaard*, f. 13. Marts 1817, d.
- c) *Mariane Kjerschow*, f. 24. Feb. 1826, d. 1911, ugift.
- d) *Caroline Erasmie Kjerschow*, f. 1827, d., gift med Købmand og Konsul i Bergen *Jacob Andreas Michelsen*, f. 1821, d. 1902. (Søn af dette Ægtepar var Skibsreder og Statsminister *Christian Michelsen*).
- e) *Erasmus Theodor Kjerschow*, f. 11. Jan. 1833, d. 1914, Politimester i Kragerø 1876, senere Assessor i Christiania Byret. Gift med *Anna Aagaard*.
- f) *Petrea Kjerschow* f. o. 1834, død spæd.
- g) *Kaja Petrea Johanne Kjerschow* f. 1835, d. 5. Jan. 1838.
- 2) *Massi Kjerschow*, gift med Købmand *Klæboe* paa Saura paa Helgeland.
- 3) *Christiane Kjerschow*, nærmere ubekendt.
- c. *Niels Kjærskov*, f. Hj. 1741, levede 1757, nærmere ubekendt.
- d. *Jakob Kjærskov*, døbt Hj. 27. Feb. 1744, død Kbh. 14. Juli 1810, begr. Assistents K. Opholdt sig i Sorø fra 1769, hvor han i 7 Aar var i Tjeneste hos Byskriver og Postmester Elling, blev derefter Fuldmægtig hos Forvalter Reeberg paa Sorø Gods' Skriverstue, men søgte baade før og senere forskellige Stillinger under Toldvæsenet og som Overfiskevejer i Bergen, indtil han endelig 1782 blev Undervisør i Kbh. Fra ca. 1796 var han surnumerær Kopist ved Københavns Politikammer, og efter god anbefaling af Politidirektør Haagen blev han 19. Decb. 1800 Kopist i Politiretten, og tillige var han Bogholder ved »Den almennyttige og borgerlige Ligkasse«. Skifte 21. Juli 1810.⁹

⁹ Se V. Wolls' Biografi af ham i »Vendsysselske Aarbøger« 1937, S. 102 ff.

Gift I 5. Marts 1780 i Sorø med *Susanne Katrine Jessen*, f. Kbh. Nikolaj 5. Maj 1757, d. 20. April 1800 Kh. Trinit. Datter af Byfoged Henrik Jessen i Sorø.¹⁰ Gift II 15. April 1803 Kh. Trinit. med *Susanne Dortha Lind*, Enke efter en Dahl og Datter af Holmens Matros *Lars Olsen* og *Barbara Christoffersdatter*. Hun var døbt Holmens K. 23. Dec. 1769 og døde 28. Jan. 1815 paa Frederiksberg. Kjærskov havde 6 Børn af første og mindst 2 Børn af andet Ægteskab. Børn 1)—8).

- 1) *Cathrine Maria Kiærskou*, døbt Sorø 14. Marts 1780, levede 1810 ugift.
- 2) *Sofie Kiærskou*, født Sorø 1782,¹¹ d. Kh. Trinit. 1783, 1½ Aar gl.
- 3) *Marie Sofie Kiærskou*, døbt Kh. Trinit. 5. April 1784, d. Kh. 2. Nov. 1861, gift med Vekselmægler *Abraham da Fonseca*, f. Portugal o. 1776, d. Kh. 10. Juni 1849. Tre af Ægteparrets Døtre debuterede paa det kgl. Theater, den mest kendte var kgl. Kammersangerinde *Ida Henriette da Fonseca*, f. 1802, d. 1858.
- 4) *Christian Kiærskou*, døbt Kh. Trinit. 5. Jan. 1787, levede 1810.
- 5) *Henrik Peter Kiærskou*, f. Kh. Frue 13. Sept. 1789, levede 1810.
- 6) *Jakob Kiærskou*, f. Kh. o. 1794, d. Kh. Trinit. 1798, 4 Aar.
- 7) *Frederik Christian Kiærskou*, f. Kh. 26. Marts 1805, d. Kh. 6. Juni 1891. Landskabsmaler, 1845 Medlem af Akademiet, 1848 Medlem af Kunstakademiet i Stockholm, 1859 tit. Professor. Gift 24. Nov. 1827 med *Ida Gindrup*, f. 18—, d. 6. Nov. 1880. Blandt Professorens Børn var *Hjalmar Frederik Christian Kiærskou*, f. Kh. 6. Aug. 1835, d. 18. Marts 1900, Botaniker og Docent ved Polyteknisk Lærestanstalt.
- 8) *Marie Louise Jakobine Kiærskou*, døbt Kh. Trinit. 20. Marts 1808, d. ?.
- e. *Hans Kjærskov*, f. Hj. 1746, levede 1757, nærmere ubekendt.
- f. *Jens Juelby Kjærskov*, f. Hj. 1749, levede 1757, nærmere ubekendt.
- g. *Johannes Kjærskov*, f. Hj. 1750, levede 1757, en Dra-

¹⁰ Personalh. Tidsskr. 1. II, 183.

¹¹ Sorø Kb. er ikke ført 1782—1797.

- gon af dette Navn, nævnes i Randers Kirkebog 1790, Bl. 10.
- h. *Maren Kjærskov*, f. Hj. 1752, levede 1757, nærmere ukendt.
 - i. *Christen Kjærskov*, f. Hj. 1752, begr. Hj. 13. Sept. 1756.¹²
 - j. *Dødfødt Barn*, begr. 1. Juli 1753.
 - k. *Peder Kjærskov*, døbt Hj. 24. Jan. 1755, fik 1. Marts 1776 Bevilling paa at være Farver i Hjørring, men ses ikke død der indtil 1830, ligesom han heller ikke har taget Borgerskab der, og han synes derfor at være flyttet fra Byen efter at have afhændet Farveriet.
 - l. *Rasmus Kjærskov*, døbt Hj. 2. Juli 1756, begr. 3. Okt. 1756.
 3. *Apolone Samuelsdtr. Kjærskov*, døbt Hjørring 21. April 1702, gift Aalborg 10. Dec. 1720 med Postmester i Aalborg *Hans Jakobsen*, f. Aalborg 1676, begr. Aalborg Bud. 29. April 1738.¹³
 4. *Karen Samuelsdtr. Kjærskov*, døbt Hjørring 11. April 1704, død uden Livsarvinger før 1759; maaske den Karen Samuelsdatter, som 3. Nov. 1733 blev gift Aalborg Bud. med Købmandskarl *Mikkel Jakobsen*.
- E. *Jakob Christensen Kjærskov*, f. 1675, d. Aalborg Bud. 27. Feb. 1740, 64 Aar, 8 M., 15 D. Farver i Aalborg.¹⁴
 Gift Aalb. Bud. 6. Dec. 1707 med *Katrine Andreasdatter*, f. 1691, begr. Aalborg Bud. 29. Okt. 1723, 32 Aar, 2 M., 21 D. Børn 1—5.
- Børn:
1. *Apolone Marie Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 20. Marts 1710, begr. Aalb. Bud. 14. Dec. 1761, gift I Aalb. Bud. 15. Okt. 1730 med Raadmand *Jørgen Bertelsen*, f. Sjælland o. 1698, begr. Aalb. Bud. 20. Marts 1737, gift II Aalb. Bud. 13. Juni 1743 med Raadmand og Overvisitør *Oluf Juul*, f. Nyborg 6. Marts 1687, d. Aalb. Bud. 17. Aug. 1765.
 2. *Kirsten Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 23. Feb. 1713, begr. Aalb. Bud. 2. April 1772, gift Aalb. Bud. 1. Dec. 1735 med Købmand *Johan Henrik Møller*, f. o. 1701, begr. Aalb. Bud. 16. Maj 1766, 65 Aar.

¹² I Kirkebogen staar begr. 2 Drengbørn 4 og 5 Aar gl., men efter Anm. til Skiftet efter Faderen kan der kun have været 1 Barn, og det er vel den nogle Dage senere begravede spæde Rasmus, der »paa Slump« er kommet med under 13. Sept., skønt han først blev begravet 3. Okt. og ogsaa da er indført i Kbg.

¹³ A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg. S. 202.

¹⁴ Skifte Aalborg. Skifteprotokol 1731—50. S. 518.

3. *Christen Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 16. Jan. 1716, begr. Aalb. Bud. 19. Feb. 1718.
4. *Maren Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 10. Marts 1718, død før Faderen.
5. *Christen Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 19. Aug. 1719, d. 17—.¹⁵

Fik 14. Aug. 1739 Bevilling paa Farveri i Aalborg efter sin Faders Død, men 7. Maj 1757 fik Provst Johannes Bering i Romdrup med Hustru og Børn Bevilling til at benytte hans Farveri, saa han er vel bortrejst ved den Tid, og da hans Hustru døde 1761, opholdt han sig i København, se nedenfor.

Gift Aalb. Bud. 1. Dec. 1740 med *Maren Pedersdtr. Saxstrup*, f. _____, d. Aalb. Bud. 27. April 1761, Datter af Peder Olesen Saxstrup i Aalborg.¹⁶

Børn a—e.

Børn:

- a. *Katrine Christensdtr. Kjærskov*, hjdbt. Aalb. Bud. 9. Juli 1745, begr. sst. 1. Maj 1747.
- b. *Ellen Christensdtr. Kjærskov*, hjdbt. Aalb. Bud. 9. Juli 1745, begr. sst. 3. Dec. 1746.
- c. *Katrine Christensdtr. Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 24. Aug. 1747, begr. sst. 23. Jan. 1748.
- d. *Christen Heug Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 10. Juni 1749, levede 1761.
- e. *Katrine Christensdtr. Kjærskov*, døbt Aalb. Bud. 21. Dec. 1751, levede 1761.

Ovenfor er anført, at Christen Jakobsen Kjærskov 1757 fraaadte sit Farveri i Aalborg, og at han 1761 angives at opholde sig i København. Antagelig er han den Strandvisitør *Christen Jakobsen Kiærskou* i Ørslev under Køge Tolddistrikt, som 1764 blev tiltalt ved Præstø Byting for 5 Tyverier.¹⁷ Paa Grund af hans besynderlige Optræden i Retten, der nærmest synes at tyde paa Sindssyge, blev det en umaadelig langstrakt Procedure, under hvilken han sad arresteret baade i Præstø og Vordingborg, og sidstnævnte Sted fik han endog 7 Stokkepnygl, fordi han ikke pænt vilde tage Lænke paa Støvlen.

¹⁵ Til Kurator for ham blev 1740 efter hans egen Begæring beskikket »vel-fornemme Borger og Negotiant i Aalborg« Borre Hansen.

¹⁶ Han og hans Broder Tinstøber Christian Saxtrup i Aalborg blev 1761 Værger for hendes 2 Børn.

¹⁷ Han findes ikke anført i Rentekammerets Bestallingsbøger 1660—64 og ej heller i sjællandske Registre fra nærmest foregaaende Tid, ligesom An-søgning fra ham ikke er paatruffet i Rigsarkivet.

3. Sept. 1764 optraadte han paa Præstø Byting som Klager overfor en undvigt Tjener, og 3. Dec. s. A. var der stor Vidneførsel paa samme Ting om, hvorledes han som Arrestant var blevet bragt til Præstø. Han havde navnlig en Fjende i Christian Udrider,¹⁸ »men for din Skyld skal jeg gøre alt, hvad jeg kan for at blive af med din Skælm og Brændevinspisker,« sagde Kjærskov, der »vidste, han var en Tyv.« Nedenfor gengives et Uddrag af Præstø Bytingbog 24. Feb. 1766.

Udi Delinkventsagen imod Christen Jacobsen Kiærskou
 Endelig maatte Actor og erindre, at endskønt Kiærskou som bekendt er kommen til fuld Alder og Skønsomhed samt har været en Embedsmand og følgelig vel ikke i Dommen kunde tages nogen Grund af hans Alder og Fødested, saa dog, siden Forordningen om Delinkventsagers Udførelse rekvirerer Bevis herom, saa tilspurgte Actor Delinkventen Christen Jacobsen Kiærskou, hvor han er barnfødt, i hvad Sogn døbt, hvor gammel han er, og hvad hans Forældres Navne er. Dommeren ifølge af forhen citerede Forordning tilholdt Kiærskou at svare paa Actors Spørgsmaal. Kiærskov svarede, at hans Faders Navn var Jacob og Maren hans Moder, og var født imellem Haarborg og Laarborg, men hvor de 2de Byer ligger, ved han ikke og ved ej heller, i hvilket Sogn han er døbt, ved ej heller, hvor gammel han er. Actor maatte beklage, at Retten med saa dumdristig raadden Tale skulde vorde forkleinet, men imidlertid viser dette Delinkventens tilførte Svar, at han er en Person, som gør sig en Merite af ej alene at violere Justitien, men endog at insultere dessen Befordrere, og ved det herunder passerede tjene til Oplysning for ret skønnende Øjne, hvor slet en Karakter, der passer sig paa denne Person. For Resten maatte Actor endnu tilspørge bemeldte Delinkvent, i hvad Landskab han er barnefødt, hvad »Reglion« han bekender sig til, samt hvor og naar han sidst var en Gæst ved Herrens Bord. Kiærskou refererede sig til sit forrige Svar og haabede, at han havde den samme »Reglion« som Actor, og vidste ligesaa vel at frygte sin Gud som Actor, og da Actor havde tilspurgt ham, naar han var til Herrens Bord, da var han forment af Byfoged Badstüber ved halvandet Aars Arrestes Paalæggelse. Actor udbad sig af Dommeren, at han vilde tilholde Kiærskou at svare udførligen paa hans fremsatte Spørgsmaal Hvorpaa Dommeren tilholdt Kiærskou at fyldestgøre Actors Begæring. Kiærskou refererede sig til sit forrige Actor, som fornåm, at det ikke var muligt at blive oplyst om Delinkventens Alder og Fødested, maatte allerunderdanigst bede Personens frække Haardnakkenhed herudinden remarqueret, og formodede saaledes, at umulige Ting ej kom paa hans Ansvar. Kiærskou maatte svare Actor, at det var ikke af nogen Frækhed eller Haardnakkenhed, men refererede sig til sit forrige, og vidste Kiærskou meget vel hans kgl. Majts. allern. Forordninger at efterleve uden derfor af Actor at sættes »blamme« paa Kiærskou.

Udsat til 10. Marts.

Ved Dom af Præstø Byting af 27. April 1767 dømtes Kjærskov, der forhen havde været Strandvisitør og boet i Ørslev By og Sogn, til for fem begaaede Tyverier at kagstryges, have Tyvsmærke paa Panden, betale Tvigæld af det stjaalne og arbejde i Jærn sin Livstid i Københavns Fæstning.

¹⁸ Udridere var underordnede Toldbetjente.

Han appellerede Dommen til Sjællandsfar Landsting, hvor der 9. Sept. 1767 blev afsagt Dom.¹⁹ Landstinget fandt ikke Beviserne mod ham tilstrækkelige, og i Dommen hedder det, at Kjærskov,

»som næsten udi 3 Aar har været under Arrest, bør for Aktors Tale i denne Sag fri at være, dog bør K., som ved sit lastefulde, formastelige og nedrige Forhold samt foragtelige Opførsel imod Justitien har aarsaget og vidtløftiget den imod ham rejste Sag og Søgmaal, at betale denne Processes Omkostning med Forflægning og Varetægtspenge efter billig Regning af hans Bo og Formue, saa vidt tilstrække kan, inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Justitiens videre Befordring. Skulde hans Bo og Formue ej dertil befindes tilstrækkelig, erstattes det manglende af Stiftets Købstæder efter vedkommende Øvrigheds Foranstaltning. I Henseende denne Sags Omstændigheder og derved indløbende betærende Sættedommen, som og havde været Vidne i Sagen, saa befindes udi Sagen ikke nogen uforsvarlig Ophold.«

Ved Højesteretsdom af 28. Nov. 1768 blev Kjærskov for sit mistænkelige Forhold dømt til at arbejde i Jærn i Københavns Fæstning et Aar, og han gjorde sig da usynlig, hvorfor Byfoged Badstüber i Præstø efterlyste ham i »Ekstraord. Avertissements til Kiøbenhavnske Tidender« Nr. 100 — 1768. Byfogeden skildrer ham som en midaldrende Person, stor og anselig af Statur, »og ellers formodentlig i de fleste Egne af Sjælland vel bekendt,« og han udlover en Ducør af 6 Rdlr. til Opbringeren.

— — —

Christen Jakobsen Kjærskovs senere Skæbne er mig ikke bekendt; men en *Christian Kierschou*, f. i Aalborg tog 22. Sept. 1777 Borgerskab som Øltapper i Kbh. og kaldes »agtende Borger«, da han 18. Okt. 1785 betalte Kopulationspenge, hvorefter han 21. Okt. 1785 i Helliggeist K. blev viet til Pigen *Mette Hansdatter*, der tjente i Klosterstræde. K. betegnes da som Værtshusholder, og i Kirkebogen anføres hans Navn som Christen Jensen *Kjærsgaard*, i hvilken Henseende bemærkes, at Medlemmer af Familien Kjærskov meget ofte kaldtes Kjærsgaard; mere bemærkelsesværdigt er det, at Værtshusholderens Patronym er »Jensen«, men det er næppe udelukket, at det kunde være »Jakobsen«; den tidligere Farver og Strandvisitør havde jo ikke Grund til at betegne sig meget nøjagtigt.

— — —
En Overskærersvend *Sr. Jøppe Rasmussen Kierskow*, f. o.

¹⁹ Der findes ingen Akter vedrørende Dommen.

1756, blev 5. Juni 1789 viet i Hjemmet i Vor Frelser Sogn. Christianshavn, til Pigen *Amborg Pedersdatter Selstrup*, f. o. 1761. De boede 1801 i Store Torvegade 361 og havde da følgende Børn: *Helene*, f. o. 1790, *Frederik Christian*, f. o. 1793, *Marie Elisabet*, f. o. 1795, og *Frederikke Emilie*, f. o. 1797.²⁰

Denne Familie har jeg ikke kunnet bringe i Samhør med den foran omhandlede Slægt lige saa lidt som *Iver Hansen Kiershov* i Stranden, f. o. 1698 begr. Arendal 23. Nov. 1762, gift med *Ingeborg Kristine Trane* og *Hans Christian Kierskov*, Snedker i Arendal, og Fadder den 1766.

²⁰ Kbh. Folketælling 1801, Kbh. Kopulationspr. $\frac{2}{6}$ 1789, Vor Frelser Kbh. $\frac{5}{6}$ 1789.

FAMILIENAVNE I Ø. OG V. HAN HERRED.

Af *P. Rønn Christensen.*

Det er almindelig bekendt, at en meget stor Del af vore Familienavne har deres Rod i Tilnavne af forskellig Art, som Tid efter anden har været i Brug i Befolkningen.

Disse hjemmegroede Navne har baade før og efter Kommissionsbetænkningen »Dansk Navneskik« af 1899 været behandlede i Undersøgelser angaaende deres Udbredelse, Oprindelse, Betydning m. m., og det er derved blevet fastslaaet, dels at Navneskikkene har været skiftende fra Landsdel til Landsdel, dels at de samme Navne gennem Aarhundreder har holdt sig paa den samme Egn.

Angaaende den ældre Litteratur henvises til spredte Litteraturanvisninger i »Dansk Navneskik« og til Gunnar Knudsens Litteraturfortegnelse i Salmonsens Leksikon XVII, 733 ff.

Tilnavne og Familienavne omtales spredt i flere Sogne- og Egnbeskrivelser; af selvstændige Undersøgelser fra nyere Tid kan fremhæves:

Jens C. J. Stub: Falsters Navneskik. Loll. Falsters Aarb. 1926, 71 ff.

J. Jørgensen: Lidt om østlollandsk Navneskik. Danske Folkemaal 5' Aarg., 87 ff.

N. K. Pedersen: Gammel mønsk Navneskik. Danske Folkemaal 8' Aarg., 23 ff.

A. Bjerrum: Sydslesvigske Personnavne. Danske Studier 1934, 21 ff.

Claus Eskildsen: Slægtsnavne i U bj e r g Sogn. Sønderjysk Maanedsskr. X, 203 ff.

Randløv: Om Øgenavne i S k a n d e r b o r g e g n e n. Sprog og Kultur IV, 32 ff.

Niels Cl. Hansen: Bøndernavnene i R i b e A m t i 16' Aarh. Ribe Amts Aarvog Bd. 8. 219 ff.

Imidlertid har disse Undersøgelser paa Grund af manglende Materiale ofte maattet begrænses temmelig meget, mange Gange har de kun omfattet Navnenes sproglige Ejendommeligheder, eller de har været indskrænket til at fastslaa Ligheden mellem de nutidige lokale Familienavne (Tilnavne) og de tilsvarende i en gammel Jordebog, i Lensregnskaberne eller lignende.

Spørgsmaalet om de gamle danske Familienavne er derfor an-

tagelig endnu ikke behandlet saa udførligt, at ikke efterfølgende lille Undersøgelse muligvis kunde paaregne nogen Interesse, selv om Undersøgelsen kun omfatter et Hjørne af Danmark, nemlig Ø. og V. Han Herred — 22 Kirkesogne — delt mellem Hjørring og Thisted Amter.

Kildemateriale.

I anden Forbindelse er indsamlet mere eller mindre udførlige Oplysninger om praktisk talt alle Personer, der før ca. 1850 har været bosat i Han Herred og er nævnt i de forskellige Kilder, og dette Materiale ligger til Grund for nærværende Undersøgelse af Familienavnene.

De yngre Kilder: Kirkebøger, Folketællinger, Lægdsruller, Skifte- og Fæsteprotokoller samt Skøde- og Pantebøger er saa velkendte og velanvendte af Genealoger, at de ikke behøver at omtales nærmere.

Derimod kunde der maaske være Grund til at fremhæve de gamle Herredstingsbøgers Betydning for Personalhistorien. Fra en Tid langt forud for de ældste Kirkebøger og Skifteprotokoller bringer de enestaaende værdifulde personalhistoriske Oplysninger ikke alene i Form af Arveafkald og Skifteregistreringer, men ogsaa gennem Arveprocesser, Retssager angaaende Kirkestolestader, Fiskerirettigheder, Jordejendom o. s. v., o. s. v. Desværre maa Tingbøgerne nødvendigvis i Reglen være ubenyttede Kilder for Genealoger; et Arbejde med at finde f. Eks. et Arveafkald efter een bestemt Person vil i mange Tilfælde blive af en saadan Art, at det hos den, der prøver herpaa, bringer det ofte omtalte Arbejde vedrørende en Knappenaal og en Høstak i tydelig Erindring!

Han Herreds og Hannæs' Tingbøger fra 1600-Tallet har været den vigtigste Kilde ved Indsamling af det Materiale, som er benyttet til efterfølgende Oplysninger om Familienavne. En stor Del af disse Navne findes ikke i de mere formelle Skattemandtal og Jordebøger, som er samtidige med Tingbøgerne, saa ogsaa af den Grund faar de to lange Rækker Tingbøger særlig Betydning for Studiet af Familienavne (eller Tilnavne) i Han Herred.

I Tingbøgerne er ofte citeret ældre Retsakter eller andre Dokumenter, der indeholder Navne paa Personer fra 15 og 1400-Tallet, men ellers findes disse Akter, som er de vigtigste Kilder til dette Tidsums Personalhistorie, i Originaler eller Kopier i Rigsarkivet, især i Rækkerne »Privatarkiver paa Papir og Pergament« og »Topografisk Samling«; næsten alt, hvad der er ældre end 1513, er nu trykt i 1' og 2' Række af »Repertorium«.

De ældste Jordebøger indeholder naturligvis ogsaa en Mængde Navne og deriblandt ogsaa Familienavne, vigtigst er Aagaards Jordebog fra ca. 1500 (trykt i Thiset: Eline Gøyes Jordebog). *Jytte Podebusks* Jordebog fra 1577 (Rigsark.) og Aalborghus Lens Jordebog fra 1561, men selv om alt* tages med, maa det alligevel paa Grund af Kildernes Art og relative Faatallighed være saaledes, at Oplysningerne om Familienavne i Tiden før de ældste Tingbøger bliver temmelig ufuldstændige. Et og andet af Interesse lader sig dog ogsaa paavise fra dette Tidsum.

* Trods omhyggelig Søgen gennem flere Aar er der dog Mulighed for, at der i Godsarkiver, Privatarkiver eller i andre Herredstingsbøger kan findes endnu nogle Retsakter, som indeholder Navne paa Personer i Han Herred.

Navnegrupper.

Selv en ret flygtig Undersøgelse af den samlede Mængde Familienavne viser en udpræget Gruppetdeling, og undersøges Navnene nøjere, viser det sig, at der overhovedet kun er meget faa Navne, som ikke med Sikkerhed kan rubriceres i een af nedenævnte Grupper.

I det følgende skal kort omtales de fleste kendte Familienavne fra ældre Tid (Tidsgrænse ca. 1850). Navne, der kun forekommer en eller to Gange, er dog i Almindelighed ikke medtaget; der er som Regel heller ikke taget Hensyn til indvandrede Navne.

Enstavelses-Dyrenavne.

Ved Middelalderens Slutning havde denne Gruppe af Familie- eller Tilnavne i Han Herred en Udbredelse og Betydning, som nødvendigvis forudsætter mange Aars Udvikling. Navnene var knyttet til Storbondeslægter og havde et saa fornemt Præg, at man vanskeligt kan tro, at de i Løbet af eet eller halvandet Aarhundrede skulde have udviklet sig af tilfældige Tilnavne. Og maa man saaledes søge langt tilbage i Middelalderen for at finde Oprindelsen til disse Navne, ledes Tanken uvilkaarligt hen paa meget gamle Forbilleder. Skikken at anvende Dyrenavne som Betegnelse for en Slægt eller Stamme er jo ældgammel og findes endnu hos primitive Folkestammer.

To Han Herred-Familienavne af denne Type fra 14—1500-Tallet kan særlig fremhæves:

GRIIS (adelig, kaldes dog undertiden: Selvejere).

	<i>Anders Griis</i> i Slette (Hjorddal Sg.) 1450, 1477		
<i>Els</i> g. m. Eske Bonde (adelig) i Borup (Kollerup Sg.)	<i>Palle Griis</i> i Slette 1487, 1532		<i>N. N.</i> g. m. Thomas Nielsen (adelig) i Mosebjerg
<i>Bagge Griis</i> død 1534 2 Børn	<i>Anders Griis</i> til Roelsgd. (Lild Sg.) 1538, 1558 4 Børn (Se Hist. Aarb. for Thisted Amt 1936 244 ff.)	<i>Niels Griis</i> til Slette 1532, 1545 3 Børn	<i>Christoffer Griis</i> 1546, 1553

Samtidig med disse ældste kendte Led af Slægten fra Slette var:

<i>Niels Griis</i> i Aggersborg 1469, 1479		<i>Niels Griis</i> på Hannæs 1471, 1488
<i>Peder Griis</i> i Bejstrup Sandemand 1548	<i>Knud Griis</i> i Ullerup 1539, 1540	<i>Christen Griis</i> i Fierritslev 1552

Det er ikke udelukket, at nogle af disse Personer, ligesom nogle

af de senere ret talrige Bærere af Navnet »Griis« i Han Herred, har haft Slægtskabsforbindelse til Slægten fra Slette.

RÆV (REFF)

Per Ræv maaske identisk med *Per Nielsen*
i Bejstrup
1487, 1470

Selvejer
1458, 1468

Hr. *Lars Ræv*
Sognepræst
i Ketrup 1502

Jep Larsen Ræv
Selvejer i Bjerre (Gøttrup Sg.).
1538, 1561

Peder Ræv
Gøttrup 1569

Morten Ræv
Bjerre 1579

Jens Ræv
Bjerre 1569

Lars Ræv
Alsbjerggd. (Torslev Sg.)
1578, 1599

De andre kendte Navne af denne Type er: D u e, G e d, K a t, K i d, K o k, K r a g, U l v.

I 1600-Tallet indvandrede fra andre Egne H ø g — Stamfader: Søren Nielsen Høg, »Bartskær« og Møller, bosat i Lerup Sg. fra ca. 1660, og vistnok ogsaa R a v n — den ældste kendte Mand af Slægten er Anders Pedersen Ravn, død i Kollerup Sg. 1656. Begge disse Navne er siden blevet meget udbredte paa Egnen.

Andre middelalderlige Navne.

I Middelalderen fandtes endvidere en Række andre Enstavelsesord anvendt som Familienavne, dels var det Farvenavne: B l a a, B l a c k, B r u n, H v i d og R ø d, og dels var det Ord af mere eller mindre usikker Betydning. Mange af disse Navne har sikkert kun været personlige Tilnavne, der er forsvundet igen i Løbet af et Par Generationer, men paa Grund af Kildernes relative Faatalighed er det ikke udelukket, at flere af denne Type Navne har været anvendt som Familienavne, selv om de kun findes nævnt et Par Gange. Her skal imidlertid kun nævnes de Navne, der forekommer flere Gange og derfor med rimelig Sandsynlighed kan henregnes til Familienavnene, selv om Familieforbindelsen intetsteds med absolut Sikkerhed kan paavises. Det drejer sig om følgende Navne: B a n g, B e c k, B o r r e, D a l, F a a s, G a l l e, G l a d, K o l d, L e g, M u n c k, N a a l, R a s k, R o e d, S l e t, S t a r og V r e d. Senere indvandrede vistnok F r o s t, G r ø n og H a e s (omkr. 1600) samt G r a a (omkr. 1700) og enkelte andre Navne, som maa regnes med til denne Gruppe.

Af alle disse Navne kunde der være Grund til særlig at fremhæve R o e d paa Grund af, at dette Navn efterhaanden naaede en ganske enestaaende Udbredelse; allerede ved Midten af 1600-Tallet havde samtidig mere end et halvt Hundrede Bondefamilier i Han Herred dette Familienavn, og senere blev der endnu flere.

Selv om det kunde være fristende at fremsætte Gisninger om Slægtskabsforbindelsen mellem de ældste Led af denne store Familie, afstaas dog herfra. De ældste kendte Personer af Slægten Roed i Han Herred er følgende:

Jens Roed
Haverslev 1467

Peder Roed
Lunde (Lerup Sogn) 1477

Christen Roed
Flegum (Torslev Sg.)
1504, 1525

Jens Roed
Jarmsted (Tranum Sg.)
1487, 1503

Peder Roed
Økse (Brovst Sg.)
1500

Niels Roed
Hedegård
(Hjortdal Sg.)
1538

Jens Roed
Røge
(Torup St.)
1578, † ca. 1606

Niels Roed
Lien
(Lerup Sg.)
1569, 1587

Peder Roed
Jarmsted
ca. 1500

Jens Roed
Sdr. Skovsgd.
(Ø. Svenstrup Sg.)
1555, 1578
(Se Vends. Aarb.
1938, 261)

Søren Roed
Janum (Ø. Sven-
strup Sg.)
1569, † ca. 1631

» F o l k e n a v n e « (efter den første Bærers Hjemstavn).

Fra meget gammel Tid har det været naturligt, at en Mand, som indvandrede til Han Herred fra en fremmed Egn, fik et Tilnavn, som viste, hvilket »Folk« han tilhørte. Men hvornaar og hvor ofte et Tilnavn af denne Art er gaaet i Arv til den indvandrede Søn eller Svigersøn, kan det ofte være vanskeligt at afgøre. At det har fundet Sted allerede i Middelalderen viser formentlig et lille Eksempel fra Klim Sogn:

Mads Fynbo
„Odyhave“ 1483

Jep Fynbo
Odde 1483

Christen Fynbo
„Rilstrup“ ca. 1500

Peder Fynbo
Odde ca. 1500

Det vil være urimeligt at antage, at fire »rigtige« Fynboer paa omtrent samme Tid skulde have slaet sig ned i Klim Sogn, altsaa maa Tilnavnet »Fynbo« paa en eller anden Maade være gaaet i Arv.

De Navne af denne Type, som med Sikkerhed vides at have givet Anledning til Dannelse af Familienavne i Han Herred, er iøvrigt *G j ø l b o* (fra ca. 1770), *H a n n e s b o* (fra 1775) særlig udbredt i Kollerup og Kettrup Sogne, *H a r b o* (∴ fra Harsyssel) findes maaske fra ca. 1500 som Familienavn, *H o n n i n g* (∴ fra Han Herred), forekommer flere Gange i 1700-Tallet, *K l i m b o* (fra omkr. 1650), *M o r s i n g* (fra omkr. 1600), blev i 16- og 1700-Tallet meget udbredt), *T y b o* (var vist Familienavn allerede i Slutningen af Middelalderen) og *Ø b o* (∴ fra Øland, udbredt i 1600-Tallet).

Efterhaanden fortrængtes denne Form for Navnegivning næsten fuldstændig af den udbredte Skik at anvende Stednavne som Familienavne (se S. 122).

Indvandring fra Udlandet var ret sjælden, og det er derfor ikke saa mærkeligt, at en saadan Indvandring kun i et Par Tilfælde synes at have givet Anledning til et nyt Familienavn. Stamfaderen til Familien »*S v e n s k*« eller »*S v e n s k e*«, som fra 1730'erne træffes i Kollerup Sogn, er sikkert kommet fra Sverige, derimod er det mere tvivlsomt om den første Mand i Skræm Sogn, som bar Tilnavnet »*T y s k*«, er kommet fra vort sydlige Naboland. Det

tyder hans eller hans Efterkommeres øvrige gode danske Navne afgjort ikke paa. Maaske har han haft en daarlig Udtale, som har givet Anledning til Navnet.

Et Par Gange i 1600-Tallet træffes ogsaa Navnet »P o l a k«, men dette er vist ikke gaaget over til at blive egentligt Familienavn.

» E r h v e r v s n a v n e « (ɔ: Navne efter Erhverv eller Arbejde).

Den naturlige Skik at lade Fornavnet, det egentlige Navn, efterfølges af et Tilnavn, som angav hvilket særligt Erhverv eller Arbejde vedkommende Person udførte, har i Han Herred meget tidligt ført til Dannelse af Familienavne, men det er for de ældste Tider ofte umuligt at afgøre, om et saadant Navn blot har været et personligt Tilnavn eller det har været Familienavn — ofte arvedes baade Erhverv og Navn. Dog kan det med Sikkerhed siges, at Navnet S m e d allerede i Slutningen af Middelalderen brugtes som Familienavn af een eller flere meget ansete Familier, som blomstrede endnu langt ned i 1600-Tallet. Smedehaandværket var fra gammel Tid meget anset, saa det er ikke helt tilfældigt, at netop dette Erhverv gav Navn til en Storbondeslægt.

Helt sikkert er det imidlertid, at følgende Navne i 15-, 16- eller 1700-Tallet har været anvendt som Familienavne: B o j e r (ɔ: den der »bojede« til Hovarbejde) meget udbredt, B o n d e, B ø d k e r, D e g n, D r e j e r, F i s k e r, H j u l m a n d, H o v m a n d (meget udbredt i 1600-Tallet), K r æ m m e r, K u s k, K ø b m a n d, L a d e f o g e d, R y t t e r, S k o m a g e r, S k y t (t e), S u d e r (ɔ: Skomager) og V æ v e r.

Hertil slutter sig en lille Gruppe af Navne, som ender paa -mand, medens Forstavelserne er Lokalteter som Dige, Led, Vad o. s. v.. Den er særlig interessant, fordi den i Tid ret nøje kan afgrænses til sidste Halvdel af 1600-Tallet. Paa denne Tid boede Folk med Tilnavnene: A a m a n d (Kollerup eller Haverslev Sogn), B a k m a n d (Øland Sg.), B r o m a n d (Aggerborg Sg.), B æ k m a n d (Lerup Sg.), D i g e m a n d (Øland Sg.), G a d e m a n d (Haverslev Sg.), H e d e m a n d (Gøttrup Sg.), L e d m a n d (Torslev Sg.), R i s m a n d (Hjortdal Sg.), R ø g e l m a n d (Brovst Sg.) og V a d m a n d (Kollerup Sg.) »ved Aaen«, paa Bakken« o. s. v., men et halvt Aarhundrede senere kaldtes Manden, som boede »ved Broen« i Aggerborg-Ullerup kun »B r o«, Manden »paa Bakken« kun »B a k« o. s. v. De gamle -mand Navne har i flere Tilfælde levet videre lige til Nutiden som Familienavne ved Siden af de Navne, der snart opstod efter den nye Tilnavneskik: B r o, B æ k, D i g e o. s. v.

Stednavne.

Denne Form for Familienavne er nu — i Han Herred som andetsteds — den mest udbredte af alle, Patronymerne undtagne, og dette hænger for en stor Del sammen med, at Familienavne er blevet særlig udbredte i de sidste 100—150 Aar, da Stednavne har været den almindeligste Form for Tilnavne.

De første Tilløb til Anvendelse af Stednavne som Tilnavne, eventuelt Familienavne, findes i første Halvdel af 1600-Tallet. I de ældste Lensregnskaber og Tingbøger findes undertiden Navnet paa en Gaard eller et Hus nævnt saaledes i Forbindelse med Beboernes Navn, at det synes fuldstændig givet, at Navnet har været brugt som Tilnavn (Familienavn). Paa samme Tid findes nogle faa Gange Landsby- eller Sognavne brugte som Tilnavne til fattige Gadehusbeboere. Muligvis har dette ikke været uden Ironi, saaledes som det f. Eks. senere ses, at Folk undertiden udstyrede de fattigste og usleste Stakler med de flotteste Navne. I Skræm Sogn boede omkr. 1700: Dorthe »i Slottet«, Maren Wiborg, Niels Christensen Hamborg — »Slottet«, »Hamborg« og »Wiborg« var usle Huse.

Det er dog først fra sidste Halvdel af 1600-Tallet, at man kan tale om Stednavne som Familienavne i Han Herred, og siden er de blevet mere og mere udbredte.

At nævne alle de Stednavne, der har været anvendt som Familienavne, vil føre for vidt, i Stedet kan anføres et Par almindelige Bemærkninger.

Det ses, at flere Slægter har faaet Navn efter samme Gaard eller By. Man har altsaa helst villet holde sig inden for de en Gang afstukne Grænser — var der først skabt et Præcedens, benyttede man uden Skrupler det samme Stednavn til en helt ny Familie, derfor bl. a. de mange »Nørgaard« og »Vestergaard«, at der kunde være noget upraktisk og besværligt heri, blev der tilsyneladende ikke taget Hensyn til.

Ofte kan et Familienavn af denne Type være saaledes forkortet eller paa anden Maade forandret, at det i Nutiden ikke straks opfattes som Stednavn. Stamfaderen til Slægten *T o f t* boede f. Eks. »paa Toften« i Klim, Navnet *E j e* hidrører fra »en øde Plads kaldet Aagaards Eje« i Kettrup Sogn o. s. v. Undertiden kan det være umuligt at afgøre om Stednavnet har givet Anledning til Familienavnet eller det modsatte har været Tilfældet. Familien *V i b e* kan saaledes føres tilbage til en Mand, der boede paa »Vibebakken« i Telling. Hvad er nu det oprindelige, Stednavnet eller Tilnavnet? Herpaa kan sandsynligvis aldrig gives tilfredsstillende Svar.

Fra ældre Tid giver Navnene *L e u i g s g a a r d*, *K o l d s g a a r d* og maaske ogsaa *G r i s h a v e* Anledning til lignende Spørgsmaal.

Tilbage staar at omtale, at nogle enkelte særlig sjældne Fornavne ofte gennem meget lang Tid er blevet anvendt saa ofte inden for samme Familie, at disse Navne i den almindelige Bevidsthed er blevet regnet som en Slags Familienavne; det gælder Navne som *Eske*, *Godik*, *Lukas*, *Svenning* og enkelte andre. Nogle af disse Navne har bevisligt været karakteristiske for samme Familie gennem de sidste 300 Aar.

Skønt der i det foregaaende er set bort fra Patronymerne, der jo har været de sidste to-tre Generationers alt dominerende Familienavne, bør det dog nævnes, at visse sjældne -sen Navne, f. Eks. *Bodsen*, *Sandesen* o. a., allerede i 1700-Tallet undertiden findes anvendt som Familienavne. Dobbelt -sen Navne forekommer iøvrigt ogsaa en sjælden Gang i 1600-Tallet, men de synes at være fremkommet ved Opkaldelse, maaske kan der dog i et enkelt Tilfælde være Tale om et arvet Familienavn.

Familienvnernes Opstaaen.

Det beror meget ofte paa Tilfældigheder, om Familienavnene er bevaret i de skriftlige Kilder. Folketællingslisten og Jordebogen rummer maaske næsten ingen Familienavne, og man tror, at disse ikke har eksisteret, da findes pludselig de samme Personer i Lægdsrullen med en Overflødighed af Familienavne! Og saadan videre.

Navnernes skiftende Betoning som Øgenavne har spillet en meget stor Rolle. Og der er stadig flere Familier i Han Herred, hvis Ahner berettiger til, at de — fremfor nogen — skulde bære et gammelt middelalderligt Slægtsnavn, Navnet eksisterer — men kun i Omtale! Familiens Medlemmer vil regne det for en Fornærmelse, om det gamle Familienavn blev brugt, medens de hørte det. Og saadan har det vel været gennem Aarhundreder!

Det kan altsaa være meget vanskeligt gennem Undersøgelser af skriftlige Kilder at naa til et sikkert Resultat angaaende Familienavnernes Opstaaen. Der er dog ingen Tvivl om, hvad Aarsagen i mange Tilfælde har været til, at Navnene første Gang fremkommer i en eller anden skriftlig Kilde. Den bitre Nød har drevet dertil. Hvorledes skulde man undgaa Forveksling, naar der i en By levede to eller flere af samme Navn? Var der anden Udvej end at anvende det gamle arvede Tilnavn, hvis et saadant fandtes, eller ogsaa danne et nyt?

Nogle Eksempler fra forskellige Tider viser tydeligt denne Aarsag til at Navnene er kommet frem.

I Øsløs levede omkr. 1660: Christen Pedersen Bøs, Christen Pedersen Paaske og Christen Pedersen Koldsgaard.

I samme By omkr. 1700: Jens Christensen Skorup og Jens Christensen Kold.

I Klim omkr. 1680: Christen Christensen Degn og Christen Christensen Fage.

Øslev omkr. 1780: Anders Christensen Knegt og Anders Christensen Pot.

Kollerup omkr. 1610: Anders Bagge, Anders Bonde, Anders Jensen.

Fjerritslev omkr. 1775: Niels Christensen Dalsgaard, Niels Christensen Hjortdal og Niels Christensen Hannæsbo.

Skræm omkr. 1680: Christen Christensen Griis, Christen Christensen Smed og Christen Christensen Tysk.

Samme By omkr. 1630: Jens Christensen Tybo og Jens Christensen Rask.

Samme By omkr. 1660: Niels Christensen Vestergaard, Niels Christensen Bisgaard, Niels Christensen Bruus og Niels Christensen Hamborg.

Bejstrup omkr. 1665: Christen Christensen Tysk og Christen Christensen Sandemand.

Ø. Svenstrup omkr. 1750: Peder Nielsen Væver, Peder Nielsen Kock, Peder Nielsen Søegaard.

Disse Eksempler kunde suppleres med mange lignende.

I almindelig Omtale var man ogsaa vanskeligt stillet, naar der boede to eller flere Mænd med samme Navn i samme By. Der er ingen Tvivl om, at det er disse Vanskeligheder, der i mange Tilfælde (de fleste?) har drevet de mere eller mindre løse Tilnavne frem til at blive almindelig anerkendte, ogsaa af Bærerer selv. Og havde Navnet først vundet almindelig Anerkendelse, var det en Selvfølge, at det arvedes: Et Familienavn var opstaaet.

Der kan dog ogsaa anføres andre Aarsager til, at Familienavne dannedes.

Opkaldesseskikkene kan have været medvirkende hertil, eller en Slægt har haft udprægede Slægtsejendommeligheder af en eller anden Art, maaske ogsaa særlig Slægtsfølelse eller Sammenhold, som bevirkede, at de andre Bymænd eller Sognemænd fandt et Familienavn naturligt og rimeligt. Saadan har det været i den Tid, nulevende kan mindes, skulde det mon saa ikke ogsaa have været saadan i endnu ældre Tid?

Det maa endvidere fremhæves, at nogle Navne ikke alene f ø l t e s som Øgenavne, men ogsaa oprindelig virkelig v a r det. Folkevittigheden fristedes af legemlige eller aandelige Svagheder, en sjælden Gang var vel ogsaa en enkelt uheldig Begivenhed Aarsag til, at et Øgenavn opstod. Og Øgenavnene havde en kedelig Evne til at klæbe sig fast — til Enken, til Børn, til Børnebørn.

Tidstypiske Familienavne.

De enkelte Navnegrupperes Kronologi er tidligere kort omtalt, men der kunde maaske være Grund til særligt at omtale et interessant Fænomen, en »Opslidning« eller »Milieuforandring«, som til Stadighed er foregaaet, og hvorpaa der kunde nævnes mange Eksempler.

Familien Ræ v er omtalt foran. Den hørte i 1500-Tallet til de mest ansete paa Egnen, men ved Midten af 1600-Tallet og senere bares Navnet kun af to-tre Gadehusbeboere og en enkelt Fæstegaardmand. Paa lignende Maade gik det med mange andre af Middelaldernavnene. I 1600-Tallet var det næsten udelukkende Husfæstere, der bar de engang saa stolte Navne: D u e, H a e s, K u r r i, S p e g e r m. fl., og senere er det gaaet paa samme Maade med mange andre Navne.

Aarsagerne hertil er det ikke vanskeligt at faa Øje paa. De gode og velansete Familienavne har haft en særlig Evne til at brede sig. Hvis en Familie havde to Navne at vælge imellem, valgtes naturligvis det bedste, og paa den Maade fik efterhaanden saa mange det gode Navn, at det ikke længere havde sit gamle eksklusive Præg. Saa begynder Strømmen at gaa den anden Vej. Flere og flere aflægger Navnet, ombytter det maaske med et nyt.

R o e d er et udmærket Eksempel.

Ved Midten af 1600-Tallet var dette Navn som tidligere omtalt blevet meget udbredt i Han Herred. I mindst fire Generationer havde Navnet været knyttet til Familien, som var bosat paa Gaarden »Lien« i Lerup Sogn. Den »Roed«, som omkr. 1680 beboede Gaarden blev ved sin Svogers Hjælp Selvejer, hvilket paa den Tid var ret enestaaende. Intet Under da, at hans seks Sønner efterhaanden aflagde Roed-Familienavnet, der nu bares næsten af hver tiende Familie i Herredet. I Stedet antoges Familienavnet »Lassen« (Om en af Sønnerne, Peder Lassen (Roed) i Tanderupgaard, se C. Klitgaard: Stamtavle over Familien Brix).

Visse »Modehensyn« har naturligvis ogsaa spillet en Rolle ved Familienavnenes Vekslen, men der er ingen Tvivl om, at Aarsagen til, at et Navn er forsvundet, et andet kommet frem, meget ofte maa søges i Grunde som ovenfor antydet.

Der kunde spørges, om Udviklingen aldrig gik i modsat Retning, og det kan ikke benægtes, at der i Han Herred har været Familienavne, som i hvert Fald for en Tid har været i »Opgang«, men den først nævnte Tendens er saa udpræget, at den fuldstændig dominerer indenfor Familienavnenes Kronologi.

— — —

Hermed er Emnet langt fra udtømt. Der kunde endnu være Grund til at omtale Indvandringen af Navne fra andre Egne for slet

ikke at tale om Familienavnenes sproglige Ejendommeligheder — den interessante gamle Anvendelse af Navnet i bestemt Form, »Roed«en, »Kløy«en f. Eks. — og adskilligt andet, men dette faar være nok. Hvis det ovenfor anførte kunde give Anledning til, at Spørgsmaal vedrørende de gamle danske Familienavne for hele Landet eller for et mindre Omraade blev taget op til nøje Under-søgelse, er Formaalet med at fremsætte disse Oplysninger naaet.

TO SVOGRE.

BORGMESTER CLAUS CHRISTENSEN, REENBERGERNES STAMFADER, OG MAGISTER JENS OSTENFELD AF SLÆGTEN
MED DE RØDE ROSER.

PERSONER OG FORHOLD I VIBORG I DET 17. AARHUNDREDE.

Af Chr. Bokkenheuser.

1. Jyllands gamle Hovedstad. Viborg var i det 17. Aarhundredes første Halvdel Byen i Jyllands Hjærte, den laa paa det Sted, hvor Vejene fra alle Halvøens Egne stævnede sammen, den var Jyllands Hovedstad.

Der var endnu i Christian IV's Tid noget tilbage af Viborgs Storhed, men snart skulde den sidste Rest svinde bort. Endnu drog Kongerne til Viborg for at faa Jydernes Bekræftelse paa Valget til den ledende Stilling indenfor Danmarks Rige — snart skulde dette høre op, Enevældens Konger havde ikke Brug for det menige Folks Hylding.

En Gang var Viborg Sæde for en stor og mægtig Gejstlighed, fornemme Adelsmænd sad paa Bispestolen i Viborg, og indflydelsesrige Folk dannede Domkapitlet; det var forbi, Pavevældets Fald havde ændret Forholdene; de Mænd, der nu beklædte Kirkens øverste Embedsstillinger, var for en stor Del af borgerlig Herkomst, og de satte ikke det Fornemhedens Præg paa den gamle Stiftsstad, som deres Forgængere havde gjort.

Endnu var Viborg Adels By. Her samledes dens jyske Medlemmer, naar store Begivenheder indenfor Slægterne skulde fejres, fra nær og fra fjærn stævnede de sammen, og de fyldte og pyntede i den gamle By, deres Komme bragte Liv, og Borgerne spandt Silke ved de store Adelsfester. Det skulde snart høre op; den enevældige Konge knækkede Adels Magt, den fandt ikke mere Lejlighed til at mødes for at drøfte Standens Interesser, dens økonomiske Forhold tillod ikke Afholdelse af store Familiefester, og den holdt sig borte; dens Gaarde i Byen stod tomme, og Borgerne mistede de store Indtægter, der havde været knyttet til Adelsfamiliernes Ophold.

Disse Besøg var ikke Hverdagsbegivenheder, kun af og til fandt

de Sted. Til daglig levede B o r g e r n e deres eget Liv, og det er om dette, der i det følgende skal fortælles, om de gamle i Byen, hvem Magten var ved at glide af Hænde, og om de nye, der kom til, unge, dygtige Mænd, der vidste hurtigt at bane sig Vej frem og skaffe sig en Plads i Solen, og om Uoverensstemmelser og Kampe mellem disse, der hver for sig vilde være de første. Snart er Billedet roligt, og snart ligner det en sydende Hexekeddel, i hvilken Boblerne søger op til Overfladen og her springer med et Knald.

2. De førende Mænd i Byen. I Slutningen af Christian IV's Tid var der endnu blandt de fornemme, d. v. s. de velstaaende og indflydelsesrige, Borgere i Viborg Folk, der hørte til Byens gamle Patricierslægter.

Blandt dem fandtes Familierne *Hegelund* og *Trane*, der var stærkt indgiftede i hinanden. *Christen Hegelund*, der levede paa Reformationstiden, havde fire Sønner: *Peder* blev Borgmester, *Morten* og *Søren* blev Raadmænd, og *Jens* rejste til Ribe, hvor han blev Borgmester og Stamfader til en anset Slægt. Borgmester *Peder Hegelund* blev gift med en Datter af Borgmester *Peder Jensen Trane*, og deres ældste Søn blev opkaldt efter Morfaderen og kom til at hedde *Peder Trane* — maaske et Tegn paa, at Slægten *Trane* var den fornemste af de to; hans Datter blev gift med Mag. *Peder Pedersen*, Sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Raadmand *Søren Hegelunds* Søn, *Christen*, var omkring 1620 Borgmester i Viborg, men med ham ophørte, saa vidt det kan ses, den mandlige Gren af Slægten at bo i Byen — hans to Sønner rejste til Norge — og denne var derefter kun repræsenteret paa Spindesiden.

Af Familien *Trane* levede der i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede fire Brødre, Sønner af Raadmand *Laurits Andersen Trane*:

Christen, Raadmand, gift med *Giertrud Jørgensdatter Hegelund*; af deres Børn blev *Laurits* Sognepræst til Domkirken, *Maren* gift med Raadmand *Kield Bøeg* og *Kirsten* gift med Raadmand *Niels Ostenfeld*;

Anders, Raadmand, gift med *Mette*, Datter af Raadmand *Søren Hegelund*; deres Datter *Kirsten* blev gift med *Oluf Christensen Kiedelsmed*, Sognepræst til Graabrødre Kirke;

Jens, Fader til *Lars Trane*, Kapellan til Domkirken, og til *Anna*, gift med Raadmand *Christen Basse*;

Niels, Raadmand, gift med *Anna Mortensdatter* af den gamle Viborgslægt *Hvas*; de havde Sønnen *Laurits*, der nævnes under Kapellan-Striden ved Sortebrødre Kirke.

Familien *Bering*, der stammede fra Landsbyen Bjerring, 15 km Sydøst for Viborg, og hvis Medlemmer af de ældre Slægtled skrev

sig Bierring, var indvandret en Gang i Reformationsaarhundredet. Der var ialt fire Brødre, hvoraf de tre slog sig ned i Viborg, medens den fjerde tog til Randers; fra dem stammer en talrig Slægt, der i det 17. Aarhundrede spillede en stor Rolle i Viborg; mange af dem var velstaaende Købmænd, og en Del af dem beklædte Stillinger som Borgmestre og Raadmænd. Den mest fremtrædende var *Peder Pedersen Bierring*, der fra 1631 var Borgmester, og hvis ældste Søn, der hed ligesom Faderen, var Sognepræst til Øster Snede og gerne vilde have haft Kald i sin Fødeby.

Peder Bierrings samtidige var *Peder Ostenfeldt*; han var indvandret, var blevet gift ind i en velstaaende Familie, havde tidligt faaet Sæde i Raadet, og blev, da Christen Hegelund døde — vel i 1622 — Borgmester.

Peder Bierring og Peder Ostenfeldt styrede Viborg i en Meneskealder, men saa gik det galt; de havde begge søgt at gavne sig selv og deres nærmeste, Peder Ostenfeldt mest, og efter at Peder Bierring havde opgivet sit Embede og derefter var død, søgte og fik Peder Ostenfeldt sin Afsked. Nye Mænd kom til Roret, Folk med Kendskab til Administration, uddannede andre Steder i Landet.

Fremmest blandt dem var *Claus Christensen*; han giftede sig ind i en fremtrædende Viborg-Familie og fik derved — og paa Grund af sin personlige Dygtighed — en stor Stilling indenfor Byens Borgerstand, og han beholdt den til sin Død; han var desuden vel anskrevet hos Regeringen i Kjøbenhavn og nød sin Konges Gunst; det har sikkert ikke skadet hans By. Hans Hustru var Datter af Mag. Peder Pedersen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke, og hun tilhørte sammen med Søsteren, der blev gift med en Søn af Borgmester Peder Ostenfeldt, en Kreds af Mennesker, der havde Rod i gamle Slægter med baade verdslig og gejstlig Betydning: Hegelund, Trane og Thøger Slægten.

3. *Thøger-Slægten*. Da Reformationsbevægelsen gik sin første Gang igennem Landet, da Hans Tavsen fra Prædikestolen i Graabrødrenes Klosterkirke i Viborg forkyndte den lutherske Lære og manede til Kamp imod Pavekirken, levede der i Johannitterklostret ved Bredden af Viborg Sø en Munk ved Navn *Thøger Jensen*; nogle har — vist med Urette — ment, at han var et Skud af den adelige Slægt Løvenbalk. Han sluttede sig til den nye Lære, blev Præst ved Sortebrødre Kirke, giftede sig med *Anna Pedersdatter*, fik en Søn *Peder Thøgersen* og døde i 1538. Denne Søn var født 1532 og blev altsaa i en Alder af kun 6 Aar faderløs; hans Moder giftede sig imidlertid igen, og hos Stiffaderen, Mag. *Morten Hvas*, Sognepræst til Sortebrødre Kirke, fik han en udmærket Opdragelse; 28 Aar gammel blev Peder Thøgersen Præst

ved Viborg Domkirke, 1565 tog han Magistergraden i Kjøbenhavn, og i 1571 blev han Biskop over Viborg Stift. Han og hans Hustru *Margrete Jensdatter* havde mange Børn, og den yngste blandt dem var Sønnen *Peder Pedersen*, der var født 8/1 1580. Da han var omtrent 15 Aar gammel, døde Faderen, og Moderen giftede sig tre Aar senere med Borgmester *Gunde Christensen Grøn*, almindeligt kaldet *Gunde Skriver*. De var begge aldrende Mennesker, og Giftermaalet vakte baade derfor og navnlig, fordi Bispens Enke blev anset for at staa langt over Borgmesteren, megen Bestyrtelse; hendes Børn havde næsten alle fremtrædende Stillinger indenfor Kirken, Døtrene ved deres Mænd, og de holdt sig borte fra Moderens nye Hjem. Dette var nu misforstaaet fra Børnernes Side; dels var det i de Tider saare almindeligt, at Enker og Enkemænd og giftede sig igen — den enlige Stand passede ikke til Forholdene, og navnlig Enker trængte i høj Grad til den Beskyttelse, der var forbundet med et nyt Ægteskab — og dels var det forkert at rynke paa Næsen ad en Mand som Gunde Skriver. Han var en særdeles agtet og en meget velstaaende Mand; han var først Landstings skriver, senere Landstingshører og desuden i en lang Aarrække Borgmester i Viborg.

Margrete Jensdatter døde 23/12 1602, da den store Død hærgede Stiftsstanden.

Kun de to yngste af Biskop Peders Børn fulgte med Moderen, og de glædede Gunde Skriver ved at kalde ham Fader; det var *Margrete Pedersdatter*, der senere blev gift med *Villads Nielsen Brøns*, Rektor først i Aalborg og derefter i Viborg og siden Læsemester (Lector theologiæ) ved Viborg Domkirke, og den foran nævnte *Peder*.

Gunde Skriver interesserede sig meget for denne Dreng og fulgte ham igennem Aarene indtil sin Død i 1618. Han forærede ham en Gaard paa Nordsiden af Store Torv, umiddelbart Øst for den nuværende Amtsgaard, og det faldt endelig i hans Lod som Borgmester at medunderskrive Peder Pedersens Kaldsbrev som Sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Peder Pedersen gik i Skole i sin Fødeby, blev Student, rejste udenlands og fik i Wittenberg Magistergraden. Den 12/10 1611 giftede han sig med *Maren Pedersdatter*, der var en Datter af den foran nævnte Borgmester *Peder Trane Hegelund*, og som rimeligvis var et meget godt Parti. Et Aar efter Brylluppet blev han Sognepræst til Sortebrødre Kirke med tilhørende Annexer Rødding, Løvel og Pederstrup. I Ægteskabets første Aar boede Mag. Peder i den Gaard paa Store Torv, der nu tilhører Svaneapoteket, men da en stor Del af Byen i 1615 var brændt, købte han en Brandtomt paa Sydsiden af Sct. Matthias Gade, nuværende Nr. 84—88, Matr. Nr. 304, 306—09.

Her opførte han en stor og anselig Bygning; Grunden grænsede imod Øst til en Gaard, der kaldtes »Mageløs«, og som tilhørte den anden Sognepræst ved Sortebrødre Kirke *Christen Clemedsen Kiældorph*, og imod Vest til velbyrdige *Mogens Høegs* Ejendom; fra denne var den dog skilt ved en Smøge, gennem hvilken Spildevandet fra Mag. Peders Gaard fandt Vej til den større Rendesten i Sct. Matthias Gade. Huset imod Nord var 2 Lofter højt, hvilede paa middelalderlige Kældere og bestod af ialt 17 Fag Bindingsværk; omtrent paa Midten var der en Port, og ud til Gaden var Tavlene grønmaalede. Inde i den meget rummelige Gaard laa der imod Vest et 2 Lofter højt Hus, der bestod af 8 Fag og var sammenbygget med Gadehuset; her var der Køkken, Bryggers og Bagerovn. Imod Øst laa en lav 19 Fag lang Bygning, der rummede Stald og Fæhus, og imod Sydvest var der en liden Urtegaard. Langs Sydsiden, ud til »Gaden langs Sortebrødre Kirkes Mur« laa Laden, der var 12 Fag lang og 1 Loft høj, og som havde Port paa Midten, og i Gaarden var der en Brønd med tilhørende Trisse, Lænker og Spande. I denne Ejendom boede Mag. Peder og hans Hustru Resten af deres Livs Dage.

Ved en Fejltagelse har nogle af Viborgs Historieskrivere knyttet Navnet »Mageløs« til Mag. Peders Gaard; dette hørte, som foran nævnt, til Naboejendommen imod Øst, der fyldte hele den vestre Side af det Stræde, der nu hedder Mageløs, men som tidligere blot kaldtes Kirkestrædet.

Mag. Peders Hus pyntede i den gamle Viborggade, og da de kejserlige Tropper i 1627 besatte Byen, lagde Obersten, Grev *Strozzi*, Mærke til Ejendommen og bestemte den til Kvarter for sig selv. Da Jylland 17 Aar senere igen blev oversvømmet af Fjender — denne Gang var det Svenskere — fik Mag. Peder atter Indkvartering af meget krævende Officerer. Det har næppe været nogen hel billig Sag at være Kvartervært, og Magisteren besværede sig da ogsaa begge Gange over de store Udgifter, han havde haft; i 1627 var han blevet næsten ruineret, og i 1644 forklarede han, hvilke store Mængder Vin og Øl den indkvarterede Ritmester havde modtaget, samt hvor store Beløb han i øvrigt havde maattet udrede til forskellige højtstaaende Officerer. Slet saa galt har det nu næppe været, Mag. Peder var en velstaaende Mand, og han blev visselig ikke bragt til Tiggerstaven, men det var nu i de Tider almindeligt, at endogsaa Byens rige Folk nævnede sig selv som »jeg fattige Mand«. Baade under og efter Kejserkrigen havde Mag. Peder Penge nok til at kunne laane andre Kongens Mønt. Hans forskellige Sager imod Skyldnere, der ikke betalte deres Renter og Afdrag i rette Tid, karakteriserer ham som en haard og i Pengesager meget nøjeregnende Mand, og han var ikke bange for

at gribe til mindre fine Midler, hvis han derved kunde skaffe sig Gevinst.

Mag. Peder og hans Hustru havde ialt 6 Børn, hvoraf 2 Sønner og 1 Datter døde i en ung Alder; 3 Døtre blev gift: *Margrethe*, født 1613, død før 1650, gift med *Wads Bendtsen*, dansk Skoleholder først i Viborg og senere i Aalborg; de havde en eneste Datter, *Margrethe*, der blev gift med *Samuel Samuelsen* i Christianopol i Bleking; *Karen* og *Mette* vil blive omtalt senere som henholdsvis Mag. *Jens Ostenfelds* og Borgmester *Claus Christensens* Hustruer.

Mag. Peder døde allerede 12/1 1645 af Apoplexi, og hans Enke, der paa sine sidste Aar var blind, døde i Marts 1663.

4. De to Svogre. Midt paa den jyske Hede, hvor Landeveje og Jærnbaner mødes og danner et Knudepunkt, er der i de senere Aartier opstaaet en By, Herning; Hedens Hovedstad kaldes den, og uden om den strækker sig milevidt til alle Sider Hammerum Herred. Tæt Øst for Herning og omtrent midt i Herredet ligger Gjellerup Sogn med Byerne Hammerum, Gjellerup og Lund (Lundby eller Gjelleruplund); de to sidstnævnte kroner den yderste vestlige Ende af et langt, smalt Højdedrag, som skyder sig ud fra den jyske Aas; naar man i vore Dage staar paa en af Bakketoppene i Nærheden af Gjellerup Kirke og ser ud over Landskabet, møder Øjet en frodig Egn; veldyrkede Marker skifter med smukke og moderne Landsbyer, og rundt om brydes Synslinien af større og mindre Skovstrækninger, Plantager af Gran og Fyr.

For mange Menneskealdre siden, ved Overgangen fra det 16. til det 17. Aarhundrede saa der anderledes ud her; den Gang var Hammerum Herred Landets goldeste Egn, Heden bredte sig til alle Sider, og Udsigten var vid, saa at man kunde »se ganske mange Kirker udi fremmede Herreder«. Hist og her brødes ligesom nu Synskredsen af Skovstrækninger, det var den Gang Rester af Fortidens store Egeskove.

Kirken var gammel, den eneste af de jyske Kirker fra det tolvte Aarhundrede, der selv bærer Aarstallet for sin Grundlæggelse, 1140, og den var indviet til Sct. Laurentius. Den var stor, og den var, hvad der var ualmindeligt for en Landsbykirke, fra meget tidlig Tid prydet med et Taarn; hist og her omkring den ligger der store Sten, og Sagnet fortæller om dem, at Kæmper fra fjerntliggende Højdepunkter har kastet dem efter Gjellerup Kirke — dog uden at ramme den. Dens Beliggenhed i Nærheden af den By, der har givet Herredet Navn, dens Anseelse og Størrelse og den Omstændighed, at Herredsfogden i Begyndelsen af Christian IV's Tid boede i Lund, hvor ogsaa en »Bavnehøj« findes, fører Tanken hen

paa, at den var Herredskirke, at tæt ved den holdtes Herredstinget, og at i den opbevaredes Herredets Bøger.

I Lund boede i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede *Christen Laursen*; han var bondefødt og stammede fra Harrestrup i Nørre Felding Sogn, 4 km Syd for Holstebro; han havde været Ridefoged, uvist hvor, sad nu som Herredsfoged i Hammerum Herred og døde Sct. Hans Aften 1616; det fortælles, at han blev stukket ihjel af en Bisværn. Hans Hustru *Kirsten Clausdatter* stammede fra Egnen omkring Slesvig, og hendes Forældre var *Claus Renior* og *Cathrine Sivers*.

Den yngste af deres Sønner *Claus* blev født i Lund 4/10 1610. Efter Faderens tidlige Død kom han i Huset hos Farbroderen *Jens Laursen*, og denne satte ham i Skole i Holstebro; her blev han i 7 Aar og kom saa i Tjeneste hos *Peder Skriver* i Stakhede i Krage-lund Sogn ved Silkeborg, hvor han blev til 1627; derefter kom han til Borgmesteren i Ringkøbing, der ogsaa hed *Peder Skriver*, og ham tjente han dels som Skriverdreng og dels ved hans Købmandshandel; i Efteraaret 1628 maatte han imidlertid forlade denne Plads, da de kejserlige Tropper, der holdt Jylland besat, truede med at ville bortføre ham. Han opholdt sig saa en Tid hos sin Moder — hun havde giftet sig igen — og Midsommer 1629 kom han i Tjeneste hos Lensmanden paa Hald, *Knud Gyldenstjerne*; her var han i 8 Aar, først som Haandskriver og senere som Slotskriver, og Lensregnskaberne fra den Tid bærer Vidne baade om hans smukke Haandskrift og om hans udprægede Sans for Orden. Han fik Forbindelse med Folk i Viborg, og det faldt ham derfor naturligt, da Lensmanden døde, og han — fra 1/5 1637 — var uden Arbejde, at søge ind til denne By og her skabe sig en Stilling. 28/3 1638 tog han Borgerskab som Købmand i Viborg, og Dagen efter blev han trolovet med Mag. Peder Pedersens Datter *Mette*, der var født 12/9 1618. 10/2 1639 stod deres Bryllup.

Fra Husum i Vestslesvig fører en Landevej imod Øst over Holingsted til Byen Slesvig; en god Mil Øst for Husum gaar den over en Bakke, og snart derefter falder den jævnt nedad imod Trenen. Paa Toppen af Bakken ligger Landsbyen Ostenfeld; Egnen er frugtbar, og fra det tæt Øst for Byen liggende Sundsbjerg er der en vid Udsigt; Kirken, der i Middelalderen var viet til Sct. Peder, er i sin nuværende Skikkelse næppe mere end halvandet Aarhundrede gammel.

I Ostenfeld hørte den Slægt hjemme, hvis Stamfader i Christian IV's Tid indvandrede til Viborg; han hed *Peder Pedersen*, var født 1574 og kaldte sig efter Slægtens By *Ostenfeld*, men det er ikke derfor givet, at han var født i denne Stad. Han var Skriver, det vil sige, han evnede, hvad der i hine Tider ikke var al-

mindeligt, at føre Pennen smukt og sirligt og at udtrykke sig i et godt Sprog; han blev Slotsskriver hos *Christen Holck*, Lensmand paa Hald, og da denne i 1611 flyttede til Silkeborg, fulgte Peder Ostenfeldt med og blev Ridefoged, og som saadan nævnes han i Aaret 1612; allerede den Gang var han blandt de Mænd, der ejede lidt mere end fra Haanden og i Munden. Kort Tid derefter kom han til Viborg, hvor han nedsatte sig som Købmand og giftede sig med den velstaaende Borger *Christen Jensens Datter Ane*; han blev senere Raadmand og Tolder, og i 1659 døde han som afskediget Borgmester. Han har sikkert været en velstillet Mand, men der er ingen Tegn paa, at han har hørt til Byens Rigmænd. Hans Vaaben eller Mærke var to røde Roser med grønne Stilke overkors paa hvid Bund og fandtes i sin Tid malet paa det øverste Pulpitur i Graabrødre Kirke i Viborg.

Han og Ane Christensdatter fik flere Børn:

Jens Pedersen Ostenfeld (han stavede sit Navn anderledes end Faderen), født 1616, gik i Skole i Viborg og blev Student derfra i 1638; i 1641 blev han Kapellan ved Sortebrødre Kirke i Viborg, og senere tog han Magistergraden; han blev gift med *Karen Pedersdatter*, der var født 11/12 1615,*) og som var Datter af Sognepræsten ved Sortebrødre Kirke, Mag. *Peder Pedersen*;

Christian, født 14/9 1619, var 1642—47 Conrector i Viborg og blev senere Professor medicinæ ved Kjøbenhavns Universitet og Assessor i Højesteret, død 31/8 1671;

Niels, Købmand og Raadmand i Viborg, død 1677, gift med *Kirsten Christensdatter Trane*, død 1671;

Peder, født ca. 1624, Studiosus, død 13/1 1665;

Mette, død 1689, gift 1. med *Anders Lauritsen Aagaard*, Sognepræst til Ørum, Vejrum og Viskum, født 1609, død 1661, hvis Fader havde været Sognepræst til Graabrødre Kirke i Viborg, og 2. med Eftermanden i Kaldet *Niels Olufsen Mariager*, død 1679;

Margrethe, født ca. 1632, død 1694, gift 1. med *Jens Ibsen*, Købmand og Raadmand i Viborg, død 1671, og 2. med Borgmester *Mourids Brun*, død 1682.

5. Præsteforhold. Strid i Graabrødre Sogn 1629. I hvert af de to Sogne i Viborg, Sortebrødre og Graabrødre, var der ansat to Sognepræster; de var ligestillede og skulde derfor dele Embedspligterne og Embedsindtægterne imellem sig;

*) Mag. Christen Erichsen skriver i sit Haandskrift (Side 330), at hun var født 1616, men der er vitterlig Fejl i hans Opstilling af Familien, og det er mest sandsynligt, at hun er født 1615; hun nævnes begravet 13/3 1688, 72 Aar gammel (Sortebrødre Kirkebog), det passer med, at hun er født 1615.

til hvert Sogn var der knyttet Annexer, til Sortebrødre hørte Røding, Løvel og Pederstrup, og til Graabrødre Asmild og Tapdrup.

Denne Ordning var efter Præsternes Mening mindre tilfredsstillende, medens Sognefolkene var glade ved den. Præsterne syntes, at Embedsindtægterne var for smaa, og de vilde have Arbejdet delt mellem en Sognepræst og en Kapellan; denne sidste skulde lønnes af Sognepræsten, og dette vilde altid være en økonomisk Gevinst; Menigheden derimod holdt paa, at der var rigeligt Udkomme til de to Sognepræster, og den vilde hellere have Præstegerningen bestridt af to ældre Mænd, som det hidtil havde været Reglen, end have den ene erstattet af en ung Person, der ved første Lejlighed søgte andetsteds hen.

Det var i Henhold til Kirkeordinansen af 1539 Borgmestre og Raad, der havde Kaldsretten, og man regnede almindeligvis med, at de Øvrighedspersoner, der boede i det paagældende Sogn, sammen med de mere fremtrædende af Sognemændene traf Bestemmelsen, og at de andre Medlemmer af Raadet tiltraadte den.

I Graabrødre Sogn kom det i 1629 til Uoverensstemmelser.

De to Sognepræster havde hidtil været *Laurits Jensen Aagaard* og Magister *Oluf Christensen Kiedelsmed*. Medens Laurits Jensen hørte til Graabrødre Kirkes Præstedynasti, idet han var gift med Datteren af en tidligere Sognepræst, søm selv havde »arvet« sit Embede, var Mag. Oluf med stærke Baand knyttet til Byens Borgerskab. Hans Fader var en meget velstaaende Købmand, og hans første Hustru, der netop døde i Sommeren 1629, var Datter af Raadmand *Anders Trane* og Stifdatter af *Peder Sørensen*, Byens første Borgmester; den anden Borgmester, *Peder Ostenfeldt*, var gift med Mag. Olufs Søster (? Halvsøster), og Raadmand *Niels Rasmussen* havde hans Moster til Ægte.

I 1628 døde Laurits Jensen, og Borgmestrene, der begge boede i Graabrødre Sogn, og nogle af de i Sognet boende Raadmænd kaldte derefter Mag. Oluf til at være Ene-Sognepræst. Dette var en Voldshandling; det hed sig, at de ikke havde drøftet Sagen med de andre i Sognet boende Medlemmer af Raadet, og de havde ialfald ikke spurgt de Adelsmænd, der boede i Annexerne, og som nok vilde have et Ord med i Sagen; det drejede sig især om Landsdommer *Niels Krag*, der var Lensmand paa Asmild Kloster, mindre om *Hans Lindenov* til Skovsgaard.

Sagen blev indsendt til Kongen, og denne bestemte, at den skulde undersøges og afgøres af Lensmanden og Biskoppen; Resultatet blev, at der ansattes to Sognepræster, og at *Laurits Nielsen Aalborg* fik det ledige Embede.

Nogen Tid efter blev imidlertid Mag. *Peder Pedersen* og *Christen Clemedsen Kieldorph*, der i Fællesskab var Præster ved Sortebrødre Kirke, enige om, at naar den ene døde eller paa anden

Maade fratraadte sit Embede, skulde den anden alene være Sognepræst, og denne Ordning bifaldt Kongen 24/2 1631. Samtidig bestemte Magistraten, at en tilsvarende Regel skulde være gældende i Graabrødre Sogn.

10 Aar senere døde Christen Clemedsen, og Mag. Peder skulde altsaa alene betjene Kaldet, men Menigheden var ikke tilfreds med den trufne Bestemmelse, og den henvendte sig derfor til Kongen og bad om, at den gamle Ordning med de to Sognepræster fremdeles maatte være gældende; ikke desto mindre fik Mag. Peder 25/11 1641 kongeligt Brev paa, at han skulde være Enepræst, men han skulde holde en Kapellan, som Sognemændene skulde kalde. *Jens Pedersen Ostenfeld*, der alt var eller snart efter blev Mag. Peders Svigersøn, fik Embedet som Medtjener i Ordet.

6. Præstestrød i Sortebrødre Sogn 1645. Den 12/1 1645 døde Mag. Peder Pedersen, og Kaldelsen af en ny Sognepræst gav Anledning til Strid indenfor Byens Styrelse.

Raadet bestod af Borgmestrene *Peder Ostenfeldt* og *Peder Bierring* samt Raadmændene *Jens Pedersen Bierring*, *Niels Rasmussen*, *Just Boumand*, *Christen Christensen Hierbeck* og *Christen Jacobsen*; af disse boede Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck i Sortebrødre Sogn, de andre i Graabrødre.

Borgmestersønnen *Jens Ostenfeld* var ubetinget den, der var nærmest til at blive Sognepræst; han var vel lidt af Sognets Beboere, hvem han nu i 4 Aar havde været en god Sjælesørger, og Udtalelserne om ham, som hans Modstandere maatte erkende som rigtige, gik ud paa, at han baade i Fredens og Ufredens Dage havde betjent sit Embede retsindigt, som en Præstemand det bør at gøre.

Den anden Borgmester, *Peder Bierring*, havde imidlertid ogsaa en Søn, der gerne vilde have det gode Embede i Viborg, og deraf opstod der Uenigheder indenfor Byens Styrelse og indenfor Borgerskabet. Borgmester Peder Bierring havde, som Skik og Brug var, og som Peder Ostenfeldt ved forskellige Exempler viste, ingen Ret til at blande sig i Forholdene i Sortebrødre Sogn, men han vilde alligevel hævde, at da det var Raadet, der havde Kaldsretten, og ikke en Del af dette, kunde man ikke uden videre forbi-gaa de Medlemmer, der tilfældigvis boede i det andet Sogn.

For at faa denne Side af Sagen mere oplyst skrev Peder Ostenfeldt til Kjøbenhavn og spurgte, hvorledes man i en tilsvarende Sag bar sig ad i Hovedstaden, og han fik til Svar, at naar en Sognepræst her døde eller blev befordret til et andet Embede, var det Skik, at de Borgmestre og Raadmænd, der boede i det paa-gældende Sogn, sammen med de fornemste af Sognemændene valgte den Mand til Præst, der behagede dem bedst, og derefter ud-

gav den samlede Magistrat Kaldsbrevet og skrev heri, at de havde kaldet Manden med Sognemændenes Samtykke.

Borgmester Peder Bierring var paa det rene med, at skulde det lykkes ham at faa sin egen Søn, der hed *Peder Bierring* ligesom Faderen, og som var Sognepræst i Øster Snede, valgt, maatte han først have Jens Ostenfeld slaaet ud, og derefter maatte han for Menigheden fremstille flere Personer, imellem hvilke den kunde vælge; det maatte saa blive hans Sag at sørge for, at Sognemændene netop valgte Præsten i Øster Snede, og hertil raadede han over nogle Slægtninge og Venner indenfor Sortebrødre Sogn; han troede, der var mange, men i det sidste afgørende Øjeblik viste de sig at være svundet ind til 2.

Ugedagen efter, at Magister Peder Pedersen var død, sendte 13 af Sognemændene Brev til Borgmestre og Raad: De anmodede disse om ikke at ville forhaste sig med at kalde en ny Sognepræst, de vilde gerne høre forskellige og vælge imellem dem, og et Par Dage derefter fremkom et nyt Brev, der udtrykte Uvilje imod Jens Ostenfeld; det var underskrevet af 4 paa flere Sognemænds Vegne.

I al Hemmelighed skrev derefter Borgmester Peder Bierring til forskellige Præster og spurgte dem, om de ikke kunde ønske at søge Sortebrødre-Kaldet, og han fik ogsaa — omend sent — bekræftende Svar fra *Jens Karmark* i Langaa, men Tiden gik, og heller ikke i den anden Lejr laa man paa den lade Side; Resultatet blev en skriftlig Henvendelse fra 66 Sognemænd: De mente, der var ingen Grund til at forhale Tiden, de var godt tilfredse med Jens Ostenfeld og ønskede ham til Sognepræst. Borgmester Peder Bierring sendte nu sammen med de i Graabrødre Sogn boende Raadmænd et Brev til Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck: De ønskede, at Sagen blev stillet i Bero, saa at der kunde blive Tid til at høre andre, »og vi da en dygtig Person kunde kalde dertil«. Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck svarede, at der intet andet i Sagen skulde foretages, end hvad der kunde være til Gavn for Guds Navns Ære og Menighedens Salighed.

Om Peder Bierrings Færd udtalte Peder Ostenfeldt sig senere i meget skarpe Vendinger, at han »uadvaret, uadspurgt, umedraadført, uafvidendes tog sig for at forskrive adskillige hæderlige Præstemænd fra Landsbyer, inden og uden Stifts«.

Søndag den 2/2, det var 3-Ugers Dagen for Mag. Peders Død, prædikede Jens Ostenfeld til Højmesse i Sortebrødre Kirke. Efter at Gudstjenesten var til Ende, spurgte Borgmestre og Raad, som i Sognet boede, om nogen havde noget at sige imod Kapellanen, og 24 Sognemænd sagde paa de andres Vegne, at de var glade ved ham, de havde ikke noget at sige ham paa og kendte ham godt fra hans unge Dage. Derefter henvendte den fungerende Provst, Mag. *Oluf Kiedelsmed*, sig til Menigheden og formanede Sogne-

mændene til at sige deres rette Mening: Om de havde noget at sige Jens Ostenfeld paa, om nogen begærede at ville høre flere Personers Prædiken, og om nogen begærede en anden til Sognepræst end Kapellanen; dertil svarede de »med en samtlig Stemme«, at de ønskede ingen anden end Jens Ostenfeld. Saa gik Borgmester Peder Ostenfeldt frem paa Kirkegulvet, kaldede sin Søn til Sognepræst for Sortebrødre Sogn og gav ham Kaldsbrevet, der lød saaledes:

»Borgmestre og Raad i Viborg i Sortebrødre Sogn boende gøre vitterligt, at eftersom Gud almægtigste ved den timelige Død har heden kaldet vor kjære Sjælesørger, hæderlig og højlærd Mand Mester Peder Pedersøn, forrige Sognepræst til Sortebrødre Kirke med dets Annexer, og vi nu i denne højtrængende Tid behøver igjen en anden lærd, dygtig og skikkelig Præstemand i det Sted, og jus eligendi og voccandi os af Gud og Højøvrighed naadigst given er efter Ordinantzen og Forordningen, saa have vi i Dag den 2. Februar udi hæderlig og højlærd Mands, Mester Oluf Christensøns, Vicepræpositis Nærværelse og efter Bøn og Paakaldelse til Guds almægtigste saa og efter denne hæderlige Menigheds indstændige skriftlige og mundtlige Begjæring og Stemme her udi Sognet af Guds guddommelige Forsyn udi den hellige Trefoldigheds Navn kaldet til vores Sjælesørger og Sognepræst her til Sortebrødre Kirke hæderlig og vellærd Mand Hr. Jens Pedersøn Ostenfeld, som nu paa det fjerde Aar har været vor Capellan og Medtjener i det højværdige Prædikeembede her til Sognet og samme Bestilling desmidlertid med al gudelig Flittighed udi Lærdom, skikkeligt og oprigtigt Liv og Levned har forstanden og betjent, og det med saadan Skjel, at han herefter som tilforn skal skikke og forholde sig udi Kirken og uden Kirken som en ret sand Guds Ords Tjener vel egner og anstaar i alle Maader og saa nyde al den Rente og Indkomst af samme Sogn, som af Arilds Tid deraf given er, og hans Formænd før hannem haft og nydt haver efter Ordinantzen, og derhos efter vores allernaadigste Herres og Konges Anordning skal holde en Capellan, som af Sognemændene skal kaldes, saa og være sin rette Øvrighed, gejstlig og verdslig, hørig og lydlig efter Ordinantzen og kongelig Forordning i alle tilbørlige Maader, paa det venligste begjærende af vor kjære Biskop, han sig imod hannem efter kongelig Forordning vilde forholde. Til Vidnesbyrd have vi vore Signeter herunder trykt og med egne Hænder underskrevet, hosunderskrevne vore kjære Medborgere her i Sognet, som af os og Menigheden til Bekræftning og Vitterlighed er ombedet, deres Forsegling og Underskrivelse.
Actum Sortebrødre Kirke den 2. Februar Anno 1645.

Peder Ostenfeldt.	Christen Hierbeck.
Jens Jørgensen.	Niels Roersen.
Henrik Pedersøn.	Peder Kieldsøn Barscher.
	Andreas Schultt.◀

Den 5/2 udstedte *Werner Parsberg* til Sødal sammen med Sognemændene i Rødding, Løvel og Pederstrup Sogne Kaldsbrev til Jens Ostenfeld som Sognepræst til Annexerne.

Dermed var Sagen dog ikke endt, Striden imellem de to Slægter førtes videre; fra Kongen kom der Brev, at hvis det til Jens Ostenfeld udstedte Kaldsbrev var ulovligt — hvad Majestæten havde bragt i Erfaring — skulde det ikke være nogen Hindring for, at en anden, især Peder Bierring i Øster Snede, som Kongen

selv havde hørt, skulde kunne blive Sognepræst i Viborg; Lensmanden og Bispen skulde undersøge Sagen, kende og dømme.

Fredag den 21/2 gjorde da Borgmester Peder Bierring endnu et Forsøg paa at faa Sagen vendt efter sit Forgodtbefindende; til Aftensangstjeneste prædikede hans Søn i Sortebrødre Kirke, og ved denne Lejlighed var Borgmesteren og Raadmændene fra Graabrødre Sogn tilstede — den 2/2 havde de glimret ved deres Fraværelse. Da Gudstjenesten var til Ende, traadte Raadmand *Niels Rasmussen* frem og bad den fungerende Provst om Tilladelse til at maatte forelæse Kongens Brev; da denne Læsning var til Ende, rejste Peder Bierring sig og spurgte, om Sognemændene var fornøjede med det Kald, der var sket; hertil svarede de alle ja. Saa kaldte Borgmesteren »med høj Røst ved Navn en Sortebrødre-Sognemand, nemlig *Claus Sidenborg*«, der nævnes at være besvogret med Borgmesteren, og spurgte om hans Mening; han svarede, at han ønskede Peder Bierring til Sognepræst, og efter Forespørgsel fra Provstens Side sluttede Skomager *Hendrich Borchardtzen* sig til Claus Sidenborg. Nu tog en af Sognemændene til Orde og sagde, at hvis de to alene — imod de andres Vilje — vilde bestemme, hvem der skulde være Præst ved Kirken, saa maatte de lønne ham af deres egen Lomme.

Den 16/4 var Sagen for en Ret, der bestod af Biskoppen og Provsterne, og her fremførte begge Parter, hvad de mente kunde tjene til Forklaring af deres Færd. Borgmester Peder Ostenfeldt og Raadmand Christen Hierbeck mødte med en længere Redegørelse og udtalte heri: »Dømme nu enhver, med hvad Ret og Billighed de Dannemænd udi Graabrødre haver denne saa lovligen udgivne Kald for ulovligen angiven og saa grovligens beskyldet og foraarsaget saadan Tvist og Vidtløftighed, til hvilken de aldrig havde givet Aarsag, dersom de havde haft det Sind at med deres prætenderet og tiltagen Myndighed søge Menighedens Bedste og Guds Navns Ære, som de ellers lode sig nok af berømme i Begyndelsen, førend siden den eneste og retteste Aarsag og Forsæt blev aabenbaret.«

Det blev Borgmester Ostenfeldt, der gik af med Sejren, og hans Søn, der blev Sognepræst. Borgmester Peder Bierring led et Nederlag, og hans Søn kom ikke til Viborg; han havde gjort sig megen Umage for at faa sin Vilje ført igennem, og mange Vaaben havde han brugt, de var blot ikke alle lige tiltalende.

Man fristes imidlertid til at stille det Spørgsmaal, som desværre maa lades ubesvaret: Hvad var der mon sket, hvis Peder Ostenfeldts Søn havde siddet i Øster Snede, og Peder Bierrings Søn havde været Kapellan i Viborg?

Striden var bilagt, men den var næppe endt; Begivenhederne,

der fulgte, fortæller, at Jens Ostenfeld — han blev nogle Aar efter Magister — ikke var helt saa godt lidt indenfor Sortebrødre Sogn, som man skulde have troet, og at hverken han eller Faderen veg tilbage for at bruge mindre fine Midler, naar de vilde tvinge deres Mening igennem.

7. Kapellan-Striden ved Sortebrødre Kirke 1653—55. I de første to Aar havde Mag. Jens Ostenfeld to Kapellaner, og derefter fulgte fra 1647 *Laurids Nielsen Fog*, der blev i Embedet til 1653.

Det var ikke nogen let og behagelig Stilling at være Kapellan hos Sognepræsten til Sortebrødre Kirke, og det er ikke at undres over, at de unge Præster saa ofte skiftede. Sognemændene skrev saaledes i 1648 til Rigens Raad, det var kort efter Christian IV's Død, at Kapellanerne i høj Grad havde været udsat for Mag. Jens's Modstand, de havde altid haft »stor Krakil om dem«. Nu havde de faaet en Mand, de var glade ved, men hidtil havde Mag. Jens lagt ham Hindringer i Vejen, fordi han ikke vilde nøjes med den ringe Løn, Sognepræsten efter Forgodtbefindende bød ham, og af hvilken han heller ikke kunde leve. De kunde ikke forstaa, at Mag. Jens var saa paaholdende, thi i gamle Dage havde to Præster haft deres gode Udkomme af Kaldet, og det var endda bedre end det andet Sognekald i Viborg, hvoraf to Præster rigeligen levede. De bad nu om, at Forholdene maatte blive som i tidligere Tider, d. v. s. at de igen maatte faa to ligestillede Præster, thi ellers var de bange for, at de fik »stor Besværing og Tribulatz af Mag. Jens Ostenfeld udi slige Maader, naar Kapellan skal kaldes, som endnu er sket næsten hvert Aar eller hvert andet, siden den Forandring desværre paa Sognepræsterne sket er.«

I 1652 arbejdede Sognepræst og Kapellan endnu slet sammen; Mag. Jens vilde ikke tillade, at Laurids Fog oppebar det Offer, som Menigheden gjerne vilde yde ham, og om hvilket der iøvrigt ved Ansættelsen var truffet den Aftale, at han skulde have det; han klagede til Kongen, og denne skrev, at Lensmanden og Biskoppen skulde ordne Sagen, thi Kapellanden skulde have sit Offer, hvad enten det blev lagt paa Alteret eller givet ham i Skriftestolen.

Forholdet mellem Sognepræsten og Kapellanden blev dog næppe bedret, og ved Nytaarstide 1653 rejste Laurids Fog sin Vej. Det blev Signalet til, at Striden indenfor Borgerskabet i Viborg igen blussede op.

Allerede i December Maaned 1652 havde man faaet at vide, at Laurids Fog vilde forlade Byen, og hurtigt — for ikke at blive overløst af Folk med en anden Mening — satte Mag. Jens sig i Bevægelse for at finde en Afløser. Det gjaldt om at finde en billig

Hjælper, thi han skulde jo selv udrede Lønnen, og han var en Mand, der saa meget paa det syndige Mammon; han havde paa det Tidspunkt Hustru og 3—4 Børn at forsørge og mente, han om sig selv nok kunde bruge Udtrykket »jeg fattige Mand«.

Der var tre, der gjerne vilde have Pladsen — Mag. Jens vidste ialfald ikke bedre — og blandt dem valgte han *Mads Pedersen*; der vides kun lidt om denne: han var født i Hobro, var i 1639 blevet Student fra Odense Skole og havde hidtil ikke opnaaet at faa Kald.

Henimod Jul sluttede saa Mag. Jens, hans gamle Fader, der endnu sad i Byens Borgmesterstol, og Mads Pedersen sig sammen for snarest at faa Ende paa Sagen; i Fællesskab udarbejdede de en Erklæring fra Sognets Beboere, at de ønskede at faa Mads Pedersen til Kapellan, og paa denne vilde de nu samle Underskrifter, ialfald saa mange, at det kunde se ud, som om det var Sognets Flertal, der havde fremsat Ønsket. *Laurids Nielsen Trane*, der var nær knyttet til Mag. Jens's Hus, skulde gaa rundt med Listen, og for ikke at bringe Familien Ostenfeld i Vanskeligheder, blev det Mads Pedersen, der henvendte sig til ham og bad ham tage sig af Sagen.

Imidlertid var hverken Borgmesteren eller hans Søn ledige; en Dag var et af Børnene hos Mag. Jens kommet til Skade, og han havde derfor sendt Bud efter *Peter Bader*, om han vilde komme og forbinde Barnet; da det var overstaaet, tog Mag. Jens ham med ind i sit Kammer og talte med ham om den nye Kapellan; han satte derefter sit Navn under Erklæringen. Paa tilsvarende Maade gik det, naar andre af Sognets Beboere mere eller mindre tilfældigt havde Ærinde hos Borgmesteren eller hos Mag. Jens.

Erich Nielsen Hollønder, en af Byens fornemme Borgere, der boede i en stor Gaard i Store Sct. Mikkels Gade lige over for Indgangen til Kirkegaarden, fik Nys om Sagen og sendte Bud efter Mads Pedersen; da han havde faaet den nødvendige Forklaring, skrev han under paa Erklæringen; han hørte sikkert til Mag. Jens's nære Omgangskreds, senere blev hans Søn, Mag. *Christen Erichsen*, Viborgs Historieskriver, gift med Jens Ostenfelds Datter.

Samtidig gik saa baade Laurids Trane og Mads Pedersen rundt og samlede Underskrifter. Brevet var dateret den 28/12, men det forhindrede ikke, at Laurids Trane Nytaarsaftens Dag standsede en Mand paa Gaden og fik ham til at skrive under.

Erklæringen fik paa den Maade ialt 46 Underskrifter.

Ved Aftensangstjenesten Nytaarsdag 1653 holdt Laurids Fog sin Afskedsprædiken, og paa Hellig Tre Kongers Dag gav Provsten, Mag. *Oluf Christensen Kiedelsmed*, Møde i Sortebrødre Kirke, hvor han i sin Bøn udtalte Ønsket om, at Menigheden maatte faa en god og skikkelig Person til Kapellan.

Den følgende Dag, Fredag den 7/1, prædikede Mads Pedersen; da Tjenesten var forbi, gik Mag. Jens fra Alteret ned paa Kirkegulvet, og uden at tage Hensyn til Provstens Nærværelse holdt han en Tale til Menigheden; han berømmede Mads Pedersen og meddelte, at en Del af Sognemændene allerede havde samtykket i Valget af ham.

Som Svar herpaa gik Raadmændene *Niels Pedersen Nepgaardt* og *Claus Sidenborg* sammen med *Niels Roersen* og *Søren Nielsen Bøeg* frem paa Kirkegulvet og begærede paa flere Sognemænds Vegne, at endnu en eller to maatte prædike.

Mag. Jens, for hvem dette vist var en Overraskelse, havde svært ved at beherske sig; han kom med forskellige Bemærkninger, og til Niels Nepgaardt sagde han: Gaa I kun hjem og to Eder — oversat paa moderne Dansk vistnok det samme som: Gaa hjem og pas Jeres egne Sager.

Imidlertid kom den gamle Borgmester Sønnen til Hjælp; han sagde, at det kunde ikke gøres fornødent, og der var ingen Grund til at udsætte Valget; hans Svigersøn, Raadmand *Jens Ibsen*, sagde dertil, at det var man dog vist nødt til at bevilge, men Borgmesteren fortsatte, at han vilde kalde Mads Pedersen og ingen anden til Kapellan; hans Søn *Niels Ostenfeld* raabte saa til Menigheden, at de, der vilde stemme paa Mads Pedersen, skulde give dette til Kende, og straks raabte en hel Hob af Sognemændene ja! ja! og andre rakte deres Huer og Vanter og Kæppe i Vejret. Niels Nepgaardt svarede hertil, at han mente, det var Raadet, der havde Myndighed til at vælge og kalde en ny Kapellan, og han vilde spørge, hvem det ellers var, der vilde samtykke i Valget; dette i Forbindelse med den Omstændighed, at det var Niels Nepgaardt, der førte Ordet, medens det ellers var Søren Bøeg, der var Fører for Oppositionen imod Familien Ostenfeld, gav Niels Ostenfeld Anledning til at bemærke: Er nu Judas og Pilatus forligte? Dette hentydede til en fornylig bilagt Strid mellem Niels Nepgaardt og Claus Sidenborg imod Søren Bøeg.

Mag. Jens tog igen Ordet: Han syntes, det kunde være nok med de tre Personer, de alt havde hørt prædike, især da adskillige af Sognemændene alt havde udtalt, at de vilde være tilfredse med Mads Pedersen, og for nærmere at underbygge den sidste Bemærkning tog han Erklæringen frem og gav sig til at læse den op, men han var ikke kommet ret langt, før baade Faderen, Broderen og Svogeren, ængstelige for hvad deraf kunde følge, afbrød ham og raabte: Det gøres ikke fornødent den at udlæse. Saa foldede Mag. Jens atter Papiret sammen og stak det i sin Lomme.

Niels Nepgaardt forlangte at faa nærmere Oplysning om denne Erklæring og om, fra hvilken Dag den skrev sig; Niels Ostenfeld svarede, at den var dateret den foregaaende Dag (det var ikke

sandt, og det er usandsynligt, at han ikke skulde have vidst ordentlig Besked), og Jens Ostenfeld sagde, at det kunde jo være lige meget, Brevet var saa vel sammensyet, at det ikke vilde løbe op i Sømmene.

Derefter fik Mads Pedersen Kaldsbrev som Kapellan, underskrevet af Borgmester *Peder Ostenfeldt*, Raadmand *Jens Ibsen*, Ridefoged paa Hald *Hans Johansen* og Købmændene *Mourids Christensen Graae*, *Erich Nielsen Hollænder*, *Niels Ostenfeld* og *Niels Kjølser*, alle Borgere i Viborg; om Hans Johansen blev det hævdet, at selv om han havde Borgerbrev, var han dog ikke skatteyndende Borger, og han havde derfor intet med Sagen at gøre.

Den samme Dag, den 7/1, skrev *Jacob Jensen* og *Niels Basse* paa flere Sognemænds Vegne til Mag. Jens og bad om Tilladelse til, at *Kield Andersen Schive* prædikede Søndag den 16/1 til Højmesse. Dette kom Jens Ostenfeld meget ubelejligt, og selv om han svarede delvis imødekommende og sluttede sit Brev med »mit Forsæt har aldrig været noget at hindre, som kunde tjene til Guds Navns Æres Forfremmelse og hans Menigheds salige Opbyggelse, som de mig synes at ville tillægge«, saa prøvede han dog at lægge Sagen Hindringer i Vejen; han skrev til *Kield Schive*, at han kunde prædike om Fredagen eller til Aftensang, men da denne svarede, at derom havde han ikke bedt, blev han nødt til at indrømme ham Adgang til Prædikestolen til Søndagens Højmessetjeneste.

Imidlertid traadte Sognemændene sammen, og den 15/1 valgte de i Provstens Nærværelse Borgmester *Peder Ostenfeldt*, Raadmændene *Niels Nepgaardt*, *Claus Sidenborg* og *Jens Ibsen* samt Skatteborgerne *Niels Roersen*, *Søren Bøeg* og *Andreas Schult* Skomager til at vælge og kalde en Kapellan.

Søndag den 16/1 prædikede *Kield Schive*, og Torsdag den 3/2 skrev *Niels Nepgaardt* m. fl. til Borgmester *Peder Ostenfeldt* og Raadmand *Jens Ibsen*, om de vilde give Møde i Kirken ved Guds-tjenesten den følgende Dag for at vælge og kalde en Kapellan. De svarede begge afvisende, og den 4/2 blev *Kield Schive* kaldet til Kapellan. Mag. Jens blev rasende, og da efter Højmessetjenesten den 6/2 *Kield Bøeg* og *Knud Lauritsen* Remmer paa de andres Vegne bad om, at den nye Kapellan maatte prædike til Aftensang samme Dag og fremdeles passe denne og Fredagstjenesten, svarede han, at derom skulde de aldeles ikke bekymre sig, han skulde nok selv passe Aftensangstjenesten og »forsørge sin Prædikestol«, og han vilde ikke give *Kield Schive* noget Løfte med Hensyn til Prædiketjenesten.

Nu var der kaldet to Kapellaner, og da ingen af dem, der havde været med til at udstede Kaldsbrevene, vilde indrømme, at de havde været uberettiget til denne Handling, maatte Sagen ind-ankes for Retten. Det begyndte med Indstævning for Viborg Lands-

ting og for Lensmanden og Biskoppen, og det endte i Sommeren 1655 for Herredagen.

Retssagerne kom ikke Familien Ostenfeld tilpas, og baade Borgmesteren og hans Søn samt deres Prokurator *Hans Kall* gjorde deres Bedste for at lægge Dommerne Hindringer i Vejen; hver Gang den mindste Lejlighed bød sig, søgte de ved at besvære sig over formelle Ubetydeligheder at trække Sagen i Langdrag, men det hjalp dem ikke. Naar der fremstod Vidner, hvis Udsagn var lidt svævende, eller hvis Bemærkninger blot paa et enkelt Punkt afveg fra andres Forklaringer, stemplede de dem strax som Usandhed; som Eksempel herpaa skal nævnes, at da Skomager *Andreas Schult* forklarede, hvad der var sket i Kirken Fredag den 7/7 — en Beretning, Landsdommerne i et og alt havde godkendt som rigtig — og han deri nævnede, at »en Del af Sognets Beboere« havde givet deres Mening tilkende ved at række deres Huer, Vanter og Kæppe i Vejret, saa vilde *Hans Kall* hævde, at en saadan Fremstilling var værdiløs, fordi der ikke blev nævnet Navne. I Sagen var — det kunde ikke undgaas i en By som Viborg — en Del af de indstævnedede knyttet sammen ved Slægtsskabsbaand; derved fremkom — paastod *Hans Kall* — Vidnesbyrd, der var vildige, og til hvilke man intet Hensyn kunde tage; i Sagen optraadte saaledes Brødrene *Kield Nielsen Bøeg* og *Christen Nielsen Bøeg* Skomager, de var Brodersønner af *Søren Bøeg*, og deres Vidnesbyrd var derfor uden Værdi; *Christen Vinkel* var tunghør, og man kunde derfor ikke rette sig efter hans Udtalelser — hvorledes skulde han kunne give en Fremstilling af det skete, naar han havde svært ved at opfatte andres Tale? *Andreas Schult* evnede ikke at læse eller skrive, men ikke desto mindre nævnede han i Retten Datoer efter Almanakken; »enhver retsindig, som kan læse og skrive, ved jo vel, at den, som ikke kan læse og skrive, ikke kan udlede Dagen i Almanakken«, sagde Prokuratoren. Mag. Jens hævdede, at det var uhyre vanskeligt at finde ud af, hvem *Knud Sadelmager* var, naar han ogsaa kaldtes *Knud Remmer*, medens han i Virkeligheden hed *Knud Lauritsen*; det lyder nu underligt, at han, der selv var født i Byen, og som havde været Præst i Sognet i 12 Aar, vilde komme med den Slags Bemærkninger, i hvert Fald var Exemplet uheldigt valgt, thi *Sadelmageren Knud Lauritsen Remmer* var trods sine forskellige Navne meget godt kendt i Viborg, hvor han hørte til de førende indenfor Haandværkerstanden; han boede i Sct. Matthias Gade i en Del af den Ejendom, der nu hedder Preislers Hotel. Til Slut sagde *Hans Kall*, at en Mængde af Vidnesbyrdene var fremskaffet af Had og Avind, og han gav netop i disse Ord en god Karakteristik af Borgerskabets Forhold til Familien Ostenfeld — maaske især til den gamle Borgmester.

Den 2/3 1653 dømte Nørrejylland's Landsting, at Fremgangs-

maaden med Hensyn til det den 15/1 foretagne Valg af 7 Kaldsmænd var korrekt, og at Kaldelsen af Kield Schive derfor var i Orden. *Mads Pedersen* forsvandt derved ud af Viborgs Historie.

Nu greb Kongen ind. Han havde faaet Nys om den Forargelse og Uskikkelighed, der havde fundet Sted indenfor Sortebrødre Sogn, og 25/6 1653 gik der Bud og Brev til Lensmanden og Biskoppen: Kongen var utilfreds med baade Borgmester Peder Ostenfeldt og Mag. Jens Ostenfeld, hvis Pligt det var at overholde Ordinansen og Forordningerne; Præsten burde maaske have sit Kald forbrudt, og det var tvivlsomt, om Peder Ostenfeldt »efter sliig Beskaffenhed Borgmesters Bestilling herefter bør at betjene«. Samtidig bestemte kongelig Majestæt, at der i Fremtiden ligesom i ældre Tider skulde være to Sognepræster ved Sortebrødre Kirke, at Kield Schive skulde være den ene, »og efterdi Præsterne tilforn med deres Ufornøjelighed har været Aarsag til forrige Forandring, da ville Vi naadigst, at ingen samme Kald maa tilstedes, som ikke med dens Tillæg og sædvanlige Indkomst anlover at ville være fornøjet«.

Endnu i Midten af August var Kield Schive ikke blevet ordineret som Sognepræst, og Kongen skrev derfor 17/8 til Biskoppen, at denne Handling skulde foretages »strax og uden videre Forhaling«.

Majestæten havde tidligere udtalt, at Spørgsmaalet om Indtægternes Deling mellem de to Præster skulde afgøres senere, naar Herredagen havde haft Sagen til Behandling, men da dette trak ud, fik Biskoppen 8/7 1654 kongeligt Brev, at saasom Mag. Jens i det forløbne Aar havde haft hele Indtægten af Kaldet, skulde Kield Schive det tilkommende Aars Indkomst alene opbære.

Den 31/7 1655 dømte Herredagen i Sagen. Nogle Gange i de forløbne to Aar havde Landstinget haft med den at gøre, og Landsdommerne havde maattet høre paa, at Borgmesteren havde gjort sig stor Umage for at komme uden om Sagens Kærne; han havde, trods de mange Vidner, villet paastaa, at han intet havde haft at gøre med Erklæringen af 28/12 1652, ja han vilde endog hævde, at det hele var opdigtet af Niels Nepgaardt m. fl., og at Erklæringen slet ikke havde existeret. Da han endelig nødtes til at fremlægge Brevet, viste det sig, at han havde makuleret Datoen.

Herredsdagens Dom lød saaledes:

»Peder Ostenfeld befindes ulovligen og ikke som en ret Øvrighedsmand sig at have forholdet, baade med det Begjæringsbrev at lade underskrive, med en ulovlig Benægtelse at gjøre, med et Brev med makuleret Dato at lade fremlægge, med utilbørlige Beskyldninger mod Niels Nipgaard, Claus Sidenborg og Søren Bøeg; da kan han ikke eragtes herefter Borgmesters Bestilling at burde betjene, og hvis [Ord] han Niels Nipgaard, Claus Sidenborg og Søren Bøeg ubillig har tillagt, derfor bør de efter Landsdommernes Dom fri og hermed erklæret at være, og hermed disse Sager med Peder Ostenfeld optaget;

Niels Ostenfeld, Erich Nielsen, Niels Knudsen (Skrivefejl for Kjølser) og Hans Johansen, som først har medværet Begjæringsbrevet at underskrive og siden Fuldmagt at udgive, bør til Børnehuset i Viborg 100 Rdl. at udgive, og Lensmanden efter hvers Formue at forordne, hvor meget hver deraf bør at give.«

Umiddelbart efter Herredagens Dom tilgik der Lensmanden 2 kongelige Breve: 4/8 1655: Lensmanden maa indtil videre ikke forordne Borgmestre og Raadmænd i Viborg, og 3/9 1655: Lensmanden skal snarest tilforordne *Søren Bøeg*, Borger og Indvaaner i Viborg, først at være Raadmand og strax derefter at være Borgmester i Viborg.

Søren Bøeg fik den Plads, der var blevet ledig ved, at Peder Bierring 28/5 1653 efter Ansøgning havde kvitteret sin Bestilling, og Bestemmelsen ramte derfor ikke direkte den gamle Peder Ostenfeldt; ikke desto mindre var den et haardt Slag for ham, han følte sig sat til Side, og han bad Kongen om at maatte faa sin Afsked; han skrev, at den Dom, Herredagen havde fældet, af hans Modstandere vrangeligen var blevet udtydet ham, hans Børn og hans Slægt til Vanære, og at han paa Grund af sin høje Alderdom og sin Skrøbelighed ikke mere evnede at betjene sin Borgmester-Bestilling. 16/3 1656 bevilgede Kongen ham hans Afsked, og 3 Maaneder senere fik Lensmanden Brev om at forordne Landstingshører *Hendrich Jensen* til at være Borgmester; atter fik en ny Mand Plads i Byens Styrelse.

3 Aar senere døde Peder Ostenfeldt, og 12/6 1659 stedtes han til Hvile i Sortebrødrenes gamle Klosterkirke.

Mag. Jens tabte ganske Modet og faldt til Føje; 26/8 1655 sendte han Kansleren et ydmygt Brev og bad om, at denne vilde skaffe ham kongeligt Brev, at han maatte være forskaanet for videre Trætte og Forfølgelse i Anledning af Kapellan-Sagen, og at Kongen naadigst vilde efterlade ham den Forseelse, han derudi havde begaaet. 4/10 1655 sendte han et nyt Brev, indeholdende den Erklæring, at de tre Dannemænd, Niels Nepgaardt, Søren Bøeg og Claus Sidenborg, der havde været hans Modstandere, ikke havde handlet anderledes, »end det som oprigtige, ærlige Danne-mænd vel egner og anstaar«, og at de havde efterladt ham og hans Hustru de Forseelser, de havde begaaet; han lovede nu at leve fredeligen med dem, sin kære Kollega og Sognefolket og ikke give Aarsag til Uenighed eller Trætte i nogen Maader, »men baade udi Kirken og uden Kirken, i Ord og Gjærninger, foruden noget usædvanligt Paafund, uden Menighedens Forargelse eller anden Forulempelse skikke og forholde mig som en fin, hæderlig Præstemand udi alle Maader vel egner og anstaar«. Han lovede derefter med sin kære Kollega at ville holde rigtig Skifte og Deling med Hensyn til Embedets uvisse Indtægter, og han vilde til først-

kommende Snapsting betale de tre Dannemænd 200 Rdl. til Dækning af deres Omkostninger. Erklæringen var tiltraadt og underskrevet af de tre Dannemænd, og 20/11 1655 skrev Kongen til Lensmanden, at nu skulde Sagen betragtes som afsluttet.

I Erklæringen af 4/10 1655 forekommer for første Gang en Henvisning til Mag. Jens's Hustru, og derigennem faar man et Indblik i, at ogsaa hun har spillet en Rolle i Byen, og at en Del af de Sammenkomster, der har været holdt i Anledning af Striden, har fundet Sted i hendes Stuer; det er iøvrigt et Særsyn, at Kvinder nævnes i Sager af den Art.

8. Claus Christensen. Claus Skriver, som han almindeligvis kaldtes, var Købmand, og som saadan handlede han efter Tidens Skik med mangt og meget. Han solgte Mursten, Tømmer, Søm og Spiger, og til Hald afhændede han store Mængder af Korn, Smør, Honning, Kvæg, Høns, Gæs, Æg og Fisk; en Vare, han ogsaa førte, var Haar, der brugtes til at blande i Kalken. I 1641 fik han kongelig Bevilling til at bruge Vinhandel; det var en særlig Ret, han derved fik, men som en Del af Byens andre Købmænd ogsaa havde; de maatte handle med rhinsk Vin og med fransk Vin, som de skulde sælge til billig Pris, men de skulde passe nøje paa at holde de to Sorter adskilte, de skulde ligge hver i sin Kælder, »og ikke hos hverandre«.

Han holdt aabent Herberg for rejsende Folk, og han skaffede sig derved Frihed for al Skat og Indkvartering, baade Kongens og Byens Paalæg og Tynge; det synes dog, som om han efter en Del Aars Forløb har opgivet denne Næringsvej.

Han indsaa tidligt, at det var en økonomisk Fordel for en Borger i Viborg at være i Besiddelse af Ejendomme i Byen og af Jord paa Byens Mark, og da han efterhaanden fik saa mange Tilidshverv, at han kun vanskeligt kunde passe sin Krambod, opgav han i Slutningen af 1650-erne denne og levede derefter udelukkende af sin Avling og af Renterne af sin Formue. Denne havde han dels tjent selv og dels faaet med sin Hustru som Arv efter hendes Fader.

I 1647 blev han Skriver hos den jyske Landkommissær, der havde Bestyrelsen af nogle af Landsdelens Pengemidler; denne Stilling beklædte han i mange Aar, og det er rimeligvis den, der har givet ham Navnet Claus Skriver. Lønnen for dette Arbejde forfaldt ikke regelmæssigt, og i 1661 var hans Tilgodehavende voxet til 1500 Rdl. Han bad nu Kongen, om han som Betaling maatte faa det Stykke af Viborg Bymark, der hørte til Hald Slots Ladegaard, og som hed Biskopstoft; det laa ubekvemt for Hald, men godt for ham; han vilde saa samtidig yde Kongen 4 Bøndergaarde, hvoraf den ene laa i hans Fødeby Lund i Gjellerup Sogn;

det ligger nær at slutte, at denne har været en Arv efter hans Fader. Kongen undte ham Biskopstøften, der var det bedste Stykke af Viborg Bys Mark, og som blev beregnet til 40 Tdr. Hartkorn, hver Tønde til $37\frac{1}{2}$ Rdl. — »eragtes Valleur ikke at kunne være højere, det er øde Jord uden nogen Bygning eller Herlighed«, bemærkede Renteskriveren til Kongen. Byens Borgere var senere meget misundelige paa Claus Skriver, fordi han havde faaet den fede Bid. Biskopstøften, der nu omtrent optages af Kirkegaarden og Kasernen, havde oprindeligt tilhørt Viborg-Bispen, men var ved Reformationen sammen med Hald overgaaet til Kronen.

I 1649 blev Claus Christensen Raadmand og 1659, da *Søren Bøeg* var død, Borgmester. Han var en myndig Mand og har utvivlsomt gjort sin By store Tjenester ved at bringe Orden i dens Forhold, men han havde et vanskeligt Sind og kunde daarligt klare sig med de Mennesker, han kom sammen med, baade dem han mødte paa Embeds Vegne og hans daglige Omgangsfæller. Han var ubestridt en dygtig Mand, men han var lille af Væxt og var bange for at blive set over Hovedet; han var hidsig af Natur og kunde, naar han følte, at andre var i Færd med at ville træde ham for nær, fare op som Trolde af en Æske.

Det hændte en Gang paa Viborg Raadstue — d. v. s. i Stueetagen i det Raadhus, der var det nuværende gamle Raadhus's Forgænger, og som laa paa det samme Sted — at der var Møde mellem Stænderne til Raadslagning angaaende Rigets Sager; det var kommet til et Ordskifte imellem en stor og blodrig Adelsmand og den lille Borgmester, og pludselig greb Adelsmanden fat i Borgmesteren og vilde kaste ham ud ad Vinduet; til alt Held blev Gærningen ikke ført til Ende.

Kongens Opmærksomhed blev tidligt henledt paa Borgmesteren i Viborg, og denne kunde Livet igennem glæde sig ved Majestæten's Bevaagenhed. I 1660 var han sin Bys Tillidsmand ved de Stændermøder i Kjøbenhavn, der dannede Indledningen til Enevældens Indførelse, og det følgende Aar blev han sammen med Borgmester *Carsten Tønnesen* i Ribe og Landstingshører, Borgmester *Hendrich Jensen* i Viborg af Regeringen sendt rundt til de jyske Kjøbstæder for at efterse deres Lovbøger; de følgende Tidens Begivenheder kaldte ham flere Gange til Kjøbenhavn, og det kostede ham efterhaanden mange Penge, thi det var kun sjældent, at han fik sine Udgifter dækket af Statskassen. Han klagede sig — kaldte sig selv »jeg fattige Mand« — men han var alligevel til Stadighed at finde blandt Byens rigeste Mænd.

9. Arven efter Maren Pedersdatter. I Foråret 1655 flyttede Mag. Jens Ostenfeld ind i Svigermoderens Gaard paa Sct. Matthias Gade (jfr. Afsnit 3), og Maren Peders-

datter blev sammen med en Tjenestepige taget i Kost hos ham og hans Hustru. Magisteren skulde i Husleje betale 12 Rdl. om Aaret, og i Kost for Svigermoderen og hendes Pige skulde han have 60 Rdl. aarligt. I Marts 1663 døde Maren Pedersdatter. Derefter foretog nogle Udsendinge fra Borgmestre og Raad sammen med en Del andre Dannemænd, valgt blandt Byens Borgere, Registrering af Boet, og ved disse Møder blev der drukket ialt 8 Tønder Øl (1 Td. = 120 Potter); desværre fortæller de gamle Beretninger ikke, hvor mange Gange de kom sammen, og hvem der var tilstede. Saa blev Sagen paadømt af 4 af Kongen udnævnte Kommissærer, og deres Afgørelse faldt omkring Nytaar 1665.

I Anledning af denne Dom var der stor Uenighed mellem Arvingerne. De to Svogre kunde ikke enes om, hvad hver især havde faaet af Svigermoderen i hendes levende Live, og de havde begge, inden Sagen blev optaget til Doms, fremlagt lange Redegørelser.

Overfor Kommissærerne havde Magisteren hævdet, at han havde bekostet 123 Rdl. paa Istandsættelse af Ejendommen paa Sct. Matthias Gade, men efter nogen Forhandling viste han sig villig til at nedskrive Beløbet til 83 Rdl.

Borgmesteren havde hævdet, at da Maren Pedersdatter i sine sidste Aar var blind, maatte de Breve, der var udstedt af Magisteren i hendes Navn, være værdiløse, men Kommissærerne dømte, at forsaavidt de ikke var til Gavn for ham, skulde de anses for gyldige.

Magisteren havde krævet 480 Rdl. for den salig Kones Kost i 8 Aar og 158 Rdl. i Renter af denne Sum, men Borgmesteren havde dertil svaret, at der fandtes intet Bevis for, at Svogeren skulde have Betaling for denne Ydelse; Kommissærernes Dom lød dog paa, at han skulde have de omtalte Penge.

Magisteren paastod, at Claus Christensen uberettiget havde tilegnet sig Svigerfaderens Ladegaard, der laa i Gravene, hvor nu Nr. 3—13 findes, samt Gaarden Thostrup i Almind, men han maatte bøje sig, da Borgmesteren fremlagde lovformelige Skøder og Overdragelsesdokumenter.

Der var Enighed om, at Gaarden paa Sct. Matthias Gade skulde deles med $\frac{7}{12}$ til Magisteren og $\frac{5}{12}$ til Borgmesteren; Uligheden skyldtes, at Mag. Jens Ostenfeld havde udbetalt *Margrete Wadsdatter*, der var Maren Pedersdatters Barnebarn, et Arveforskud. Der var derimod i høj Grad Uenighed med Hensyn til de Regler, efter hvilke Gaarden skulde deles, og ved hvert nyt Forslag følte Magisteren sig forurettet.

I Juli Maaned 1665 befalede imidlertid Kongen, at nu skulde Byfogden dele Gaarden, og denne berammede da en Sammenkomst til Torsdag den 10/8; hertil svarede Magisteren, at han kunde ikke komme, da han skulde forberede sig paa sin Bededagsprædiken, og Sammenkomsten fandt saa Sted den næste Dag Kl.

12 Middag; her gjorde Byfogden Rede for Planen: $\frac{5}{12}$ imod Øst, $\frac{1}{6}$ i Midten (der skulde tilfalde Magisteren) og $\frac{5}{12}$ imod Vest; han bad saa Magisteren vælge først, men det vilde denne ikke, og Resultatet blev, at Borgmesterens Fuldmægtig tog den østlige Part.

Imidlertid kom Margrete Wadsdatters Ægtefælle, *Samuel Samuelsen* fra Christianopol, til Byen, han boede hos *Niels Nepgaardt*, og han forlangte hele Sagen afgjort hurtigt, da han havde travlt og skulde hjem igen; det lykkedes at komme til Vejs Ende, men det voldte en Del Besvær, da Mag. Jens til at begynde med ikke vilde anerkende ham som Arving, men betragtede ham som en fremmed og ukendt Mand.

Sagens Forløb fortæller om Modvilje og Trættekærhed hos begge Svogrene, og det er vanskeligt at finde ud af, hos hvem den meste Skyld laa; der findes en Erklæring fra Viborg Raadstue, hvori det hævdes, at Magisteren havde trukket Sagen i Langdrag ved, at han havde været utilfreds med alle de Tilbud, der blev gjort ham, men Raadstuen var Borgmestre og Raad, og man kan derfor ikke se bort fra, at Claus Christensen kan have haft Indflydelse paa Erklæringen — saa er man lige vidt.

10. Skatteforhold. Der havde længe været Utilfredshed med Hensyn til Borgmestres og Raads Færd; man havde ikke noget imod, at de Mænd, der havde Møje og Besvær med at styre Byens Sager, fik en vis Løn for deres Arbejde, men de menige Borgere var efterhaanden kommet ind paa at ville beskyldte de høje Herrer for i høj Grad, naar Skat skulde udskrives, at se paa deres eget og lade de andre sidde med Smerten.

En Kreds af Borgere med *Kield Nielsen Bøeg* og *Laurids Jensen Bering* (blev Raadmænd henholdsvis 1669 og 1670) i Spidsen mente omsider — det var i 1669 — at Tiden var inde til, at man burde skride til Handling.

Taxerborgerne — ialt 24, 8 af Købmandslauget og Resten af de andre 8 Laug — som skulde ansætte deres Medborgere til Skat, var blevet paa det rene med, at det Grundlag, de hidtil havde haft, ikke var tilfredsstillende. Skatten var tidligere blevet lignet under Hensyn til Borgernes Næring, Købmændenes Handel og Haandværkernes Arbejde, men der var i Byen en Del Folk, hvis væsentligste Indtægter laa paa andre Omraader, og som man tidligere ikke rigtig havde faaet med. Blikket var navnlig rettet imod Borgmestrene og Raadmændene, der havde opgivet deres Købmandsskab, og som nu levede af deres Agerbrug og deres store Formuer, og blandt dem især imod Borgmester *Claus Christensen*.

Man beskyldte ham for paa forskellig Maade at have skaffet sig ulovlige Fordele. Da Svenskekrigene var endt, havde Byen, der havde været nødt til at laane hos sine velstaaende Borgere, en

meget stor Gæld; men da man efter nogle Aars Forløb ikke evnede at faa den tilbagebetalt, gav Kongen Viborg Lov til at udlægge Dele af Byens Markjorder for derved at tilfredsstille Kreditorerne. Det blev nu sagt om Claus Christensen, at han ved denne Lejlighed havde sørget for at tage først, saa at han havde skaffet sig den mest fordelagtige Jord; om det er helt rigtigt, faar staa hen, han vilde ialfald gerne have haft Nørremølle, men den tog *Kield Bøeg*.

18/1 1669 skrev saa Taxerborgerne til Borgmestre og Raad. De henvendte sig i høflige Vendinger til Byens høje Øvrighed og bad om, at Borgmestrene og Raadmændene selv vilde opgive alle deres Ejendomme i Byen, baade Gaardene og Lejeboderne og deres Agre paa Viborg Mark; om disse sidste ønskede man at vide, hvor de var beliggende, og hvor meget Sæd, der kunde saas i dem; havde først de styrende opgivet deres Ejendomme, vilde man kunne forlange, at de menige i Borgerskabet skulde være dem følgagtige; naar saa Skatten paa Grundlag af disse Opgivelser blev lagt, vilde ingen kunne gøre Bemærkninger om Uretfærdighed. Magistraten svarede herpaa, at selv om der tidligere efter kongelig Befaling var blevet foretaget en Vurdering af alle Ejendomme, Bygninger og Markjorder, vilde Borgmestrene og Raadmændene dog lade optage en ny Fortegnelse og heri i Særdeleshed nævne, hvad der i Aarenes Løb var købt og solgt, og de vilde ogsaa tilholde Borgerne at opgive deres Ejendomme og Jorder; de maatte dog gøre opmærksom paa, at dette ikke saa hasteligen kunde lade sig gøre, Sneen maatte først være smeltet, og de vilde derfor anmode Taxerborgerne om at gaa i Gang med Ansættelserne og dertil bruge forrige Aars Taxering; de vilde dog bede dem tage særligt Hensyn til Bryggeri og Ølsalg, hvorved der var god Fortjeneste, medens der næsten ingen Gevinst var ved Landbruget.

Taxerborgerne mente i denne Skrivelse, der var dateret den 27/1, at kunne læse, at Borgmestrene og Raadmændene vilde trække Sagen i Langdrag og egentlig var til Sinds ikke at ville give de forlangte Oplysninger, og man kan jo ogsaa med nogen Ret hævde, at Bemærkningen om Sneen nok kunde gaa ind under Betegnelsen Udflugter. Borgmester *Claus Christensen* og Raadmand *Hendrich Jørgensen* udtalte da ogsaa senere, at det var forkert at ville forlange af Ejerne, at de skulde taxere deres eget, thi derved vilde netop stor Ulighed kunne ske — igen Udflugter, thi der var jo ikke forlangt Taxering, men kun Opgivelse af Beliggenhed og Saasæd. Bemærkningen om Landbrugets ringe Udbytte var ogsaa uheldig, thi da det senere gik tilbage for de velhavende Borgere, var det netop Driften af deres Markjorder, der holdt dem oppe.

Den 8/2 gik Taxerborgerne til Retten og anklagede Borgmestre

og Raadmænd for ikke at ville give dem de forlangte Oplysninger, og Byfogden ansatte Sagen til den 20/2. Imidlertid var der gaaet en Adresse rundt blandt Købmandslaugets Medlemmer, og den havde faaet ialt 49 Underskrifter; Laugsbrødrene erklærede heri, at de i Anledning af den standende Strid mellem Borgmestre og Raad og Taxerborgerne vilde staa Last og Brast; de samstemmede med disse sidste i, at de havde paaført Magistratens Medlemmer Proces, fordi de ikke havde villet opgive deres Ejendomme, og de forpligtede sig til i Fællesskab at ville afholde Omkostningerne ved Processen, »paa det der en Gang for alle kan ske rigtig Taxering og Ligning paa Byens Skatter imellem den rige saavel som den fattige«. Erklæringen fik imidlertid en kedelig Ende, idet 8 af Købmændene nægtede at skrive under — fordi de ikke havde nogen Aarsag til at oprette et saadant hemmeligt Skrift imod deres kære Bys Øvrighed — og gav denne Underretning om Sagen. Magistraten klagede til Kongen, og senere, da Sagen kom for Højesteret, benyttede Claus Christensen og Hendrich Jørgensen Lejligheden til at tale om denne Sammenrotning; de vidste ikke, med hvilke Ord de skulde betegne en saadan samlet Optræden overfor kongelig Majestæts tilfornordnede Tjenere og Byens Øvrighed, og at man ikke kunde bebrejde de enkelte ærlige Mænd, der havde givet Magistraten Kundskab herom.

Borgmestre og Raad bad derefter, om Sagen maatte blive paa-dømt af en Kommission, og Kongen bestemte, at nogle Adelsmænd og nogle Landsdommere skulde træde sammen; de skulde undersøge Sagen og indsende udførlig Relation om den; senere fik de Befaling til at kalde Parterne for sig og dem med Venlighed forene eller ved endelig Dom adskille.

Imidlertid havde Byfogden afsagt sin Dom: Borgmestre og Raadmænd skulde opgive deres Ejendomme og Markjorder.

Det er interessant at lægge Mærke til Byfogdens Stilling; i Arvesagen havde den gamle *Jens Jørgensen* nærmest staaet paa Claus Christensens Side, og man faar uvilkaarligt det Indtryk, at han i sine Afgørelser ofte var denne følgagtig; nu var der kommet en ny Byfoged, *Erich Hansen*, maaske en Mand udefra, og han følte sig ikke forpligtet til at vandre i Øvrighedens Fodspor.

Kommissærernes Dom gav Taxerborgerne Medhold: Borgmestre og Raadmænd havde ikke med tilstrækkelig Nøjagtighed opgivet deres Grunde og Ejendomme, som det var forlangt af dem, de havde handlet forkert ved Borgernes Skatteansættelser, de havde forsømt at give Borgerne Underretning om Byens Regnskaber, og deres Forhold ved Ordningen af Byens Gæld fra Svenskekrigenes Tid havde været forkert.

Saa blev Sagen indanket for Højesteret. Claus Christensen og Hendrich Jørgensen beklagede sig her over Langsommeligheden

og over, at Borgerskabet kunde nøjes med at sende en Fuldmægtig, de havde maaske gjerne set, at hele Selskabet var blevet besværet med de store Udgifter, der var forbundet med en Rejse til Kjøbenhavn. »Mig fattige Mand, Claus Christensen, haver det været til allerstørste ubodelig Skade, som derover nu paa andet Aar har maattet opholde mig fra mit Hus, med stor Udgift og Bekostning, indfaldende i stor Sygdom og Svaghed, foruden anden Skade og Forsømmelse, saavel som jeg, Hendrich Jørgensen, som den ganske Fjor Sommer opholdt mig her for samme Sags Skyld, og min Fuldmægtig stedse siden haver været her paa Stedet, og jeg nu selv anden Gang er for samme Aarsags Skyld overrejt og i saa Maader udstanden stor Omkostning og Penge Spild«. De sluttede deres Erklæring til Retten med at indstille, at forskellige Mænd, deriblandt Raadmændene Kield Bøeg og Laurids Bering, maatte stande til Rette.

Højesterets Dom af 29/8 1670 frifandt Byens Øvrighed. Retten fastslog, at det var Borgerskabet, der havde begyndt den omtalte »Uenighed og vidtløftige Trætte, at benævnte Borgmester og medinteresserte aldeles intet har handlet imod deres Embede og Pligt udi alle Poster, som de af Borgerskabet beskyldes for«, og den lod det gaa ud over de to Raadmænd: »i det øvrige bør Kield Bøeg og Laurids Bering, Raadmænd, som til denne Trættes Begyndelse og Fremgang har fremfor andre været sær og passioneret instrumenta, at have deres Raadmands Sæde og Embede forbrudt«.

Øvrigheden havde baaret Sejren hjem, men det gamle Ordsprog, at der gaar ikke Røg af en Brand, uden at der er Ild i den, trænger sig frem og kræver at blive hørt, og Røg over Viborg — det havde der været.

11. Økonomiske Forhold. Enkerne. I Penge-sager var Claus Christensen en haard Mand; havde han ydet en Mand et Laan, og fik han ikke siden Renter og Afdrag i rette Tid, stod han stejlt paa sin Ret, og passede det ham, lod han sig strax Pantet, almindeligvis en Gaard, udlægge. I 1662 havde han saaledes forstrakt de to Viborg-Købmænd, *Claus Døm* og *Jacob Hansen Wiff*, med 700 Rdl., og til Gengæld havde han faaet Pant i den dem tilhørende Ejendom paa Hjørnet af Store Torv og Store Sct. Mikkels Gade; 6 Aar senere havde han endnu 253 Rdl. til gode, men der var nu kun ringe Udsigt til, at de to Købmænd, hvis Forretning var gaaet tilbage, kunde udrede de forfaldne Renter og Afdrag; skønt deres tidligere Kompagnon, *Peder Jensen Bering*, tilbød at betale 200 Rdl. strax og Resten efter 4 Aars Forløb, vilde Claus Christensen ikke høre Tale om dette mindelige Forlig; naar Renter og Afdrag ikke blev betalt til rette Tid, var

hele Beløbet forfaldet strax, og ved Rettens Hjælp lod han sig Gaarden udlægge; $\frac{1}{2}$ Aar senere solgte han den for 500 Rdl.

Det var almindeligvis ikke Claus Christensens Vane at laane Penge ud mod Pant i spredt liggende Jordegods, og han adskilte sig derved fra de andre velstaaende Viborg-Mænd; naar de be- trængte Adelsmænd kom til ham, foretrak han at afkøbe dem God- set strax fremfor at give Laan paa langt Sigt. Kun enkelte Und- tagelser fandtes, og blandt dem, der opnaaede at blive hørt, var *Eggert Abildgaard* til Lynderupgaard i Rinds Herred; han pant- satte efterhaanden hele sin Hovedgaard, hvoraf en Del til Claus Christensen; i 1667 maatte han gaa fra Gods og Gaard, og Li- centiat *Peder Lassen* overtog Ejendommen; samme Aar købte Claus Christensen denne ud, og han blev nu Ejer af den gamle adelige Hovedgaard, der forblev i Slægtens Eje i næsten 70 Aar.

Claus Christensen ejede et lille Hus med Have i Gravene; dette lejede han i Februar 1657 ud til *Anders Jacobsen*, der paa det Tidspunkt var Sergent i Kongens Tjeneste, og dennes Hustru flyt- tede ind, ordnede og tilsaaede Haven; nogle Maaneder senere ventede man, at Fjenderne vilde drage op i Jylland, og Claus Chri- stensens Hustru lagde derfor Beslag paa Haven, idet hun foregav, at de skulde bruge den til deres Køer og Heste; da Freden det følgende Aar var sluttet, forlangte Claus Christensen hele Hus- lejen for et Aar betalt, og Anders Jacobsens Gang til Retten var forgæves; Claus Christensen gjorde sig ydermere Umage for at faa Anders Jacobsen og hans Hustru jaget ud af Byen som uærlige Misdædere, men paa dette Punkt fik han ikke sin Vilje, et konge- ligt Beskyttelsesbrev værnede Anders Jacobsen.

Claus Christensen var, da Sagen imod Borgereskabet var bragt til Ende, syg og træt af Dage, og 11/12 1671 døde han; de sid- ste Aar boede han i sin store Gaard i Sct. Mogens Gade lige over for Gammel Torv; den laa paa en Del af den Grund, der nu optages af den kommunale Administrationsbygning; han blev be- gravet i Domkirken, og i den søndre Korsarm ses endnu en Sten med latinsk Indskrift fra hans Epitaphium.

Mette Pedersdatter døde 11/6 1677.

Hun havde efter sin Ægtefælle arvet ikke blot betydelige Mid- ler, men ogsaa noget af hans stridbare Sind; hun var vanskelig omgængelig, saa meget paa Pengene og vilde gjerne have beholdt hele Formuen, og trods venlige Henvendelser og mere officielle Skrivelser fra Byens Øvrighed havde hun ikke været til at formaa til at lade Boet registrere og dele imellem sig selv og Børn og Børne- børn; endelig maatte Kongen gribe ind og forordne, at det skulde gøres. Under de Forretninger, der nu fulgte, viste det sig at være saare svært at faa ordnet Byens Gæld til hende, og en Kommis- sion maatte nedsættes for at bringe Sagen ud af Verden.

Nogle Exempler fortæller om hendes Genvordigheder. I 1660 havde Claus Christensen laant 300 Rdl. til *Kield Nielsen* i Tisted (? i Gislum Herred); en Del deraf havde Enken betalt tilbage, men endnu saa sent som i 1675 var der en Rest, og den havde Mette Pedersdatter svært ved at inddrive; hvorvidt det lykkedes hende, kan ikke oplyses. I 1674 saa hun sig nødsaget til at indmane Fru *Birgitte Urne*, *Claus Seefelds* Enke til Visborggaard, til at inddrage i *Salomon Gerbers* Hus i Viborg og blive der, til hendes Gæld var betalt, det vil paa Nutidens Sprog sige, at den adelige Dame maatte vandre i Gældsfængsel hos den Viborg-Borger.

Mette Pedersdatter var næppe videre vel lidt i Viborg, og om den Mening angaaende hendes Færd, der var gængs i Byen, fortæller et lille Optrin i Raadstueretten: *Bertel Sørensen*, der var Raadstueskriver, skulde paa Embeds Vegne læse nogle af hende udstedte Erklæringer højt, og pludselig undslap der ham nogle Ord: »Der løj hun som et Skarn!« Det siger sig selv, at han ikke slap helt godt fra denne Bemærkning. —

I 1670 gik Mag. *Jens Ostenfeld* bort, den 13/10 blev han begravet i sin gamle Sognekirke.

Enken levede endnu nogle Aar, *Karen Pedersdatter* døde først i 1688, begravet 13/3, og i den Tid var hun beskæftiget med at ordne sin Mands økonomiske Forhold, d. v. s. sørge for, at de Gældsbreve, han havde efterladt sig, blev indfriet, mens endnu Tid var.

Deres Pengeforhold var vidtløftige og kræver nærmere Redegørelse.

I 1661 kom *Jørgen Lange* til Bregninggaard i Ringkjøbing Amt og hans Hustru Fru *Dorethe Galde* og laante 200 Rdl.; til Gengæld pantsatte de en Del Sølvtøj, deriblandt en Kande med Familien Marsvins Vaaben; ved deres Opbudsbo (Fallit) i 1665 blev dette imidlertid givet til andre, og Kommissærerne i Boet maatte derfor erstatte Mag. *Jens* dets Værdi, d. v. s. give ham Løsøre og Jordegods i Stedet.

I 1664 havde Fru *Regitze Parsbjerg*, *Jørgen Høgs* Enke til Hammergaard i Vrads Herred, en Gæld til Mag. *Jens* paa 800 Rdl., og han fik derfor udlagt nogle Gaarde i Sønder Borup og Ugelris, 16 km Nord for Viborg.

Niels Axelsen Juul til Bjørnsholm var efterhaanden kommet i stor Gæld til *Jens Ostenfeld*, men han havde trods mange Paa-mindelser ikke betalt noget Afdrag, sandsynligvis heller ikke Renter; i 1666 indmanede Mag. *Jens* ham til adeligt Indlager og Arrest i *Laurids Olufsens* Hus i Viborg og af samme Arrest ikke uddrage, hverken Dag eller Nat, førend Gælden var betalt; Arresten blev forkyndt *Niels Juul* under hans Besøg i *Jacob Hasses*

og *Hans Jørgen Majoners* Krambod i Sct. Matthias Gade — den laa, hvor nu Sparekassen har sit Hus — men han gav ikke Møde, og først i 1681 og 1682 fik Karen Pedersdatter Indførsel i hans Gods.

Fru *Karen Galde, Børge Rosenkrantz's* til Kokkedal i Øster Han Herred havde købt en Gaard tæt ved Sct. Budolphi Kirke i Aalborg og i den Anledning mod Pant i Gaarden laant 400 Sldl. af Jens Ostenfeld; i 1667 solgte han dette Pant.

I 1670 laante *Jens Sehested* til Holmgaard i Skodborg Herred, Ringkjøbing Amt, 1000 Rdl. og pantsatte Jordegods i Herredet.

I 1673 laante Fru *Elisabeth Friis, Axel Juuls* Enke til Kristrup ved Struer, 400 Rdl. af Karen Pedersdatter og pantsatte forskelligt Løsøre, herunder 1 Guldarmbaand, nogle Sølvgenstande med adeligt Vaaben og nogle Damaskes Gardiner og Sengeomhæng; i 1677 døde Fru Elisabeth, og Værgen for hendes Dødsbo vilde nu betale Karen Pedersdatter de 400 Rdl., men denne nægtede at tage imod Pengene, da de ikke var rettidigt opsagt; Viborg Raadstueret dømte, at hun skulde tage imod den, men den Afgørelse vilde hun ikke anerkende; i 1679 dømte Højesteret hende til at annamme de 400 Rdl., der indtil da var deponeret hos Raadmand *Hendrich Jørgensen* i Viborg.

I de følgende Aar hændte det gentagne Gange, at Karen Pedersdatter lod Adelsmænd indmane til Arrest:

1681: *Iver Høg* til Bjørnholm i Sønder Djurs Herred i Raadstueskriver *Bertel Sørensens* Hus;

1681: *Jørgen Due* til Halkjær i Aars Herred hos Vinhandler *Peder Knudsen Nandrup*; han var syg og gav derfor ikke Møde, og hans Gæld, der var paa 1700 Rdl. blev først betalt i 1692;

1683: *Iver Høgs* Enke *Helle Trolle* i Bertel Sørensens Hus; det maa betyde, at hendes Ægtefælle, der var fraværende, da Arresten i 1681 blev forkyndt, hverken var mødt eller senere havde betalt;

1683: *Christian Giedde* til Skivehus hos Bertel Sørensen.

I 1689 indmanede Arvingerne *Christian Reetz* til Børglum Kloster og *Jens Sehested* til Katholm i Sønder Djurs Herred til at møde i Urmager *Bro Hansens* Hus i Viborg; deres Gæld stammede fra 1686 og 1687 og drejede sig altsaa om Penge, Karen Pedersdatter havde laant ud.

I 1681 fremkom Guldsmed *Peder Rasmussen* med et Regningskrav paa Karen Pedersdatter; hun hævdede imidlertid at have betalt Varerne kontant, men Sagen har Interesse derved, at Varerne og deres Priser nævnes:

1 Sølvplade til Mag. Jens Ostenfelds Kiste	10 Sldl.	
1 do. mindre til Sønnens Kiste	3 -	
1 Sølvfad, 1 Sølvbæger (forgylدت) og 1 Pokal	2 -	
2 bøhmiske Diamanter		3 Mk.
4 Knæspænder		2 -
Reparation af Guld- og Sølv-sager	1 -	2 -

1 2. Efterslægten. *Claus Christensen* og *Mette Pedersdatter* fik i Løbet af 21 Aar 16 Børn, hvoraf de 13 blev voxne; de fleste af disse blev gift og satte Børn i Verden, og en talrig Efterslægt voxede op. Her skal dog kun gøres Rede for det første Slægtled.

Claus Christensen gav sine Børn Slægtsnavnet *Reenberg*, og dette har deres Efterkommere bevaret til Nutiden. Meningerne er delte med Hensyn til Grunden til, at han fandt dette Navn — selv brugte han det ikke; nogle hævder, at det er dannet ved Om-skrivning af hans Morfaders Navn Renior (han hed maaske Ren-nerg), medens andre vil vide, at det stammer fra en adelig tysk Slægt, hos hvem Claus Christensen i sin Ungdom var ansat, et Slægtssagn, der ikke kan bevises.

De voxne Børn er følgende:

Maren, født 1640; gift med *Hans Ottesen Blichfeld*, født ca. 1620, død 1684, Dr. med., Læge i Viborg;

Kirsten, født 1641, død 1671; gift med *Ejler Jacobsen*;

Anna, født 1642; gift med *Axel Mogensen Skov*, Forpagter paa Vindum Overgaard, senere paa Kjeldgaard i Salling Nørre Herred, i 1686 Konsumtionsforpagter i Halds Amt; han flyttede til Viborg, hvor han døde;

Peder, født 1644, død 1699, Magister, 1672—77 Conrector i Viborg, 1675—80 Sognepræst til Viborg Domkirke, 1680—99 til Sct. Budolphi i Aalborg; gift med *Maren Pedersdatter Slange*, død 1710;

Christen, født 1645, død i Skaane, ugift;

Margrete, født 1649, død 1724; gift 1. med *Henrik Jensen Jermiin*, født 1637, død 1689, Sognepræst til Hjerm og Gimsing, Syd for Struer; 2. med hans Eftermand *Mads Knudsen Hessel*, død 1700;

Karen, født 1650; gift 1. med *Cornelius Madsen Lerche*, død 1689, Sognepræst til Oure og Vejstrup mellem Nyborg og Svendborg; 2. med Eftermanden *Kield Sørensen Balslev*, død 1728;

Jens, født 1652, død 1733, Magister, 1691—1705 Rector i Viborg, ejede Lynderupgaard og indrettede her paa sine ældre Dage en Kostskole; gift med *Anna Marie Pedersdatter Slange*, født 1657, død 1691;

Frantz, født 1653, død 1727, Dr. med. Stadsfysikus og Pro-

vincialmedikus i Aalborg, ejede Holmgaard, 15 km Nord for Viborg; gift 1. 1685 med *Bente Marie Christophersdatter de Hemmer*, født 1669, død 1697; 2. med *Karen Christiansdatter Luja*, født 1666;

Mette, født 1655, død 1736; gift 1689 med *Mag. Poul Mørch*, født 1658, død 1736, Præst ved Vor Frue Kirke i Aalborg;

Thøger, født 1656, død 1742, 1703—42 Landsdommer i Viborg, Digter, Forpagter af Lynderupgaard, senere Ejer af Ristrup, 12 km Nordvest for Aarhus; gift 1685 med *Magdalene Mathiasdatter Broberg*, død 1729;

Peder Hegelund, født 1658, død 1743 eller 1744, Borgmester i Aalborg; gift 1691 med *Anna Jensdatter*, død 1707;

Morten, født 1660, død 1736, Magister, Sognepræst til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; gift 1694 med *Marie Margrethe Bagger*, født ca. 1647, død 1739.

Af gamle Borgmester *Peder Ostenfeldts* Børn havde

Raadmand *Niels Ostenfeld* Datteren *Giertrud*, der døde 1670, og som var gift med *Jacob Hasse*, Købmand og Raadmand i Viborg;

Margrete Ostenfeld havde i sit Ægteskab med Raadmand *Jens Ibsen* adskillige Børn, af hvilke dog kun 3 Døtre blev voksne:

Karen, gift 1. 1671 med *Peder Jensen*, født 1638, død 1698, Sognepræst til Nørholm, 12 km Vest for Aalborg, kaldte sig *Nørholm*; 2. med *Peder Pedersen Jessen*, død 1748, Sognepræst til Tisted og Binderup, 18 km Nordvest for Hobro;

Anna, født 1658, gift 1. 1683 med *Hans Pedersen Bødker*, født 1638, død 1713, Købmand i Viborg; 2. med *Mathias Poulsen*, død 1729, Etatsraad, Landsdommer i Viborg;

Apelone, født 1661, død 1731, gift 1693 med *Friderich Krüger*, død 1717, Konsumtionsforpagter i Skive, senere Raadmand i Viborg;

Mag. Jens Ostenfeld og *Karen Pedersdatter* havde følgende Børn:

Peder, født ca. 1646, død ugift 1694, Student;

Thøger, født ca. 1651, død 1725, Ejer af Lundgaard i Fjends Herred; gift 1691 eller 1693 med *Sara Rasmusdatter Overgaard*, død 1728; de havde 5 Døtre og 1 Søn, men denne sidste efterlod sig ikke Børn;

Peder, død udenlands, *Jens*, død 1677, *Christen*, død 1676; de var alle tre Studenter og efterlod sig ikke Afkom;

Ane, død 1719, blev i 1671 gift med *Christen Erichsen*, født 1639, død 1711, Magister, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg, Viborgs Historieskriver; de havde 4 Sønner og 1 Datter, der alle i Daaben fik Navnet Ostenfeld; disses Efterkommere spredtes

over Danmark og Norge og er for Mandsliniernes Vedkommende enten uddøde eller ukendte.

Den nulevende danske Gren af Slægten stammer fra *Christen Pedersen Ostenfeld*, født 1669, død 1741, der var Gaardejer i Kvorning i Sønderlyng Herred, 18 km Øst for Viborg, og som regnes for at være en uægte Søn af Mag. Jens Ostenfelds ældste Søn Peder.

KILDER OG HENVISNINGER.

Afsnit 3. Severinsen: Viborg Domkirke. Köcher: Viborg Søndre Sogns Kirkes Historie. Christen Erichsens Haandskrift, Universitetsbiblioteket Add. Nr. 80, fol. 413—16. Viborg Landstings Dombog 1666. 108, 123.

4. Danske Samlinger 2. R. IV. 47 ff. E. T. Kristensen: Jyske Folkeminder, især fra Hammerum Herred. III. 61 ff. Samlinger til jydsk Historie og Topografi 2. R. III. 181 ff. Jens Ostenfeld: Slægten med de røde Roser. Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: Patriciske Slægter III. Landst. Domb. A. 1612. 55. Halds Lensregnskaber 1610, 1635, 1640.

5. Indkomne Breve til Danske Kancelli 1629 9/1, 10/2, 1648 2/4. Viborg Bispearkiv, Hovedreversal Nr. 63.

6. Jyske Tegnelser XI. 131 ff. Indk. Br. 1645 12/3, 4/5.

7. J. Tegn. XIII. 27. 182 f. 199. 283. 386. 407. 428. Indk. Br. 1655 26/8. Herredags Dombog Nr. 54. 875 ff. Jyske Registre XII. 459.

8. J. Reg. 1641 27/10, 1643 5/3, 8/5, 1651 17/8, 1652 10/5, 1656 13/5. J. Tegn. 1646 24/3. Bilag til Kgl. Skøde 1661 12/7, Nr. 19. Kirkehistoriske Samlinger III. 483 ff. Viborg Raadstues Dombog 1673 ff. 5. Højesterets Dombog 1662, 43.

9. Landst. Domb. 1665, 490 ff. 1666, 103 ff.

10. Højesterets Dom 1670 29/8 Nr. 134. J. Tegn. XV. 536. 540. 557. 569.

11. Vib. Raadstues Domb. 1673 ff. 143. 232. 327. Viborg Landstings Skøde- og Pantebog 2, 93; 9, 123, 191; 14, 41; 20, 178, 228, 369; 21, 60, 214, 239; 25, 27. J. Tegn 1672 5/6, 1673 28/7, 1681 17/9. Landst. Domb. B. 1664. II. 17. Højesterets Dom 126/1665. Domb. 1679 II. 23. Viborg Landstings Breve 1666 7/6 Nr. 7, 10/10 Nr. 17, 1670 5/2 Nr. 1, 1671 4/2 Nr. 2.

12. Historisk Tidsskrift 7. R. III. 213 ff. Wibergs Præstehistorie.

SLÄKTSKAPEN I ANDRA LED MELLAN KONUNGARNE VALDEMAR I, KNUT ERIKSON OCH BELA 3.

Av *Hans Toll*.

När år 1193 konung Filip August av Frankrike hänvände sig till konung Knud Valdemarson av Danmark med hemställan att få någon av hans systrar till äkta, tillstyrktes dette på det ivrigaste av abboten Vilhelm av Æbelholt. System Ingeborg utvaldes och blev hon den 14 augusti samma år gift med bemälda franske monark. Men redan vid hennes kröning följande dag visade han henne på okända grunder en sådan ovilja, att han genast ville förskjuta henne. Härför erfordrades emellertid kyrkans samtycke. Skiljsmessa begärdes och under ordförandeskap av Filips morbroder erkebiskop Vilhelm av Reims förklarade en församling av biskopar och grevar — alla Filips anhängare — äktenskapet upplöst. Ingeborg överklagade emellertid detta hos påven. Efter hand upphävdes också församlingens sagda förklaring, men först år 1213 tog konungen henne tillbaka till sitt hov.¹ Som medhjelpare hade drottningen främst den förenämnde abbot Vilhelm. Denne författade därvid bl. a. en skrift, som vederlade de grunder, på vilka skiljsmessa begärts. Vi behöva ej här ingå på dessa. Skriften är emellertid intressant uti genealogiskt avseende och betecknas i vår tid såsom »en særdeles god stamtavle over den danske kongeslægt».² Den går bl. a. uti två tabeller uti ifrågavarande stycken ner: den ena från Erik Ejegod till sonen Knud Lavard, konung Valdemars fader, den andra från Knut den helige till sonen Karl, greve av Flandern.

Emellertid finnes tyvärr denna abbotens skrift icke längre kvar i original. Man har endast två något olika redaktioner: *dels* av Arne Magnusson verkställd avskrift av nu förlorat original, *dels* en annan, som framträder tidigast uti en av Soröprofessorn Henrik Ernst år 1646 utgiven skrift. Numera äro dessa begge offentliggjorda sida vid sida av professor Gertz, den förra under beteckningen A den senare angiven som E.³ Vi lemna nu här nedan i utdrag *dels* å originalspråket *dels* i vår översättning de partier av redaktion A, som här intressera, men skola uti fråga, som därvid kan vara av betydelse, något tala om redaktion E.

¹ Se i dessa stycken A. Fabricius, Ingeborg, Filip Augusts Dronning, Köpenhamn 1870.

² Arup, Danmarks Historie, s. 253.

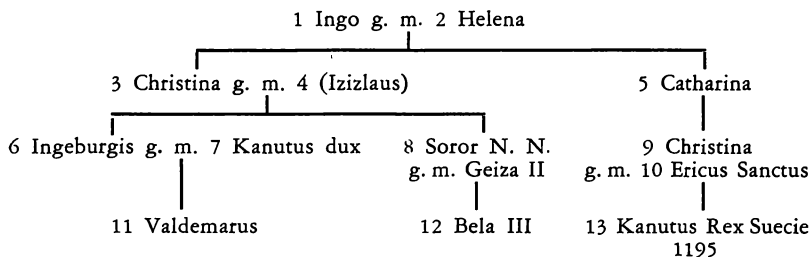
A.

(a)	(a)
1. 1ste <i>Ericus</i> , filius <i>Svenonis</i>	1. Denne <i>Erik</i> , son till <i>Sven</i>
2. <i>Magni et frater Kanuti martyris</i>	2. <i>Magnus</i> och broder till <i>Knut</i> mar- tyren
17. genuit <i>Kanutum</i>	17. födde <i>Knut</i>
18. <i>martyrem</i>	18. <i>martyren</i>
.....
29. 1ste <i>Kanutaus dux fuit</i>	29. Denne <i>Knut</i> var <i>Danskarnes</i>
30. <i>Danorum et rex Sclauorum</i>	30. hertig och <i>Slavernas Konung</i>
32. Hic	32. Denne
33. <i>habuit uxorem, nomine Ingi-</i>	33. hade en gemål med namnet <i>Inge</i> .
34. <i>burgis, filiam Izizlai,</i> ⁴ <i>poten-</i>	34. <i>borg</i> , dotter till <i>Izizlaus Ru-</i>
35. <i>tissimi Ruthenorum regis et</i>	35. <i>thenernas</i> högst mäktige <i>Konung</i> och
36. <i>Christine reginae. Ex qua genuit</i>	36. <i>Christina</i> drottning. Med henne födde han
37. <i>Waldemarum, gloriosum</i>	37. <i>Waldemar</i> den ärorike
38. <i>Danorum regem.</i>	38. <i>Konung</i> över <i>Danerna</i> .
(b)	
1. <i>Supradicta autem Christina</i>	1. Men den ovannämnda <i>Christinas</i>
2. <i>auia Waldemari regis filia fuit</i>	2. <i>Konung Valdemars</i> mormoder var dotter
3. <i>Ingonis, Svevorum regis, et</i>	3. till <i>Inge</i> , <i>Svenskarnes</i> <i>Konung</i> och
4. <i>Helene regine. Predictae autem</i>	4. <i>Helena</i> drottning. Men den före- nämnda
5. <i>Ingeburgis (matris Waldemari</i>	5. <i>Ingeborgs</i> [moder till <i>Konung</i>
6. <i>regis) soror, filia Izizlai regis</i>	6. <i>Valdemar</i>] syster, en annan dot- ter till
7. <i>alia, nupsit regi Hungarie</i>	7. <i>Konung Izizlaus</i> , blev gift med <i>Ungerns</i> <i>Konung</i>
8.	8.
9. qui sororem	9. som hade en syster till
10. <i>regis Francie habuit uxorem</i>	10. <i>Frankrikes</i> <i>Konung</i> till gemål.
11. <i>Unde patenter ostenditur, Walde-</i>	11. Varav tydligt visas, att <i>Valde-</i>
12. <i>marum, Danorum regem, patrem</i>	12. <i>mar</i> <i>Danskarnes</i> <i>Konung</i> , fader till
13. <i>Ingeburgis regine Francie, et</i>	13. <i>Ingeborg</i> , <i>Frankrikes</i> drottning och
14. <i>Bela, regem Hungarie, conso-</i>	14. <i>Bela</i> , <i>Ungerns</i> <i>Konung</i> , voro
15. <i>brinos esse. Sed quo</i>	15. <i>Kusiner</i> . Men genom vem (på vad sätt) äro
16. <i>Kanutus, rex Svecie, et Siwar-</i>	16. <i>Knut</i> , <i>Sveriges</i> <i>Konung</i> , och
17. <i>dus, rex Norwegie, in secundo</i>	17. <i>Siward</i> <i>Norges</i> <i>Konung</i> i andra
18. <i>consanguinitatis gradu ei sunt</i>	18. släktskaps led med honom
19. <i>propinqui.</i>	19. beslägtade.

Gertz har i samband med uttrycket »ei«, (se (b) rad 18), som ju syftar på *Valdemar*, lemnat följande stamtavla.⁵

³ *Scriptores minores historie danice* I. s. 152 f.f. Vi hava därifrån hemtat nära ordagrant vår ovannämnda berättelse rörande skiljsmessan.

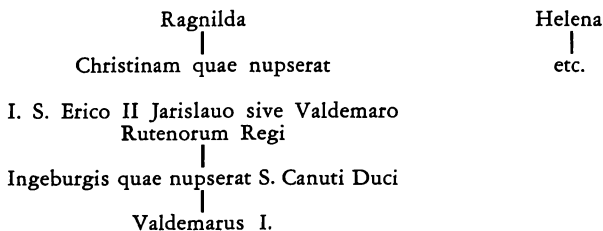
⁴ Läs: *Jarizlai*, vilken term vi här nedan komma att använda. (Se om »*Jarizlai*« Gertz' skarpsinniga förklaring (a. a. s. 180) uti en til(a) rad 34 anhäktad not).

Denna stamtavla avviker emellertid, som läsarne kunna finna, för vad angår ättlingarne till »3 Christina« från ovannämnda Wilhelmi uppställning däruti, att Gertz i den sistnämnda inskjutit orden »qui ex ea genuit Bela, modernum regem Hungarie« uti raderna 7, 8 och 9 av avdelning (b) mellan »Hungarie« och »qui«. Denna ändring är riktig. Det var nemligen, så som Gertz påpekar, Bela III⁶ och icke Geiza, som hade till maka Margareta syster till Filip August. Vi stå säkerligen här inför en glömska, som måste påföras avskrivaren av originalet. Ty när detta tillägg verkstälts, bliva som synes »11 Valdemar« och »12 Bela 3« kusiner.

Annorlunda ställer det sig däremot på stamtavlan med släktskapen mellan »11 Valdemar och 13 Knut Erikson«. De framträda där endast som sysslingar,⁷ d. v. s. släkt i tredje led. Denna stamtavla, som är hemtad från Knytlingasagan,⁸ är följaktligen felaktig, för vad angår avstamningen från Inge och Helena genom »5 Catharina«. Ättledningen ifråga måste dragas på annat sätt och vi skola härnedan söka visa, hur detta bör ske.

Till ledning hava vi då här ett ättartal av okänd ålder, som Henr. Ernstius inryckt uti sina anmärkningar till »Vetus Chronicon Ecclesie Laudensis Cap. 6«,⁹ vilket ättartal han säger sig hava erhållit av Stephanus Johannis Stephanius.¹⁰ Det kallas: »Genealogia Ingeburgis ex Codice MS.« och skola vi i utdrag meddela därav följande:

⁵ a. a. s. 182.

⁶ a. a. s. 182. (b) not till (b) rad 7.

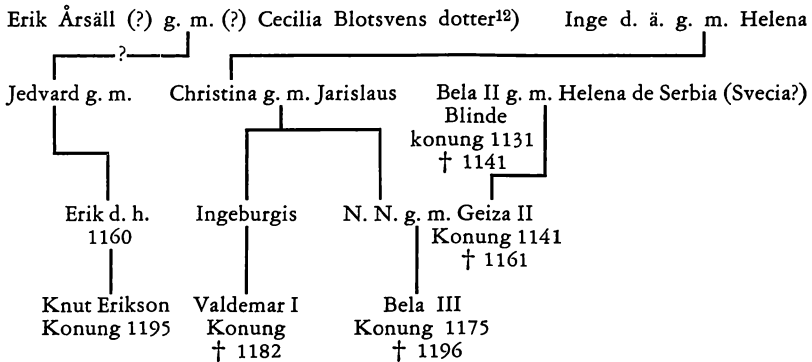
⁷ Se Bolin Historieforskning s. 175.

⁸ Ed. av Petersens s. 195 f.

⁹ Denne Ernstius är densamme, som verkställt den ovannämnda redaktion E (Se Gertz a. a. s. 153 f.f.).

¹⁰ Se Lagerbring, Svea Rikes Historia II s. 41.

Här finnas tvenne felaktigheter. *Den ena*: Ragnhild måste bevisligen utbytas mot Helena.¹¹ *Den andra*: är kronologiskt otänkbar, då den sätter Erik den helige som gift med denna Christina, något som redan Lagerbring påpekat. (Hans drottning var Christina, dotter till Inge d. y. (*S. R. S. I. I.* s. 4)).¹² Men den är på samma gång ytterst intressant, enär den visar en beröringspunkt mellan Jarislaus' og Eriks släkt. Om och när vi i form av hypotes insätta här i Eriks ställe hans fader Jedvard, så få vi nedanstående stamtaula, uti vilken Konungarne Valdemar, Bela III, och Knut Erikson framträda som kusiner.

Vad så till sist angår Erik den heliges fädernesläkts förbindelser med ryska och ungerska konungahusen samt härmed sammanhängande frågor, hänvisas till vår förenämnda undersökning: »Folke Filbyter«.¹⁴

¹¹ Om Ragnhild se Toll, Folke Filbyter s. 25.

¹² Se härom *H. Toll*: Cisterciensermunkar uti Erik den heliges gårdskapell. 1939.

¹³ A. a. s. 25 f. Dess exkurs »Filipnamnet« (s. 19—27) bevisar, att direkt härstamning är i sagda släkter erforderlig för att namnet skall kunna nedärvas. Nu kan emellertid dylik härstamning icke påvisas rörande personerna å vår förestående stamtaula och namnet föres därför aldrig där. Och ännu så sent som hos Eriks broder Joar eller dennes eftersläkt framträder detsamma. Men när därefter det plötsligt möter hos Eriks yngre son Filip och senare hos dennes efterkommande, måste detta ovilkorligen bero på nedärvning genom Eriks ovannämnda gemål Christina och dennas fader Inge den yngre hos vilkens förfäder dylik avstamning fans. Vi finna detta utgöra ett synnerligen kraftigt bevis för riktigheten af denna den ovannämnda tidiga källans uppgift. Ty, hade hon varit dotter till Inge den äldre, något som för övrigt är kronologiskt nästan otänkbart, så hade hon förvisso icke givit oftanämnda namn till sin yngre son. — På så sätt finna vi Erikska ätten och Folkungaätten på olika grunder upptaga Filipnamnet — den förra genom Inge d. y. den senare genom dennes halvbroder Folke Filbyter, i begge fallen till följe direkt nedstamning.

ANMELDELSER.

Robert Neiiendam, Johanne Luise Heiberg. Kbhavn. 1937. 162 S. (Povl Branner).

Den flittige Teaterhistoriker, Teatermuseets energiske Leder *Robert Neiiendam*, har udsendt en ny Udgave af sin Bog om *Johanne Luise Heiberg*. Da hans Monografi udkom i 1917 vakte den megen Opsigt paa Grund af sine helt ny Synspunkter, paa nogle virkede den vel nok ikke saa lidt chokerende, men man maatte bøje sig for dens gennemførte Sanddruhed; enhver Paastand hvilede paa de omhyggeligste Undersøgelser. Siden den Gang har Forfatteren til Stadighed beskæftiget sig med Emnet, og hans Studier har resulteret i en Række højst bemærkelsesværdige Tilføjelser i den nye Udgave, der yderligere uddyber Billedet af Fru Heiberg.

Blandt vore store Skuespillerinder indtager Johanne Luise Heiberg en ganske særlig Stilling. Hun blændede ikke alene paa Scenen, hun blev tillige et samlende Midtpunkt for en hel aandelig Kultur i en baade vigtig og tiltrækkende Periode, en Tid vi med Rette betegner som en Guldalder. Hvis nogen dansk Kvinde fortjener en Monografi er det netop hende, den lille Værtshusholderdatter, der tilbragte sine Barneaar »tæt ved Pilestræde eller Holmensgades Rendestene med Dyrhavsbakken som sommerligt Fristed«, og som endte som en Kunstens og Aandslivets Dronning. Hendes Liv er et Eventyr, og Neiiendam har vist, at dette Eventyr er langt mærkeligere og usigeligt mere belærende, end hun selv har fremstillet det i sine berømte Livserindringer, som i Sandhed maa kaldes »Dichtung und Wahrheit« med stærkt Eftertryk paa det første. I dette Værk kæmper hun med al Kraft for den imponerende Rolle, hun ønskede at spille paa Livets Scene, og som hun i Almindelighed gennemførte med en saadan Virtuositet, at hun ikke alene formaaede at blænde sin Samtid, men ogsaa Eftertiden.

Neiiendam, der rundt om i sine Værker har tegnet saa mange interessante og mærkværdige Kvindeskikkelser, giver os her langt den interessanteste og maaske ogsaa paa en vis Maade den mærkværdigste, og han gør det ikke alene med stor videnskabelig Omhu, men ogsaa med levende kunstnerisk Følelse og Fantasi. Man mærker tydeligt, at han er bjergetaget af sit Emne. Det Idealbillede, som Fru Heiberg tegnede af sig selv, og som en hel Tidsalder troede paa, har han rokket svært ved, men efter min Mening har han baade gjort den lille uskyldige Pige med Englevingerne og den fornemme Etatsraadinde en stor Tjeneste. Det er nemlig langt mere tiltalende at staa overfor et virkeligt Menneske, end overfor en utilnærmelig, idealiseret Skinfigur. Rent menneskeligt er denne Bog i Virkeligheden et bedre Forsvar for hendes Liv end hendes egne stærkt udpyntede og opstadsede Erindringer. Det tragiske i hendes Liv, der behandles meget smukt, virker stærkt forsonende.

Der er i det hele taget adskilligt, der før har været uforstaaeligt i hendes Liv og Handlinger, som nu ligger klart for Dagen. Vi ser denne mærkelige, højt begavede Kvinde i hendes Ægteskab, i hendes Forhold til mange af Tidens betydeligste Personligheder og ikke mindst til Teatret, og vi forstaaer Arten af hendes Kunst langt bedre gennem denne aandfulde og indgaaende

Analyse af hendes ejendommelig sammensatte Sjæleliv. Hele hendes Udvikling belyses paa en fængslende Maade, og Forfatteren sammenfatter den selv et Sted i følgende Ord: »Harboe betyder i Fru Heibergs Liv Indvielsen, Heiberg er den intellektuelle Udvikling, den intime Forstaaelse, og Wiehe den erotiske Udfoldelse indenfor Kunstens Grænser«. Mere kort og rammende kan det næppe siges.

Det er klart, at den teaterhistorisk interesserede Læser vil glæde sig over adskilligt. Et prægtigt Fund er saaledes den Klage, som en Række af Teatrets Kunstnerinder i 1833 sendte Direktionen, og som var forfattet af Fru Heiberg. Dokumentet viser blandt andet, hvor usle Garderobeforholdene den Gang var. Om Paaklædningsværelse Nr. 11, som var forbeholdt de førende Skuespillerinder, hedder det: »I dette Værelse er en stor Kakkellovn paa den ene Væg, og Døren ligefor; den tredie Væg udgjør et Vindu, og den fjerde en mørk Baggrund. Den eneste, og endog høist indskrænkede Plads til Paaklædning i dette Værelse, er den imellem Døren og Kakkellovnen. Ved at sidde med den ene Side op ad en brændende Kakkellovn og med den anden i den frygteligste Træk fra den til Gangen vendende Dør, er det umuligt at undgaa Forkjølelse og andre Sygdomme.« Det er sikkert med fuld Ret disse Paaklædningsværelser kaldes »ubequemme og usunde Huler«. Saadanne Forhold bød man altsaa de Kunstnere, som tolkede Guldalderdigternes skønne farverige Ord.

Det skal endnu tilføjes, at Bogen indeholder en Række fortræffelige Illustrationer, af hvilke ikke mindst de interessante Rollebilleder er af stor Værdi for Teaterforskningen. De sætter vor Fantasi i Bevægelse og yder et udmærket Bidrag til Forstaaelsen af Datidens hele Scenestil, dens Kostume- og Dekorationskunst.

Torben Krogh.

Axel Garboe, Agersø i Store Bælt med Nabo-Øen Omø gennem Tiderne. København 1938. 302 S. (P. Haase & Søn's Forlag).

Ved nogenlunde fuldstændigt at gennemgaa den ret omfattende topografiske Litteratur, som hvert Aar ser Lyset herhjemme, snart som særskilt udgivne Skrifter, snart i Form af Bidrag til Amtsaarbøgerne, faar man et stærkt Indtryk af den Frodighed, som for Tiden kendetegner denne Litteraturgren. Overalt gør der sig en levende Interesse for de forskellige Egnes Historie gældende, men kun alt for ofte bærer de Frugter, som denne Interesse af føder, et umodent Præg, og jævnlig kan man ikke værge sig mod den Følelse, at det havde været mere gavnligt for ikke faa af vore Dages topografiske Penneførere, om de i Stedet for at ville optræde som Forfattere havde ladet sig nøje med at skaffe deres Interesse Næring ved grundigt at fordybe sig i, hvad andre, mere kyndige havde skrevet om lignende Emner. Det er dobbelt beklageligt, at saa meget af den topografiske Litteratur lider under væsentlige Mangler, thi ikke blot bliver derved en Række herhenhørende Emner ufyldstgørende behandlet, men saadanne Skrifter bidrager ogsaa til yderligere til at nære den — i sig selv uforstaaelige og ubegrundede — Ringeagt, som man desværre ofte møder hos »Faghistorikere« over for Arbejder vedrørende Lokalhistorie (og Personalhistorie), en Ringeagt, som forøvrigt ikke sjældent er forenet med en lige saa stærk Tilbøjelighed til at staa med Hatten i Haanden over for »Lokalhistorikerne« som Korporation betragtet.

Paa Baggrund af den Ukyndighed og Ubehjælpomhed, som saa ofte giver sig Udslag i lokalhistoriske Skrifter, er det i høj Grad velgørende at stifte Bekendtskab med den Bog om Agersø (med Omø), som Dr. *Axel Garboe* nylig har udsendt. Det er en kyndig, kultiveret, velfrundet Bog, som betyder en virkelig Berigelse af den topografiske Litteratur. Et stort Held har det

været, at Forfatteren i sin Person har forenet en Række Forudsætninger, som ellers kun sjældent er til Stede hos en enkelt Mand. Som Præst paa Øen i over et Decennium har han haft rig Lejlighed til af Selvsyn at lære denne mærkelige lille Verden at kende, som akademisk skolet Forsker forstaar han at gennemføre sine Undersøgelser paa metodisk Maade, og som tidligere Bibliotekar er han vel hjemme i den vanskelige Kunst at finde sig til Rette i den snart uoverskuelige Litteratur og at citere den med Nøjagtighed (jvfr. det ypperlige Afsnit med Kildehenvisninger), som øvet Skribent formaar han at lægge sine Resultater frem i et klart, ofte smukt Sprog, som historisk Interesseret evner han at følge en Udviklingsgang paa forskellige Omraader, og som gammel Naturvidenskabsmand har hans Stemme en ganske særlig Vægt, naar han taler om Øernes geologiske Forhold, om deres Fauna og Flora. Endelig er han en Mand af Aand, hvis Blik ikke standser ved Sognegrænsen. Han ejer netop den Evne, som kan give Monografien dens særlige Tiltrækning: at lade det almene spejle sig i det specielle og det lokale give nye Bidrag til Belysning af Helheden, og han glemmer aldrig, at Historien i første Række er de svundne Slægters Liv, ikke blot et Spil af abstrakte Faktorer. Meget smukt kommer dette Synspunkt til Orde et Sted i Fortalen, hvor det hedder: »en lille Lokalitets Historie føjer sig ikke blot som en lille Mosaiksten ind i det større Billede af Fortiden, men fra den begrænsede Lilleverden kan der glimtvis falde Lys over videre Perspektiver, og man kan ledes endnu et Skridt frem i Forstaelse af M e n n e s k e s k æ b n e r.« — Ved sin Forening af litterær Kunnen og personlig Iagttagelse, af historisk Forstaelse og naturvidenskabelig Indsigt kommer Dr. Garboe paa mærkelig Maade til at staa som den, der fortsætter Linien fra de topografisk interesserede Præster i det 18. Aarhundrede. Bortset fra personlige Fortrin og fra Fremskridt, som skyldes de mellemliggende Aars videnskabelige Udvikling, er han i Virkeligheden aandeligt set i Slægt med Mænd som *Peder Edwardsen Friis*, *Jochim Junge*, *Seyer Mahling Beyer*, *Niels Blicher* og mange andre af de brave Præstemænd, hvis litterære Arbejder vel er af ulige Værd, men som alle har gjort sig i høj Grad fortjente af Kundskaben om det danske Land og det danske Folk.

Forfatteren begynder sin Fremstilling med den forhistoriske Tid og fører den op til den sidste Menneskealders Historie. En gennemgaaende Svaghed ved Bogen forekommer det Anmelderen at være, at Dr. Garboe saa strengt følger det kronologiske Princip, som i det hele Disponeringen af Stoffet næppe er hans stærkeste Side. Ved saa nøje, som her er sket, at gaa frem efter Tidsfølgen forrykkes dels i Almindelighed Balancen mellem Skildringen af Øens historiske Helhedsudvikling og de i særlig Forstand topografiske — stedsbeskrivende — Afsnit, dels modarbejdes inden for de specielle Kapitler Overblikket ved en stadig Sammenblanding af Tilstandskildring og Fremstilling af det historiske Hændelsesforløb. Dette mærkes især i det store Afsnit om »Kirker, Præster og Degne i tre Aarhundreder«. Skønt selv Kirkehistoriker maa Anmelderen finde, at dette Kapitel baade i sig selv og set i Forhold til de øvrige er for fyldigt. Tilmed lader Fremstillingen her ikke saa lidt tilbage at ønske. Den almindelige Redegørelse for, hvad de enkelte Præster har betydet for Øen, og for, hvorledes deres egen Skæbne har formet sig her, — en Redegørelse, der iøvrigt bygger paa et samvittighedsfuldt Studium af de sparsomme Kilder —, er i den Grad blandet sammen med Oplysninger af rent privat Natur, som man hellere havde set samlet som et Tillæg bag i Bogen, at Læseren oftere modtager et flimrende uroligt Indtryk. Hertil bidrager ogsaa den Ejendommelighed, at Forf. Gang paa Gang — næsten paa hver eneste Side — afbryder sin egen Fremstilling for at meddele Kildernes verba ipsissima endda i Form af Citater med Tidens Ret-

skrivning. Hvor værdifuldt baade i metodisk Henseende og som stilistisk Virkemiddel det end kan være i et historisk Skrift nu og da at lade de skiftende Tidsaldre selv faa Mund og Mæle, saa er Forf. dog sikkert her gaaet alt for vidt. Man mærker, at han aabenbart føler sig noget fremmed over for især det 18. Aarhundredes Stil, thi ellers vilde han næppe i den Grad ord- og bogstavret have anført ganske almindelige Vendinger og Udtryk, som atter og atter kommer igen i de officielle Kilder. Det er tilmed til Skade for hans egen Stil, der mister sin rolige og smukke Karakter ved bestandig at blandes med heterogene Bestanddele. Indholdsmæssigt set vilde det have været ønskeligt, om den kirkehistoriske Baggrund var blevet noget stærkere fremdraget, ligesom man ogsaa gerne havde set (om Kilderne da tillader det), at de enkelte Præsteskikkelser var blevet placeret mere præcist som Led i den kirkehistoriske Udvikling. Den mærkeligste blandt dem var uden Tvivl *Jens Finne Borchgrevink*, Præst paa Agersø og Omø 1771—83, som talentfuld Deltager i naturvidenskabelig Forskning Dr. Garboes Forgænger paa andet end det kirkelige Omraade, og man forstaaer, at Forf. ikke har kunnet modstaa Fristelsen til at meddele en fyldig Levnedstegning af denne usædvanlige Personlighed, men om det just er metodisk rigtigt i et Skrift specielt om Agersø at indflette en saa indgaaende Omtale af Forhold, som i ringe Grad vedrører Øens Historie, er dog et stort Spørgsmaal.

Det har ligget Anmelderen særlig nær at beskæftige sig med det kirkehistoriske Afsnit i Dr. Garboes Bog. Andre vilde maaske anke over, at andre Sider af Øens Historie, de økonomiske og landbrugshistoriske Forhold f. Eks., er vel knapt behandlede. Særlig fra Retsprotokoller skulde man tro, at der lod sig fremdrage adskilligt mere til Oplysning om den almindelige Tilstand paa Øerne. Tilbage bliver imidlertid det Helhedsindtryk, at vor Litteratur er blevet forøget med en indgaaende og tiltalende Skildring af en mærkelig, hidtil lidet kendt Lilleverden i det danske Rige. For Dyrkere af dansk Personalhistorie vil Bogen være af særlig Værdi ved Omtalen af de mange Personligheder, den kaster nyt Lys over.

Bjørn Kornerup.

SVAR.

1.

(10, VI, 78).

- 1) Konsumtionsbetjent *Jens Nielsen Trap* blev begravet d. 26/9 1737, 70 Aar gl. (Aalborg Budolfi Kirkebog).
- 2) I »Personalhist. Saml.« v. Hauch-Fausbøll, 1906, S. 109, staar under Kirkebogsuddrag fra Thy: Ørum: 1741: Baronesse Schack af Vestervig Kloster Fd. for Student *Niels Traps Søn Jens Pejter* født paa Ørum.
A. M. S. Myrhøj,
Kommunelærer.

2.

(10, VI, 79).

Angående *Johanne Lerches* Forfædre henviser jeg til min Artikel: »Lidt om de ældre Led af Slægterne Lerche og v. Westen« i Personalhistorisk Tidsskrift 9. I. 97 f.f.

Rådmand i Nysted *Iver Nielsen* og Hustru *Johanne Lerche* står omtalt Side 101. Det vil herefter ses, at *Johanne Lerche* er Datter af Sognepræst i Nysted Mag. *Knud Lerche* og *Sophie Bathe*, hvis Anetavle, såvidt den er mig bekendt, findes på Side 102.

Svigersønnen Apotheker *Johann Gottfried Becker* er en yngre Broder af den i samme Artikel Side 98 nævnte Apotheker i Odense *Jacob Gottfried Becker*. Om denne Slægt findes en righoldig Literatur. Specielt om Hof-apothekeren henviser jeg til Burman Becker: Hof- og Rejseapotheker Johan Gottfried Becker's Levned, København 1864. Han var Søn af Rektor i Husum Mag. *Gottfried Becker* (født i Lennep 1600, død i Husum 12/3 1652) og *Elisabeth Ehrenreich*. Farfaderen var *Johannes Becker*, Sognepræst i Essen senere i Lennep, født i Antwerpen, død 1614. Dennes Hustru var ligeledes født i Antwerpen. Hendes Navn kender jeg ikke. Moderens Forældre var Amtmand i Stowe i Hannover *Erich Ehrenreich* (død 1618 i Hamburg) og *Elisabeth Buscher*.

Af Oldeforældrene kender jeg kun Mormoderens Forældre, nemlig Sognepræst i Stade *Vitus Buscher* og *Elisabeth Bruckampt*.

Randers, den 1. Maj 1939.

Aage Lassen Landorph,
Overretssagfører.

BØGER INDSENDT TIL REDAKTIONEN.

Trolle. Ved Th. Hauch-Fausbøll. Dansk genealogisk Institut. København 1938. 35 S.

Meddelelser om Slægten Secher (Siker). Samlede af Dr. jur. V. A. Secher. 2. Udgave. Under Redaktion af Dr. med. Knud Secher. Andr. Fred. Høst & Søn. København 1939. 386 S. + 1 Tvl.. Ill.

Bogtrykker Johan Rudolf Thiele's samtlige Efterkommere. Ved S. Otto Brenner. Personalhistorisk Instituts Forlag. København 1939. 42 S. + 1 Tvl. + Navnefortegnelse.

Konsistorialraad Jacob Christian Schmidth's samtlige Efterkommere. Ved S. Otto Brenner. Personalhistorisk Instituts Forlag. København 1938. 73 S. + 2 Tvlr. + Navnefortegnelse.

Slægtsbog for Sognedegn Sejer Olesen Leth og Hustru Ida Nielsdatter samt deres Forslægt og Efterslægt. Ved P. Filtenborg. København 1938. 213 S. + 1 Tvl.. Ill.

Karl Madsens Bibliografi. Udarbejdet af Merete Bodelsen. Fischers Forlag. København 1939. 176 S.. Ill.

TIL MEDLEMMERNE.

Samfundets Medlemmer kan ved Henvendelse til Hr. Landsretssagfører Poul Schrader, Skindergade 44, Tlf. C. 9750, erholde Th. Hauch-Fausbøll »Slægten Schrader« for halv Pris, Kr. 5,—, saa langt Oplaget rækker.

FAMILIEN PÆTGES.

NOGLE ANTEGNELSER TIL »ET LIV, GJENOPLEVET I ERINDRINGEN«, af JOHANNE LUISE HEIBERG.

Ved *Richard Høeg Brask*.

I sit Erindringsværk har Fru Heiberg givet forskellige Oplysninger, dels om sin Slægt — nærmere supplerede og korrigerede, om end ikke helt fyldestgørende, ved Udgiveren, Rigsarkivar A. D. Jørgensen,¹ — dels om sin Barndom; men disse Oplysninger ere i det hele upræcise og dunkle, og dette Forhold aabenbarede sig særligt, da der for kort Tid siden blev Spørgsmaal for nærværende Meddeler om at medvirke til Fremskaffelse af en Anetavle for en kvindelig Efterkommer af Fru Heibergs ældste Søster; navnlig ved nogle heldige Arkivfund lykkedes det imidlertid at kaste en Del mere Lys over Familiens Forhold og at bringe Klarhed over visse af Forfatterindens ofte i en forvirret og forvirrende Form gengivne Meddelelser.

Skjøndt der nu er hengaaet 126 Aar, siden Johanne Louise² Pætges fødtes paa »Lille Ravensborg« ved Assistens Kirkegaard, og hun i snart 50 Aar har hvilet i sin Grav, straalder der dog stadig en Eventyrglans om hendes Liv, der gør, at ethvert nyt — nok saa ringe — Bidrag til hendes Historie vil have Interesse.

For at begynde ab ovo:

Christian Heinrich Paetges fødtes d. 26^r Februar 1777 i Honnef am Rhein og døbttes næste Dag i Sct. Johannes Baptist Kirken der (Rom. Kath.).³ Forældrene var *Jacob Paetges* og Hustru *Johanne Quink*. Som naturligt var for en Ætling af det rige Vinland, lærte den unge Pætges⁴ Fassbinderprofessionen og blev d. 7^r

¹ Børnenes Fødselsdage er saaledes gennemgaaende urigtigt angivne (Et Liv, 1. Udg. I. S. 513—14; citeres i det flg. kun med Bind og Sidetallet).

² Saaledes i Sct. Petri Sogns Kirkebog; selv skrev hun *Luise*.

³ Daabsattest i hans Datterdatters Sønnedatters, Frk. Kaja Vemmentorps Besiddelse.

⁴ Saaledes skrives Navnet for det meste i Danmark, selv om Stavemaaden til Tider varierer stærkt, se navnlig ved Vielsen nedenfor.

August 1797 Svend i Køln.⁵ Derefter var han i godt 2 Aar ved Professionen i Byen Linz, hvor han d. 28' November 1799 fik Laugets Rejsepas.⁶ Omkring Aarhundredskiftet synes han at have været i Heidelberg⁷; men snart efter maa han være draget Nord paa og havnede i Danmark i Begyndelsen af 1801. Det udtales nemlig i en af Vinhandler *Damen* i Kjøbenhavn d. 11' October 1803 underskrevet Attest, at Pætges da havde conditioneret hos Brødrene *Damen*, begge Vinhandlere, ialt i 2 Aar og 9 Maa-neder. Denne Tidsbetegnelse kan dog næppe have været helt akkurat, thi Pætges vilde da have været i Danmark 11' Januar 1801, men han findes ikke i den Københavnske Folketælling pr. 1' Februar d. A. At Attesternes Angivelser ikke den Gang toges altfor strængt, ses for øvrigt af en af Fassbinder og Vinhandler *J. Preiss* under 30' November 1804 udstedt Attest, gaaende ud paa, at Pætges fra October 1803 til November 1804 havde conditioneret hos ham; men allerede i Sommeren 1804 havde Pætges nedsat sig som Kjøbmand i Provinsen, jfr. nedenfor. Vel fra ca. Februar 1801 til hen paa Sommeren 1804 har han i hvert Fald arbejdet i Kjøbenhavn, og her traf han ogsaa sin Skæbne i Skikkelse af *Henriette Hartwig Amsterdam*. Hun maa antages at være født i den lille By Friedberg ved Frankfurt am Main,⁸ Dagen vides ikke og Aaret er ganske usikkert.⁹ Hendes Fader: *Hirsch Moses Amsterdam* af en jødisk-hollandsk Familie, derfra Navnet *Amsterdam*, var 3 Gange gift og af de to Ægteskaber var der Afkom; 2' og 3' Hustru var Søstrene *Präger* og i andet Ægteskab fødtes bl. a. 2 Døtre: *Rebekka* og *Henriette*, som begge mærkeligt nok endte i Danmark.¹⁰ Om, hvorledes de to unge mødte hinanden, maa hen-

⁵) Egenhændigt underskrevet Andragende, dat. 14' Maj 1806, om at blive Medlem af det Kbh.ske Vinhandlerlaug (Stadsarkivet).

⁶ I. S. 511—12.

⁷ I. S. 512.

⁸ I. S. 517—18.

⁹ De kjøbenhavnske Folketællingslister har følgende Andersangivelser: 1840 : 64 Aar : født c. 1776, 1845 : 64 Aar : født c. 1781, 1850 : 76 Aar : født c. 1774, 1855 : 77 Aar : født c. 1778, 1860 : 84 Aar : født c. 1776, og endelig angives hun ved sin Død i 1861 at være 81 Aar gl., altsaa født c. 1780!

¹⁰ Rebekka maa antages at have været den ældste, idet hun efter Folketællingen 1834 var 60 Aar : født c. 1774. Hun synes i de første Aar af det nye Aarhundrede — de urolige Aar i Tyskland — at være kommet til Stubbekjøbing, hun findes ikke der ved Folketællingen 1801, og her er hun c. 1810 blevet gift med den derboende (ogsaa efter 1801 indvandrede) jødiske Købmand og Gæstgiver *Hertz Moses Wulff*, f. i Mecklenburg-Strelitz c. 1771, der tilligemed en yngre Broder, Købmand *W. Moses Wulff*, f. c. 1780, havde slaaet sig ned der. Rebekka døde i Stubbekjøbing d. 27' Marts 1838, hendes Mand overlevede hende til 18' September 1855, 84½ Aar gl. Begge blev begravet paa Stubbekjøbing Kirkegaard. I Ægteskabet var ikke født Børn, men Ægtefællerne havde taget Ægteparret Pætges's næstældste Barn, Datteren

vises til Datterdatterens, Fru. *Marie Weldings* Fortælling:¹¹ et tilfældigt Møde paa Østergade; som ovenfor angivet var han fra Begyndelsen af 1801 Vintappersvend hos Vinhandler Damen paa Østergade; hun skal have tjent hos en i Pilestræde boende Jødefamilie, der i 1803 flyttede til Kjøbenhavn fra Hamborg og havde taget Henriette med; hun skal — som Søsteren — være flygtet fra Hjemmet, mulig bortført af en fransk Officer.¹² Senest i Efteraaret 1803 maa Forholdet mellem hende og Pætges være blevet intimt; thi d. 25' Juni 1804 fødtes Datteren: *Johanne Magdalene*, der døbttes 1. Juli s. A. som »Datter af Vintapperkarl i St. Regnegade Christian Henrik Pætges og Henriette Hartvig Amsterdam.«¹³ Naar og hvor Forældrene var blevet gifte, vidstes hidtil ikke; skjøndt de syntes at have boet i Store Regnegade, var en Gennemgang af de københavnske Kopulationsprotokoller forgæves, og noget Vielsesbrev syntes ej heller løst. Sagen syntes mystisk; men en tilfældig Omstændighed bragte paa Sporet. Danske Cancellis Registranter blev eftersøgt paany for om muligt at finde et Vielsesbrev, og Undersøgelsen udstraktes til de følgende Aar, dog uden Resultat i saa Henseende; derimod fandtes et d. 25' Marts 1808 udfærdiget kongeligt Reskript, hvorved Pætges fik en ham ved Landsover- samt Hof- og Stadsrets Dom af 10' November 1807 for Fornærmelser mod to katolske Præster idømt Bøde paa 200 Rdlr. nedsat til 20 Rdlr.. Alle Aktstykkerne i den paagældende Sag var forsvundne fra Cancelliets Arkiv, vel kasserede i sin Tid som saa mange andre Sager af samme Art; men i Sj. Landsarkiv fandtes blandt Rettens Arkivalia alle Retssagens Dokumenter. Da Sagen er ganske karakteristisk for Pætges, skal den gengives i Hovedtrækkene. Naar Fru Heiberg fortæller,¹⁴ hvorledes Pætges gennempryglede den katholske Præst, der havde været nærgaende

Caroline Henriette, til sig. Hun overlevede begge Plejeforældrene og døde 1857, jfr. nedenfor i Stamtavlen. — Den anden Wulff havde en Søn, der blev stor Købmand paa Stedet, i nogle Aar var Medlem af Landstinget, og iøvrigt som gift med en *Fonnesbech*, en Silke- og Klædekræmmerdatter fra Kjøbenhavn, blev Stamfader til Familien *Fonnesbech-Wulff* (Mandtal over de sig i Aaret 1818 i Stubbekjøbing opholdende Mosaitter. Sj. Landsarchiv).

¹¹ I. S. 514—15.

¹² I. S. 518.

¹³ Sct. Nicolai Sogns Daabsprotokol. — Den 8' Juni 1804 fødtes paa Fødselsstiftelsen som Nr. 541 et Pigebarn, der d. 9' M. blev døbt med Navnet *Johanne*. I Margenen i vedkommende Protokol findes med en anden Haand tilføjet: »Foræld. til Nr. 541 angives at være Tracteur *C. H. Pætges* og Hustru *Henriette*, født *Hartvig*«. Efter det ovenfor meddelte maa denne Tilførsel bero paa en Misforstaaelse, som ikke nu kan forklares. Dette Barn døde iøvrigt allerede d. 31' December s. A. Muligvis har Fru Heibergs Angivelse af, at der i Ægteskabet var 9 Børn, sin Oprindelse heraf; i hvert Fald kan kun 8 paavises, se Stamtavlen nedenfor.

¹⁴ I. S. 95—96.

overfor Henriette, medens han skulde oplære hende i den katolske Tro, vil det ses, at her som i »Det er ganske vist« er en Fjer bleven til fem Høns. Da Fru Heiberg ikke var født, da Begivenheden foregik, maa det vel være Pætges, der har Hovedansvaret for Fantasierne.

Henriette havde d. 12' November 1805 født en Datter og d. 6' April 1807 en Søn, den senere kongelige Skuespiller *Johan Anthon Pætges*, og det var denne sidste Fødsel, der var Aarsag til Sagen. Pætges, der som anført var romersk-katholsk, havde sat sig i Hovedet, at denne hans første Søn ogsaa skulde døbes i denne Tro, skjøndt begge Døtrene var døbt evangelisk-luthersk. I Kjøbenhavn fandtes den Gang kun een romersk-katholsk Menighed, knyttet til det kejserlige østrigske Gesandskabs Kapel. Ved dette Kapel var ansat 2 Præster: *Brachtesender* og *Holtzførster*, og det var dem, som Fornærmelserne gik ud over. Den 11' Maj 1807 var Pætges og nogle andre, deriblandt en Snedkersvend *Køppen*¹⁵ eller *Køpping*, paa Vinstue fra om Formiddagen; det var en ny Vinstue i Laxegade, der skulde indvies, og der blev drukket flittigt; da man var træt af at være her, fortsattes paa Møllers Vinstue paa Kongens Nytorv, hvor de to nævnte har drukket en 4—5 Flasker Rhinskvin; næste Dag kunde de ikke huske, hvor meget de havde konsumeret. Pætges havde, som det fremgaar af en af Pastor Holtzførster til Sagen afgiven Erklæring,¹⁶ ved en Mellemmand henvendt sig til ham for at faa Sønnen døbt romersk-katholsk og havde faaet den Besked, at Barnet, da det var Præsten bekendt, at Forældrene — en Katholik og en Jødinde — var viede af en evangelisk-luthersk Præst, og han betragtede et saadant Ægteskab som »nul und nichtig«, vel som uskyldigt kunde af ham modtages til Daaben, men kun om Morgenen Kl. 7 og ikke til den sædvanlige Tid: Kl. 11 for ikke at vække Skandale i Menigheden. Denne Præstens Afgørelse havde aabenbart afficeret Pætges, dog ikke mere end, at han havde ladet Sønnen døbe i Sct. Petri Kirke d. 10' Maj, altsaa Dagen før Solderiet! Nu skulde der, for at bruge et Dickens'sk Udtryk: paa utallige Æggesnapses udtrykkelige Befaling, gives Præsterne Besked. De to berusede vandrede fra Kongens Nytorv Kl. 4 om Eftermiddagen til Akademigade (nu Fredericiagade), hvor Præsterne boede, og overfaldt der først en Tjener og senere Præsterne, som Tjeneren fik hentet, med Trusler og grove Skældsord som: Horebukke, Spidsbuber, Tyve, Hallunker og Slyngler. En tilkaldt Politibetjent bragte dog Ro til Veje efter nogen Tids Forløb; men da Affairen, der

¹⁵ Det havde været forbundet med et vist Pikanteri, om denne *Køppen* havde været identisk med den K., der senere blev Fader til *Louise Rasmussen* (Grevinde Danner); dette er imidlertid ikke Tilfældet.

¹⁶ H. benævner ham mærkeligt nok »Bøtger«, se iøvrigt nedenfor.

jo fandt Sted ved højlys Dag, havde vakt Opsigt, indgav Præsterne Dagen efter Klage til Gesandtskabet, og Resultatet blev da Politiforhør og Retssag med det ovenfor angivne Udfald. Under Sagen undskyldte de tiltalte sig til dels med Drukkenskab; Køppen indrømmede, at han ikke havde nogetsomhelst Mellemværende med Præsterne, men erklærede ikke at kunne huske, hvad han havde foretaget, og Pætges prøvede forgæves at bevise, at han i sin Tid havde søgt gennem Præsterne at faa Henriette oplært i den katolske Tro, men disse havde vægret sig herved, idet de erklærede, at et Ægteskab mellem en Katholik og en Jødinde ikke var forbudt. Der var altsaa slet ikke Tale om nogen upassende Opførsel fra en Præsts Side, og Henriette optraadte ikke under Vidneforhøret.

Den af Pastor Holtzførster givne Oplysning viste sig ved Efter-syn af Vielsesprotokollen for Frederiksberg Sogn at være rigtig. Den 26^e Juni 1804 — Dagen efter Datteren Johanna Magdalenas Fødsel! — er her tilført:

»Copulerede ved Kongebrev: Vintappersvend Christian Henrich Bøtke (!) og Jomfru Henriette Hartvig Amsterdam af den jødiske Nation. At ingen af ovenskrevne Personer have tilforn været i nogen ægteskabelig Forbindelse, samt at intet er lovstridigt eller hinderligt imod deres forehavende Ægteskab, ligesom ogsaa, at Hr. Christian Henrich Bøtke bekiender sig til den katolske Religion, og Jomfru Henriette Hartvig Amsterdam til den jødiske, det bevidnes herved af underskrevne.

som Forlover for Ungkarl
Hr. Christian Henrich Bøtke
C. E. Damen
boende paa Østergade Nr. 16
Wiinhandler.

som Forlover for
Jomfru Henriette Hartvig Amsterdam
L. Hirburger(?)
Bud hos Grosserer Holbech, Kokke-
gade 105.«

Vielsen kan, da Bruden laa i Barselseng, ikke have fundet Sted i Frederiksberg Kirke (eller Sogn), men formentlig i Store Regnegade, hvor Datteren var født, Lysning var ikke sket, Brudefolkene var af forskellig Trosbekendelse, og Brudgommen blev ikke viet under sit rette Navn, saa Pastor *Liebenberg* — senere kgl. Confessionarius og Slotspræst — havde adskilligt paa Samvittigheden; nogle Dage efter indgav han da ogsaa Andragende til Cancelliet om Corroboration af det skete. I denne Anledning tilskrev Cancelliet Kjøbenhavns Magistrat om at indhente en Erklæring fra den saakaldte Bøtke om Brudens Forhold, hun var jo umyndig, og Samtykke fra Forældrene forelaa ikke. Magistraten kunde ikke finde ham og efterlyste ham,¹⁷ men først d. 1^e October dukkede Pætges — om Identiteten kan ikke tvivles — op: han havde nedsat sig som Købmand i Vordingborg og han forklarede overfor Magistraten, at »hans Kones

¹⁷ Herfra havde Pastor Holtzførster sin Viden.

Forældre boede i Friborg med Frankfurt am Main, og han i Vordingborg«, og med den Besked gik Sagen tilbage til Cancelliet, som efter nogle Dages Betænkning d. 11' October 1804 resolverede, at den skulde henlægges, altsaa en stiltiende Godkendelse af det skete!

De nygifte forsvandt altsaa hurtigt fra Kjøbenhavn, dog først efter at Datteren d. 1' Juli 1804 var bleven døbt, og slog sig ned i Vordingborg, hvor Pætges d. 27' August s. A. tog Borger-skab som »Kiøb- og Handelsmand«. Allerede den 4' Januar 1805 blev han Tingmand her. I Vordingborg fødtes d. 12' November 1805 deres andet Barn, som 15 Dage derefter nøddøbtes med Navnene *Caroline Henriette*, men først fremstilledes d. 1' December 1811 — i Helliggeist Kirke, der fungerede som Sognekirke for Sct. Petri Sogn, idet Petri Kirke de endnu ikke var fuldt restaureret efter Bombardementet 1807 — sammen med den yngre Søster *Marie Christines* Daab. Familien blev hurtigt ked af Provinsen, Forretningen har vel ikke gaaet synderlig godt. Den 11' Juni 1806 opsigde Henriette Pætges paa sin syge Mands Vegne i Vordingborg Købstads Raadstueret Borgerskabet der; men allerede d. 14' Maj havde han indgivet Andragende om at blive Medlem af Vintapperlauget i Kjøbenhavn. Fra dette Andragende med tilhørende Bilag stammer de ovenfor givne Oplysninger om hans Uddannelse og hans Arbejdsaar i Hovedstaden. Han løste sit kjøbenhavnske Borgerkab d. 16' Juni 1806 og blev d. 18' s. M. optaget i Vintapperlauget. Samme Dag, han indgav sit Andragende, meldte han sig til Tjeneste ved Borgervæbningen og blev ansat som »Bombarderer« 3: Underofficer ved det borgerlige Artilleri. Som Fødested opgives her urigtigt »Cøln am Rhein«. Familien boede først paa Ulfeldtsplads (Graabrødretorv) i Nr. 123, Hj. af Løvstræde, men allerede til April Flyttedag 1807 begyndte dens hyppige Omflytten. Den 11' og 13' April d. A. bekendtgør Vinhandler Christian Pætges¹⁸ »for mine ærede Venner og Bekiendtere, samt andre, der vil forunde mig deres Søgning«, at han er flyttet til Kronprinsessegade 20 (eller 20a).¹⁹ I denne nyopførte (af den bekjendte Tømrermester *Hollander*) og meget veludstyrede Ejendom havde Pætges, som det synes, sin Vinhandel og Beboelse i Kælderen, hvis Højde over Jorden var 3½ Alen, og hvor alle Skillevæggene var Grundmur; men her endte ogsaa hans korte Løbebane som Vinhandler. Ved Bombardementet 2'—5' September 1807 blev Ejendommen truffet af Bomber. Skaden paa selve Ejendommen, der kort forinden var ansat til en Forsikringsværdi af 41.700 Rdlr. — Møntværdien var alt da falden stærkt, et Aar

¹⁸ Adresseavisen Nr. 152 og 154.

¹⁹ Det senere Ahlefeldtske Palæ, nu Rosenpalæet.

før lød Taxeringen paa 36.100 Rdlr. —, blev senere ansat til 577 Rdlr.; der er naturligvis ogsaa sket Skade paa rørlige Ting; men saadan Skade dækkedes ikke, den maatte Ejeren bære. I »Et Liv«²⁰ gengives det efter Datterdatterens, Fru Weldings Optegnelser, at »et af Pætges etableret Vinlager i Dronningens Tvergade blev ødelagt under Bombardementet i 1807, hvor Bomberne slukkedes i hans Vinfade, medens hans Hustru og to Børn var flyttede over i Kongens Have«. Naar Dronningens Tvergade rettes til Kronprinsessegade — en forstaaelig Fejltagelse, de to Gader ligger jo nær ved hinanden —, maa Fortællingen kunne accepteres, dog var der paa dette Tidspunkt 3 Børn, det yngste knap ½ Aar gl.. Pætges selv var ikke i Hjemmet, idet han som borgerlig Artillerist gjorde Tjeneste paa Volden.²¹ I Vejviseren for 1809 anføres Vinhandler C. H. Pætges som boende Østergade 21, hvor han derfor maa være flyttet ind en Gang i 1808, og for 1810 Store Kjøbmagergade 8, d. e. Hjørnet af Klareboderne. Saa opgiver han Vinhandlernavnet, dog uden at slettes af Lauget, hvor han forresten aldrig ses at have givet Møde, og i 1811 finder man ham boende paa Nørrebro i Ejendommen Nr. 29: Lille Ravnsborg med Stillingen Tracteur. Lille Ravnsborg laa omtrent ved nuværende Solitudevej og er paa Grundlag af en Vurderingsforretning beskrevet i Nationaltidende for 28^e August 1924 (Aftenudgaven) af Forfatteren Carl C. Christensen.²² Her fødtes Ægtefællernes tre yngste Børn, Døtrene *Marie Christine*, *Johanne Louise* og *Regine Amalie*. For at trække Gæster til Huse foranstaltedes der Dans i Lokalerne, der annonceres,²³ at der hver Søndag og Mandag 6—10½ var Musik til Dans »alene til Fornøjelse for anstændige og honette Borgerfolk og deres Børn«; Virksomheden holdtes gaaende til 25^e Maj 1814, da Familien flyttede til det noget tarveligere Nr. 43 paa Nørrebro (paa Fælledvejen), hvor der fortsattes paa samme Maade, men uden videre Held, og det følgende Aar opgaves Forretningen helt,²⁴ og Madam Pætges, der tillige havde holdt Spisehus for Officererne ved 2^e jydsk Regiment, som i 1816 blev forlagt til Aalborg, rejste da med alle Børnene derop for at lave Mad til Officererne, medens Pætges indtil videre skulde forblive i Kjøbenhavn, hvor han synes at have faaet

²⁰ I. S. 515.

²¹ Han stod i Borgervæbningen indtil 21^e December 1811. Under denne Dato er der tilført Parol-Journalen følgende: »Bomb. af 1. Comp. Johan(!) Hinr. Pætges udslettes formedelst Ansættelse ved Brandcorpset«. I dette Corps' Arkiv (Stadsarkivet) er der dog intet fundet herom. Det har mulig sin Grund i, at Pætges flyttede ud paa Nørrebro, altsaa udenfor Porten.

²² Jeg er denne Forfatter Tak skyldig for adskillige nyttige Vink.

²³ Adresseavisen 3^e Juni 1813.

²⁴ Pætges havde flere Gange søgt om Tilladelse til at afholde Maskerader, men fik Afslag, se Nystrom: Forlystelser V, 209.

Arbejde i sit gamle Fag. I 1817 skal han dog have været paa Besøg i sin Fødeby, Honnef.²⁵ Fortællingen om, at han paa Hjemrejsen (fra Honnef til Aalborg!) skulde være strandet og alene have reddet Livet, synes dog noget apokryf, den er vel et Udslag af hans livlige Fantasi, hvis den ikke skal dække over, at han har forbrugt den hævede Arv. Af Familiebegivenheder kan noteres, at den ældste Datter Johanna Magdalena blev confirmeret i Budolphi Kirke d. 4^e October 1818. 1820 forlagdes Regimentet atter til Hovedstaden, hvorved Grundlaget for den Aalborgske Existens svandt, og Pætges'erne fulgte med; i Vejviseren for 1821 findes da ogsaa Tracteur Pætges boende i Nr. 121 i Ulkegade (den senere Holmensgade), Hjørnet af Vingaardsstræde, samme Ejendom, som Familien atter flyttede ind i 8 Aar senere. Det var herfra, at de to Pigebørn: Johanne Louise og Regine Amalie fik den første Forbindelse med det Kgl. Theater ved at komme paa Danse-skolen.²⁶ Idelig Flytning viser, at Tracteurvirksomheden ikke gik godt. Vejviseren 1822 har Pætges boende Christianshavns Brogade Nr. 20. Det var her, Smaapigerne dansede paa Billardet.²⁷ Medens Lokalet i Ulkegade laa i Stuen,²⁸ maa Beværtningen i Brogade have været en Kælderbeværtning. En Beskrivelse til Prioritetsefterretning af Ejendommen af 21^e April 1829 viser nemlig, at Stueetagen har været alt for flot udstyret til, at en lille Beværtning kan tænkes at have holdt til Huse der, medens Kælderlokalerne noget summarisk beskrives saaledes: »en Kælder, 1 Fag, Bryst- og Pillepanel, dels panellerede, dels hvide Vægge, gibset Loft, og en Kælder, 2 Fag, Vægge og Loft som foran, en 2 Etagers Vindovn med Rør, en Forstue, 1 Fag, som er Opgang med dobbelte indvendige Glasdøre og udvendige Fyllingsdøre, hvide Vægge, gibset Loft, bag Forstuen et Kjøkken med Fyrsted, Anretterbord, Hylde og Rækker, til Gaarden en Kjælder, 2 Fag, Væggene beklædte med Brædder, gibset Loft, en Bilæggerovn«. Som det vil ses, et passende Lokale for den vist ret tarvelige Tracteurvirksomhed; i det hele faar man ved en Gennemgang af Vurderingsforretningerne over de Ejendomme, hvori Familien holdt til, Indtryk af, at det var Kælderen, der lejedes af den. Saaledes Matr. Nr. 40 af Rosenborg Kvarter Hj. af Springgade og Mønter-

²⁵ I S. 513.

²⁶ Hos Aumont og Collin: Det Danske Nationaltheater 1748—1889 3^e Afsnit S. 36 anføres Regina som Elev 1821 — 7 Aar gl. — med Afsked 1829.

²⁷ I. S. 13.

²⁸ Det var formentlig den samme Lejlighed, som Pætges — og Enke — beboede fra 1828 til 1861; en Annonce i Adresseavisen for 17^e October 1828 har vel Nr. 121—I, men herved maa forstaas 1^e Etage, d. e. Stuen; af Folketællingslisterne fremgaar ogsaa, at dette var Tilfældet.

gade, nu Pilestræde 52,²⁹ hvor man ved at sammenholde Beskrivelsen af Kælderetagen og 1' Etage, ikke kan være i Tvivl om, at det er Kælderen, der har været benyttet til Beværtning, og det samme har dog vist — trods Annonce i Adresseavisen, se nedenfor — været Tilfældet med det næste Lokale: Hvælvingen Nr. 98, som skulde betegne Lavpunktet i Familiens Tilværelse, og hvortil Fru Heiberg henlægger Episoden med Executionsforretningen.³⁰ I hvert Fald i August 1824 synes Familien at have haft Lokale her, om der end er nogen Uklarhed paa Grund af det evige Flytteri; ifølge Vejviseren for 1824 boede den nemlig i Nr. 124 i Pilestræde — og det var i Stueetagen —, endnu d. 10' April var dette Tilfældet, jfr. nedenfor, og i Vejviseren for 1825 og følgende Aar nævnes atter Nr. 124 i Pilestræde. Den ovenfor berørte Episode forefaldt imidlertid ikke i Hvælvingen, men i Pilestræde, som følgende viser:³¹

»Aar 1824 den 10' April Efterm. Kl. 4½ har underskrevne Assistent Karup, paa Rettens og Underfoged, Hr. Kancellisecretair Homanns Vegne efter Forlangende af Commissionair Berggreen været ham følgagtig med Vidnerne Rosenkilde og Rosendahl i Stuen i Huset Nr. 124 i Pilestræde, hvor for Traktør Pætges Kone, da hun opgav, at han ei var hjemme, blev bekiendgjort det af ham i Kbh.s Gjeldscomm. d. 3' April forrige (Aar) indgaaede Forlig og den Requirenten derpaa u. 1' Novbr. s. A. meddelte Transport, hvorunder Compartmentinden blev tilspurgt, om hun vidste, om hendes Mand havde gjort Udveje til at betale de derefter skyldige 11 Rdlr. Sedler og denne Forretnings Gebyr 1 Rdr. 93 Sk. — Hun svarede, at hun vidste, at hendes Mand havde den 24' Juni f. A. villet betale de efter det fornævnte Forlig da forfaldne 5½ Rdlr. til en liden Dreng, som Capitain Bang havde sendt med en Regning over de fulde paaklagede 11 Rdlr., men at Drengen ikke var i Besiddelse af det indgaaede Forlig, hvorpaa, efter Compartmentindens Mening, Afdraget burde afskrives, holdt hendes Mand det tilbage. Nogen Tid efter indfandt Capt. Bang sig selv hos hendes Mand, der da bad ham om Udsættelse med Betalingen. I denne Anl. udlod Capt. Bang sig med, han nu ikke havde videre at gøre med den ommeldte Fordring, da den var overdraget en anden. Requ.en benægtede det fra Requ.s Kones Side under Forretningen tilførte. Requ.s Kone erklærede forøvrigt, at hun var vis paa, at hendes Mand, hvis han var tilstede, ikke vilde kunne betale de under Forr.en ommeldte Summer, da han befinder sig i meget trængende Omst.heder, hvortil hun endnu føjer, at deres tilstedeværende Gods er Pantsat, men til hvem, kan hun ej angive. Req.en benægtede, at de her beroende Ting ere pantsatte, og paastod han nu saa mange af dem belagte med Execution og Udlæg, som

²⁹ Vejviser 1822, Brandforsikrings-Vurdering i Sj. L. A.

³⁰ I. S. 30.

³¹ L. O. s. Hof- og Stadsrets Fogedprotokol Nr. 36, S. 260 ff. — Det bemærkes, at samtlige Fogedprotokoller for 1824—28 er gennemgaaede, men der er kun fundet dette ene Tilfælde af Execution hos Pætges. Det vil ogsaa ses, at Affairen ikke har været af saa stor Betydning, som Fru Heiberg tillægger den; men derfor kan den jo godt have været Draaben, der har faaet Bægeret til at flyde over, saa at Henriette har taget Styret. Og Sagens Gang synes betegnende for hende.

udfordres til Dækning af 12 Rdr. 93 Sk. Sedler og Tegn, i hv. Henseende han paaviste flg. Ting, hvilke bleve vurderede saal:

1. to ovale Spejle i Mahogny-Rammer	4 Rdl.
2. en Dragkiste af Fyr	4 »
3. et beskadiget Lommeuhr i en Sølvkasse, hvorved et grønt Baand med en Uhrnøgle	3 »
4. en Kobber Bouillons Kjedel	1 » 93 Sk.

Da saavidt var passeret, opgav Debtors Kone, at den beskrevne Dragkiste tilhører Jomfru *Sophie Svane*, der tjener hos Kammerraad Drewsens Broder paa Aggershvile. I Henseende t. Uhret tilkjendegav Deb.s Kone, at det tilhørte den af hendes Søner, der er i Lære hos Oberstl. og Viinhandler *Wegeners*.³¹ Req.en benægtede, at noget af det Beskrevne til hører andre end Skyldneren, i hvis Besiddelse er forefundet. For Deb.s Kone blev der nu under Forbehold af Enhvers lovlige Ret antegnet Rettens Execution og Udlæg udi det Beskrevne og Vurderede. Nu betalte Deb.s Kone fire Rdlr. Sedler, hvilke Req.en modtog. Deb.s Kone lovede nu, at Resten af nærværende ForretningsGjenstand 8 Rdlr. 93 Sk. skal blive betalt d. 1' Juni d. A. Hermed var Req.en tilfreds, lod det Udlagte forblive her og begjærede Forr.en udsat til videre. Thi blev Forr.en til videre udsat. dus. Em. Kl. 6.

Karup. Berggreen. Rosenkilde. Rosendahl.«

Som i Barnedaabssagen er ogsaa her Fantasien løbet løbsk: men nu er det Datterens, som omdanner og forstørrer de næsten 40 Aar gamle Indtryk. Forstaaeligt er det dog, at denne Hændelse har grebet stærkt ind i det tolvaarige Pigebarns følsomme Sind. Naar man staar udenfor, kan man ikke andet end more sig over Madam Pætges, der trækker Sagen ud saa længe, hun kan, og tilsidst af Kjolelommen fremtryller 4 Rigsdalersedler, hvormed Forholdet klares, idet hun holder Pætges udenfor. Og mon der ikke under de 1½ Times Forhandling er faldet et lille Traktement?

Som ovenfor antydet boede Familien i hvert Fald i August 1824 i Hvælvingen Nr. 98, Hj. af Lille Kirkestræde,³² thi d. 20' findes i Adresseavisen følgende Annonce:

»Hos Tracteur Pætges kan nu igien erholdes, hver Løverdags og Onsdags fra om Middagen Kl. 12 til Aften Kl. 10 de saa meget søgte Blod- og Risengryns-Pølser, ligeledes Ædike- og Lage-Agurker, saa vel i som ude af Huset, i Hvælvingen Nr. 98 i Stuen.«

Trods Slutningsordet »Stuen« er det dog ikke usandsynligt, at Beværtningen i Virkeligheden har været i Kælderen; det synes nemlig, som om denne var det eneste af Ejendommen, der lejedes ud. Iøvrigt kunde Formen af Annoncen tyde paa, at det er en ældre Virksomhed, der paany sættes i Gang, maaske forstod man dog

³¹ Det var den senere kgl. Skuespiller J. A. P.

³² Hvis det er rigtig, at den ældste Datter Johanna Magdalenas Vielse med Copist *Kett*, der fandt Sted d. 31' Maj 1824 i Holmens Kirke, skete, mens Familien boede i Hvælvingen (I. S. 245), er Flytningen dertil fra Pilestræde vel sket ved April Flyttedag 1824; Sønnen *Joseph Friderich* blev confirmeret d. 11' April 1824 i Sct. Petri Kirke fra Pilestræde 124.

ogsaa i de Tider Reklamens Kunst. Fra Hvælvingen gik Vejen tilbage til Pilestræde Nr. 124,³³ og nu maa Henriette Pætges for Alvor have Styret; der flyttedes kun een Gang, i 1828, til Holmensgade 121, hvor begge Ægtefæller havde deres sidste Bolig. Et Vidnesbyrd om Forretningens Fremgang i disse Aar er den stadige og udvidede Annoncering, Varekredsen bliver større, og der sælges ogsaa om Søndagen. Og omtrent samtidig er hun begyndt med om Sommeren at holde Telt paa Dyrehavsbakken. Den 7^e Aug. 1828 findes følgende Avertissement i Adresseavisen:

Spiseseddel.

At min, formedelst Ophold i Dyrehaugen, standsede Restaurant atter, ligesom forhen nu fortsættes, er jeg saa fri at tilkiendegive. Saaledes kan idag (Løverdags) fra Kl. 12 Middag til 10 Aften erholdes udmærket godt tillavet forløren Skildpadde, Beufsteg, Beuf a la Mode, Marvbudding med Kirsebær-sous og flere Retter varm Mad, Pressesylte, m. m., saavel i som udenfor Huset, — saltet Kjød og de velbekjendte Rullepølser, røget Oxebryst og røget Oxetunge pundevis, Lagegurker osv. i Pilestræde 124.

C. H. Pætges.

Teltet slog Madam Pætges op i mange Aar hver Sommer; i »Almindeligt Skov- og Dyrehavsblad« 1842 Nr. 6 for 17^e Juni S. 44, med tilhørende Kort over Jægersborg Dyrehavsbakke oplyses: Ved Opgangen til selve Bakken laa og ligger en stor grøn Plæne, langs med hvilken der i 1842 var en Række paa 17 Telte; Nr. 4 fra Stranden var Md. Pætges's, det næste var Polititeltet. Det er lidet rimeligt, som det synes antydtes hos Nystrøm i Of-fentlige Forlystelser i Frederik den Sjettes Tid: Kildeforlystelser i Dyrehaven m. m. S. 89—90, at Bekendtskabet med den der nævnte Jødepige, Datteren af »Jøden under Træet«, *Michel Levin*, skulde stamme fra Samvær paa Bakken, idet det jo allerede var i 1821, at Pigebørnene kom til Theatret, og saa tidligt har Md. Pætges næppe haft Telt. Desværre er det kun spredt, hvad der i Øjeblikket kan findes i Arkiverne om Teltholderne paa Bakken; naar der er Tale om Forlængelse af Bakketiden, foreligger der dog jævnlig Andragender i Rigsarkivet, under saadanne findes Md. Pætges's Navn 3 Gange, 1^e Juli 1842: C. H. Pætges' Enke, 30^e Juni 1843: Petkes' Enke og 10^e Juni 1846: Pætges Enke, Teltholder; Nr. 1 og 3 ligner hinanden meget og er formentlig skrevet af den samme Haand, men om det er hendes, faar staa hen; efter Fru Heiberg Angivelse lærte hun aldrig at skrive; men det er dog ikke herved udelukket, at hun kunde tegne sit Navn! Senere end 1846 kan hun ikke paavises som Teltholder. Hun har i hvert Fald været ved de 70 og har indskrænket sig til sin Virksomhed i Staden.

³³ Formentlig fra October Flyttedag 1824, d. 10^e Oct. d. A. confirmeredes Sønnen *Johan Jacob* i Sct. Petri Kirke fra »Welwung Nr. 98«.

Som ovenanført flyttede Familien fra Hvælvingen tilbage til Pilestræde Nr. 124 (nuv. Nr. 46) i Stuen (1 Etage); disse Lokaler beskrives i en Vurderingsforretning af 2/9 1816 og var i det store og hele uændrede ved næste Forretning, der afholdtes 9/9 1835, de maa betegnes som gode Lokaler, men naturligvis var Familienlivet nær paa Beværtningen. Herfra konfirmeredes Søstrene Johanne Louise og Regine Amalie den 5/10 1828 i Trinitatis Kirke; og her lykønskede Fru *Gyllembourg* og *Johan Ludvig Heiberg*.³⁴ Straks efter — Oktober Flyttedag — drog Familien til Holmensgade 121, nuv. Nr. 23. Ejendommen er nu fuldstændig borte, falden for Bremerholms Udvidelse. I de senere Aar, den eksisterede, var den hverken i det ydre eller i det indre, d. v. s. paa Gr. af Beboerne, nogen heldig Ejendom. I den Pætges'ske Tid synes den dog efter Folketællingslisten at have været en rigtig pæn Ejendom med hæderlige Beboere. I 1840 boede saaledes paa 1' Sal en Silke- og Klædehandler *Gyldenfeldt*, og paa 2' Sal Ejerinden Fru *Eva Møller* og en Præsteenke *Gunst*, medens Vinhandler *I. F. Hansen* havde Kælderen, som han ogsaa havde i 1845, hvor foruden Værtinden bl. a. en Skomagemester, en Møbelhandler og en Iglehandler var Beboere. I 1850 var bl. Lejerne Forfatteren, Kopist i Justitsministeriet *F. J. Hansen*,³⁵ som iøvrigt ses at have affattet Listen; paa 1' Sal var da flyttet ind Talmudist *Nathan Simon Kalckar*, hvis Døtre syede Modepynt, og denne Familie vedblev at bo der hele Perioden. Md. Pætges holdt en eller to Piger til Hjælp i Forretningen; i 1840 og 1845 boede Datteren Regine Amalie hos hende; Lejligheden har været paa 4—5 Værelser foruden Køkken og Spisekammer. I 1829 var af Børnene kgl. Skuespillerinde *J. L.* Pætges hjemme, men 1/1 1830 flyttede Johanne Louise til *Wexchalls*, der boede i umiddelbar Nærhed, Laksegade 203, nu en Del af Landmandsbankens store Bygning paa den nordre Side af Gaden. Sønnen boede derefter endnu hjemme ifølge Vejviseren for 1830, men derefter var de gamle ene, og den 12/11 1834 døde Pætges her. Hans Efterladenskaber var ikke store: de vurderedes ialt — nok noget lavt — til 123 Rd. 3 Mk. og overtoges af Enken for Begravelsesomkostningerne, 84 Rd. og skyldig Husleje. Som Dødsarsag angives Brystsygge: efter hans Datters Antydninger har han — til Tider — været temmelig fordrunken, hvad nok har været medvirkende til hans forholdsvis tidlige Død, 58 Aar gl. Han blev begravet paa Katholsk Assistens Kirkegaard, Gravstedet er forlængst sløjft. Henriette Pætges, den energiske Opholder af Hjemmet, hvis sympatetiske Træk er gengivet i en

³⁴ I. S. 99. Beretningen i Julius Clausen: Omkring det Heibergske Hus, Kbh. 1934 er ikke korrekt.

³⁵ Se om ham Dansk Biogr. Leks. 2' Udg. Bind IX, pag. 162—63.

Kultegning, udført i 1841 af Portrætmaler J. F. Møller (1797—1871),³⁶ drev som nævnt Forretningen i Holmensgade og Sommervirksomheden paa Dyrehavsbakken videre; hun døde den 14' Januar 1861 i Holmensgade af Bronchitis og blev mærkeligt nok begravet paa den mosaiske Kirkegaard ved Møllegade, skønt hun

efter, hvad Datteren meddeler, ikke synes at have været stærkt knyttet til den mosaiske Menighed; maaske den mangeaarige Husfælle, Talmudisten Kalckar, har haft Indflydelse paa hende i denne Henseende. I 1886 blev til Vedligeholdelse af hendes Gravsted til Mosaisk Trossamfund af Fru Heiberg, det eneste dalevende af Børnene, indbetalt 200 Kr. Gravstedet vil herefter aldrig blive nedlagt. Henriette Pætges' Bo, til Skifteprotokollen bemærkes ikke helt korrekt, at hun hensad i uskiftet Bo efter sin Mand, blev den 15' Januar 1861 overtaget til privat Skifte af de myndige Arvinger ved Underskrift i Skifteprotokollen: *J. Pætges*, Hattemagermester, *Johanne Luise Heiberg*, *J. Pætges*, Skomagermester, *J. A. Pætges*, kgl. Skuespiller, *Johanne Magdalene Matthiesen*. Hvad

³⁶ Der findes, saa vidt vides, intet Portræt af Pætges.

hun efterlod sig, kan ikke oplyses, idet der ikke ses nogensinde af Arvingerne at være givet Indberetning til Skifteretten, ej heller ses der at være sket Indbetaling af Arveafgift.

Om Børnene og deres Efterkommere af Navnet Pætges henvises til efterstaende Stamtavle. Der findes ingen ægte agnatisk Descendens her i Landet.

FAMILIEN PÆTGES.

1° Slægtled.

Christian Heinrich Joseph Pætges, f. 26/2 1777 i Honnef am Rhein, døbt i den romersk katolske Sct. Johannes Baptist Kirke der, Søn af *Jakob P.* og *Johanne Magdalene Quink*. Fasnibersvend (Vintappersvend) 7/8 1797 i Køln og arbejdede som Svend der og senere i Heidelberg. Kom antagelig i Begyndelsen af 1801 til København, hvor han i nogle Aar arbejdede først hos Vinhandlerne Damen — 2 Brødre —, siden hos Vinhandler Preis. Rejste i Sommeren 1804 til Vordingborg, hvor han den 27/8 s. A. tog Borgerskab som »Kjøb- og Handelsmand«, opsigde den 11/6 1806 dette Borgerskab og løste den 16° s. M. Borgerskab som Vintapper i Kjøbenhavn og optoges den 18° s. M. i Vintapperlauget; ses ikke formelig at være udtraadt af Lauget, men var fra 1811 til sin Død Traktør. Formentlig i 1817 i sin Fødeby Honnef og fra 1817—20 i Aalborg. Død den 12/11 1834 i København i Ejendommen, Hjørnet af Holmensgade og Vingaardsstræde, Matr. Nr. 121 i Holmensgade, og blev den 18° s. M. begravet paa Katholsk Assistens Kirkegaard. Gravstedet forlængst sløjfet. Enken overtog hans Bo, der vurderedes til 123 Rd. 3 Mk., for Begravelsesomkostningerne. G. 26/6 1804 (Frederiksberg) m. *Henriette Hartvig Amsterdam*, f. formentlig mellem 1774—1780 i Friedberg ved Frankfurt a. M. af jødiske Forældre: *Hirsch Moses Amsterdam* (g. 1. G. m. en *Butzbach*, 3 G. m. en *Præger*, Søster til hans 2° Hustru) og 2° Hustru, f. *Præger* (fra Friedberg). Kom vist i 1802 til København med en fra Hamborg tilflyttet jødisk Familie. Forestod i Virkeligheden fra 1824 Traktørvirksomheden i København og til lige om Sommeren paa Dyrehavsbakken, hvor hun kan paavises i hvert Fald fra 1828 og endnu i 1846. Drev efter Mandens Død selvstændig Virksomhed i København i ovennævnte Ejendom, Matr. Nr. 121 i Holmensgade (Gade Nr. 23) lige til sin Død. Hun døde der den 14/1 1861 af Bronchitis og blev den 18° s. M. begravet paa Mosaisk Kirkegaard i Møllegade. Med Skrivelse af 15/2 1886 — 25 Aar efter hendes Død — indbetalte Fru Heiberg, hendes eneste da endnu levende Barn, til Mosaisk Trossamfund 200 Kr., hvorefter Gravstedet stedse vedligeholdes.

2' Slægtled.

Christian Heinrich Joseph Pætges' og Henriette Hartvig Amsterdams Børn.

1. *Johanna Magdalena*, f. 25/6 1804 i København, formentlig i Store Regnegade, døbt 1/7 s. A. (Sct. Nic. S.), død 2/5 1866 i Hummergade i Kbh. af Peritonitis, begr. 9' s. M. (Assistens Helligg.), g. 1' G. 31/5 1824 med Kopist i Rentekammeret *Ludvig Franciscus (Franz Ludevig) Kett*, født 10/3 1797 i København, døbt 12/4 s. A. i det østrigske Gesandtskab (rom. kat.), død 7/2 1833 af Vattersot paa Almindeligt Hospital, hvor han havde ligget fra 10/9 1832, begr. 12' s. M. paa Katholsk Assistens Kirkegaard, Søn af *Franz Kett* (død ca. 1798) og Hustru *Anna*, født *Dreyer* (født ca. 1765, død 26/1 1838, gift 2' G. (i 1799) med kgl. Fuldmægtig i Rentekammeret *Philip Friedrich Hane*, født ca. 1769, død 27/5 1844), g. 2' G. 28/8 1835 (Verst) med Hushovmester hos Prins Frederik Carl Christian (Frederik den 7.), senere Slotsforvalter paa Fredensborg Slot *Niels Vilhelm Matthiesen*, født 8/3 1800 i København, døbt 30' s. M., død 15/6 1853 i Fredensborg (Selvmord), begr. 21' s. M. i København, (Helligg. Assist.), Søn af kgl. Rideknægt *Jens Matthiesen* og (*Ane*) *Marie Nielsdatter* (el. *Vilhemsdatter*). *Johanna Magdalena* var i nogle Aar Oldfrue hos Prins Frederik.

2. *Caroline Henriette*, født 12/11 1805 i Vordingborg, hjemmedøbt den 27' s. M., fremstillet til Daabens Publikation den 1/12 1811 i København Skt. Petri Menighed (Helligg. Kirke). Blev opdraget som Plejedatter i sin Mosters, *Rebekka Hartvigs* og hendes Mands, Gæstgiver i Stubbekjøbing, *Hertz Wulffs* Hjem, arvede disse og drev Foretningen videre. Hun døde ugift den 31/8 1857 i Stubbekjøbing og blev begr. den 5' s. M. Hun testamenterede alle sine Efterladenskaber til sin ovennævnte Søsters og sine tre Brødres Børn.

3. *Johan Anton*, født 6/4 1807 i København, døbt 10/5 s. A. (Petri), død 12/2 1883 i Gentofte, begr. paa Gentofte Kirkegaard. Var først i Vintapperlære, 1822, men gik senere Skuespillervejen og debuterede 21/11 1828 paa det kgl. Teater som Vilhelm i »Intriguen ved Morskabsteatret«. Kgl. Skuespiller Sept. 1834. Optraadte sidste Gang 7/11 1867 som Thompson i »Et Glas Vand«. Afsked s. A. Økonomiinspektør ved Teatret. G. 6/4 1838 (Frederiksberg) med *Juliane Marie Rysslænder*, født 25/11 1813 i København (Trin.), død 17/1 1892 i Gentofte, begr. ssts. Datter af Farversvend, senere Farvermester *Niels R.* og Hustru *Juliane Marie Strøm*. Hun debuterede 11/5 1835 paa det kgl. Teater som Marie i »Fornuftgiftermaalet«, men forlod, skønt hun viste Talent, straks efter Teatret. Sine sidste Aar boede hun paa Vældegaard i Gentofte. Børn, se 3' Slægtled I.

4. *Johan Jacob*, født 3/5 1808 i København, døbt 12/6 s. A. (Petri), død 3/4 1871 i Roskilde af Lungebetændelse, begr. 11' s. M. ssts. Lærte Hattemagerprofessionen i København og blev Svend i 1828, rejste med Vandrebog, udstedt 31/12 1832 i Helsingør, ses at have været i Norge, vandt 9/12 1840 Borgerskab som Hattemagermester i Roskilde, hvor han boede til sin Død, de sidste Aar tillige som Politibetjent. G. 6/5 1841 (Rosk. Domkirke) med *Karen Marie Bodholt*, født 2/12 1796 i Roskilde, døbt 13' s. M. i Domkirken der, død 8/2 1872 ssts. af Underlivskræft, begr. 13' s. M., Datter af Sadelmager *Jens Sørensen Bodholt* (død 1832) og Hustru *Johanne Jensdatter Wissing* (ca. 1762—1828). Børn, se 3' Slægtled II.

5. *Joseph Fridrich*, født 15/12 1809 i København, døbt 14/1 1810 (Petri). Som Forældre nævnes Vintappersvend Christian Heinrich Petscher(!) og Agnethe(!) f. Hartwig; død 16/5 1876 i Roskilde, (Selvmord), begr. 20' s. M. der. Lærte Skomagerprofessionen i København, og aflagde 29/7 1831 Mesterprøve der og vandt 1/8 1832 Borgerskab som Skomagermester i Roskilde, hvor han virkede til sin Død. Oldermænd for Lauget 1840—68. Var tillige Bedemand i Byen, og gik som saadan ved Begravelser i Spidsen for Ligtoget, iført en vid Slængkappe, besat med Fryndser og Kvaste. Han skildres af nulevende, som har kendt ham, som en munter Mand med Skuespillerblod i Aarerne. (Medd. fra Tømremester L. Weber, Roskilde). G. 1' G. 19/8 1831 (Rosk. Domk.) m. *Caroline Augustine Ivanow*, f. *Kier*, født 29/6 1791 i Roskilde, hjemmedøbt, fremstillet til Daabens Publ. 13/7 s. A. i Domkirken, død 16/7 1850 i Roskilde af Vattersot, begr. 19' s. M. der (G. 1' G. 19/6 1818 m. Skræder *Frederich Conrad Ivanow*, f. ca. 1789, skilte), Datter af Handskemager *Hans Frederich Kier* og Hustru *Marthe*, f. *Nielsen*. G. 2' G. 25/1 1851 i København, (Slotskirken), med *Nielsine Helene Thieme*, født 25/10 1813 i Odense, hjemmedøbt 29' s. M. og fremstillet til Daabens Publ. i Odense Skt. Hans Kirke 29/4 1814, død 30/1 1865 i Roskilde af en organisk Hjertesygdom, begr. 6/6 s. A. der, Datter af Dyrslæge i Odense, senere Stiftsdyrlæge, *Georg August Thieme*, (ca. 1780—1854) og Hustru *Marie Christine*, født *Thrane*, (ca. 1792—1864). G. 3' G. 1866 i Roskilde med Dameskræderinde *Christiane Hvorup*, født 21/7 1822 i Aalborg, død 26/10 1902 i Aalborg af Alderdom, begr. i Roskilde (Graabr.). Børn af 1' og 2' Ægteskab, se 3' Slægtled III.

6. *Marie Christine*, født 25/9 1811 i København, Nørrebro Nr. 29, Lille Ravnsborg, døbt 1/12 s. A. (Petri), død 3/12 s. A. ssts., »af Slag«, begr. 5' s. M. (Petri Assist.).

7. *Johanne Louise*, født 22/11 1812 sammesteds som den foregaaende, døbt 1/1 1813 (Petri), død af Alderdomssvaghed 21/12

1890 i København, Gothersgade 160 (Slotsk.), begr. 27/12 s. A. paa Holmens Kirkegaard, gift 31/7 1831 i Slangerup med Digteren *Johan Ludvig Heiberg*, født 14/12 1791 i København, døbt 22/1 1792 i Nikolaj Kirke, død 15/8 1860 paa Bonderup ved Ringsted, begr. 3/9 s. A. paa Holmens Kirkegaard, Søn af Forfatteren *Peter Andreas Heiberg* (1758—1841) og Hustru *Thomasine Buntzen* (1773—1856, skilte 1801, g. 2' G. s. A. med Baron *Carl Frederik Gyllembourg Ehrensvärd*, 1767—1815). Se om disse Dansk Biografisk Leksikon, 2' Udgave, IX 567—576, jfr. ovenstaaende Antegnelser, og 550—567.

8. *Regina Amalia*, f. 25/4 1814, sammesteds som de foregaaende, døbt 29/7 s. A. (Petri), død 17/2 1855 hos Broderen, Hattemagermester P. i Roskilde, af »Krampe«, begr. 22' s. M. der. Elev ved det kgl. Teater 1821 (?), Afsked 1829. Boede i 1840 og 1845 sammen med Moderen.

3' Slægtled.

I. *Johan Anton Pætges' og Juliane Marie Rysslænders Børn:*

1. *Axel Christian Hessel*, født 14/1 1839 i København, døbt (Slotsk.), død 8/8 1909 i København, begr. Gentofte Kirkegaard. Gift 11/11 1866 i Kbh. (Garnison) med *Catharine Marie Rosenløw*, født 11/1 1843 i Kbh., døbt 17/4 s. A. (Petri), død 2/1 1902 i Korsør, begr. paa Gentofte Kirkegaard. Datter af Snedkermester, Kaptajn og Brandmajor *Johann Christian Rosenløw* (1813—1893) og Hustru *Karen Cæcilie Marie*, f. *Fibecker*. (1822—1904). — 1/4 1855 Landkadet, 1/11 1858 Secondl. i 5' Jægerkorps, 23/4 1861 ved 10' Bataillon, deltog i Krigen 1864, 21/9 1867 Premierløjtnant, 16/5 1877 Kaptajn med 24' Bat., 17/1 1891 Oberstløjtnant af Forstærkningen (34' Bat.), traadte 18/4 1895 udenfor Numer. 21/2 1885 R. af D., 1892—1904 Højstbefalende paa Korsør Søbatteri.

2. *Clara Marie*, født 2/5 1841 i Gentofte, døbt 13/6 s. A. i Gentofte Kirke, død 25/5 1920 paa Frederiksberg af Alderdom, begr. 1/6 s. A. paa Vestre Kirkegaard. Gift 8/8 1867 (Fr.berg) med Politiassistent, senere Birkedommer *Holger Ludvig Theodor Olrik*, født 15/6 1837 i Helsingør (Skt. Olai), død 29/8 1915 paa Frederiksberg, begr. 3/9 s. A. paa Vestre Kirkegaard. Søn af Etatsraad *Jacob Baden Olrik* (1802—75) og Hustru *Christiane*, f. *Rosenørn* (1813—1892).

II. *Johann Jacob Pætges' og Karen Marie Bodholts Børn:*

1. *Henriette Johanne Magdalene*, født 25/2 1842 i Roskilde, døbt 8/5 s. A. i Domkirken der, død 14/6 1896 i København af Cholera nostra, begr. 19' s. M. paa Holmens Kirkegaard. Gift 28/12 1860 i Roskilde (Domk.) med Bogbindermester *Andreas*

Hansen, født 1821 i København, død 12/10 1890 i Kbh., begr. 18' s. M. paa Holmens Kirkegaard.

2. *Sophie Amalie*, født 8/1 1845 i Roskilde, døbt 12/5 s. A. i Domkirken der, død 21/3 1914 i Kbh. af Paralysis agitans og Hjertesygdom, begr. 27' s. M. i Roskilde. Lærerinde, ugift.

III. *Joseph Frederik Pætges' Børn med Caroline Augustine Kier (1—2) og Nielsine Helene Thieme (3—4):*

1. *Marthe Henriette Augustine*, født 10/1 1833 i Roskilde, hjemmedøbt, død 13' s. M. af Krampe, begr. 19' s. M. paa Graa-brødre Kirkeg.

2. *Ida Johanne Christiane*, født 13/8 1837 i Roskilde, døbt 3/10 s. A. i Roskilde Domkirke, død 9/3 1928 i Middelfart, begr. i Odense. Gift 2/9 1862 i Odense med Jærnstøber *Emanuel Allerup*, født 3/11 1834 i Odense, død 15/11 1895 der, Søn af Jærnstøber og Maskinfabrikant i Odense *Matthias Peter Allerup* (1799—1858), og Hustru *Else Christine Friederichsdatter Seier*, kaldet *Gjødt* (1796—1881).

3. *Georg Anton Christian*, født 9/5 1852 i Roskilde, døbt 20/6 s. A. i Domkirken, død i Slutningen af 1927 i Amerika. Lærte Smedeprofessionen i Roskilde, rejste 28/2 1873 til Amerika, hvor han giftede sig, og ved sin Død der efterlod 3 Døtre.

4. *Mads Andreas Eduard*, født 27/4 1856 i Roskilde, døbt 18/7 s. A. i Domkirken der, død 19/11 s. A. ssts., begr. der.

BIDRAG TIL BISKOP JENS PALUDAN-MÜLLERS OG AMTSPROVST PETER WILHELM LÜTKENS HISTORIE.

Af *Skat Arildsen*.

Offentliggørelsen af de følgende Breve (i Privateje) omfatter 20 Numre: 18 Breve er fra J. Paludan-Müller til Pet. Wilh. Lütken, 1 til Sønnen Chr. Lütken og 1 fra P. W. Lütken til Pal.-Müller.

Til nærmere Orientering skal følgende Hoveddata af Brevskrivernes Liv nævnes:

Jens Paludan-Müller blev født i Sorø 7. November 1771 som Søn af Forvalter over Sorø Akademis Gods *Caspar Peter Müller* (død 1776) og Hustru *Anna*, født *Paludan* (død 1805). Han blev Student (privat dimitteret) 1789, cand. theol. 1793, Lærer i Religion ved Vaisenhuset 1794, Sognepræst i Tise paa Salling i Viborg Stift 1799, Sognepræst i Kerteminde-Drigstrup i Fyns Stift 1801, Stiftsprovst og Sognepræst ved Sct. Knuds Kirke i Odense 1819 og Biskop i Aarhus Stift 1830, hvor han døde 14. Maj 1845.

Han ægtede 1799 *Marie Benedicte Rosenstand-Goiske* (født 1775, død 1820), Datter af Sognepræst i Gunslev paa Falster, Magister *Jens Rosenstand-Goiske* (død 1777) og Hustru *Anna Cathrine*, født *Kjørulff* (død 1805). Mellem deres 9 Børn var som bekendt Historikeren, Professor *Caspar Peter Paludan-Müller*, Digteren *Frederik Paludan-Müller* og Teologen, Provst *Jens Paludan-Müller*, tilsidst Sognepræst i Snese ved Præsto.¹

Peter Wilhelm Lütken blev født i Skellerup 13. Oktober 1761 som Søn af den bekendte økonomiske Forfatter, Sognepræst i Skellerup-Ellinge paa Fyn, *Otto Diderik Lütken* (død 1788) og tredje Hustru *Margrethe Schandorff*, født *Suhr* (død 1778). Han blev dimitteret fra Roskilde 1780, cand. theol. 1787, Sognepræst i Fensmark-Rislev paa Sjælland 1789, Sognepræst i Lumby paa Fyn 1791, Amtsprovst over Odense og Rugaards Amter 1807, afskediget som Amtsprovst efter Ansøgning 1836, død i Lumby 1844.

Han ægtede 1790 *Marie Christine Saxtorph* (født 1768, død 1842), Datter af Rektor ved Roskilde Katedralskole, *Hans Christian Saxtorph* (død 1787) og Hustru *Maria Abigaël Kielschow* (død 1815). Det mest kendte af deres 5 Børn er den politiske Forfatter, Lektor i Filosofi ved Sorø Akademi, *Johannes Christian Lütken*.²

Mellem Paludan-Müller og Lütken udviklede der sig et varmt Venskab. Ligestemt med Lütken i Interesser og Sympatier følte Paludan-Müller altid Trang til Meningsudveksling med denne om alt vigtigt i Livet og Tankens Verden og mødte her trofast, uforanderlig og forstaaende Deltagelse i gode som i onde Dage. Lütken havde Ord for at være en god Menneskekender og en Personlighed, hvis Ord betød noget i hans Omgivelser og Virkefelt. Paludan-Müller forstod at værdsætte Vennens Ord, der — som han selv

¹ jvf. C. Søltoft: Stamtavle over Slægten Paludan-Müller. Kbh. 1895.

² jvf. J. C. L. Lengnick: Familien Lütken. Kbh. 1857.

skriver — stedse virkede godt paa ham enten til Vejledning eller Beroligelse (Brev af 22. Okt. 1825 til Lütken). Som Aarhusbisp mindedes Paludan-Müller ofte med Glæde deres »mangeaarige Embedsforbindelse og Omgang« (Brev af 22. Marts 1833 til samme), ja, det mangeaarige Venskab med Lumbyprovsten skænkede i sjældnen Grad Paludan-Müller en »vedvarende Opmuntring, Vejledning og Styrkelse til Embedsvirksomhed« (Brev af 11. November 1831 til samme) og — kan vi tilføje — i Privatlivet. Det gamle og prøvede Venskab er en miniature en Parallel til Venskabet mellem Sjællandsbispen J. P. Mynster og Provst W. F. Engelbreth i Lyderslev-Frøslev ved Store-Heddinge.

De følgende Breve vidner ikke blot om Paludan-Müllers klare Tanke og skarpe Iagttagelsessevne, hans noble Karakter som Menneske, gennemførte Hæderlighed og Paalidelighed som Embedsmand af faste og sunde Principer, men giver ogsaa værdifulde Bidrag til et Venskabs og en Samtids Historie.

[Nærværende Brev er gengivet nøjagtigt efter Originalen.]

M^r! Votre lettre m'a plû infiniment, parcequ'elle m'a donné occasion de jeter des regards dans l'interieur de votre ame-des regards, qui ont augmenté mon estime pour vous. Je vous vois actuellement sur le point important, quand les grands sujets, la providence, l'homme, la liberté et la vertu, s'attirent notre attention au degré, qu'ils meritent, et deviennent l'objet special de notre speculation. Je me rejouis, que vous vous interessez en tant ce, qui regarde ces matières; mais je ne m'etonne pas, que vous n'ayez pas encore décidé sur ces points, ou que vous ne soyez pas en état de resoudre des problèmes, de la resolution desquels les plus profonds philosophes ne sont pas d'accord. J'ose vous prédire, que vous y serez encore longtems en suspens, mais je vous prie de ne pas perdre courage. Plus de connaissance du monde et de la nature de l'homme, joint à la lecture et à votre propre méditation, vous portera infailliblement un jour à un heureux resultat.

Le defaut de votre philosophie sur la vertu est de la plus aimable sorte. C'est que vous exigez trop, et que vous vous elevez trop haut. Selon vous la plus sage conduite et les meilleurs actions ne sont pas de la vertu, si l'on en cherche quelque recompense ou temporelle ou éternelle. — Vous croyez, que la vertu ne paraisse qu'en combat et en resignation, et qu'une action, qui n'en coute rien, ne soit pas vertueuse. Vos idées sont sans doute en partie justes en partie fausses. Certainement aucune action, dont le seul but est d'obtenir un bien s e n s u e l ou d'éviter un mal s e n s u e l, ne doit être estimée vertueuse. Ce n'est pas de la vertu, c'est de l'egoïsme. Mais la vertu est s v i v i e, a m e n e des avantages bien plus nobles, plus élevés et plus purs, que ne le sont

les sensuels. Elle nous procure encore dans cette vie des jouissances tout-à fait spirituelles, et elle nous laisse esperer des plus parfaites dans la vie à venir. J'ose le dire: la vertu ne peut être tachée ou aneanti, bienque l'homme ait ces jouissances pures & spirituelles en vue comme autant d'encouragemens; je prétends même, qu'il ne perde rien de sa dignité, si ces sublimes avantages lui deviennent des fortes incitations. — Exiger plus de lui c'est d'exiger quelque chose d'impossible & contraire a la disposition de la nature humaine. Quoique les suites de nos actions ne doivent pas être le principe regnant dans notre conduite, il faut pourtant, qu'on ne perde jamais ces suites de vue, puisque souvent ce n'est que les suites immediates de notre procédé, qui nous eclairsissent de ce, qui est bon, et de ce qui est mauvais. Mais si cette consideration des suites est une disposition inseparable de notre ame, et souvent même un devoir pour nous, il serait tomber en contradiction que de pretendre, que ni les bonnes ni les mauvaises suites auraient la moindre influence sur nous.

Quant à la seconde question: si la vertu n'est qu'une victoire remportée sur nos desirs sensuels, et qu'elle produit toujours un combat interieur? Je suis d'accord avec vous en cela, qu'elle demande le plus souvent et dans la plupart des hommes l'abnegation des desirs. — Mais je ne crois pas, ni que ce combat interieur est absolument necessaire à l'essence de la vertu, ni que la vertu ne saurait être grande et brillante, amoinsque ce combat ait été violent et penible. Je pretends même, que l'homme touche à la perfection, quand ce combat entre la raison et la sensualité a cessé dans lui. — Qu'est ce que la vertu? Elle ne consiste pas en quelques bonnes actions, mais elle est la ferme resolution dans l'homme de faire toujours son devoir. D'abord il lui en coute d'executer cette resolution, mais peu a peu l'amour du bon s'empare entierement de son coeur, et maintenant il s'acquitte de ses devoirs sans peine. Les desirs sont assujettis a la raison, de sorte qu'ils ne font plus aucune resistance, et l'une partie de son être s'est reconciliée pour ainssi dire avec l'autre. Est il apresent moins digne de notre estime? Que non! au contraire, il est devenu plus parfait qu'auparavant; car c'est justement le plus haut degré de perfection, auquel l'homme peut s'élever en cette vie, que toutes ses inclinations et tous ses desirs ne demandent que ce, que la raison ordonne ou permet, et que les deux parties de son être, la sensualité et la raison, le portent au même but, savoir au bon, au noble, au beau. — La vertu commence ainssi par le combat, et finit par la paix; et nous ne sommes ce que nous devons être, et n'avons achevé notre destination, qu'après que cette paix est conclu inébranlablement dans nos coeurs.

J'espere, que vous ne desapprouverez pas mes sentimens; mais

en cas que vous les attaqueriez, je ne manquerai pas de les défendre.

Comme cette lettre est déjà si longue, je renvoie l'explication de mes idées sur la philosophie de Pape.

Saluez vos parens.³ Conservez moi votre amitié; et croyez, que je suis

votre sincere ami
J. Paludan Müller.

Kierteminde le 13 Novemb 1810.

M^r. Chretien Lütken | a | Lumbye.⁴

Ærede Ven!

Kied af at tøve længere efter Cancelliets Godhed, i Henseende til det ansøgte Exemplar af Skolereglementet for Kierteminde, har jeg forsøgt paa at sætte det i Kraft efter den Konzept, jeg har, og jeg troer det lykkes mig. Kiemneren har jeg givet en af mig attesteret Udskrift af de Paragrapher, der angaae Regnskabsvæsenet, Skolelærerens Løn, Skolekassens Indtægter og Paalægget paa Jorderne. Dermed har baade han og Byefogden været tilfreds. — Nielsen faaer sit, og Indtægterne indkræves nu derefter. Larsen har jeg sagt, at han er og skal blive ved at være Skoleforstander, eftersom han var med at forfatte Reglementet. — Skolecommissionen bestaaer da nu af ham, Byefogden og mig. Jeg har holdt en almindelig Jagt efter Skolebørn, og opjaget 67 Nye foruden de 82 vi forhen havde. Disse 67, hvoraf de Fleste forhen vare i Pugeskolerne, have vi nu faaet i Skolen, og for at rumme dette store Antal af 150 Børn har jeg ladet Mellemvæggen borttage mellem Niensens Læseskole^{4a} og den forrige Pigeskole; saa Nielsen nu har en meget stor Læsestue foruden den mindre, Henrichsen har. Endnu er her en Deel Børn tilbage, som vi ikke have faaet fat paa ved første Jagt, men jeg har antaget Raadstuetieneren til Bud ved Skolen, og ved ham skal de Resterende

³ Ovennævnte Amtsprovst *Pet. Wilh. Lütken* og Hustru.

⁴ ∅: *Johannes Christian Lütken* (1791—1856), Søn af førnævnte Amtsprovst. Han blev Student 1811 og drev blandede, især filosofiske Studier. Efter hans eget Udsagn var J. Paludan-Müller en af de Mænd, som havde haft betydelig Indflydelse paa hans aandelige Udvikling. — jvf. nærværende Bidrag S. 213, Note 52.

^{4a} *Hans Christian Nielsen*, født i Fredericia 24/7 1768, dimitteret fra Blaa-gaards Seminarium 1794, Skoleholder i Stige 1795, Lærer ved Militærskolen i Odense 1797, Lærer ved Borgerskolen i Kerteminde 1804, DM. 1813, gift med Johanne Knudsen, der en Tid ogsaa var Lærerinde i Kerteminde. Han døde 24/10 1836. (Velvilligst meddelt af Arkivar H. B. Seesten, Landsarkivet Odense).

vel blive hentede frem. Endelig er det ogsaa blevet bekendtgiort ved Trommeslag at de Forsømmelige maae vente sig mulkterede. — De seer altsaa, at vi have giort en god Begyndelse til det nye Reglements Udførelse. Adskillige have vel knurret og beklaget sig, men dog mindre end jeg havde ventet; og ligefrem Modsættelse har endnu ikke viist sig. Byefogden^{4b} lader meget villig; det Vidnesbyrd maae jeg give ham. Men Prøven skal egentlig aflægges, naar Mulkelisten kommer til ham. Er han da ikke hurtig og fast især i Begyndelsen, saa ligger det hele. I det Fald stoler jeg ene paa Directionen. Borgerne i Almindelighed troer jeg ikke dadler Reglementet.⁵

I Følge Lovens 2—11—15,⁶ og den Mening som implicite kan findes deri, sendes herhos en Fortegnelse over mine Bøger; men tag ikke ilde op — ærede Ven! at jeg protesterer mod Alt, hvad der ikke er hiemlet i Lovstedet; altsaa imod Fortegnelsens Trykning og Circulation i Stiftet. Ligeledes tager jeg mig den Frihed at yttre det Ønske, at jeg maae være fritaget for at tiltræde Foreningen til en almindelig Bogcommunication. I det mindste kan jeg ikke bestemme mig dertil, førend jeg seer den detaillerede Plan. For mine Venner og Bekiendtere staaer min lille Bogsamling ligesom hidtil aaben, men til Ubekiendte og Langtfraliggende ønsker jeg ikke at udlaane mine Bøger. Da jeg er vant til at giøre mig selv Rede for mine Bevæggrunde, har jeg og denne Gang giort det; ja jeg har endog — for at overveie Sagen desto bedre — ført Grundene til min Vægning i Pennen. Undersøgelsen ligger færdig i mit Pult saaledes, at den turde træde frem for hele Verdens Øine, om det skulde være. Som en t v u n g e n Sag — og saaledes maae man efter at have seet Biskoppens sidste Circulaire betragte Bogcommunicationen, er den særdeles frastødende.^{6a}

^{4b} 5: *Hans Frederik Schou*, Byfoged i Kerteminde fra 18/8 1809 til sin Død 10/9 1820. (Velvilligst meddelt af Arkivar H. B. Seesten).

⁵ Ang. *Kerteminde Skolevæsen*, som iøvrigt blev underkastet en gennemgribende og højest tiltrængt Omordning 1805 og bragt paa Fode af J. Paludan-Müller, se Kr. Kragh: *Kerteminde* 1413 — 7. December — 1913. Odense 1913, 52, 79 flg. — Joakim Larsen: *Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818*. Kbh. 1893, 253 flg. (NB. 260). — F. Ahlefeldt Laurvig: *Generalen IV. Kirke- og Skolepatronen*. Kbh. 1930, 127—128. — *Brickas Lexikon* 11, 637—38 (L. Koch's Artikel om J. Pal.-Müller).

⁶ Det hedder i Christian den Femtes Danske Lov anførte Sted: »Præsterne skulle beflitte sig paa at have og bruge foruden Bibelen gode tienlige Bøger, som af vise og lærde Mænd ere vedtagne....«

^{6a} Den 22/2 1812 skriver Biskoppen til Amtsprovsterne, Provsterne og Stiftsprovsten (paa Stiftamtmandens og egne Vegne), at man savner offentlige Biblioteker i Stiftet, især naar man har været vant til de store københavnske Bogsamlinger — og selv ved Bombardementet har mistet alt, hvad man i 40 Aar omhyggeligt havde samlet. Han foreslaar derfor, at alle Præster

Forklar mig dog — De som er saa god en Menneskekiender, — hvorfor lægger dog Plum⁷ med Flid i sine Embedsbreve en Tone, der er en sand Contrast mod hans øvrige Væsen?

Hvor usigelig gjerne vilde jeg dog ikke elske den Mand! Han har behandlet mig i Omgang saa venskabelig, og endnu med sidste Post fik jeg et saa inderlig honnet Brev fra ham. Men med alt dette oprører det mit Hierte, at han i sine Circulaire stedse viser os Pidsken. Og nu ovenikiøbet Tvang i en Sag, der efter sin Natur bør være den allerfrieste i Verden! Jeg er forvisset om, at han ved at gaae saaledes frem vil bortfierne Hierterne fra sig, og hermed troer jeg hverken at han eller Geistligheden eller den gode Sag er tient. O! Hvor ønskede jeg ikke at være hans specielle Ven for at have Kald og Frihed til at sige ham min Mening! Thi sandelig — alle Mærker maatte slaae meget feil, dersom han ikke i Grunden var en blid og elskværdig Character.

Hilsen og Venskab

7. Paludan Müller.

Kierteminde 3^r Juni 1812.

E. Sk. Tittelen paa Hasses Bog, den sidste i Fortegnelsen, beder jeg De selv vil tilføie, da jeg ikke erindrer den rigtig.

Kierteminde d. 17^r Juni 1812.

S. T. Hr. Amtsprovst *Lütken*.

Gjør ingen Undskyldning, ærede Ven! for Uordenen i Deres Brev; enhver Seddel fra Deres Haand er mig kier og inderlig velkommen, i hvilken Skikkelse den endog er. Herhos følger min Opsats om Bogcommunicationen. De vil finde, at det ikke er Ideen selv, men Maaden, hvorpaa Pl.⁸ har villet udføre den, jeg

gennem Provsterne indsender Fortegnelser over alt, hvad de har af Bøger (som de er villige til at laane ud), Provsterne supplerer Listerne med, hvad de har, Bispnen ligesaa. Katalog trykkes, ligeledes aarlige Tilgangslister. — Den 13/5 1812 skriver Plum til de 4 Amtsprovster, Stiftsprovsten og Provsten paa Ærø, at han frygter, at Betæneligheder enten i Henseende til Transportens Vanskeligheder ved Bøgenes Udlaan eller til visse Bogsamlingers Ubetydelighed eller endog til Bøgenes Publikation i et trykt Katalog skulde foranledige, at en og anden af d'Herrer Præster ikke afleverer de forlangte Fortegnelser. Da nu disse Fortegnelser er ham vigtige, ogsaa uden Hensyn til Bøgers Udlaan, og enhver Provst og Bispnen selv efter Danske Lov 2—11—15 er berettiget til at fordre dem af Præsterne, beder han Provsterne i fornødent Fald afordre Præsterne Lister over deres Bøger i Henhold til dette Lovsted, og at paase, at Listerne bliver fuldstændige. Planen skal drøftes ved Landemodet. (Velvilligst meddelt af Arkivar H. B. Seesten).

⁷ 5: *Frederik Plum* (1760—1834), Biskop over Fyns Stift 1811—34.

⁸ 5: Biskop *Fr. Plum*.

angriber. Omendskiøndt Sagens Nytte fra Begyndelsen forekom mig problematisk, og Indretningen selv forekom min Menneskekundskab wie lauter Schaum und Schrie som Schiller siger, og som Blaar til et Blus i Landets Aviser, saa vilde jeg dog formodentlig have endet med at gaae ind i Foreningen, maaskee endog have lært at betragte Tingen fra en anden Side; dersom ikke det forbistrede Circulaire af 13^e Mai var kommet.^{8a} Men Naturen har stemplet mig til Republikaner. Hvad jeg ikke erkiender som Pligt, og ikke frivillig paatager mig, lader jeg mig ikke kue og tvinge til at gjøre. — I Henseende til Brugen af mit Manuskript da bør Deres Klogskab og Venskab for mig ikke indskrænkes med noget Baand. Jeg siger derfor: gjør med det hvad De vil; brænd det eller viis Plum det, om De troer at han og jeg kan være tient med at han seer det. Men dersom De viser Plum det, ønskede jeg blot, at han ikke maatte troe, at jeg paa denne Maade stræbte at insinuere ham mine Tanker. — Jeg har ikke meddeelt det til nogen af mine Herredsbrødre uden til Klog⁹ som jeg forelæste det forleden Dag, og som syntes at billige hvad jeg havde sagt. At slaae til med Publicitetens Sværd syntes mig endnu unødvendigt og overilet. At jeg havde fremdraget det, slebet og poleret det, og gjort et Par Svingninger med det — i min egen Stue, dette er dog ingen Synd.

Det var mig ret kiert at modtage den lille Efterretning, De gav, om det Passerede mellem Bispen og Wedel;¹⁰ thi jeg seer, at Tingen var dog ikke saa slem som jeg troede. Tænk — Rygtet eller rettere en Mand som jeg ellers har al Respect for — havde allerede fortalt mig, at Pl.¹¹ havde i Skaarup troet at mærke, at Seminaristernes Fermhed var Vind; at han derfor havde villet prikke de stoppede Siele lidt med sin Pølsepind ∴ examinere selv, at Wedel var blevet høist allarmedet derover, og ikke allene paa en høist uartig Maade nægtet Bispen Ret til at examinere,

^{8a} Se nærv. Bidrag S. 192, Note 6 a.

⁹ *Jørgen Chr. Klog* (1743—1815) blev Student (Odense) 1761, cand. theol. 1770, personel Kapellan i Skjellerup-Ellinge (Fyns Stift) 1770, Sognepræst i Rynkeby-Revninge samme Stift 1785, hvorfra han tog sin Afsked 1815. Han havde iøvrigt været Privatlærer for den senere Amtsprovst P. W. Lütken i Lumby og var indgiftet i den Lütken'ske Familie.

¹⁰ ∴: *Peter August Wedel* (1768—1842) blev 1794 Sognepræst i Skaarup i Fyns Stift, 1807 Amtsprovst for Svendborg Amt, 1803 oprettede han et Seminarium i sin Præstegaard, Oprindelsen til det Skaarup'ske Seminarium, som han selv forestod til 1835. — Seminariedirektionen, der bestod af Fyns Biskop, Stiftamtmanden og et tredje Medlem, førte Tilsyn med Seminariet og overværede hvert Aar Examinationen, i hvilken Bispen hjalp Wedel. — (Bricke 18, 305—306 (L. Kochs Artikel om P. A. Wedel). — Lærerne og Samfundet Bd. 4. Kbh. 1914, 26 flg. — jvf. Joakim Larsen: anf. V. 214 flg.).

¹¹ ∴: Biskop *Fr. Plum*.

men endog forbudt Seminaristerne at svare paa Bispens Spørgsmaal; at Striden var gaaet saa vidt, at Plum havde erklæret, at han efter det Passerede nu aldrig mere kunde komme i Wedels Huus, og at til Slutning Tretten var blevet bilagt og Forlig tilveiebragt ved Amtsp: Lützens Megling.

Men, endskiøndt Tingen nu ikke var slet saa gal som Rygtet sagde, saa kan jeg dog fast ikke begribe, hvorledes Pl. og W. kunde blive enige igien efter en saadan Debat, med mindre det kun er en Vaabenstilstand og ingen Fred, hvilket synes mig rimeligst.

Jeg har ladet forhøre i Cancelliet, om vi ikke snart faae Udskriften af Kierteminde Skolereglement, og man har svaret, at der skrives paa den, og at den kan ventes i næste Uge. I øvrigt gaaer det ret godt endnu med vort Skolevæsen.

Hoslagt følge Expenseerne fra Kirkerne, mig selv, Sognene og Degnene, i Alt 54 Rd. 3 Mk. $10\frac{1}{3}$ Sk. Constant findes nemlig her indlagt 46 Rd. 5 Mk. $10\frac{1}{3}$ Sk. og de manglende 6 Rd. 4 Mk. vilde De behage at hæve hos Klokker Rosengaard af Pensionen til Klokker Helms' Enke her i Byen, der netop beløber sig saa meget, og som jeg allerede har udbetalt hende.

I Søndags havde jeg en sand Græmmelse ved atter, efter næsten et Aars Forløb, at see min Lærling Jørgen Nielsen Bang fra Næsbyehoveds Brobye. Han er da ret blevet forvandlet til en topmaalt Nar. Han bør advares; det er virkelig Pligt. Men da jeg saae ham kunde jeg ikke strax komme til at sige ham mine Tanker om hans Væsen; og da jeg siden om Aftenen vilde havt fat paa ham, var han allerede reist. Jeg kunde skrive ham directe til, men jeg har udvalgt mig en anden Vei, som jeg haaber, skal virke kraftigere. Hoslagt tager jeg mig den Frihed at sende et Blad Papiir, der efter min Hensigt skal see ud som en afklippet Efterskrift af et Brev til Dem. Denne vil jeg bede Dem, om De vil slaae en Convolut om og sende ham som en Meddelelse fra Dem selv af. Igiennem Deres Haand haaber jeg, Paamindelsen skal faae den tilbørlige Vægt. Gjør han, hvad han bør, saa kommer han da strax til Dem for at forsvare sig; og De vil da vist ikke spare ham. Mueligt er han da reddet, og dette vilde jeg inderlig gjerne baade for hans egen og for Skolevæsenets Skyld. Men jeg troer, det er ham skadeligt at være hos Grønvald, der uden Tvivl er en Nar. Var det ikke mueligt, at han kunde komme til en sat og fornuftig Mand?

Da Jørgen Nielsen tøver saa længe med sin Ansøgning om Frihed for Udskrivning, saa har Henrichsen, der er meget bange at han ikke skal faae Resolution i Tide, bedet mig intercedere

hos Dem, at hans Ansøgning maatte gaae bort uden at bie efter Nielsens, hvilken Bøn jeg anbefaler paa det bedste.

Hilsen og Venskab
J. Paludan Müller.

S. T. Hr. Amtsprovst *Lütken* i Lumbye.

Kierteminde d. 14de febr. 1816.

Tak, ærede Ven! for Deres Brev af 6te dennes, som jeg først fik i Dag; men Røsten i Ørken og Ottos¹² Recension derover medfulgte og. Da De nu har været saa god at love mig den, og Deres Mathea¹³ har appliceret den paa mig, beder jeg meget at maatte faae den. Jeg er ikke lidet nysgierrig efter at vide, hvad det er for en personificeret Dievel, der filosofierer ligesom jeg. Imidlertid beder jeg Dem ikke at bedømme min Philosophie efter Afhandlingen allene. Egentlig har jeg der kun været Fortæller af *andres* Meninger, og om end min egen nu og da skinner igiennem, saa er den dog der langt fra ikke fremsat eller udviklet. Jeg vilde nødigt, at min Afhandl. skulde sees fra anden Synspunkt end den, jeg strax i Begyndelsen angiver nemlig: som en vis filosofisk Menings *Historie* giennem forskellige Tidsaldere.^{13a} Imidlertid nægter jeg ikke, at jeg jo troer paa en generatio æqvivoca under de Indskrænkninger, som i Afhandl. er angivet. Men jeg forklarer mig Sagen hverken ved Atomer eller Monader, da Materien efter min Forestilling er et Continuum af eens Natur og Beskaffenhed, der kun viser sig i forskellige Skikkelser for vore udvortes Sandser efter de forskellige Kræfter eller Proportion i Kræfter, der rører sig i den. I øvrigt er Substansen i sig selv aldeles ubekendt for os, og vil formodentlig evig blive det. Kun naar den bevæger sig i Rummet, mærke vi dens Tilværelse ved Indtryk paa vore Sandser, naar den derimod er i fuldkommen Stilhed, er den aldeles ubemærkelig for os. Jeg siger altsaa med Kant: Materien udfylder ikke Rummet ved sin blotte Existentz, men ved en særdeles bevægende Kraft, skøndt jeg i øvrigt ikke er en Kantianer, ligesaa lidt som en Leibnizianer, Wolfianer, Fichtianer eller Schellingianer. Jeg siger med Seneca non me cuiquam mancipavi, nullius nomen fero, multum magno-

¹² P. W. Lütkens næstældste Barn, *Otto Diderik* (1793—1866), død som Sognepræst i Karleby-Horreby-Nørre Ørslev paa Falster.

¹³ Sammes fjerdeældste Barn, *Mathæa Elisabeth* (1796—1832) blev 1823 gift med daværende Kaptajn *Hans Jørgen Blom* (1792—1864), senere Oberst og Landstingsmand; se iøvrigt nærv. Bidrag S. 220, Note 65 a.

^{13a} Den omtalte Afhandling findes ikke trykt og synes nu forsvundet.

rum virorum judicio, aliquid et meo vindico.^{13b} Dog det være langt fra mig her i et venskabeligt Brev at føre Dem ind i Metafysikens tørre Regioner. Det Foregaaende er kun sagt for at gjøre bemærkelig, at naar jeg i min Afhandl. taler om Atomer, Moleculer, da er det anders og min Mening jeg foredrager.^{13c} Vil Skiebnen at jeg skal skrive flere Afhandl. for det lit. Selskab,¹⁴ da skal jeg nærmere rykke ud med min egen Philosophie, som jeg da er vis paa, at De hverken vil finde falsk, farlig eller uskøn. De spørger, ærede Ven! hvorledes jeg efter Theorien i min Afhl. redder Sielens Immaterialitet og Udødelighed? Men jeg indseer ikke, at disse Grundsandheder i mindste Maade blive anfægtede ved at antage, at Skaberen havde indrettet Naturens Gang og Love saaledes, at en levende Skabning paa Livets allernederste Trin kan fremkomme uden Æg eller Frøe. Det høieste

^{13b} Angaaende Forholdet til de store Filosofer og Anvendelsen af Seneca-Citatet se Brev 5. Febr. 1817 fra J. Paludan-Müller til E. C. Tryde, Udvalg af Biskop Jens Paludan-Müllers efterladte Papirer, udg. af hans Søner, Kbh. 1868, 60—61.

^{13c} jvf. nærv. Bidrag S. 195, Note 13 a.

¹⁴ 5: »Fyens Stifts litteraire Selskab«, stiftet 17. Maj 1815 i Stiftsbibliotekets daværende Gaard paa Vestergade (Nr. 250) i Odense af 18 Mænd (adelige Godsejere, militære, civile og gejstlige Embedsmænd). Selskabets Hovedformaal var »at fremme videnskabelig Virksomhed hos Medlemmerne og litteraire Foretagender til Oplysnings og Videnskabeligheds Befordring«. Selskabets første Præsæs var Fyns Guvernør, Prins Christian Frederik, dets første Vicepræsæs Biskoppen over Fyns Stift, Fr. Plum. Ideen til Selskabet skyldtes ganske sikkert Lütken og Paludan-Müller, der allerede 1813 udkastede Planen til et saadant Selskab; begge var blandt Selskabets Stiftere og aktive Medlemmer, sidstnævnte blandt Foredragsholderne ved Selskabets første ordentlige Møde 30. Juni 1815; dennes Søn, Historikeren Caspar Paludan-Müller, hvis Navn blandt Forfatteres Navne fremfor alle er knyttet til Selskabet, blev senere dets Formand. — Selskabet blev et Støttepunkt for alle aandelige, først og fremmest humane, men ogsaa kristelige Interesser og kom til at udfolde en omfattende og betydningsfuld Virksomhed, takket være god Tilslutning af Medlemmer og disses flittige og fortjenstfulde Produktivitet (Afhandlinger, Oversættelser, Udgiverarbejder) og økonomisk Støtte til Forfattere — saaledes besluttede Selskabet allerede 1816 at understøtte Udgivelse og Udbredelse af et Nationalværk, nemlig Grundtvigs Oversættelse af Saxo og Snorre. I 1840'erne udgav Selskabet »For Literatur og Kritik«, et Tidsskrift af almenvidenskabeligt Indhold, senere »Samlinger til Fyens Historie og Topographie«. Baade Stiftsbiblioteket og Læseforeningen i Odense staar ogsaa i Gæld til Selskabet. Saavel og især gennem Publikationer som ved populære Forelæsninger har Selskabet udbredt Kendskab til klassisk græsk og latinsk Litteratur, til Verdens og Nordens Historie, til Fyns Topografi og Arkæologi, til Bibel og Kirkehistorie, og til lidt Geognosi og Geografi. Det har virket fortjenstfuldt til Fremme af Videnskab og Kristendom, Fædrelandskærlighed og Folkeoplysning. — (C. T. Engelstoft: Udsigt over Fyens Stifts litteraire Selskabs Virksomhed, Samlinger til Fyens Historie og Topographie, 3. Bd. Odense 1865, 243—261. jvf. F. Ahlefeldt Laurvig: Generalen IV, 115—116).

som deraf kan uddrages er dette, at Aand og Materie altid og allevegne ere uadskillelig forbundne med hinanden, at de ere ligesom 2 Sider af et og samme Væsen, hvoraf den ene kiendes med de udvortes og den anden med den indvortes Sands; men heraf følger ikke, at der er ingen Forskiel paa Siel og Legeme; ej heller at Legemet kan tænke eller Sielen have Udstrækning. At paastaae dette var det samme som at paastaae, at der var ingen Forskiel paa min Fordøielseskraft og min Hukommelse, fordi jeg som har begge Dele, føler mig selv som et eneste Væsen og ikke som To.^{14a} Bare og puur Aand er ligesom bare og puur Materie — Ord uden Betydning, hvorved intet kan tænkes. Er Sielen udødelig, saa er den det vist evig i Forbindelse med et materielt Redskab, et Legeme, dette lærer og Christendommen. Det er ligesaa umueligt at forestille sig en Tænke- og Følekraft uden i Forbindelse med et materielt Substrat, som den hænger ved, sit *venia verbo*, som det er umueligt at forestille sig et Legeme uden Tyngde- eller Cohæsiionskraft ω : uden Aand; thi Kraft er Aand. Men det almindelige, og saa at sige daglige Begreb om Materiens Væsen maae meget forandres og uendelig forfines, førend man ret kan philosophere. Lad os dog aldrig forestille os den blot som en Sammenfyngning af uendelig smaae Korn, saa ere vi strax inde i de Gamles Strid og Vrøvl om Vacuum o. s. v. Ney! Materien er visselig et Væsen ikke mindre fiint ædelt og beundringsværdigt, og jeg tør lægge til, evigt end Aanden.^{14b}

Jeg længes ret efter at kunne tale med Dem om disse Ting. Deres Efterretning om min Afhandl. Held var mig meget kierkommen; jeg har nu længe levet saa indsluttet her, at jeg har hørt meget lidt fra Odense. Jeg vidste slet intet om, hvormange Afhandl. der var oplæst;¹⁵ og De siger mig heller ikke hvilke eller af hvem. — Min Kones Forfatning bliver stedse sørgeligere.¹⁶ Hun er nu vanskelig at regiøre, er ofte meget nedslagen, kan Ingen lide omkring sig, taler ikke meget, men har besynderlige Indfald. Hendes Drift til Virksomhed har dog ikke forladt hende, og hun spinder bestandig, undertiden med en ret gyselig Iver og Vedholdenhed. Hun har Appetit og kan sove godt; alligevel føler

^{14a} jvf. Begreb og Idee. En filosofisk Samtale. [Efteraar 1817], Udvalg af J. Pal.-Müllers efterl. Papirer 76.

^{14b} Angaaende Forholdet Aand — Materie, Sjæl — Legeme se Middelbart — Umiddelbart, Conventsafhandling fra 1816, jvf. anf. Udvalg 15—17.

¹⁵ nemlig paa »Fyens Stifts literaire Selskab«s Møde 3. Jan. 1816 (C. T. Engelstoft: anf. Afh. 248).

¹⁶ se Indledningen til nærv. Bidr. S. 187. — I Dødsannoncen, dat. Odense 14. Marts 1820, taler J. Paludan-Müller om sin afdøde Hustrus »sidste 4 Aars sørgelige Lidelser«. (Fyens Stifts Adresse-Avis 1820/Nr. 37 (17. Marts). — Iversens fynske Avis 1820/Nr. 35 (17. Marts)).

hun sig svag. Skulde hun overleve Vinteren, som vel maae ansees for uvist, vil jeg rive hende gandske ud af denne Cirkel, og føre hende til et fremmed Sted. Maaskee kunde en Reise og forandret Opholdsted virke noget.

Lev vel, hils Deres Mathea som skieldte mig for en Dievel, og forsvar mig lidt mod slige haarde Beskyldninger.

Deres hengivne Ven

J. Paludan Müller.

[Marginaltilføjelser:]

Hermed sendes Steenswangs lumpne Bog.^{16a} Jeg har laant dette Exempl. hos Bagger. Han beder om den igjen om en 8 Dages Tid, da en anden god Ven har prænumerert paa Laanet af den.

Hoslagte Qvinctilian bedes leveret Lassen^{16b} med mange Tak for Laan. Hils ham tillige, at han jo eyer Claudian. Af denne og om denne maatte efter min Formening kunne skrives en interessant Afhandling. Jeg vilde opmuntre ham dertil. Men han maatte benytte den enten med historisk Kunst til at characterisere Tidsalderens Meninger eller med filosofisk Aand, eller som Bidrag til Digtkunstens og Litteraturens Historie.

Ærede Ven! Hvorledes gaær det Dem og Deres? Er Deres huuslige Forfatning blevet behageligere og glædeligere? Hvorledes har vor gode Marie¹⁷ det? Jeg kom inderlig gjerne selv for at

^{16a} Der sigtes til »Glædens Kilde, eller en aandelig Tale« af P. H. Steenschwang. Sønderborg 1815, LVI + 65 Sider. Andet Oplag med et nyt forfattet Tillæg smst. 1816, 121 Sider. »Slutning« er dateret Schobyllgaard, i 2. Oplag Schobøllgaard [Ϛ: Skovbølgaard, Felsted Sogn, Lundtofte Herred, Aabenraa Amt] den 18. Decbr. 1815. Som Forkæmper for Sandhedens og Dydens Riges Komme udsender Forfatteren sin aandelige Tale tænkt som »en Anviisning til Salighed«, hvorfor han har givet den Titlen »Glædens Kilde« (S. XXX, LVI). Bogens Motto er Johs. 1,17, dens Tekst Fil. 4,4. Forfatteren, der iøvrigt uden personligt Kendskab til N. F. S. Grundtvig hilser denne som »elsket Ven og Broder« (S. XIV), retter især i »Forerindring« skarpe Angreb paa Præsterne, de »utroe Leiesvende«, der formaner til at forsaage Dans og Kortspil, Drukkenskab og Pengebegær og som »gavnlig Præster« tage sig flittigt af Skolerne, baade af Børnene og Lærerne (S. IV—X). Det maaske velmente, men afgjort forvirret og forvirrende Skrift er vistnok formelt og reelt et typisk gudeligt Lægmandsprodukt. Paludan-Müllers Karakteristik af Bogen som »lumpen« er forstaaelig og forstandig.

^{16b} Ϛ: Søren Peter Lassen (1785—1877), Student 1801, cand. theol. 1806, personel Kapellan i Lumby, Lunde Herred, Fyns Stift, hos P. W. Lütken 1810, Sognepræst i Østrup-Hjadstrup, samme Herred, 1818, afskediget 1877. Han var i lang Tid Senior for Danmarks Gejstlighed.

¹⁷ Ϛ: P. W. Lütkens tredjældste Barn, *Maria Margrethe* (f. 1795).

hente Svar paa disse Spørgsmaal, dersom ikke Finantserne bøde mig at sidde stille. Dog er det mit Forsæt, at min første Reise bliver til Dem. Jeg tager da Annette¹⁸ med, om De vil beholde hende en 8 Dages Tid, da hun har stor Lyst til at besøge Deres Døttre. Imidlertid vilde jeg glædes ved et Ord fra Dem til Underretning om, hvorledes det nu gaaer Marie, og altsaa ogsaa hendes kierlige Venner. Er hendes Følelse ligesaa varig, som den var varm, da jeg sidst saae den? derom er jeg fristet til at tvivle. Snarere vil jeg troe, at der ikke behøves meget lang Tid til at dæmpe den. — Indlagt sender jeg et Brev med Bøn at De enten selv eller Otto¹⁹ vil sende Christian²⁰ det, naar De skriver ham til; thi jeg supponerer med Vished, at den omhandlede Afhandling er af ham. Skulde jeg, mod Formodning heri tage feil, saa behag at holde Critiken tilbage. Men siig mig alligevel, hvad De synes om den. Unægtelig gjør Afhandl. Forfatteren megen Ære, og han har viist særdeles Genie til deslige Undersøgelser. Men den er ikke fri for Sectaand og Partiskhed, hvorfor den og kan fortjene Kritik. — Jeg er Dem megen Tak skyldig, om De vil tilsige Convent i Mesinge til næste 3' Marti; thi Smidt²¹ lader ikke høre en Lyd fra sig derom, og da han nu 4 Gange har holdt mig for Nar med sit Vrøvl, saa vil jeg nødig mere have med ham at bestille. Jeg synes at bemeldte Dag kan være passende for os alle, naar den er det for Dem. — I sidste No. af Kiøbenhavns Skilderie var indrykket et Stykke m o d de eens Lære- og Læsebøger, der er skrevet som om Forf. kiendte baade Cancelliets Brev og Bangs Afhandling.²²

Hilsen og Venskab
J. Paludan Müller.

Kierteminde d. 15de Febr. 1817.

S. T. | Hr. Amtsprøvt Lütken | i | Lumbye.

¹⁸ ɔ: vel *Anne Julie Paludan-Müller* (1802—1861); se iøvrigt nærv. Bidr. S. 220.

¹⁹ se nærv. Bidr. S. 195, Note 12.

²⁰ ɔ: P. W. Lütkens ældste Søn, *Johs. Chr. Lütken*, se nærv. Bidr. S. 190, Note 4.

²¹ ɔ: *Jacob Chr. Schmith* (1764—1848), Sognepræst i Mesinge 1809.

²² Der sigtes til en Artikel uden Navn eller Mærke, »Om Eenhed i Skolernes Lære- og Læsebøger«, trykt i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 1817/ Nr. 12 (11. Febr.). — *Jacob Bang* (1772—1852), Student 1791, cand. theol. 1797, Sognepræst i Krarup, Salling Herred, Fyns Stift, 1801, tillige Lærer ved Brahetrolleborg Seminarium 1802, Sognepræst i Horne, samme Herred, 1808. — Paa Fyns Stifts litterære Selskabs Møde den 27. Januar 1817 forelæste han sin Afhandling, »Nødvendigheden og Nyttens af en almindelig for Almueskolerne i Danmark autoriseret Lærebog i de saakaldte almeennyttige Videnskaber«. Under samme Titel blev Afhandlingen straks trykt som Manuskript (Odense

Egentlige literaire Undersøgelser høre i Almindelighed ei til Aviser, og theologiske endnu mindre derhen, dog allermindst til Domstolen; Dommeren vilde vist frabede sig, (og Advocaterne, vare de beskedne og kjendte hvad Lærdom dertil udfordrer, vilde vist gjøre det samme,) at kjende hvorvidt Ytringer om theologiske Emner stemmede med de symboliske Bøger og den orthodoxe Skriftfortolkning; eller om de, der have fremsat dem, mueligen kunde derfor forkjætres. Meenig-Mand vilde deraf ei have mindste Nytte, Sandheds-Religiøsitetens Ven og Christendommens oprigtige Bekjender endnu mindre.

Jeg beder Dem derfor indstændig at frafalde enhver Tanke om at indkalde den Ubenævnte for Domstolene. At han kryber i Skjul viiser noksom han skammer sig ved sin Gjærning, og Angrebet selv synes mig bærer saa tydelig Vidne om indgroet Had til Præstestanden, og Misundelse over den Agtelse De har forhvervet Dem saavel hos Medborgere af alle Klasser, som forstaae at skatte sand Fortjeneste, som den Udmærkelse hvormed Regjeringen har viist sig opmærksom paa Deres Værd, at jeg ei troer, det bør mødes med andet end Foragt. Deres Agtelse som Menneske, Embedsmand og Videnskabsmand er virkelig saa velgrundet at det ei anstaaer Dem at sætte andet imod Misundelses og Ondskabs Angreb end Taushed, og ved at vedblive Deres daad-

1817, 34 Sider) efter Selskabets Beslutning og paa dets Bekostning. Hvert af Selskabets Medlemmer fik tilsendt et Exemplar og skulde inden en Maanedes Forløb indsende Erklæring over Afhandlingen til en af Selskabet nedsat Komité, der bestod af Biskop Plum, Stiftsprovst Tetens, Amtsprovst Lütken, Pastor Birch og Professor Heiberg. Paa Grundlag af de indkomne Erklæringer skulde Komitéen ligeledes inden en Maanedes Forløb indgive Betænkning til Selskabet (J. Bang: anf. Afh., Meddelelse paa Titelbladets Bagside, dateret Odense 24. Februar 1817 og undertegnet af samtlige ovenfor nævnte Komité-medlemmer). Efter at Medlemmerne havde erklæret sig over det af J. Bang drøftede Spørgsmaal, besluttede Selskabet efter Forslag af dets Præsæs, *Prins Christian Frederik*, hellere at faa en Læsebog for Almueskolens øverste Klasse, en Læsebog, som i Korthed indeholdt, hvad Almuen behøvede at vide af almenyttige Kundskaber. Samme Aar udsatte Selskabet en Præmie paa 300 Rigsdaler for den bedste Udarbejdelse af en saadan Bog, og Johan Bülow til Sanderumgaard en Præmie paa 200 Rigsdaler for den næstbedste. Tre Forfattere blev belønnet, nemlig 1) *A. D. Lütken*, personel Kapellan i Lumby hos sin Fader, Amtsprovst P. W. Lütken; 2) *D. S. Birch*, Sognepræst i Nørre-Aaby, Fyns Stift; 3) *H. C. Götzsche*, Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Kiels Universitet. De af de nævnte Forfattere udarbejdede Læsebøger vandt megen Udbredelse og har sikkert bidraget betydeligt til Fremme dels af Undervisningen i Læsning, der i lang Tid stod meget tilbage blandt andet paa Grund af, at Læsebøger savnedes i mange Skoler længe efter 1814; dels til Udbredelse af Kendskab til Realier — Trangen til at faa disse ind i Skolen fremkaldte netop en Gruppe nye Læsebøger, af hvilke de betydeligere skyldtes de her omtalte Mænd. (Joakim Larsen: Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1818—1898, Kbh. 1899, 141—143).

fulde Liv og sandhedsøgende Granskning at beskjemme de daarlige Menneskers Vanvittighed.²³

W. Lütken.

Lumbye d. 14e Maji 1817.

Velærværdige | Hr. Provst *Müller*.

Min ærede og kiere Ven! Tak for Deres sidste Brev, og for det Tilsendte og meget Interessante fra det russiske Bibelselskab.²⁴ Bibelsagen har i Rusland en stor og eiendommelig Caracteer. Den er der et national Oplysnings-Institut af høit Værd og første Rang, og noget langt andet end hos os. Saare mærkelig er og den store Begierlighed som allevegne hos denne raa Nation yttres efter det himmelske Lys, især hos Almuen; thi om Adelsens Iver sees lidet eller intet. Hvorfor er dog denne Begierlighed størst paa det laveste Cultur Trin, og synes at aftage med Culturens Stigen? Ligesom de unge Planter ere irritablere for Lyset end de ældre og med mere Higen ligesom udstrække deres Blade efter det, saaledes gaar det ogsaa i Henseende til det aandelige Lys. Den samme Naturlov synes at gaae igiennem baade den physiske og moralske Verden. Overalt ytrer Agtelsen for det Guddommelige sig stærkest hos Msket i den raa Naturstand, naar denne har hævet sig over den første Dyriskhed, og hos det fuldkommen forædlede Mske, den sande Vise. Mellemtrinnene er et Raffinement af sandselig Velvære, da Msket behandler det Jordiske som Hovedsag. Der maae ellers ogsaa i Rusland være nogle af de samme udvortes Aarsager tilstede, som virkede saa megen Begierlighed efter Bibel i

²³ Paa Fyns Stifts Landemode 1. Juli 1812 forelæste *J. Paludan-Müller* sin Afhandling, »Om den geistlige Stands Udsigter til at forøge sin offentlige Agtelse, og Midlerne dertil«. Afhandlingen blev trykt i de af Biskop Fr. Plum udgivne Videnskabelige Forhandlinger ved Fyens Stifts Landemode (1. Bd. 1.—2. Hft. Odense 1816, 1 flg.). Kirkehistorikeren, Prof. theol. *Jens Møllers* Recension heraf i Dansk Litteratur-Tidende (1816/Nr. 39, 613 flg.) fremkaldte fra Paludan-Müller et »Svar...« (trykt i Vidskbl. Forhandl. ved Fyens Stifts Landemode, 1. Bd. 3. Hft. Odense 1817, 305 flg.), hvorpaa Møller gav Gensvar (Dsk. Litt.-Tid. 1817/Nr. 16, 241 flg.). — Ogsaa andre tog til Orde mod Kertemindepræstens Afhandling, saaledes en Broder til den senere Stiftsprovst E. C. Tryde i København, nemlig cand. jur. *Fr. Chr. Tryde* (1785—1818), der 1816 havde taget sin Afsked som Kommercesekretær i Økonomi- og Kommercekollegiet. Han udsendte et »Sendebrev til Herr Pastor Jens Paludan-Müller...« (31 S. Kbh. 1817), hvorpaa denne gav »Svar til Hr. Secretair F. C. Tryde...« (4 S. Odense. Dateret Kierteminde 28. Marts 1817). Dette fremkaldte fra en *A n o n y m* nogle »Bemærkninger...«, som han forlangte og fik indrykket i Iversens fynske Avis (1817 Nr. 59 (6. Maj)), hvortil Lütken sigter i ovennævnte Brev.

²⁴ stiftet 1816.

den første Christenhed og i Luthers Tid. Dog herom mere ved en anden Leilighed.

Det er mig særdeles kiert, at De har været hos Bülow.²⁵ Jeg er vis paa, at der behøvedes intet mere for gandske at vinde ham for Deres Sag; og dette er af Vigtighed, da hans Mening uden Tvivl har stor Indflydelse paa høiere Sted.^{25a} Han kunde vel sige, at jeg befandt mig vel den Dag, jeg var hos ham; thi jeg seer ikke syg ud; men i Grunden befinder jeg mig dog virkelig heel maadeligt. Mit hele Circulationssystem er kommet i en afskyelig Uorden, og Blodet søger med Voldsomhed begge Legemets Extremiteter, Hoved og Been. Dette foraarsager mig megen Besværighed. Mit Hoveds Brusen raader mig som sædvanligt at staae ved Arbeidet, men Blodets Nedsynken i Benene og alle Aarers Spending dør nøder mig til at sidde. Jeg har raadført mig med Boiesen,²⁶ som anseer Tingen betydelig, og med Harder²⁷ her i Byen, men de tvende Herrer ere af forskellige Meninger om Aarsagen og altsaa og om Curen. De, min Ven! giver mig det tredie Raad, og siger: nube! Da De sagde det første Gang, troede jeg, det var reent Spøg, men da De gientager det, maae jeg nu troe, De mener det alvorlig. Men hvorledes kan jeg som ikke er Enke- mand følge dette Raad, for Skilsmisse kan aldrig falde mig ind; og om jeg end og var frank og fri, giftede jeg mig neppe anden Gang. Jeg kan have Besværighed nok ved at faae opdraget de Børn, jeg allerede haver. Flere vilde reent overvælde mig. Desuden behøver jeg ingen Kone, hverken i aandelig eller legemlig Henseende, og en overflødig Kone er en overflødig Byrde, og selv et beklagelsesværdigt Væsen.

Endnu for et Par Dage siden taledede jeg med Larsen for at sikkre mig de Penge, De skal have hos mig i denne Termin, og som ere de eneste, jeg har tilovers efter at have maattet betale i Skatter 368 rb. Han lovede mig at præstere. Jeg vilde havt Løfte af ham, at jeg skulde være den Første, han klarerede i Terminen; men han sagde, at Bloch skulde først have 500 hos ham, formodentlig ogsaa til Dem; og ham maatte han først forsyne; men jeg skal hænge i, at jeg kan blive Anden efter Bloch. Ellers seer det bedrøveligt ud med mange i denne Termin. Hvor man hører og spørger ere alle Casser tomme.

Deres Tilbud om Hestene var velkomment og smukt. Et af mine længe nærrede Ønsker opfyldes derved; men da min Carl²⁸

²⁵ Der menes sikkert den kendte Hofmand og Mæcen, *Johan Bülow* (1751—1828), Ejer af den fynske Herregaard Sanderumgaard.

^{25a} formodentlig hos Fyns Guvernør, *Prins Christian Frederik*.

²⁶ Stiftsfysikus i Odense *Boe Bojesen*, født 1769, død 1822 i Odense.

²⁷ Distriktskirurg i Kerteminde *Knud Gotthold Harder*, født 1784, død 1858 i Kerteminde.

koster mig meget, Vogn og andre Redskaber ligeledes fordre Penge, saa turde jeg ikke forbinde mig til ringere end 6 Terminer, som De jo og vil kierlig tilstaae mig. Men saa endnu et — Coursen vakler. Vil de reducere Kiøbesummen til Specier? Saa er Prisen under alle Omstændigheder fix og fast den samme. Dog herom som om mere vedtales vi snart, naar De kommer herved. Jeg havde da tillige stor Lyst til at skiende lidt paa Dem, om jeg vidste De ikke vilde blive vred derfor, — for den alt for skarpe offentlige Irettesættelse, De paa sidste Circulaire har givet Bloch²⁹ og Tingberg.³⁰ Det er heller ikke ret forsigtigt gjort i denne Tid. Slige Ytringer kunne blive omtalt dèr, hvor man mindst venter det. Og hvor velkomment for Kofod! Han lytter vist efter enhver Lyd, som kunde være Dem imod. Nu Lev vel og vær kierligst hilset af Deres

hengivne Ven
 7. Paludan Müller.

Kierteminde d. 11te Decb. 1817.

[Marginaltilføjelse:]

Brevet fra Holm med Fredsforslagene fulgte ey med Deres Sidste, hvilket De dog skriver, De har da vel glemt at vedlægge det.

Høiædle Høiærværdige | Hr. Amtsprovst Ridder *Lütken* | i |
 Lumbye.

Min Ven! Jeg saae i Søndags min forhen saa herlige Kone ligge Liig.³¹ Dette Syn og alle de Minder, det vakte i min Siel

²⁸ *Carl Paludan-Müller* (1800—1825) blev Student fra Odense Katedral-skole 1817 — se iøvrigt nærv. Bidr. S. 209—210.

²⁹ *Jacob Chr. Bloch* (1774—1845) blev 1816 Sognepræst i Rynkeby-Revninge, Fyns Stift.

³⁰ *Peder Kryssing Tingberg* (1750—1818) blev 1781 Sognepræst i Kjølstrup-Agedrup, Fyns Stift.

³¹ *Marie Benedicte Paludan-Müller* døde 11. Marts 1820. — jvf. Dødsannoncen: »Det bekiendtgjøres for fraværende Slægt og Venner, at den Algode har bortkaldet til et bedre Liv min uforglemmelige Kone *Marie Benedicte*, født Rosenstand Goiske, ved en roelig Død den 11. dennes i hendes Alders 45de Aar. Hendes udmærkede Egenskaber og sieldne Værd som Hustrue og Moder; hendes lyse og dyrkede Forstand og følelsesfulde Hierte; hendes høie og rene Sands for alt Skjønt og Godt, der udtrykte sig i hendes Blik, Ord og Handlinger; hendes livfulde og kierlige Omgang, og utrættelige Virksomhed i hendes Kreds, lader mig dybt føle, hvor meget jeg og 8 Børn besadde i hendes, førend hendes sidste 4 Aars sørgelige Lidelser, og vil sikkre hende et hæderfuldt Minde i Venners og Bekiendteres Hierter. / Odense, 14. Marts 1820. J. Paludan Müller.« (Fyens Stifts Adresse-Avis 1820/Nr. 37 (17. Marts) og Iverssens fyenske Avis 1820/Nr. 35 (17. Marts). — Indledn. til nærv. Bidr. S. 187).

rystede mig stærkt; men jeg har fattet mig, og bør jo takke Gud. I Morgen, Torsdag, tager jeg igien til Kierteminde for at ordne adskilligt til Begravelsen paa næste Mandag. Jeg tager da Børnene med, at de endnu engang kan see deres sieldne Moder og dybt indprænte dem hendes Erindring. I Morgen Aften komme vi her tilbage igien. Klokkeren har sagt mig, at De vilde vise mig det Venskab at laane mig Deres Befordring til Begravelsen, hvorfor jeg takker Dem ret hiertelig. Tør jeg derfor bede, at Vognen maae komme her til os paa næste Søndag Formiddag omtrent Kl. 9. Vi ønske nemlig at være i Kierteminde Dagen før Begravelsen. Begravelses Dagen er nemlig næste Mandag Kl. 11 slet. Viberg³² præker her for mig. Men jeg beder tillige, at vi maae beholde Vognen en Nat over. Paa Mandag Aften komme vi her tilbage igien. Schmidt,^{32a} hvis Functions-Uge det just bliver, har jeg bestilt til at holde Talen over hende, men jeg ønsker i Morgen, da jeg venter ham til Kierteminde, at instruere ham lidt, at han ikke skal vrøvle alt for meget. Jeg indbyder ingen til Følge uden Kierteminde Borgere. Hils den kiere Otto³³ mange Gange fra mig, at jeg har, iblandt min Kones Papirer, fundet den Sang, han digtede til hende efter hendes haarde Sygdom, medens han var hos os dernede. Den rørte mig usigelig, og er virkelig meget skøn. Jeg erindrer ogsaa, at den den gang fik et almindeligt Bifald. Der er rigtig nok en lille Skose til hende deri for noget, hun sagde om ham, men selv den er ret vakkert indklædt, og det Hele har megen Hiertelighed. Hun yndede og agtede ham ogsaa oprigtig. — Til vi sees, som mueligen, skøndt ey vist, kunde blive endnu inden Søndag, beder jeg Dem, kiereste Ven! at betænke Dem paa 2 Indvendinger, jeg nu vil giøre Dem mod Nielsens Lankaster Skole, som jeg ved min sidste Nærværelse i Kierteminde fik Leilighed til at see og undersøge.

Jeg troer nemlig, at De slet ingen Dom om Methoden kan bygge paa denne Prøve, fordi Nielsens Methode ikke er den Lankasterske.³⁴ Naar man vil prøve den Rumfordske Suppe³⁵ maae man naturligviis kaage den lige efter

³² *Andreas Frederik Wiberg* (1779—1856) var 1816 blevet residerende Kapellan ved Sct. Knuds Kirke i Odense.

^{32a} 5: Sognepræst i Mesinge (7 km N. f. Kerteminde) *Jac. Chr. Schmidth*, der selvfølgelig har kendt den Afdøde personligt fra J. Pal. Müllers Præsteaar Kerteminde (jvf. nærv. Bidr. S. 199, Note 21).

³³ 5: *Otto Diderik Lütken*, se nærv. Bidr. S. 195, Note 12.

³⁴ Der sigtes sikkert til den førnævnte Lærer *Hans Chr. Nielsen*, se nærv. Bidrag S. 190, Note 4 a. — *Joseph Lancaster*, engelsk Skolemand, Grundlægger af den efter ham opkaldte Undervisningsmaade, født 1778 i London, død 1838 i New York.

³⁵ Statsmanden og Fysikeren, Grev *Benjamin Thompson Rumford* (1753—1814) søgte som økonomisk og militær Organisator i Tjeneste hos Kur-

den Rumpfortske Recept uden Forandring. Niensens Methode har de 2 Hovedfeil:

1) at Grundideen er enten slet ikke fattet af ham, eller og med Flid forandret. Grundideen i den ægte Lankasterske (saaledes som den og i Kiøbenhavn udføres) er den: at ra a e Børn indbyrdes undervise hinanden; men Niensens Idee er, at udlærte Børn undervise ra a e Børn. Han kalder Underviisningen indbyrdes, blot fordi det er uconfirmerede Børn af samme Skole, der undervise andre Børn. Men naar man udvælger de bedste Børn i en Skole paa 250 til Lærere, er der ingen Been i Sagen, og ingen Kunst ved Fremgangen.

2) Organisation en i Skolen er ligeledes forfeilet. I den rette Lankaster Skole er det Hele et organisk t Heelt, hvori Delene som Hiul gribe i hinanden. Men hos Nielsen er det 10 smaa Skoler i een Stue, hvoraf hver i 3 Maaneder har sin bestandige Lærer for sig. Hos Lankaster derimod er det Barn som er Discipel i een Time, Lærer i den næste, og omvendt.

Støien, Piben og Contramarschen vil jeg ey nævne. Det er Peber og Salt, uden hvilket Retten ingen Smag har for hans Gane.

Over foranstaaende 2 Punkter maae vi holde et Disputatorium, om De ikke frit indvilliger mig dem. Jeg har talt med Faaborg.³⁶ Han er af samme Mening som jeg, at Niensens Methode ikke er den Lankasterske.

Nielsen bruger bestemt reglementerede Skoletimer til Prøven fra 1 til 3. Jeg spurgte ham gientagne Gange derom; hans Indberetning til Dem i denne Henseende maae have været ubestemt eller en Misforstaaelse.

Lev vel. Snart samtaler De med Deres

trofaste Ven
J. Paludan Müller.

Odense d. 15de Marti 1820.

Høiædle Høiærværdige | Hr. Amtsprovst Ridder *Lütken* | i | Lumbye.

fyrst Karl Theodor af Bayern ogsaa at forbedre Befolkningens Levevilkaar ved billige Næringsmidler, bl. a. ved den af ham komponerede Rumpfordsuppe. Tilberedelsen af denne søgte man ogsaa at udbrede Kendskab til i Danmark, saaledes paa Fyn, hvor den i 1832 afdøde Lensgreve Fr. Ahlefeldt Laurvig efter Henstilling af Biskop Fr. Plum, som han stod i nær Forbindelse og Samarbejde med, indførte i Skolerne paa sine Godser en Læsebog, den fra Tysk frit bearbejdede »Nød- og Hjælpebog for Bondestanden«, et broget Sammensurium, som bl. a. giver en detailleret Fremstilling af Tilberedelsen af Rumpfords-Suppen. (F. Ahlefeldt Laurvig: Generalen IV, 201—202).

³⁶ 3: vel *Dankvart Faaborg* (1784—1844), ordineret Kateket i Odense 1813—1826.

Ærede Ven! Tak for Deres Beredvillighed til at forskaffe os Restancen af Degnepensionerne. Listen, som Høier fik paa de Resterende, kan det ikke nytte at spørge ham om; thi han veed intet, har intet, gjør intet og er til intet. Der er derfor ingen anden Vei til Opdagelsen af Synderne end den forhen Berørte. — Om de første Hefter af Lahdes Tegninger,³⁷ som jeg fik i Kierteminde, erindrer jeg blot, at mine Børn brugte dem (saavidt jeg veed i Fællig med Skolen). Det Overblevne efter Slid, Fløtning og megen huuslig Uroe i den sidste Tid i Kiert. formaaer jeg ikke at gjøre Rede for, og kunde heller ikke nytte Skolen, om jeg end kunde finde det. Forlanges det, er jeg villig som skyldig til at erstatte Skaden, da jeg har privat benyttet offentligt Gods, — altsaa været utroe. — Stor Lyst har jeg til at skiende paa Dem for Slutningen af Deres sidste Brev. Hvorledes kunde De dog faae den Idee, at jeg vilde skose Dem? Jeg har ofte sagt Dem imod, og misbilliget et og andet, men stedse ligefrem som det sig bør imellem ærlige Venner. Skoset har jeg aldrig, og De vil selv ved nogen Betænkning finde, at dette heller ikke ligger i min Aand eller Carakteer. Jeg kan ikke engang skose, om jeg end vilde, har ikke Grebet derpaa. Det var og er min oprigtige Mening, at De er en Mand af Kraft, hvis Ord gielder meget i Deres Virkekreds, og at De derfor kunde skaffe os Restancer, som vilde være umueligt for mangen Anden. Men jeg har Lyst til at skiende paa Dem i Dag endnu for noget Vigtigere, nemlig for det, De har skrevet til Biskoppen i Anledning af hans Circulaire om den indb.[yrdes] Underviisning. Hvorfor vil De dog, min gode kiere Ven! uden Nødvendighed forstyrre Forholdet og den gode Forstaaelse imellem Dem, som var begyndt at komme i Orden. Han havde nærmet sig, og det var kiendeligt, at han ønskede, at det Forbigangne skulde være forbi. Hans Forhold i Sagen med Omand³⁸ viiste ogsaa, at han er villig til at understøtte Dem, hvor han troer at De har Ret, og en fri Dom maae dog enhver Embedsmand bifalde. Troe ikke, at jeg hermed vil sige, at Deres Brev har atter lukket Døren imellem Dem, dette tør jeg ikke sige, da jeg ikke veed det. Men — De skulde dog ikke have skrevet det. Tilmeld har De giort Forfatteren af Afhandlingen om den indb. Underv. Uret, naar De tillægger ham lave og snigende Hensigter med sit Product. Slige Hensigter ere ikke sandsynlige, og mindst naar man betragter Skriftets første Anledning og den Vei, det har gaaet. Overalt er Dom om hemmelige Hensigter en vanskelig Sag, og heel betænkkelig at bringe paa

³⁷ *Gerhard Ludvig Lahde* (1765—1833), Hofkobberstikker i København, bl. a. Ud giver af en Række Fortegningsbøger, hvortil der her sigtes.

³⁸ *Simon Jacob Omann* (døbt i Odense 1761, død smst. 1848), Sognepræst i Vissenbjerg, Fyns Stift, 1820—1838.

Papiir. Jeg har seet et Brev fra Prindsen til Biskoppen om dette Skrift, som jeg vilde ønske, De kunde faae at læse, da det indeholder en særdeles god Bedømmelse af Skriftet, og meget herligt om den indb. Underviisning og dens Brug i Skolerne. Det skulde ikke være vanskeligt for Dem at faae dette Brev at see, naar De vilde gaae til Biskoppen derom, da det slutter med en Til-ladelse til ham at vise det til Flere.

Tilgiv nu, at jeg har skiendt paa Dem. Havde jeg havt Lei-ghed at komme til Dem, havde De faaet meget mere; thi jeg har ret holdt Huus med Dem i mit stille Sind, fordi De er alt for hurtig og expedit med Deres Tanker, Deres Følelser og — Deres Pen. Send snart et Par Ord til

Deres hengivne Ven
7. Paludan Müller.

Odense d. 28de Novemb. 1823.

S. T. Hr. Amtsprovst, Ridder, *Lütken.*

Tak for Deres sidste Brev, og fordi De saa venskabelig optog mine Skiender paa Dem. Jeg vidste det saa temmelig forud, at De ikke vilde misforstaae mig eller min Hensigt; ellers havde jeg nok heller ikke giort det. Men De vilde uden Tvivl misforstaae Bispens, om De troede, at han ansaae hver Yttring i den bevidste Afhandling for et Evangelium. Et Ord til nøiere Eftertanke og Prøvelse for Præsterne, en Opvækkelse af nye Betragtninger og nye Synspunkter, — mere skulde dette Bilag til hans Circulaire vel ikke være eller ansees for. De veed, at han gjerne bilægger sine Meninger med Andres. Dette er altsaa intet usædvanligt af ham. Betragt Afhandlingen blot som — Tanker af en Anonym til nøiere Eftertanke. Under denne Synspunkt kan der dog ikke være nogen Betænkning ved at lade den gaae Amtet rundt; — uden Tillæg. Gavner den ikke, kan den dog vist heller ikke gjøre mindste Skade. Circulationen bliver det i al Fald Bispens egen Sag at forsvare. Mit Udtryk i Sidste om Prindsens Brev, at dette iblandt andet indeholdt en særdeles god Bedømmelse deraf, synes De at have forstaaet, som om Brevet indeholdt et ubetinget Bifald. Dette er dog ikke Tilfældet. Men Bedømmelsen er særdeles god, fordi den er billig, treffende, rigtig, retfærdig mod Manden og Hensigten. Den holder sig til Hovedsagen, og lader det Sande og Gode deri vederfares Ret. Men Brevet indeholder meget Andet om den indbyrdes Underviisning, og dens Indførelse, derfor var det især, jeg ønskede, at De kunde faae det at see. — De vilde gjerne vide Anledningen til Afhandlingen. Den første Anledning er mig ubekjendt. Kun dette veed jeg, at det første Udkast til

den, hvilket blev mig meddeelt fra en anden Mand, var skrevet i Form af et Brev, og med saadanne Udtryk i Slutningen, at jeg formodede, den var bestemt for Abrahamson.³⁹ Jeg gav Vennen det Raad at fraraade F. Indsendelsen deraf til denne Mand. Hvad Tour Skriftet siden tog, veed jeg ikke. Kun gienkiendte jeg det, da det kom fra Bispnen. — Da De ynder Bispens Landemods Act, sender jeg Dem her den modsatte Pol, 2 Hefter nemlig af Thistedes Prækener.⁴⁰ Det vil interessere Dem, og mere Dem i disse lange Vinteraftener at blive nærmere bekiendt med dette nye Kiøbenhavnske Phænomen. Det er skrækkeligt, at det hovedstadiske Publicum kan være færdig at trykke sig ihjel for at komme til at nyde slige miserable mystiske Retter. Efter 2 Maaneders Tausched prækede Thisted nu atter igien for det forsamlede Folk i Søndags 8 Dage. Tør jeg udbede disse Hefter tilbage igien om en 8 Dages Tid, da jeg skal sende dem til Khavn, hvor de ere laante hos Fallesen.⁴¹ — Plums Landemodsact⁴² er vist nok n ø d v e n d i g Modgift mod den Thistedske Aands Virkninger. Ikke desmindre

»Koldt er dit Lys, Polemik! som Solens i Vinterens Dage;
Ingen Blomst eller Frugt kalder af Hiertet du frem.«

Hvor gierne vilde jeg op bygges af min Biskop. Men han lever i en evig Kamp med Mysticismen. Læser jeg ham, saa stiller ikke det Himmelske og Hellige sig frem for mit Syn, men jeg seer kun ham og hans Modstandere: Vildfarelserne og de menneskelige Fordomme. Da han nu 10 og 20 Gange har sagt mig: hvad jeg ikke maae troe, ønskede jeg at han dog eengang vilde sige mig, hvad jeg maae troe, og det ret hierteligt og dybtgaaende, og uden at henvise mig til Wegscheiders Evangelium.⁴³

³⁹ *Joseph Nicolai Benjamin Abrahamson* (1789—1847), Officer, Frederik 6's højt betroede Mand, Banebryder for den saakaldte indbyrdes Undervisningsmaade, der ved hans rastløse Virke vandt almindelig Udbredelse i Landets Almue- og Borgerskoler og Optagelse som Hovedfag paa Seminarierne. — jvf. Joakim Larsen: Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1818—1898, Kbh. 1899, 16 flg.

⁴⁰ *Jørgen Overgaard Thisted* (1795—1855), personel Kapellan ved Trinitatis Kirke i København 1822—1824, udsendte »For Christne. Et Opbyggelsesskrift« (1.—6. Bd. Kbh. 1823—25), der først udkom maanedlig, fra 1824 ugentlig; det indeholdt bl. a. hans Prædikener fra Trinitatis Kirke.

⁴¹ *Lorents Nicolai Fallesen* (1757—1824), Sognepræst ved Trinitatis Kirke i København 1808—1824.

⁴² Der sigtes til »Efterretning om den udenlandske, især tyske, nyere theologiske og pastorale Literatur, meddeelt Fyens Stifts Geistlige ved Landemodet 1823, af Frederik Plum. 5. Fortsættelse. Odense 1823.« (161 S. + Register).

⁴³ *Julius August Ludwig Wegscheider* (1771—1849), en af de bekendteste tyske rationalistiske Teologer, Prof. theol. i Halle 1810—1849.

Efter det sidste Brev jeg havde fra Kiøbenhavn hedder det nu sammesteds, at Kocken skal fuldkommen retfærdiggjøre sig for den over ham satte Commission.⁴⁴ Dobbelt vilde jeg ønske det for vor geistlige Stands Skyld. — De har vel hørt, at Byfoged Thaulow^{44a} i Kierteminde er pludselig i disse Dage suspenderet, fordi han endnu ikke har opgiort sin Formands Schous confuse Regnskaber; Sagerne fra hans egen Embedstid skal være i Orden. Det gjør mig ondt for Manden. Hans Kone^{44b} skal tage sig det gyseligt nær og være syg derover. Man anstrænger sig her for at udfinde, hvorfra vel dette pludselige Lynslag monne være kommet.

Hilsen og Venskab

7. Paludan Müller.

Ods. d. 3die Decbr. 1823.

S. T. Hr. Amtsprøvt Lütken | i | Lumbye.

Ærede Ven! Længe har jeg ikke seet Dem; og længe foresat mig at besøge Dem. Det var og sikkert skeet i denne Juletid, dersom ikke Himlens altid aabne Sluser, og en Upasselighed, hvormed jeg i en 14 Dages Tid er blevet en Deel plaget, især ved søvnløse Nætter, havde forhindret mig.

Nu saa modtag da disse Linier istedetfor mig selv med de oprigtigste Ønsker for Dem og Deres til det nye Aar, og med Tak for al beviist Venskab og Godhed i det fuldendte. De er nu min ældste Ven her i Provindsen, og den af alle, som har beviist mig den uforanderligste Deeltagelse baade i gode og onde Dage. Hvad tyve Aar har sammenbundet, tænker jeg, vil vel holde ud indtil Enden. Desværre begynder dette Aar ikke just med frydelige Udsigter for mig. Den ene Efterretning efter den anden modtager jeg fra Kiøbenhavn om min gode Søn Carls farefulde Tilstand.⁴⁵

⁴⁴ *Albrecht Heinrich Matthias Kochen* (1776—1847) blev Sognepræst ved Sct. Petri tyske Kirke i København 1816. Han øvede en fortjenstfuld Indsats med Hensyn til Kirke- og Skolevæsen i den herboende tyske Menighed, men kom et Par Gange i Konflikt med Loven, den sidste Gang saa alvorligt, at han først blev suspenderet, tilsidst afskediget (omend efter særlig Anstrængelse) i Naade 1824. — jvf. Louis Bobé: *Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen*. Kopenh. 1925, 140—142.

^{44a} *Gilbert Lawri Thaulow*, født i Kristianssand 1775, exam. jur. fra Københavns Universitet 1804, Byfoged i Kerteminde 1821, Byfoged i Assens 1826, hvor han døde 1850. (Th. Thaulow: *Slægterne Thaulow*, udg. s. Mskr. f. Fam. Kbh. 1922, 80).

^{44b} 5: *Johanne Dorothea Thaulow*, født Gram (1781—1868), Datter af cand. theol., Forpagter paa Løvenborg, Niels Gram og Hustru Margrethe Hedvig, født Fogh; gift 1806 med G. L. Thaulow (smst.).

⁴⁵ cand. jur. *Carl Paludan-Müller*, født 27. Maj 1800, død ugift 15. Febr. 1825.

Han har nu været syg næsten to Maaneder, og det har i den senere Tid taget saa uheldig en Vending, at en Tæring eller Svindsot er meget at befrygte, om den ikke maaskee allerede er forhaanden, som han vel ikke selv endnu troer, men som dog efter Lægens Ytringer ikke er usandsynligt. Jeg kan ikke sige Dem, hvor urolig og bekymret jeg er for ham. Vel veed jeg, at han har en af de dueligste Læger i Khavn, Prof. Klingberg,⁴⁶ og den bedste Pleie i min Søsters⁴⁷ Huus, hvor han er flyttet hen. Men endnu hidtil har Lægekunsten intet formaaet over Sygdommen, og han skrev mig til nylig, at han selv følede, det endnu gik ned ad Bakke. — En stærk Forkiøelse, som han fik i Efteraaret, har lagt Grunden til denne Tilstand. Nødig — usigelig nødig — vilde jeg miste ham. Han har aldrig gjort mig andet end Ære og Glæde; og var just nu i Begreb med at gjøre det første Skridt paa Embedsbanen ved at blive Auditeur, — et Embede, han efter al Sandsynlighed havde faaet, men som nu ikke kan tøve efter ham. Jeg siger vel, — og siger af Hiertet: skee Guds Villie! Men jeg føler dog allerede, hvorledes det vil smerte mig, om jeg skal tabe ham. Nu — jeg bør endnu ikke gandske opgive Haabet, da hans Læge ikke — i det mindste ikke formeligen — har opgivet det, skøndt det hos mig hænger ved en saare løs Traad.

Nu lev vel med alle Deres. Hvorledes er det gaaet Dem og Deres Bolig under disse voldsomme Storme? Jeg har dog ikke spurgt noget Uheld fra Dem.

Stedse Deres

7. Paludan Müller.

Odense d. 1ste Janr. 1825.

S. T. Hr. Amtsprovst, Ridder Lütken | i | Lumbye.

Ærede Ven! Det er vel ikke mueligt, at De kunde laane mig 200 rb. i Slutningen af næste Uge? De skal bestemt faae dem igien nu i førstkommende 11te December Termin, men jeg er kommen i en øieblikkelig Forlegenhed, og veed ikke sikkrere Udvei end at tye til Dem, da det er min ufravigelige Grundsætning ikke at røre de offentlige Penge, jeg har, til eget Brug, hvoraf jeg desuden nu kun har faa, og jeg saare nødig gaaer til Nogen her i Byen for ikke at vække Snak. Kan De tiene mig, saa giv mig snart et Par Ord derom.

Efter nyelige Efterretninger, jeg har havt fra Kiøbenhavn, kan

⁴⁶ *Henrik Mathias Vilhelm Klingberg* (1774—1835), Professor i Anatomi ved Kunstakademiet, Stabskirurg i Søværnet, Medlem af Sundhedskollegiet.

⁴⁷ *Nicoline Müller* (1776—1845), gift 1802 med sin Fætter, Konferensraad Troels Kongslew (1775—1844), cand. jur., Kancelli-Embedsmand.

jeg nu ikke længere tvivle om, at det jo dog virkelig er Sandhed, at Cancelliet har indstillet mig iblandt Flere til Ribe Biske-Embede. Efter Omstændighederne og de Mænd, jeg er paa Valg med, forekommer det mig ikke sandsynligt, at jeg skulde faae Embedet;⁴⁸ og det vilde ogsaa virkelig være mig langt kiere, om denne Indstilling banede mig Veien til en med mine Ønsker mere overensstemmende Fordeel eller Befordring, end om den skaffede mig det vacante Embede. Alligevel er dog mit Sind kommet i megen Bevægelse i disse Dage ved Tanken om den blotte Muelighed af, at det kunde blive mig. Siig mig et Ord, som kan indgyde mig Mod, saa gjør De en christelig og kierlig Gierning; thi jeg er omtrent i samme urolige Forfatning, som da jeg i Kierteminde ventede paa Afgjørelsen af mit Kald til Odense, endskiøndt jeg ikke nu har den Rimelighed for at trække Lodden som dengang.

Deres hengivne

7. *Paludan Müller.*

Odense d. 14de October 1825.

S. T. Hr. Amtsprovst, Ridder, Lütken | i | Lumbye.

⁴⁸ Biskop *Jens Michael Hertz* (1766—1825) døde efter 6 Aars Virke i Ribe Stift 2. Juni 1825. Først 19. Oktober s. A. indstillede Danske Kancelli følgende 8 Bispemner til Kongens Udnævnelse:

1. Amtsprovst i Sorø Amt, *Peter Hans Mønster*, Sognepræst i Ringsted-Benløse. — 2. Amtsprovst *Nicolai Esmarch Øllgaard*, Sognepræst ved Trinitatis Kirke, København. — 3. Stiftsprovst i Fyns Stift, *Jens Paludan-Müller*, Sognepræst ved Sct. Knuds Kirke i Odense. — 4. *Wolf Frederik Engelbreth*, Sognepræst i Lyderslev-Frøselev paa Sjælland. — 5. Stiftsprovst i Ribe Stift, Dr. theol. *Conrad Daniel Koefoed*, Amtsprovst, Sognepræst ved Ribe Domkirke. — 6. Provst for Falsters Provsti, *Hans Resen Steenstrup*, Sognepræst i Karleby-Horreby-Nørre Ørslev paa Falster. — 7. Professor *Jens Hansen Smidth*, Sognepræst i Aastrup paa Falster. — 8. Dr. theol. & phil. *Magnus Sommer*, Sognepræst i Sorø.

Indstillingen af *Jens Paludan-Müller* havde følgende Ordlyd: »Denne udmærkede Mand har, efter i 5 Aar at have virket som Skolelærer, nu paa 27. Aar beklædt geistligt Embede med saa roesværdig Duelighed, at Biskop Plum allerede da han blev Stiftsprovst, forsikkrede, at der i hele Fyens Stift kun var een Stemme om, at han var den værdigste iblandt mange duelige Geistlige inden Stiftets Grændser; og at ingen ældre Embedsmand og ingen Amtsprovst vilde fortryde paa, at ham ved Landemodet forundtes Forsædet, efter den almindelige Agtelse, hvoraf han alt dengang var i Besiddelse. Ogsaa har Stiftsprovst *Paludan-Müller* gjort sig fordeelig bekjendt som Prædikant og Videnskabsmand. Saavel i sin nuværende Embedsstilling, hvor han tillige er Medlem af Directionen for Almue-Skolevæsenet i Odense, som medens han var Sognepræst for Kjerteminde og Drigstrup Menigheder, har Hr. *Paludan-Müller* gjort sig meget fortjent af Skole- og Fattig-Væsenet, og han er, efter Cancelliets allerunderdanigste Formening, ligesaa værdig, som vel skikket til hæderligen at beklæde en Bispes stol.«

Den 29. Oktober 1825 udnævnte Frederik 6. Stiftsprovst *Koefoed* til *Biskop*. — (D. C. 1. Dept. Forestill. 1825/Nr. 124).

Nævnte *Koefoed* blev født 1763, Stiftsprovst i Ribe 1805, Biskop 20

Min trofaste Ven! Jeg vidste nok, at jeg ikke forgieves tog min Tilflugt til Dem i min Pengeforlegenhed, naar det nogenlunde var Dem mueligt at hielpe paa mig. Derfor kom jeg ogsaa til Dem med fuld Tillid. Jeg vilde selv have været til Dem i disse Dage for at takke Dem og for at afhente Pengene, samtale om meget o. s. v., men Skole-Examina og Prædiken har gjort det umueligt. Endnu i de første Dage i næste Uge er jeg bundet til Skolerne; og da jeg ikke kan tøve længere efter Pengene, haaber jeg, De godhedsfuld tillader, at jeg sender min Wilhelm⁴⁹ efter dem. Jeg har medgivet ham mit Beviis med Instrux at aflevere det til Dem, om han er saa heldig at treffe Dem hiemme. Hvad jeg skrev om min Grundsætning ved offentl. Penges Bevaring havde ene og alene Hensyn til mig selv og til eget private Brug af slige Penge; thi mere end engang har jeg uden Betænkning tient paalidelige Venner paa en kort Tid, naar Casen har været godt forsynet. Men til eget Brug har jeg gjort mig det til en Lov intet at laane af min offentl. Casse, fordi jeg er en fattig Mand, som ofte kan komme i denne Fristelse, og som derfor bør undvige denne ved en fast Grundsætning. Den, som ofte kan føle Trang, og tidt være i Forlegenhed, bør til sit eget Bedste gjøre det vanskeligt, og ikke let for sig at laane. Thi det nøder til Huusholdriskhed, og vi ere alle Mennesker — og man kan behøve slige Tvangsmidler paa sig selv, naar man føler sin Skrøbelighed. Dog, herom en nærmere Forklaring, som jeg haaber snart, naar vi sees igien.

At jeg meldte Dem Efterretningen, jeg havde faaet om Indstillingen til Ribe, var paa Ære og Samvittighed ikke fordi jeg derom har noget Ønske eller noget Haab. Men jeg har altid følt Trang til at meddele Dem alt hvad vigtigt, der mødte mig paa Livsbanen, og at samtale med Dem derom, hvorved jeg immer hidtil har befundet mig vel, da Deres Ord stedsse have virket godt paa mig enten til min Veiledning eller Beroligelse. At jeg ikke før har talt om denne Sag, var fordi jeg virkelig ikke vidste andet eller mere derom, end Rygtet sagde; og om Rygter syntes mig ikke, det var værdt at tale. Rolig betragtet anseer jeg det ikke sandsynligt, at jeg skulde fortrænge Koefod,⁵⁰ og endnu langt mindre Mynster.⁵¹ Endnu en 3die skal være paa Valget. At jeg af mange Aarsager sætter Priis paa at være med paa Indstillingen,

Aar efter og døde efter 6 Aars Forløb.

⁴⁹ *Wilhelm Paludan-Müller* (1807—1861), senere Adjunkt i Aarhus, Sognepræst i Beder-Malling, Aarhus Stift.

⁵⁰ Se nærv. Bidr. S. 211, Note 48.

⁵¹ 5: den senere Sjællands Biskop *Jacob Peter Mynster* (1775—1854), dengang residerende Kapellan ved Vor Frue Kirke i København, var ikke blandt de i alt 8 indstillede Bispeemner (jvf. smst.).

er naturligt. Det vilde være underligt, om jeg ikke gjorde det. Men jeg finder det sandelig — alle Omstændigheder vel overveiede — saare uvist og problematisk, om det er mig gavnligt, at komme til Ribe. Ikke af andre ærgierrige Hensigter; thi — Gud veed det — tillades det mig at vælge, hvor jeg vilde ende mine Dage, da blev det i en stille Krog paa Landet, og ikke i Høiheden. Men jeg er Familiefader, og vi føres af høiere Magter.

Uagtet den liden Sandsynlighed, jeg har for at vorde den Udvalgte, er dog min Sindsroe rystet, siden jeg fik hiin Efterretning; thi en Mængde Betragtninger, jeg hidtil skiød fra mig, storme ind paa mig; og den svævende Forfatning, hvori min og Mines Skiebne synes at være kommet, er for en svag Hypochondrist en qvælende Tilstand, da han jo immer efter sin Natur er mere tilbøielig til at frygte det værste end haabe det bedste.

Hvor inderligt har jeg ikke ønsket, at De havde havt Ærende til Odense i disse Dage!

Deres hengivne
J. Paludan Müller.

Odense d. 22de Octobr. 1825.

S. T. Hr. Amtsprovst, Ridder, Lütken | i | Lumbye.

Ret af gandske Hierte ønsker jeg Dem til Lykke med Deres Søns Ansættelse.⁵² Jeg veed af Erfaring, hvor inderlig en saadan Glæde giennemtrænger Faderhertet; og kan derfor ret deeltage deri. Bring Deres Kone og Søn mine Lykønskninger. Nu bør De dog i det mindste een Gang aarlig over Beltet, da De har saa mange Kiere i Sielland. Alderen stunder til, og hvor skønne og sande ere ikke Plinii Ord: prima Vitæ tempora, et media Patriæ; extrema Nobis. Hvo der har givet media Patriæ saa fuldelig som De, kunde vel fortiene at beholde extrema sibi et suis; og om ikke gandske, saa dog i det mindste saa meget, som Stilling og Forsyn vil tilstæde. Naar De da aarlig besøger og besøges, vil denne Børnenes Boesættelse paa en anden Øe ikke lægge syndelig Hindring i Veien for at nyde Glæden af Deres Omgang lige til det Sidste.

⁵² Johs. Chr. Lütken (1791—1856) blev Student 1811, stud. theol., drev blandede, især filosofiske Studier, underviste og deltog ivrigt i Studenterlivet, bl. a. 1818 som en af »Tylvten«, der udfordrede Jens Baggesen. Han blev 23. Juli 1822 Adjunkt ved det genoprettede Sorø Akademis Skole og 15. April 1826 Lektor i Filosofi sammesteds, hvor han virkede indtil Akademiets Nedlæggelse 1849. Efter sin Afsked udfoldede han en livlig Virksomhed som politisk Forfatter. (jvf. Emil Elberlings Artikel om J. C. L., Bricksas Lexikon 10, 552 flg. — nærv. Bidr. S. 190, Note 4).

Deres Ønske for vor nye Bestalter Philosophs Philosophie istemmer jeg af gandske Hierte. Af hans klare Hoved tør man vel haabe ham bevaret for de Hegelske og Schellingske Taager, hvori man siger, at hans Collega Hiort⁵³ findes, indsvøbt at vandre sig selv til meget Behag. Hvad han skal foredrage bliver vel fornemmelig Psychologie og Logik, og i begge disse Videnskaber kan man dog endnu blive paa Erfarings sikke Fodefæste, naar man vil.

Angaaende Storchs Caution har jeg talt med Biskoppen. Den ligger hos ham i sikker Forvaring og er tinglæst.

Lev nu vel. Hils alle fra

Deres hengivne
7. Paludan Müller.

Odense d. 25de April 1826.

S. T. Hr. Amtsprøbst Lütken R. a. D. | i | Lumbye.

Hiertelig Tak for Deres Brev. Sagen om Andresens Debet til Enkekassen blev afgjort ved sidste Møde i Overenstemmelse med en af ham indgivet Proposition, og han fik Henstand mod Caution af en Bager i Odense.

Jeg er bleven usigelig nysgjerrig efter at høre mere om Deres Strid med Førstendømmer og Vælde; især om De benyttede tela og arma mod Ville,^{53a} som vi ikke har seet det Mindste til her i Byen. Kommer De ikke snart hertil, maae jeg see til at komme til Dem. Men jeg er saa belemret med Embeds-Correspondence, som tiltager med hvert Halvaar, og hvoraf jeg har faaet et nyt

⁵³ *Peder Hjort* (1793—1871), den kendte filosofiske, litterærhistoriske, sproglige og publicistiske Kritiker og Forfatter, Lektor i Tysk ved Sorø Akademi 1822—1849.

^{53a} 5: Skolemanden *Hans Jørgen Wille* (1787—1854), Student 1804, studerede først Teologi, senere Filologi, men fik aldrig nogen Embedseksamen. Løjtnant i Hæren 1808—10, Lærer ved københavnske Privatskoler og de Massmannske Søndagsskoler; Medstifter af »Pædagogisk Selskab« 1820, Lærer ved Garnisonens Kasernes skoler 1820—54. Førstelærer ved Normalskolen for den indbyrdes Undervisningsmetode 1823. Efter kongelig Befaling besøgte han 1825 de fire Skolelærerseminarier i Sjælland, Fyn og Laaland for at bidrage til Fremme af den indbyrdes Undervisningsmetode. Efter kongelig Befaling berejste han fra August 1828 til Juli 1830 hele Danmark med Undtagelse af Sorø Amt og de Provstier, hvori der fandtes Seminarier, for i hvert Provsti at ordne een Skole til Mønsterskole for den indbyrdes Undervisning og tillige virke for Gymnastikundervisningen i Skolerne, i hvilket Øjemed han ogsaa blev Medhjælper hos Gymnastikdirektøren 1830. Han har baade som Skolemand og som Forfatter til teoretiske pædagogiske Skrifter og praktiske Lærebøger gjort en betydelig Indsats for den indbyrdes Undervisningsmetodes Gennemførelse og senere for dens Reformering. (Bricka 18, 605 (Joakim Larsens Artikel om H. J. Wille)).

Læs over mig ved den nye Indretning med Hospitalsdirectionen, at jeg neppe kan faae den fornødne Tid til mine geistlige Ting, om jeg vil holde mig Papirerne nogenlunde fra Livet. Angaaende arma og tela har Eberling vel i sig selv Ret i Følge det, som herom findes i Fabri Thesaurus, som han maaskee kan have Ret i mere; men i alt har han dog ikke Ret, og det er saare ubehageligt at see en Ung saaledes at medhandle eller rettere mishandle en Gammel, som Eberl. har gjort ved Bloch.⁵⁴

Men iblandt Philologerne har dette da aldrig været sieldent, da de fra ældre Tider af have havt et Slags Privilegium paa at være grove og uartige mod hinanden. Puristeriet tager Overhaand iblandt Grammatikerne, og der bliver nu Ultraer blandt dem, som blandt alle andre Partier. De har vel seet Jens Møllers Bedømmelse af vore theologiske Ultraer i 15de Bind af Bibliotheket.⁵⁵ Jeg synes det er godt og interessant skrevet. Som han overalt skriver interessant, naar han taler om Mennesker og Personer. Han er født til Biographskriver. Kun Skade, at det mere og mere bliver en Manie hos ham at dømme om Folks Troe. Om Personerne ere orthodoxe eller ei, derom dreier Talen sig fornemmelig. Skulde man ikke næsten troe, at den egne Personlighed maatte være Centrummet i den Skribents Tankegang, som immer og altid kommer tilbage til det Personlige hos Andre, fra hvilken-somhelst Ende han endog begynder Afhandlingen? Men med alt dette finder jeg dog, at han er meget billig og human i sin Dom. Har De seet Amtspr: Mønsters Forsvar for den indb. Underv. mod Grev Holsteins Anke?⁵⁶ Han er meget varm, og har betyde-

⁵⁴ Rektor ved Roskilde Katedralskole, *Søren Nicolaus Johan Bloch* (1772—1862) udviklede sig 1829 i Strid med den senere Rektor for Slagelse lærde Skole, Filologen *Carl Wilh. Eberling* og iøvrigt ogsaa med *Johan Nicolai Madvig*, der begge havde recenseret hans Udgave af et Udvalg af Ciceros Taler (1828).

⁵⁵ Der sigtes til Kirkehistorikeren, Prof. theol. *Jens Møllers* Artikel, »Om Ubilligheden i de tvende theologiske Partiers Domme, oplyst af tvende anonyme, i Tydskland trykte Journal-Artikler, vedkommende den danske Kirke og den dansk-theologiske Literatur« (trykt i *Nyt theologisk Bibliothek*, udg. af *Jens Møller*, 15. Bd. Kbh. 1829, 182—302), en refererende-korrigerende Fremstilling af Ekkoet af den saakaldte »Kirkekamp« (mellem Præsten N. F. S. Grundtvig og Prof. theol. H. N. Clausen) i tyske Tidsskrifter.

⁵⁶ Amtsprovst, Sognepræst i Ringsted-Benløse, *Peter Hans Mønster*, senere Biskop over Aarhus Stift, var begejstret Forsvarer af den indbyrdes Undervisning; sammen med dennes Banebryder herhjemme, Officeren J. N. B. Abrahamson udgav han iøvrigt »Om den indbyrdes Undervisnings Væsen og Værd«. 1.—3. Del. Kbh. 1821—28. — I Anledning af Lensgreve *Frederik Adolf Holstein* til Holsteinborgs Skrift, »Bidrag til Danmarks Krønike for Aaret 1828« (Slagelse 1829) skrev Mønster saa mod denne: »Skulde der virkelig hos os være gjort for Meget for den indbyrdes Undervisning...?« (Kbh. 1829). Holstein udsendte saa »Svar til... P. H. Mønster...« (Slagelse 1829). — jvf. iøvrigt Joakim Larsen: *Bidr. t. d. dske Folkeskoles Hist. 1818—1898*, 17, 20.

lig lettet sig Møien med Svaret, ved paa Disputanters sædvanlige Maneer at forrykke statum controversiæ. Mig faldt Seneca's Ord ind: *nectimus nodas, et ambiguum significationem verbis alligamus, deinde dissolvimus*. Han har spurgt: er der givet for mig i Danmark for den indb. Underv.? Men jeg skønner ikke, at det egentlig var dette: »for meget«, Holstein ankede paa, eller tilkiendegav, at han formeente.

Hilsen og Venskab
J. Paludan Müller.

Odense d. 5te Octbr. 1829.

S. T. Hr. Amtsprovst Ridder Lütken | i | Lumbye.

Ærede Ven! Med ret mange Taksigelser følger Indlagte tilbage. Jeg har læst det med stor Interesse og Fornøielse. De har gjort Deres Sager fortreffligt; thi naturligviis skriver jeg ogsaa paa Deres Regning, hvad H. har gjort og skrevet. Bedre troer jeg ikke, den Sag kunde være behandlet. Hvad vil man nu gjøre? Men Cancelliets Skrivelse synes ogsaa at vise, at man just ikke af indvortes Iver har indladt sig i dette. Erklæringen om Kirkerne gaar udenom som Katten om den varme Grød. Men Manden er jo aldrig for at indlade sig ret dybt uden i Citater, og her har han jo ogsaa citeret — Grevinde Gyldensteen. Jeg troer iøvrigt, at han i Hiertet holder med Dem, kun vil han ikke brænde sine Fingre. Mange leilighedsvis og ufrivillige Ytringer have overbeviist mig om, at han virkelig skatter og paaskønner, hvad De har virket og udrettet for dette som for mere.

Til Giengield for Deres Godhed mod mig sendes vedlagt Fabers i Gaar udkomne Piece mod Wedel-Simonsens topographiske Project.⁵⁷ Jeg haaber De vil fornøie Dem ret kosteligen over den.

⁵⁷ I Aaret 1829 forelæste Historikeren, dengang Arvingen til den fynske Herregaard Elvedgaard, *Lauritz Schebye Vedel Simonsen* (1780—1858) i »Fyens Stifts litteraire Selskab« sin Afhandling om »Nytten og Nødvendigheden samt den hensigtsmæssigste Indretning af historiske Topographier«. Afhandlingen blev samme Aar trykt i Odense og udspreddt i 600 Exemplarer; den indviklede ham i Polemik med den senere Fyns Biskop, daværende Sognepræst til Middelfart og Kauslunde, *Nicolai Faber*, der udgav en Pjece, »Betragtninger i Anledning af Prof. og Dr. Vedel-Simonsens Forslag til historiske Topographiers Udarbeidelse« (Odense 1829); begge vexlede endnu nogle Replikker i »Fyens Stifts Avis« (1829), der blev refereret i »Kjøbenhavns-Posten« samme Aar. Vedel Simonsens Afhandling satte Liv og Fart i fynsk topografisk Forskning, der siden 1829 stod som et vigtigt Formaal for det fynske litterære Selskabs mangeartede og betydningsfulde Virksomhed. (jvf. C. T. Engelstoft: Udsigt over Fyens Stifts litteraire Selskabs Virksomhed, Saml. til Fyens Historie og Topographie, 3. Bd. Odense 1865, 252). — Vedel-Simonsen fortæller om sin litterære Fejde med Faber i et Brev, dateret

Mig har den moret uendelig. Han har skilt sig fortrefligen ved den Sag; og kan nok gjøre Regning paa Applaus fra alle Landets Præster. Mange gode Sandheder ere sagte, — og adskillige Sidehug vel og under Fægtningen givet. Saa meget mere fornøiede Piecen mig, som jeg just ved vor gode Bisps Mellekomst og underlige Fremgangsmaade var for noget siden bleven udviklet i en Strid med Wedel Simonsen om hans Project; og derved havt Leilighed til skriftlig i en Erklæring, som Bispen begierede af mig over et nyt Forslag af W-S til Prindsen⁵⁸ om at udvirke kongelig Sanction paa det thopographiske Selskab, at yttre — korteligen — adskillige af de Indvendinger, som Faber her har drøftet vidtløftigere. W-S. kom siden til mig, og bad mig, at jeg dog ikke maatte modsætte mig denne gode Sag. Med megen Svada udviklede han, at hans Forslag dog var en uskyldig Sag. Jeg lovede ham at forholde mig roelig; men maaskee troer han nu dog, at jeg og Faber ere eet. At jeg har faaet hans Misfornøielse, kan jeg takke min gode Biskop for, som sendte mit Brev til ham, derpaa til Prindsen. W-S. gav en Contra-Erklæring — sendte den aaben til Biskoppen, skjøndt den var stilet og skrevet aldeles til mig og havde min Adresse paa Foden. Skulde jeg ikke nu havt, hvad mig tilhørte? Men nei! jeg fik en Copie af Brevet skreven paa Bispecontoiret, Originalen skulde følge min Erklæring over Sagen. Nu knurrede jeg, og fik da strax, hvad mig lovligen tilhørte. Copien gik saa derimod til Prindsen. Det maatte den gerne; thi jeg havde ikke i min Betænkning sagt andet end hvad hele Verden maatte vide, og det W-S. havde giensvaret var i Grunden Snak. — Nu lev vel.

Deres hengivne
J. Paludan Müller.

Odense d. 14de Octbr. 1829.

S. T. Hr. Amtsprovst Ridder Lütken | i | Lumbye.

Ærede Ven! Da jeg har faaet mine Jule- og Nytaars-Prækener fra Haanden, griber jeg Pennen for at takke Dem ret hiertelig for Deres Brev og for Deres Venskab i det henrundne Aar. Til det nye ønsker jeg Dem og Deres Hilsen og alt, hvad der kan gjøre Dem Livet behageligt. Skulde jeg indbefatte dette i et Ord, vilde jeg nævne: Fred. — Jeg veed vel, og seer af Deres Brev,

Elvedgaard den 17. Novbr. 1829, til Ungdomsvennen, Historikeren *Eric Chr. Werlauff*, Vedel Simonsens og Werlauffs Brevvexling, G. L. Wad: *Fra Fyens Fortid*. 1. Bd., Kbh. 1916, 239—240; jvf. 235,237 angaaende det fynske topografiske Selskab.

⁵⁸ 5: *Prins Christian Frederik*, Fyns Guvernør.

at De ikke agter en lille Strid som et Onde, men snarere som en Stimulus for Livet. Jeg kunde misunde Dem denne lette Tagen af Livets Qvider. For mig er Fred et ubetaleligt Gode, — formodentlig fordi en Ufred med Andre immer bringer mig i Ufred med mig selv. Det er altsaa ingen Dyd, men en Egenkierlighed, et Cujonerie; og jeg gjør mig ikke til af denne Egenskab. Men jeg slutter dog aldrig Velsignelsen paa Prækestolen med Ordet Fred, uden dybt at føle dets hele Betydning. Men det er da ogsaa den Fred, jeg ønsker mig og alle. Og dens uskatteerlige Værd erkiende vi jo begge. Det henrundne Aar bragte mig adskillige Prøvelser. Jeg træder ind i det nye med fast Haab om, at det vil blive bedre. Men immer kan jeg dog nævne Fred som mit Hoved-Ønske. Siig ikke, at det kun er en negativ Lyksalighed. Lad saa være; har vi denne, som vi dog visselig ikke altid kan skaffe os selv, da den beroer paa tusinde Ting, som vi ikke have i vor Magt, er det ikke da for det meste vor egen Skyld, naar de positive Goder, og den reelle Nydelse af Livet mangler os? Naar vi ere fri for indvortes og udvortes Plager, bestaaer for Resten den hele Lyksaligheds Kunst i Virksomhed og en levende Brug af Evner og Kræfter. At nyde Fred og at vegetere er to aldeles forskellige Ting, og jeg beklager hiertelig hver den, der med Hænderne i Skiødet venter efter Fornøielsernes Indstrømmen. Dog nok om dette.

Om Enkekassens Sager har jeg intet hørt, siden de gik fra Dem; men jeg haver ogsaa kun lidet talt med Biskoppen i denne Tid. Endnu er der ikke kommet Svar fra Cancelliet, om vi skal udsætte vore Penge i Sølv eller Sedler. Mueligen ligger Svaret paa Sprogøe. Da Biskoppen overdrog mig at give Storch midlertidig Ordre efter mit Tykke i Terminen, lod jeg ham sammenkrabe alt det rede Sølv, han kunde, en 800 r. omtrent, og supplerede da Resten med Sedler, circa 500 r. Men endnu er Hvalsøe i Middelfart tilbage at tilfredsstille. Jeg veed, at De har feget for Sølv i Deres Erklæring, og jeg ønsker Dem Seirren.

Nu lev vel, og bring Deres Hustrue en venlig Lykønskning til det nye Aar fra Deres

hengivne
J. Paludan Müller.

Ods. d. 2den Januar 1830.

Høiædle Høiærværdige | Hr. Amtsprovst, Ridder Lütken | i
 Lumbye.

Neppe behøver jeg at forsikkre Dem, ærede Ven! at Deres Brev skienkede mig en hiertelig Glæde. Enhver levende Erindring om det kiere Fyen er mig kier, i hvorvel jeg ikke kan kaste et Biik

tilbage paa mit Liv der uden ogsaa at mindes mange Sorger og Besværligheder. Men blandt de Forbindelser, der har skienket mig vedvarende Opmuntringer, Veiledning og Styrkelse til Embedsvirksomhed, veed jeg ingen fortrinligere at nævne end den mangeaarige, hvori jeg har staaet med Dem, min trofaste Ven! og hvori vi have deelt saa mange Arbejder med hinanden. — For Meddelelsen ved Klokkeren af Deres Notitser om indbyrdes Underviisning er jeg Dem megen Tak skyldig. Jeg har allerede 2 Gange studeret dem igiennem, og vil gjøre det oftere, da de ere en god Ledetraad igiennem Bestemmelserne. — Det Aar, som nu snart er henrunden siden min Ankomst hertil,⁵⁹ har været besværligt. Jeg havde vel forud hørt en Deel om det Byrdefulde ved dette Bispe-Embede, men ved et Blik paa den Odense Biskops Roelighed og meget litteraire Otium var jeg dog kommet til den Formening, at noget lignende Ønskeligt ventede mig her, om ikke strax saa dog i Tiden. Men Udsigten dertil vil virkelig endnu ikke aabne sig med mindste Glimt. Jeg har i denne Sommer reist meget i Stiftet, og foruden Visitats i 5 Herreder været i alle 8 Kiøbstæders Skoler, ved Examen paa Seminariet, og desuden paa Støvringgaards Kloster for at lære den Stiftelse nærmere at kiende, hvis Meddirecteur jeg er vorden. Ingen af alle vore offentlige Indretninger her bebyrder og fortrædiger mig dog mere end den saakaldede Hørningske Stiftelse, et betydeligt Hospital, for hvilket jeg er ene Directeur, Regnskabsfører og Casserer, og hvis Sager ere geraadede meget i Forfald. Ved mine Reiser i forskellige Egne af Stiftet, og ved det nærmere Bekiendtskab jeg derved har gjort med Provindsens særegne Beskaffenhed, har jeg allerede overbeviist mig om, at Landets physiske Beskaffenhed, Landfolkets Leveviis, og mange locale Omstændigheder er her saa forskielligt i de forskiellige Egne, og i meget saa forskielligt fra Fyen, at meget, som i Skolevæsenet lod sig uden stor Vanskelighed udføre paa hiin Side lille Belt, her møder uoverstigelige Hindringer, og at meget, som i den ene Deel af Stiftet let lader sig gjøre, gaaer langsomt eller slet ikke i den anden. —

Skal jeg dømme efter Udfaldet af mine Catechisationer ved Visitatserne i Kirkerne, er Landalmuens confirmerede Ungdom her ligesaa vel oplyst i alle Maader som i nogen anden Provinds; og hvad her kan findes brøstfældigt, findes vel og saaledes paa andre Steder. Det var mig just ikke behageligt, at min forrige Biskop i Spidsen af sine Landemods-Efterretninger i Aar kastede en stor Steen efter mig, saasart jeg var ude af Stiftet ved at oprippe

⁵⁹ Den 21. August 1830 var Stiftsprovst *J. Pal.-Müller* blevet udnævnt til Biskop over Aarhus Stift.

Sagen om Skriftepengene.⁶⁰ Man maae forundre sig over, at han saa gandske har glemt de Skriftepenge, han selv rimeligviis uden Samvittighedsnag har taget i Korsøer, Slagelse og Kiøbenhavn.⁶¹ Jeg gad vidst, hvorledes Faber⁶² staaer sig med ham, og om Venskabet bliver bestandigt indtil Enden. — Tak for Deres venskabelige Yttring om min Julie. Ja! jeg er beroeliget ved at have hende her under min faderlige Varetægt. I øvrigt kan hendes Stilling og den Plumske Families Forhold imod hende ikke andet end smerte mig. Hvad vil ikke nu blive sagt om hende for at vælte Skylden paa hende?⁶³ — I denne Sorg har jeg havt den Glæde, at min Jens⁶⁴ har staaet sig godt til sin Examen. Min Wilhelm⁶⁵ har jeg i denne Vinter hiemme hos mig, hvor jeg troer, at hans Theologie for et halvt Aars Tid bedre fremmes end i Kiøbenhavn; og hvor Udgifterne blive noget mindre. —

Efterretningerne om Deres Børn og Familie have glædet mig meget. Bloms Skrift^{65a} har jeg endnu ikke kunnet faae fat paa,

⁶⁰ Efterretninger om den udenlandske nyere theologiske og pastorale Litteratur, meddeelte Fyens Stifts Geistlige ved Landemodet 1831 af... Fr. Plum... 13. Forts. ell. 14. Hft. Odense 1831, 5 flg. («en Anstødssteen» er »Skriftepengene...«).

⁶¹ Fr. Plum havde været Sognepræst i Korsør-Taarnborg fra 1791, i Slagelse siden 1796 og Stiftsprovst i København fra 1803, inden han 1811 blev Fyens Biskop.

⁶² Nicolai Faber (1789—1848), Stiftsprovst i Odense 1830, Biskop over Fyens Stift 1834.

⁶³ Anne Julie Paludan-Müller (1802—1861) blev 1826 gift med en Søn af Biskop Fr. Plum, Søren Munk Plum (1794—1875), først Skibskaptajn, senere Gaardejer i Salling, død i København. Ægtefællerne blev separeret 1832 og skilt 1835; Aaret efter ægtede hun Agent, Købmand i Horsens, Carl Vilh. Høyer (1803—1878). — Stamtavle over Slægten Paludan-Müller S. 6. — Gerh. L. Grove: Slægten Plum. Kbh. 1903, S. 74.

⁶⁴ Jens Paludan-Müller (1813—1899) blev Student fra Odense Katedral-skole 1831.

⁶⁵ Wilhelm Paludan-Müller (1807—1861) blev Student fra samme Skole 1827 og cand. theol. 1834.

^{65a} Amtsprøbst P. W. Lützens Svigersøn, Officeren Hans Jørgen Blom (se nærv. Bidr. S. 195, Note 13), der betragtedes som en af Hærens dygtigste Officerer, gjorde sig ogsaa meget fortjent som Forfatter til militærtvidenskabelige og krigshistoriske Arbejder. Størst Betydning i saa Henseende fik han, naar han med varm Overbevisning og stor Indsigt og Selvstændighed behandlede Landets Forsvarsvæsen i Pjecer og Artikler. Hans Arbejder paa dette Felt bidrog i høj Grad til at vække og øge Interessen for Forsvarets Ordning. Saaledes udgav han som Stabskaptajn Pjecen »Land- og Søemagt, med nærmest Hensyn paa Danmark« (Kbh. 1831, 24 Sider), hvori han bebrejdede sine Landsmænd den herskende Ligegyldighed for Landhæren og hævdede, at den bedste Betyggelse for Rigets Uafhængighed fortrinvis maatte søges i et kraftigt Forsvar til Lands. Denne mod den gængse Opfattelse stridende Betragtning vakte megen Opsigt og gavnlig Drøftelse blandt Hærens og Flaadens Officerer. Han blev samme Aar imødegaaet i Pjecer af de kendte Søofficerer, Kaptajnerne J. C. de Falsen, H. G. Garde

men hørt det meget omtale. Min venligste Hilsen til Deres Hustru; til Deres Datter Marie og hendes Mand.⁶⁶ Gud give Dem vedvarende Sundhed og Kraft. Lev vel. Tænk stedse med Ven-
skab paa Deres

hengivne

7. Paludan Müller.

Aarhus Bispegaard d. 11te Novb. 1831.

Høiædle Høiærværdige | Hr. Amtsprøvt, Ridder, Lütken | i |
Lumbye | pr. Odense.

Ærede Ven! Synet af Deres Navn paa en Attest, som nyelig blev leveret mig med en Ansøgning fra Seminarist Christensen i Næsbyhovedbrobye af 27e f. M., glædede mig meget, og den Anmodning, De havde skrevet i Attesten om, at jeg for Deres Skyld vilde forhjælpe denne meget gode Lærer til fast Virkekreds, bragte mig mange kiere Erindringer tilbage, og var ikke et Ord, som faldt i ufrugtbar Grund hos mig. Derfor griber jeg og Pennen for at sige Dem, hvorledes den Sag, som foranledigede Deres Ord, egentlig staaer, og for at bede Dem, ikke at troe, at jeg vil glemme Deres Anmodning, om den end ikke skulde kunne opfyldes ved den omhandlede Leilighed. I hvorvel jeg anseer mig forpligtet til fortrinlig at tage Hensyn paa Seminarister og Skolelærere her i Stiftet, naar Leilighed gives mig til at befordre nogen, saa troer jeg dog med god Samvittighed at kunne opfylde en Begiering fra en gammel Ven.

Kirkesanger Guldbek i Funder, Hids Herred, har været hos mig et Par gange forhen, og just ikke anbefalet sig ved hvad han har fortalt mig om sin tidligere Skiebne i Fyen, og sin nuhavende Lede til sit Embede og Opholdsted i Funder. Men da jeg har al Grund til at troe, at hans Sognepræst og Menigheden ligesaa gjerne ville være ham qvit, som han vil fra dem, saa vil jeg aldeles ikke hindre ham i at frasige sig Embedet. Kun kan og bør jeg ikke inklade mig paa hans Begiering om, at han maae afstaae sit Embede for en Pengesum til Christensen; eller med andre Ord, at jeg vil give ham Løfte om at kalde Christensen, naar han bliver enig med ham om Handelen. Jeg finder, at det

og anonymt af *H. B. Dahlerup* samt af Kaptajnløjtnant *C. C. Zahrtmann*. Blom replicerede i »Land- og Søemagt, med nærmest Hensyn paa Danmark. Nr. 2.« (Kbh. 1832, 67 Sider). — jvf. *Bricka* 2, 418—420 (S. A. Sørensens Artikel om H. J. Blom). — *Dansk biogr. Haandleksikon* 1, 173—174 (K. C. Rockstrohs Artikel om samme).

⁶⁶ *Maria Margrethe Lütken* (f. 1795), gift 1829 med Kasserer ved Odense Fattigvæsen, *Hans Müller*.

er temmelig impertinent af Guldbek at anmode mig om, at jeg vil overlade ham min Kaldsret som en Handelsvare; og jeg svarede ham derfor reent ud, at jeg ikke indlod mig i denne Sag, men om han var kied af sit Embede, maatte han paa lovlig Maade indgaae til Skoledirectionen med Ansøgning om Afsked, og naar denne da blev ham bevilget, skulde jeg nok vide at besætte Embedet med en duelig Person efter mit eget Valg. —

Saaledes staaer Sagen. Ifald altsaa Christensen skulde melde Dem, ærede Ven! at han havde faaet Afslag paa sin Ansøgning, skiøndt han herom ikke kan vide andet end hvad Guldbek har berettet ham, haaber jeg, De efter det Foranførte ikke vil betragte det som Ligeegyldighed mod Deres Anbefaling. Om det endog lod sig gjøre, at Christensen udaccorderede Guldbek af Embedet, troer jeg dog, at han burde tage vel i Betænkning at gjøre det, da han uden Tvivl vilde komme til at fortryde, at han havde opoffret sine Penge derpaa, og det desuden vist er en urigtig Vei til et Skole-Embede at kiøbe sig ind i det.

Vi leve her, Gud skee Lov vel, og glæde os ved at høre at det ogsaa staaer sig vel hos vore fyenske Venner, hvorom min gode Lütken i Odense⁶⁷ imellem giver mig Efterretning. Min venlige Hilsen bedes givet Deres Hustrue. Tænk i blandt med vedvarende Venskab paa mig som ofte tænker med Glæde paa vor mangeaarige Embedsforbindelse og Omgang. Lev stedse vel. Det ønsker af gandske Hierte

Deres hengivne Ven
J. Paludan Müller.

Aarhus Bispegaard d. 22e Marts 1833.

Høiædle Høiærværdige | Hr. Amtsprøbst Ridder Lütken | i |
 Lumbye | pr. Odense.

At det glædede mig ret hierteligt, kiere gamle Ven! at modtage Deres Brev af 23e f. M. og deraf at see, at De befandt Dem vel og tilfreds, behøver jeg vist ikke at forsikkre Dem. — Hvad Kirkesanger og Skolelærer Christensen i Giød vad angaaer, da veed jeg ikke rettere end, at han endnu er et dannet og civiliseret Menneske, som da De kiendte ham i Fyen. I det mindste er det kun faa Dage siden, at En af mine Bekiendtere, som tilfældigviis havde seet Christensen, gjorde den Bemærkning om ham, at han var et dannet Menneske. I Sommeren 1838 visiterede jeg i Giød vad,

⁶⁷ Klokker i Odense, *Otto Diderik Lütken* (1782—1841), en Søn af Amtsprøbst i Ringkøbing, Thomas Caspar Lütken og saaledes en Brodersøn af Amtsprøbst Pet. Wilh. Lütken.

hvor Christensen da var Kirkes. og Skolelærer; og ved at eftersee min Visitatsprotocol i Anledning af Deres Spørgsmaal finder jeg antegnet: »Christensen catechiserer godt, og er en duelig Mand med et dannet Væsen, er en Præstesøn fra Fyen«. — Af de to Skoler i Giødvad Pastorat var Christensens unægtelig den bedste, og stod i Henseende til Børnenes Fremgang en Grad over Mid-deltrinnet; men kunde og burde dog have været endnu bedre, da der kun var 26 Børn i anden og 24 Børn i første Classe. — Hvorledes Skolens og Christensens Forfatning er for Øieblikket, veed jeg ikke; men jeg troer dog at kunne med en god Samvit-tighed anbefale ham til Deres Godhed, og jeg har den Tanke om ham, at naar han kommer under en dygtig Præst og Tilsyns-mand, er der ingen Fare for, at han jo nok vil blive en dygtig Skolelærer. — Om han ryger Tobak, kan jeg ikke sige, men det er vel neppe tænkeligt andet nu omstunder, da Pibespidsen stik-ker ud af enhver Bondedrengs Lomme; men at han skulde drikke flere Dramme om Dagen, end Ordentlighed og Maadelighed til-stæder, kan jeg ikke antage, da han ellers neppe havde bevaret Præget af at være et dannet Menneske. —

Tak for Meddelelsen af, hvorledes De nu har det. Enhver Efterretning om Dem og Deres vedbliver at være mig interessant og kier. Gammelt og prøvet Venskab svigter ikke. Saalænge min gode Ven, Klokker Lütken,⁶⁸ levede, savnede jeg ikke Efterretnin-ger fra Fyen. Han skrev mig imellem til, og meddelte mig, hvad jeg ikke kunde finde i Aviserne. Men siden han døde, er min Kundskab om, hvad der foregaaer, bleven mere indskrænket; thi min gode Søn i Odense⁶⁹ er sparsom med sine Efterretninger.

Hvad De siger om Roulund og vor Stænderforsamling, mo-rede mig. Det er just gandske min Mening om Manden; og denne Mening troer jeg her begynder at blive almindelig.⁷⁰ De har seet, hvorledes man i Viborg antager sig Lorentzens Sag i Slesvig.⁷¹ Jeg holder til Deres Parti, som mene, at den jydsk

⁶⁸ Se sidste Note.

⁶⁹ Den senere Universitetsprofessor i Historie, *Caspar Peter Paludan-Müller* (1805—1882) virkede ved Odense Katedralskole fra 1829 som Adjunkt, fra 1843 som Overlærer, indtil han 1853 blev Rektor i Nykøbing Falster.

⁷⁰ Auditør, Ejer af Restrup Gods, *Rasmus Roulund* var Stænderdeputeret i Viborg for Aalborg Stift. (Hans Jensen: *De danske Stænderforsamlings Historie 1830—1848*. 1. Del. Kbh. 1931, 294; 2. Del ib. 1934, 38, 40, 302). — Den anførte Udtalelse skulde vel ikke staa i Forbindelse med R. Roulunds radikale Indlæg i den forfatningspolitiske Drøftelse i Viborg Stænderforsamling 1842, hvilket iøvrigt var medvirkende til, at den kongelige Kommissarius, A. S. Ørsted fik en ret skarp Reprimande i et kongeligt Reskript (anf. V. 2. Del 335 flg.).

⁷¹ Der sigtes til den *Hiort Lorenzen'ske Sprogsag* 1842 (»Han blev ved at tale Dansk«), der ogsaa i den nærrejske Stænderfor-samling kom til at vække en meget betydningsfuld Opsigt (anf. V. 2. Del 337 flg., 355 flg.).

Forsamling ikke skulde røre ved denne Sag. Jeg seer ikke, at der kan komme noget Nyttigt og Godt ud deraf. Spændingen mellem Hertugdømmerne og Kongeriget var allerede for stor; hvortil kan det da føre, at gjøre den endnu større og mere udbredt? Men vi ville lade Politiken fare. —

Her hos mig have vi det omtrent som, da vi saaes i Foraaret.

Hiertelig ønsker jeg Dem at maatte leve vel og at være ved godt Helbred i anstundende Vinter. — At De imellem vil tænke paa en gammel Ven, ønsker og beder Deres uforanderlig hengivne

J. Paludan Müller.

Aarhus Bispegaard d. 3e Decbr. 1842.

Til S. T. | Hr. Amtsprovst Lütken | Ridder og Dbrmd. | i |
Lumbye.

ALEXANDER HAMILTON OG HANS MØDRENE SLÆGT. TIDSBILLEDER FRA DANSK VEST- INDIENS BARNDOM.

Af *H. U. Ramsing*.

INDLEDNING.

Det er ikke mange af Dansk Vestindiens Sønner, hvem det er blevet forundt at gribe ind i Verdens Histories store Dramaer. En af den unge nordamerikanske Republiks største Aander og mest fremragende Forkæmpere, *Alexander Hamilton*, fandt dog Ly i Dansk Vestindien i sin Barndom og havde sin første Skolegang paa St. Croix.

Samtiden nævnte ham som Ligemand med Washington og Franklin. *Talleyrand* siger i *Études sur la République*, at han anser Napoleon, Fox og Hamilton for at være Tidens tre største Mænd, og at hvis han skulde vælge imellem dem, gav han den første Plads til Hamilton. Eftertiden har ligestillet ham med Lincoln, og *Høffding* har i vore Dage berømmet ham som en af de største politiske Filosofer, der nogensinde har levet.¹

Paa de unge Fristaters Himmel var han et flammende Meteor, der sluktes, da det knapt var tændt. Men i sin korte Flugt udrettede han Stordaad for sit Land, og hans Bedrifter vandt hans Medborgeres fuldeste Anerkendelse. Paa det Mindesmærke, som blev rejst efter hans Død, betegnes han som »The patriot of incorruptible integrity, the soldier of approved valour, the statesman of consummate wisdom.«

Hans Liv i Fristaterne ligger i det klare Dagslys. Efter en kort Forberedelse i *Francis Barbers* grammar school i *Elisabethtown* i New Jersey blev Hamilton i 1774 optaget i *Kings College*, det nuværende *Columbia Universitet* i New York, hvor han studerede Jura.² 14. Marts 1776 blev han Chef for et Artillerikompani, som med stor Hæder deltog i Staten New Yorks Frihedskamp, og allerede næste Marts ind-

¹ Tilskueren 1889 p. 702.

² Dictionary of American biography. London Humphrey Melford 1932. Bind VIII. p. 171 ffg.

traadte han i *George Washingtons* Stab som Adjutant og snart ogsaa som intim Hjælper og Ven. Omkring Krigens Slutning blev han Medlem af Staten New Yorks lovgivende Forsamling, og i 1786 gav han Stødet til Sammenkaldelsen af den Convention, som udarbejdede de Forenede Staters Konstitution. Gennem sit Arbejde i Conventionen og ikke mindst ved sine Afhandlinger i Tidsskriftet *The Federalist* fik han en meget væsentlig Andel i dens Form og Indhold, selv om man langt fra paa alle Punkter imødekom hans Ønsker. Paa Washingtons Opfordring blev han Statssekretær for Finanserne, og i denne Stilling udførte han, støttet af sine Publikationer: *Public credit*, *National Bank* og *Encouragement and protection of manufactures*, et grundlæggende Arbejde for Amerikas Bank- og Pengevæsen, som endnu har Gyldighed. Efter Washingtons Død blev han under de truende Krigsudsigter hans Afløser som Hærens Overanfører.

Men ligesaa omfattende og dygtigt som hans Arbejde var, ligesaa pludseligt blev det afbrudt, da han 11. Juli 1804 blev dødeligt saaret i en Duel med en politisk Modstander, *Aaron Burr*. Saaret bragte ham Døden, inden den 12. Juli var til Ende.

Medens saaledes den sidste Del af Alexander Hamiltons Liv er velkendt, talte han selv kun lidet om sine Familieforhold, og han har kun i almindelige Udtryk givet Meddelelser om sin Barn-dom og første Ungdom.

Det er Hensigten med den følgende Beretning at løfte det Slør, som hidtil har hvilet over dette Tidsafsnit, og at fremstille den Baggrund af Familie og Venner, som han havde under sin Opvækst og i sin tidlige Ungdom, førend han blev den store Statsmand i den unge Republik.

Der er saa meget mere Grund til at gøre dette Arbejde nu, som Oplysningerne for en stor Del maa søges i det dansk-vest-indiske Arkiv, hvori mange Protokoller er stærkt medtagne af Tropehede og Tropefugtighed samt beskadigede af Termiter, saaledes at adskillige Dokumenter allerede nu er mutilerede og et enkelt helt hensmuldret i Tiden mellem 1902, da jeg afskrev det og i 1936, da jeg igen vilde undersøge det.

ALEXANDER HAMILTONS MØDRENE SLÆGT.

Beretningen om *Alexander Hamiltons* mødrene Slægt begynder paa den lille engelske *Ø Nevis*, som ligger blandt de saakaldte *Leeward Øer*, øst for *St. Croix*. Her levede i den første Halvdel af det 18. Aarhundrede et Ægtepar, Lægen og Planteren *John Faucett* (*Fawcett*), vistnok af fransk huguenottisk Afstamning, og hans Hustru *Mary*. De var blevet gift før 1714, i

hvilket Aar en vis Kaptajn *Frank Keynall* i Følge Øens Common Records gav dem begge tilsammen en Pengegave.³ Paa Grund af ægteskabelige Uoverensstemmelser og Stridigheder blev Ægteskabet ophævet, og 5. Februar 1740 blev det sidste Baand imellem dem løst, idet John Faucett paatog sig en aarlig Udbetaling paa £ 53. 4 sh. til hende, imod at hun for sig og Arvingerne gav Afkald paa al Ret til forskellig, ikke nærmere specificeret fast Ejendom, tilhørende Fællesboet.⁴

I dette Ægteskab kendes to Døtre, nemlig *Ann*, gift med Planteren *James Lytton*, og *Rachel*, gift med Købmanden *John (Johan) Michael Lavien*. De nøjagtige Tidspunkter for disse to Ægteskaber kendes ikke, men det første maa være fra Tiden omkring 1730, det sidste omtrent fra 1745, og der maa have været en tilsvarende Aldersforskel imellem Søstrene.

15. Juni 1733 udvidede det danske vestindisk-guineiske Kompagni sine Besiddelser i Vestindien ved Købet af Øen *St. Croix* fra Frankrig, men den højtidelige Overtagelse af den nye Koloni fandt paa Grund af tilfældige Omstændigheder først Sted 10. Januar 1735. Øen var ikke ubeboet, og en Del Smaaplantager var spredt over den, især paa Midten af Øen og ved dens Vestende, men hvor mange af disse Plantere, der fortsatte Dyrkningen under Kompagniets Styre, kan ikke oplyses. Kompagniet lod foretage en Inddeling af Landet i Kvarterer og en Udmaaling i hele Plantagelodder, Rektangler med 2000 og 3000 Fods Sider. Denne Matrikulering er endnu den Dag i Dag Grundlaget for Øens Ejendomsinddeling. Ved at tilbyde disse Lodder paa billige Vilkaar lykkedes det snart at faa Plantere fra *St. Thomas* og fra de omliggende engelske og hollandske Øer som *Tortola*, *Virgin Gorda* (*Spanishtown*), *Anguilla*, *St. Christopher* (*St. Kitts*), *Nevis*, *Antigua*, *Montserrat*, *St. Martin* og *St. Eustatius* til at paabegynde Rydningen af Skoven og Opdyrkningen af *St. Croix'* frugtbare Jord. Det var Folk af mange Nationaliteter, der strømmede til. De fleste havde sikkert kun ringe Kapital, men en god Arbejdsvillie, ofte ogsaa en god Del Eventyrblod i Aarerne, og langt fra alle kunde i deres Handlinger svare til Moralens strenge Krav.

I 1737 herskede der en alvorlig Tørke paa flere af *St. Croix'* engelske Nabøer, bl. a. paa *Nevis*, og i det følgende Aar var der adskillige Familier fra denne Ø, som fulgte det danske Kompagnis Opfordringer og købte Jord paa *St. Croix*.

³ G. Atherton. *The Conqueror*. MacMillan & Co. London 1902. p. 3.

⁴ *Nevis*. Common Records 1725—46 p. 429. Jfr. G. Atherton. l. c. p. 537. G. Atherton. *A few of Hamiltons Letters*. MacMillan & Co. London 1903 p. 269 ff.

Blandt disse var *James Lytton* og hans Hustru *Ann* og *Edward Evans*, som var gift med Lyttons Søster *Margaret*.

Lytton købte 24. Maj 1738 Plantagen *Grange* Nr. 9 i Kompagniets Kvarter,⁵ og Evans købte samme Dag Plantagen *Golden Rock*, Nr. 4 i samme Kvarter.⁶

Den første Tid maa have været vanskelig og drøj, thi inden Aarets Udgang blev St. Croix hærget af en voldsom Orkan, som anrettede stor Skade. *James Lytton* arbejdede dog ufortrødent og opnaaede snart at blive en Tillidsmand i det nye Samfund, som betragtede ham som en af de dygtigste og mest arbejdsomme Sukkerplantere.⁷ Han blev fast Bisidder i Skifteretten, Exekutor og Formyndere i adskillige Boer.⁸

Han havde ved sin Ankomst til Øen tre eller fire Børn, *John Faucett*, f. ca. 1730, *Peter*, f. ca. 1733, *James*, f. ca. 1735 og endnu en Datter, hvis Navn ikke kendes, som blev født ca. 1738, omtrent ved Afrejsen til St. Croix. Her forøgedes Børneflokket hurtigt. 9. Februar 1742 fødtes og 25. Marts døbtes *Luch Henry*, som døde 10. September, 23. August 1743 fødtes og 11. December døbtes *Ann*, 20. November 1745 fødtes og 21. November døbtes *Josia*, og 13. August 1747 fødtes og 4. September døbtes *Elisabeth*.⁹

Familien *Evans'* Skæbne formede sig anderledes. *Margaret Evans*, *James Lyttons* Søster, døde allerede 28. August 1741,¹⁰ og faa Aar efter, i Efteraaret 1744 fulgtes hun af *Edward Evans*,¹¹ som døde paa St. Christopher, hvor han havde oprettet Testamente 30. Juli 1744. *James Lytton* blev Formyndere for de efterladte Børn, af hvilke den ældste, den 17aarige *Isaac* overtog Familiens frugtbare Plantage *Golden Rock*, opkaldt efter Kælenavnet for den rige lille hollandske Ø St. Eustatius nordvest for St. Kitts.

Uvist om det var nye Uheld paa de hjemlige Øer, der virkede, eller det var Rygtet om Lyttons og Evans' gode Resultater, som fristede, var der stadig flere af deres Familiekreds og Omgangsvenner, som drog til St. Croix.

William Huggins fra St. Christopher og hans Hustru *Elizabeth Ewant* købte saaledes 21. Juni 1742 den halve Plantage Nr. 18

⁵ Pantebog f. St. Cr. 1736—45 p. 48.

⁶ Pantebog f. St. Cr. 1736—45 p. 1.

⁷ R. Haagensen. Beskr. o. Eylandet St. Croix 1758 p. 34.

⁸ Komp. Skiftepr. f. slutt. Sk. 1742—52 p. 1 Wm Childs Skifte 4. Okt. 1747 »James Lytton var allerede med en Del Formynderskaber belastet.« Han blev desuagtet valgt til Formyndere.

⁹ Dansk Kirkeb. f. St. Cr. 1740—53.

¹⁰ Skiftepr. Nr. 2 f. Byf. p. St. Cr. 1739—42. Skifte Nr. 20.

¹¹ Skiftepr. Nr. 3 f. Byf. p. St. Cr. 1747—45, fol. 260 ff.

i Kompagniets Kvarter og forøgede næste Aar 15. Oktober sine Besiddelser med Nr. 32 Cottage i samme Kvarter, en fuld Sukkerplantage.¹² Disse Folk var vistnok beslægtede med, og i alt Fald gode Venner af Familien Lytton. Flere Gange var de Faddere ved Børnenes Daab, og William Huggins deltog i Formynderskabet for Edward Evans' Børn.

Næste Aar, 1744, træffer vi Købmanden *John (Johan) Michael Lavien* fra Nevis paa St. Croix, og han har rimeligvis i Begyndelsen fortsat sin Købmandsvirksomhed. Paa St. Croix spores han tidligst 6. Maj 1744, da i Følge en i Edward Evans' Bo indleverede Regning havde solgt den afdøde og hans Børn forskellige Manufakturvarer og Husholdningssager. Regningen indeholdt ogsaa et Beløb for Varer leveret paa Nevis, altsaa før 1738. Den blev godkendt af Arvingerne, men Lytton indbragte dog en Modfordring, et Laan paa 20 Pistoler (Louis'orer) som Evans havde laant Lavien paa Nevis, og som Lytton selv havde kautioneret for. Skifteretten resolverede, at Lavien skulde have sin Regning betalt, og at Lytton selv maatte være ansvarlig for Laanet overfor Boet.¹³

Hensigten med Laviens Bosættelse paa St. Croix var dog sikkert den, at han vilde være Planter. 18. Maj 1744 købte han, der i Skødet betegnes som »Merchant in Neeves«, af *Peter Titley* Sukkerplantagen Nr. 21 i Dronningens Kvarter, der siden hed *Ruby*, for 950 Rigsdaler, og som Vitterlighedsvidner ved Købet underskrev Edward Evans, Laurence Bladwell og James Lytton, et yderligere Bevis for det gode Forhold imellem dem.¹⁴ Han beholdt dog ikke Plantagen ret længe, thi endnu inden Aarets Udgang blev den solgt paa Auktion til Byfoged *Poul Jensen Lindemark*.¹⁵ Man faar en Formodning om, at Lavien ikke har kunnet klare Købesummen, thi næste Foraar nøjes han med en Bomuldsplantage, Nr. 12 i Kompagniets Kvarter, som kun var halvt saa stor. Han købte den af *Hendrich Stumphius*, til hvem han 3. Februar 1745 udstedte en Obligation for Købesummen 550 Rdl. Obligationen, der var affattet paa Hollandsk, blev læst 8. Februar 1745.¹⁶

Han beholdt dog heller ikke denne Ejendom ret længe. I Aarene mellem 1747 og 1752, snarest i 1748, ombyttede han dem med Sukkerplantagen Nr. 19 i Kompagniets Kvarter, ligeledes en halv Plantage paa 75 Agre.¹⁷

¹² Pantebog for St. Cr. 1736—45 p. 323, 440.

¹³ Skiftepr. Nr. 3 f. Byf. f. St. Cr. 1742—45 f. 270.

¹⁴ Pantebog f. St. Cr. 1736—45 p. 473.

¹⁵ Kopskatliste f. St. Cr. 1744.

¹⁶ Pantebog f. St. Cr. 1736—45. 8. Febr. 1745, indført paa Protokollens sidste Folie, der er hensmuldret i Tiden mellem 1902 og 1936.

¹⁷ Kopskatlister f. St. Cr. 1747 og 1752; mellemliggende Lister mangler.

Endvidere finder vi næste Aar 1745, at James Lyttons Svigermoder *Mary Faucett* og hendes Datter *Rachel* er komne til St. Croix. Første Gang vi sporer *Mary Faucett* er ved James Lyttons og Anns næst yngste Barn *Josias'* Daab, 21 November 1745, hvor hun er blandt Fadderne, og den ydre Anledning til hendes Ankomst har maaske netop været denne Begivenhed. Men hun havde vistnok ogsaa andre Planer. Hun ønskede og gennemførte et Ægteskab mellem *Rachel* og *John Michael Lavien*, endogsaa imod Datterens Ønske, »a hated marriage« kalder Sønnen *Alexander Hamilton* det senere.

Der findes i St. Croix Protokollerne bevaret et stærkt mutileret Dokument, hvori en *John (Faucett)* i den for engelske officielle Dokumenter karakteristiske Stil testamenterer sin Datter *Rachel Faucett* alt sit Gods, saavel faste Ejendomme som Formue her eller andet Steds, og han udnævner hende til eneste Executrix. Af Underskriften er kun bevaret Fornavnet *John* og en Streg af Efternavnets Forbogstav. Vitterlighedsvidnerne er *Joseph Burke* og *Robert Huggins jun.* Tid og Sted for Udstedelsen er bortsmuldret, men paa St. Croix er det følgende Dokument i Protokollen dateret 5 Oktober 1745, og det er altsaa indført før denne Dato.¹⁸

Mary Faucett og *Rachel* maa have forladt de engelske Øer efter Testamentets Udstedelse og rimeligvis efter *John Faucetts* Død, og det er utvivlsomt blevet indført i Notarialprotokollen paa St. Croix forinden Bryllupet for at sikre *Rachels* Særeje.

Bryllupet er altsaa holdt paa St. Croix omkring Midten af 1745, hvilket stemmer med at den i Ægteskabet fødte Søn *Peter* i 1768 angives at være 22 Aar, altsaa født i 1746. *Rachel* var sikkert meget ung, dog næppe væsentlig yngre end 16 Aar, da hun blev gift, og *Lavien*, som havde drevet Købmandsskab i 1738, maa vel den Gang have været myndig, altsaa mindst 21 Aar, eller i 1745 omtrent 28 Aar gammel, snarere ældre. Der var altsaa en meget betydelig Aldersforskel paa Ægtefællerne, og Ægteskabet blev ikke lykkeligt.

Hun begik, som den senere Skilsmisdom udtrykker sig, »saa-danne Fejl, som blandt Ægtefolk var uanstændige og meget suspekter«. *Lavien* havde i den Anledning ladet hende sætte i Fængsel, men han lod hende komme ud igen og opgav Sagen »i den Tanke, at hun skulde blive bedre«. Hun paa sin Side benyttede Friheden til i 1750 at rømme fra Øen, og hun efterlod Sønnen *Peter* hos Faderen. Om Fordelingen om Skyld og Ansvar i Ægteskabet paa dette Tidspunkt vides der intet ud over Skilsmisdom-

¹⁸ Notarialprotokol f. St. Cr. Nr. 318 f. 18.

mens Ord, men denne angik iøvrigt, som naturligt er, fortrinsvis de senere Hændelser.

Mary Faucett fortsatte sit Ophold paa St. Croix ogsaa efter Datterens Bryllup. Hun var 16 September 1747 paany Gudmoder ved James Lyttons og Anns Datter *Elizabeths* Daab. I 1747 og 48 opføres blandt Beboerne af Kompagniets Kvarter Maria Faucett med 3 kapable Slaver.¹⁹ Hendes Bolig er ikke nøjere angivet, men hun har sikkert hverken boet hos Lytton eller hos Lavien, men derimod hos Stadshauptmand *Bertrand Pieter de Nully*, som ejede Plantagen *Cathrines Rest*. Hun har tjent til Livets Ophold ved at udleje sine kapable Slaver til Arbejde. Desuden kan der paavises Regninger fra hende i forskellige Dødsboer, saa hun har flere Strengte paa Buen. Bl. a. er der en Regning paa 11 Rdl. for Syning i *William Hendries* Bo.²⁰

Et straalende Erhverv har hun ikke haft, selv om hun søgte at svare enhver sit. 5 Oktober 1750 indkaldte hun sine Kreditorer ved tinglæst Proklama, da hun vilde forlade Øen,²¹ og 24 Oktober tinglæstes hendes Kvittering for Salgssummen for en bortsolgt Slave.²² I *Jan Roachs* Bo skyldte hun 6 Rdl., men Fordringen blev i 1754 betragtet som uvis, »da hun ej er her, men i Armod fra Øen bortgangen.«²³

Tidspunktet for hendes Afrejse synes at stemme med Rachels Rømning, og Moder og Datter er sikkert fulgtes ad tilbage til de engelske Øer, vistnok til St. Kitts.

Her testamenterede *Mary Faucett* i alt Fald 5 Maj 1756 til Datteren sine 3 Slaver,²⁴ og rimeligvis er hun død ikke længe derefter.

RACHEL LAVIENS SENERE ÆGTESKABELIGE FORHOLD.

Paa St. Kitts levede i 1750aarene en ung skotsk Adelsmand *James Hamilton*, der saa vidt vides ernærede sig som Købmand.

Han tilhørte Slægtens *Cambuskeith* Linie, som er en af Huset *Hamiltons* ældste Sidelinier, idet Sir *David Hamilton* af *Cadzow*, som døde i 1374, havde to Sønner, *David*, fra hvem den hertugelige Linie *Hamilton* nedstammer, og *Walter*, som ægtede *Margaret*,

¹⁹ Kopskatlister f. St. Cr.

²⁰ Skiftepr. Nr. 33 f. Comp. 1742—52. Wm. Hendries Skifte. p. 108. Søren Møllers Skifte p. 205.

²¹ Pantebog f. St. Cr. 1749—51, f. 77.

²² Pantebog f. St. Cr. 1749—51, f. 80.

²³ Skiftepr. Nr. 33, f. Comp. 1742—52, p. 542.

²⁴ Common Records of St. Christopher. Vol. X, Nr. 1 p. 180, 5. May 1756. G. Atherton *The Conqueror* p. 49, 538.

Datter af *Walter Lesly*, Earl af Ross, og som blev Stamfader til Cambuskeith Linien. Mand efter Mand kan Linien følges fra *John Hamilton* af Camsketh, som levede i 1542.

James Hamilton var fjerde Søn af *Alexander Hamilton*, Laird af Grange i Stevenston Sogn i Ayrshire, som 15 Juni 1711 paa Slottet Pollock underskrev Ægteskabskontrakt med *Elisabeth Pollock*, Datter af Sir *Robert Pollock* af Pollock og *Annabella Stewart*. De havde i deres Ægteskab 9 Sønner og 2 Døtre.

Den ældste Søn *John* blev døbt 19 August 1712 i Stevenston Kirke, den næste *Robert* blev født 3 Februar og døbt samme Sted 9 Februar 1715, og den tredie Søn *Alexander* blev født 6 Februar og døbt samme Sted 12 Februar 1717.

For den følgende Søn *James*, som i den i 1820 trykte Stamtavle betegnes som »A proprietor in the West Indies, and father of general Hamilton, the celebrated statesman and patriot in the United States, who fell greatly regretted, in a duel with a Mr. Burr«, og for de næste Sønner *Walter* og *George*, som begge døde ugifte, og som vistnok var Tvillinger, har Fødselsaar og Daabsdag ikke kunnet findes, men for den syvende Søn *William*, som havde Børn, er det i »old Mr. Thomas Brown's manuscripts« anført, at han er døbt 7 Oktober 1721. Man tager da næppe fejl ved at ansætte James Hamiltons Fødselsaar til 1718.²⁵

James Hamilton var følgende nogle og tredive Aar gammel, da *Rachel Lavien* gjorde hans Bekendtskab paa St. Kitts, og hun fik omkring 1753 og 1755 to Sønner *James* og *Alexander Hamilton* med ham. Paa Grund af hendes tidligere Ægteskab var det nu umuligt at legalisere Forholdet, men de betragtede sig utvivlsomt som Ægtefolk.

Da Efterretningen herom naaede St. Croix, rejste *John Michael Lavien* for Tamperretten paa St. Croix Krav om Skilsmisse, hvorefter Retten udstedte følgende Stævnamaal:

Præses og Assesores i den andordnede Consistorial Ret paa Eilandet Ste Croix gøres vitterligt, at for os haver andraget John Michael Lavien, Borger og Grievaaner samme steds, idet hand finder sig høilig forpligtet at søge Skilsmisse med hans Hustru Rachael Lavien, af saadanne Feyl som iblant Ægtefæller vare uanstændige og meget suspecte, dog af Arrest og Process ved ham blev udtagen, i Tanke at alle ting skulde have blevet bedre, samt at hun som en ægte (Hustrue) forandret sit ugudelige Levned, og som sig hør og bør med ham leve, men i Stæden derfor nu en 9 Aar absenteret sig fra ham, og til anden stæds hengaaet, hvor hun adskillige uzægte Børn skal have avlet, saa at saadant meenes meer end nok at være til at faae Skilsmisse, og Citanten frie fra hende aldeles at blive, og hun

²⁵ Ægteskabskontrakt af 15. Juni 1711 ejes af Mr. James Campbell, Kere-law (forhen Grange), Stevenston Sogn i Ayrshire. Stamtavle i George Robertson: Topographical Description of Ayrshire 1820. Daabsudskrifter og Old Mr. Thomas Brown's manusc. fra Registrar-General of Scotland.

ikke nogen Rættighed at have enten til ham eller hvad lidet hand eier, fornemlig da samme meenes alleene at tilfalde ham og den Søn, som Citanten med hende i Ægteskab haver avlet. Ja Citanten, som saaledes er bleven fornærmet, skal i mange Aar allerede have taget dette sit Barn til sig og main-
tineret af det lidet hand var i Stand til at fortiene, hvor imod hun ufor-
skammet, grov og ugudelig haver viist sig, idet hun gandske haver glemt sin
Pligt, og ladet baade Ægte Mand og Ægte Barn blive, men derimod med
alle overgivet sig til Horerie, hvilke Ting Citanten siger skal være saa be-
kiendt, at hendes egne Slægt og Venner maa hade hende derfor, og som
tilmelte Citant tænker det skulle være meeget haard, idet hand maatte ar-
bejde til hendes Profit, som ville muligens tildrage sig om hand, der som
andre er dødelig, ikke i Tide laa hendes Ugudelighed for Dagen, og fra
hende blev skilt, da om intet var skeet, saadan Casus førend hans Død, hun
muelig ville søge, som Enke, Boet at indkomme og derfor ei alleene tilvende
sig, hvad hun ikke burde have, men og tage det fra hans Barn, og til hendes
Hore-unger give, hvad saadant ægte Barn alleene tilkomme.

Saa haver John Michael Lavien begiert, at dette Consistorial-
stævnemaal maatte ham tilstaaes for derefter inden Rætten som fornemste
Poster til Skilsmisse imod Eder Rachael Lavien at fremlægge, og Dom som
meldt paastaa; sc.

Imo at I Rachael Lavien uden at tale om Eders slette Opførsel forhen,
tilsidst haver absenteret Eder fra ham og reist anden Stæds hen, hvor I
mange Aar har opholdt Eder.

2do at I Rachael Lavien saadant Tiid som I haver været fra ham skal
haver avlet og fød adskillig u-ægte Børn med videre;

Thi bliver ei alleene saadant Stævnemaal ham tilstaaet, men I Rachael
Lavien tillige indkaldet med 6 Ugers Varsel at møde for Os enten selv eller
ved Fuldmægtig udi Consistorial Rætten, som her den 18 April førstkom-
mende udi i mit Conferentz-Raad og General-Gouverneur Baron v. Præcks
iboende Huus her i Byen Christiansted om formiddagen Kl. 9 slet skal blive
holdet, der Citantens Beviser saavel som Stævnte som u-stævnte Vidner som
andre erholdte at høre og see examineret og irættelagt andg. alt hvad her
er mod Eder andført, og endelig Dom fra Eder at lide, saaledes at I Rachael
Lavien ikke mindste Rættighed til Citanten *John Michael Laviens* Persohn
eller Midler nu eiendes eller herefter eiendes vorder, skal have, men som
frie fra Eder i alle Maader være, og om godt sindet i nye Ægteskab at ind-
lade, hvorimod I at blive videre straffet (om kand paagribes) efter Lov og
Forordninger, paa hvilket alt Citanten belover nærmere Demonstration inden
Rætten at ville gjøre.

Som Vidner til samme Tiid, Ræt og Stæd, og under Falsmaals Bøders
Fortabelse indkaldes til endelig Forklarings Aflæggelse om alt hvad her om
Eder Rachael Lavien er andført og dertil henhører, I James Hendricks,
Jemima Gorley, James Ash. Hvorefter da Citanten mener aldtid fuldkommen
skal blive oplyst og hand som Meldt Dom imod Eder erholde, saaledes som
forhen er paastaaet.

St. Croix den 26 Febr. 1759
Under Rættens Seigl og Secretairens Haand
(sign) *I. Klingberg.*

Anno 1759 d. 2 Martz havde vi undertegnede lovlig forkyndt dette Con-
sistorial Stevnemaal for John Michael Lavien imod hans Hustru Rachael
Lavien paa Plantagen Herr Stads Hauptmand tilhørende, og ligeledes for-
kyndt det i Fortet, hvor hun var i Arrest, som var hendes 2de sidste Pladser

her paa Landet, ligeledes forkyndt det for alle de mentionerede Persohner.
Saa sandt hielpe os Gud og Hans Hellige Ord.

Test.

(sign) *P. Andersen.* (sign) *P. Hansen.*

Læst og Publiceret for St. Croix Byetings Ræt. Mandagen den 5 Martz 1759 og Pante Bogen Litr. E fol 330 tilført.

Test.

(sign) *E. Hesselberg.*²⁶

Vidnerne, som stævnedes, var alle boende paa St. Croix. James Hendricks boede i 1758 og 1759 forskellige Steder i Kongensgade i Christiansted, Jemima (Jeahomie) Gorley i Torvegade i samme By og James Wilhelm Ash solgte i 1759 sin Plantage Nr. 45 og 46 i Dronningens Kvt., Dele af den Plantage, som siden hed *C a n e - g a r d e n* til Thomas Callenan, der ogsaa ejede Nr. 32 i Kongens Kvt., hvor John Michael Lavien havde Ophold. De var alle Smaakaarsfolk, som kun ejede faa eller ingen Slaver. Rachel Lavien blev stævnet paa sine sidste Opholdssteder i 1750, nemlig Fængslet i Christiansværns Fort og paa Stads Hauptmand Bertrand Pieter de Nullys Plantage *C a t h r i n e s R e s t* i Kompagniets Kvt.²⁷

Det ejendommelige Stævningsbrev dømte i Virkeligheden Rachel, uden at hun blev adspurgt og uden at hendes Husbonds Vidner var afhørt, og hun udeblev ganske sikkert fra Domsforhandlingerne. Det maa dog indrømmes, at John Michael Laviens Krav var velbegrundede.

Skilsmissen bevilgedes 25 Juni 1759 med følgende Dom:

»John Michael Lawin har her til Rætten indstævnet hans Hustrue Rachael Lewine til Skilsmisse Doms Lidelse, foregivende, at hun ikke alleene i den Tiid, hun for nogle Aar siden levede i Egteskab med ham her, begik saadanne Feyl som iblandt Egtefolk var uanstændige og meget suspecte, som hand dog oversaae og af Arrest og Process loed hende udtage i den Tanke, at hun skulde blive bedre, men endog efter den Tiid og nu for 9 Aar siden skal have absenteret sig fra ham og paa et andet Stæd avlet adskillige U-Egte Børn.

Stevnemaalet til denne Sag, som her for Rætten den 18 April h. a. er incamineret, beviiser ved dets Paateigning, at Rachael Lewin lovlig er indstævnet.

Citanten har ikke alleene lovlig beviist, at Rachael Lawin har absenteret sig fra ham og levet paa et Engelsk Eyland i en 7 a 8 Aar, men endog, at hun i den Tiid har avlet 2de u Egte Børn; Efter Hvilke og flere denne Sags sammenstødende Omstændigheder, Hermed kiendes for R æ t t, at det imellem John Michael Lewin og Rachael Lewin hidtil værende Egteskab bør være aldeles ophævet, saaledes at bem^{te} Rachael Lawin ikke bør have mindste Rettighed som Hustrue til enten John Michael Lewins Persohn eller Midler, som han nu eyer eller eyendes vorder.

²⁶ St. Croix Pantebog 1759 f. 330 U. S. Archives. Harold Larson, Brev af 4. Okt. 1937.

²⁷ Kopskatlister f. St. Cr. 1758, 1759.

Saa frakiendes og Rachael Lawins u-Egte Børn all Rætt eller Pretention til Citantens Gods og Midler. —

Dog skal denne Skilsmisse ikke hindre Citanten John Michael Lawin fra at begive sig i et nye og andet Egteskab.

Processens Omkostninger ophæves, siden de i Citantens Indlæg ere frafaldne, i det øvrige Reserveres Hans Mays^s Rætt til Rachael Lewine.

Baron v. Pröck.

Schouboe. Laurberg. Klingberg. Moth. Hesselberg. Lars Wiel.«²⁸

Som de fleste af Datidens Plantere havde J. M. Lavien en Del Gæld. Han skyldte Penge til det Vestindisk-Guineiske Kompagni, og da dettes Aktiver og Passiver i 1755 blev overtagne af Kongen, maatte Lavien ligesom de øvrige Debitorer efter Commerce Collegiets Ordre af 14 Decbr. 1756 afdrage sin Gæld i Løbet af 8 Aar; han syntes at have fyldestgjort sine Forpligtelser.²⁹

I de forskellige Dødsboer møder vi Lavien som Debitor eller som Kreditor, altid for smaa Beløb, og han gør ikke Indtryk af at være en kapitalstærk Mand.³⁰

I de Aar, som fulgte efter Rachels Bortrejse, bliver hans økonomiske Forhold øjensynlig forværrede. 20 Juni 1753 maa han sælge sin Plantage Nr. 19 Kompagniets Kvt. for 2000 Rdl. til de jødiske Pengeudlaanere *Jacob de Cordova sen.* og *Emanuel Aboab* i Christiansted.³¹ Lidt senere, 7 Novbr. 1753 sælger han en Negerkvinde og hendes Barn til Dr. *Charles Hall*.³²

Herefter bliver J. M. Lavien ikke mere en selvstændig Plantageejer. I de følgende Aar finder vi ham bosat paa forskellige Plantager, for hvis Ejere han har paataget sig at udføre Markarbejde med sine Slaver. I 1753—54 og senere i 1758—59 arbejdede han for Brødrene Heyliger i Kongens Kvt., i 1760 paa Generalguvernør v. Prøcks Plantager i Dronningens Kvt.³³ Her var han ogsaa i 1757, da han paa lige Fod med Kvarterets Plantere klagede over Priserne paa Plantageformødenheder.³⁴ I 1761 flyttede han fra v. Prøcks Plantager til Frederiksted, hvor han boede til sin Død. Efter sin Bosættelse i Byen deltog han ikke mere selv i Arbejdet, men han udlejede 1762—65 sine Negre til

²⁸ Skifteretspr. Nr. 41 f. Chrsted. Rachael Lewins Skifte. f. 386.

²⁹ Indk. europ. og vestind. Br. Journal A Nr. 1618 af 5 Sept. 1758, jfr. Nr. 1417 af 28 Maj 1759. Gen. Toldk. Arkiv.

³⁰ Skiftepr. Nr. 3 for Byf. p. St. Cr. 1742—45. Henry Bensons og Hustrus Skifte f. 312, Skiftepr. Nr. 33 f. Comp. 1742—52. Wm. Hendries Skifte p. 124. Henry Blizzards Skifte p. 180. Søren Sommers Skifte p. 220. Joseph Robinsons Skifte, p. 448.

³¹ Pantebog f. St. Cr. 1752—55 f. 96.

³² Pantebog f. St. Cr. 1752—55 f. 123.

³³ Kopskatlister f. St. Cr. 1753—54, 1758—60.

³⁴ Indk. vestind. Br. Journ. Lit. A. Nr. 936, 13 Aug. 1757.

Planteren Major Krause ved Kontrakt af 28 Juli 1762. Han synes ogsaa at have spekuleret i Byggegrunde i den hurtigt opvoksende By Frederiksted. I 1763 købte han 9 Huslodder, og i 1767 yderligere 4 Huslodder, alle i Prinsensgade.³⁶

Det fremgaar af Kopskatlisterne, at Lavien i 1758 og vel ogsaa tidligere har haft en Kvinde i sin Husstand, og siden benyttede han den Ret, som Tamperretsdommen havde givet ham til at indgaa nyt Ægteskab. Hustruens Eksistens omtaltes direkte i en Regning af 3 November 1765 til *Thomas Wades Dødsbo*, hvori der kræves Betaling »To Mrs. Lovien for washing 1 Real 4 Styver«.³⁷

Indtil Udgangen af 1761 bestaar Husstanden af Mand, Hustru og 1 Søn, øjensynlig *Peter Lavien* af første Ægteskab. I 1762 og 63 er der 2 Sønner, i 1764 en Søn og Datter, men 1765 og 1766 ingen Sønner og 1 Datter. I 1764 eller 1765 er følgelig *Peter Lavien* bortrejst til Syd Carolina, hvor han opholdt sig i 1768. De to spæde Børn af andet Ægteskab døde imidlertid snart, og i Kopskatlisten for 1767, der er optaget 16 Januar 1768, er ogsaa Hustruen død, og *Lavien* er nu alene, uden Hustru og Børn.³⁸

I sine sidste Leveaar, antagelig i 1769, blev *Lavien* Forstander for det nyoprettede Frederiksted Hospital. Da han døde den 28 Februar 1771, bestod hans Bolig af et enkelt Værelse paa Hospitalet, hvori hans Seng og øvrige Indbo fandtes. Hans Gangklæder var paafaldende prunkende i Sammenligning med, hvad man kender fra andre Dødsboer. Der var 1 brun Klædeskjole med »slette« Guldgalonere og 1 blaa Vest med Sølvgaloner, 1 blaa galoneret Kjole med 2 røde guldgalonerede Veste, 1 grøn galoneret Kjole, 1 sort Silkekjole og 1 Par sorte Bukser, 1 hvid Kjole og Vest samt 6 Halsbind, 1 Manchetskjorte og 3 Par hvide Bukser, 1 gammel Hat, nogle Sølvkospænder, men for Resten »adskilligt Kram, som ingen Vurdering kunde sættes paa«. Vurderingssummerne for de prægtige Klæder tyder dog paa, at de ikke har staaet i alt for skrigende Misforhold til den gamle Hat.³⁹

Lavien ejede endnu 2 af de Huslodder i Prinsensgade, som han havde købt i Juli 1767;⁴⁰ de blev bortsolgt paa Auktion i Løbet af Marts 1771, men indbragte ikke meget.⁴¹ At *Laviens* økonomiske Kaar nu var magre, fremgaar af, at han kort før sin Død havde maattet pantsætte sine Guldknapper for et ringe Beløb.

³⁶ Panteb. f. St. Cr. 1762—65 f. 376 Kopskatlister f. St. Cr. 1762—65.

³⁷ Maalebrev i Landmaalerarkiv for Frsted.

³⁸ Skiftepr. Nr. 137 f. Frsted 1765—70. *Thomas Wades Skifte.* f. 174.

³⁹ Kopskatlister f. St. Cr. 1758—71.

⁴⁰ Skiftebrevspr. Nr. 138 f. Frsted. 1771—74 f. 7 ffg.

⁴¹ Landmaalerarbejdspr. 1765 ffg. f. 19.

⁴² The Royal Dan. Am. Gazette I Nr. 70, 6 Marts 71. ffg.

Til de fraværende Arvinger blev Arven ved Boets Slutning 30 September 1771 opgjort til 172 Rdl. 8 Realer.

Professor *L. L. Hammerich* har venligst henledt min Opmærksomhed paa, at Navnet Lavien rettest maa opfattes som et Bynavn, og at der i det vestlige Polen findes en lille By *L o w i e n*. Lignende Bynavne findes iøvrigt ofte i det gamle slaviske Omraade Øst for Elben. Selv om Bynavnet er af slavisk Rod, vil der næppe være noget til Hinder for, at den Person, som bærer det, er Tysker.

Kun en eneste Gang er Navnet fundet som original Underskrift i de vestindiske Papirer, nemlig da *Peter Lavien* egenhændig kvitterer for sin Arv i Moderens Bo,⁴² men adskillige Gange er Underskrifter af *John Michael Lavien* gængivne som Lavien og Lovien, og disse Former maa derfor betragtes som autentiske fremfor de angliserede Lawine, Lowine, Lewine m. fl. Fornavnene varierer fra Johan eller Johann Michael til angliserede Form John (I^{no}) Michael. J. M. Lavien har behersket det engelske Sprog, som han sædvanlig benytter i sine Regnskaber. Han skriver i 1745 hollandsk til Hollænderen *Stumphius*, men tysk i 1762 til Major *Krause*⁴³ og i 1761 til den dansktalende Prokurator *Henrich Mariager*, hvis efterladte Slægt boede i Norge og København.⁴⁴ Derimod foreligger der intet Dokument fra Lavien paa dansk. Man kan herefter ret sikkert sætte hans Nationalitet til nordtysk.

Rachel lod ikke høre fra sig under Skilsmisssagen, men fortsatte foreløbig uforstyrret sit Samliv med *James Hamilton*. Han var næppe nogen dygtig Forretningsmand, og til sidst brød det sammen for ham. Han gik fallit og maatte træde i andres Brød.

1 April 1765 bekendtgjorde Alexander Moir af Firmaet *Alexander Moir & Alexander Gordon*, at han i Maj Maaned agtede at rejse til Europa, og at alle hans Kreditorer derfor maatte indsende deres Krav til ham eller til James Towers i Christiansted. Denne Indkaldelse førte *James Hamilton* til St. Croix. Som Fuldmægtig for *Archibald Ingram* af St. Christopher skulde han hos St. Croix Firmaet inddrive et Beløb, som omsat til dansk-vestindisk Mønt og med Tillæg af Renter og Omkostninger blev til £ 807.11 sh. 11 d. Firmaet nægtede at anerkende Fordringen, og Pengene kunde kun inddrives gennem Sagsanlæg, men de blev tilkendt Hamilton ved Christiansteds Bytingsrets Gæsteretsdom af 14 December 1765 og derefter udbetalt 8 Januar 1766.⁴⁵

⁴² Skiftebrevspr. Nr. 41 f. Chrsted, Rachael Lewines Skifte f. 386 ffg.

⁴³ Pantebog f. St. Cr. 1762—64 f. 44.

⁴⁴ Skiftepr. Nr. 37 for de C. F. Kipnasse overdr. Skifter 1772—77 f. 317, Oblig. af 23 Juli 1761.

⁴⁵ Pantebog f. St. Cr. 1757—72. f. 116 U. S. Archives. Pantebog f. St. Cr. 1765—67 f. 118.

James Hamilton havde hele sin Familie med til St. Croix. Rimeligvis har han søgt Støtte for sig og sine hos Familien Lytton, men der synes at være kommet Kurre paa Traaden. I Kopskatlisterne opføres Familien Hamilton ikke, og han nævnes slet ikke, men derimod forekommer hun i Listerne fra 1765 at regne tillige med sine 2 Sønner, først i 1765 og 1766 under hendes Pigenavn *Rachael Fatzieth* (!) og derefter i 1767 og 1768 som *Rachael Lewine*, men det er betegnende, at hun aldrig nævnes som *Rachael Hamilton*.

Hun lejede Købmanden *Thomas Dipnalls* Hus, som laa tæt ved den vestlige Indkørsel til Christiansted, dog ikke paa Hovedgaden Kongensgade, men i Baggaden Kompagnietsgade, hvor det havde Nr. 34, paa Gadens Nordside, tæt øst for engelsk Kirke og Skolehus.⁴⁶

1 August 1765 maa hun have sat Bo, thi paa den Dag købte Svogeren James Lytton 6 Stole til hende.⁴⁷

James Hamilton rejste tilbage til St. Kitts med de inddrevne Penge. Han har sikkert funden sin ægteskabelige Stilling ligesaa uholdbar som sin økonomiske og er snart rejst syd paa langs Øerne. Det er muligvis James Hamilton, hvis Hus omkring Nytaarstid 1771 blev angrebet under et Negeroprør paa Grenada, hvorved en Mr. Hamilton blev skudt gennem Læggen og to andre Blanke saaredes dødeligt.⁴⁸ Til sidst havnede han paa St. Vincent, nord for Grenada. Her levede han, da han 12 Juni 1793 tilskrev Sønnen *Alexander* et Brev,⁴⁹ og her blev han begravet 3 Juni 1799.⁵⁰

Efter at James Hamilton havde overladt Rachel og Børnene til Familiens Forsorg, gensaa han dem aldrig mere, og der var Aar imellem de Breve, han vekslede med sine Sønner.

FAMILIEN LYTTON.

I Tiden mellem Rachel Laviens to Ophold paa St. Croix var hendes endnu levende Søsterbørn bleven voksne og gift. Den ældste Søn John Faucett Lytton og de paa St. Croix fødte Børn med Undtagelse af *Ann* var døde, de fleste maaske allerede i 1740-Aarene.

⁴⁶ Kopskatlister f. St. Cr. 1765—1803 Landmaalerens Arbprot. 1765—85 f. 64, jfr. Arbprot. f. Chrsted 1803.

⁴⁷ Skiftebrevspr. Nr. 41 f. Chrsted, Rachael Lewines Skifte f. 386 ffg.

⁴⁸ R. Dan. Am. Gaz. I Nr. 58. 23 Jan. 1771 jfr. Lodge: Alexander Hamilton 1894. Appendix af Pickering 15 Febr. 1822.

⁴⁹ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters. p. 176.

⁵⁰ G. Atherton. The Conqueror, p. 544. Den uklare Indførsel i Kirkebogen maa forstaaes saaledes, at det var Sønnen og ikke Faderen, som blev »killed by Col. Baird« (5: Burr).

Først blev den ældste Datter gift med en Købmand i Christiansted ved Navn *Thomas Hallwood*. Brylluppet stod vist i 1753, og en Søn *John* blev født i December 1754.⁵¹ Der kom snart efter Brylluppet alvorlige økonomiske Vanskeligheder for Hallwood. *James Lytton* søgte at hjælpe, og en Grund i Christiansted, som han 6 Februar 1753 havde købt af det vestindisk-guineiske Kompagni, overdrog han 25 Oktober 1754 til Svigersønnen, som endnu samme Dag videresolgte den til Dr. William Mac Dowell.⁵² Men endnu inden Aarets Udgang døde Thomas Hallwood i Armod.⁵³ Enken og Barnet vendte tilbage til Fædrejhemmet, men 28 Juli 1756 bortgiftede James Lytton sen. fra Hjemmet sin Datter Madam Hallwood til en Mand, hvis Navn tilligemed hendes Fornavn er bortsmuldreret i Kirkebogen.⁵⁴ Hun og Manden forsvinder dermed ud af Dokumenterne.

Hun maa være død før Faderen James Lytton, thi i hans Skifte af 1769 findes kun hendes Søn John Hallwood nævnt blandt Arvingerne. John har efter hendes og Mandens Død vist opholdt sig hos Bedsteforældrene. Da han naaede Skolealderen blev han sendt paa Akademi i Philadelphia; her var han i alt Fald i 1768 og senere.⁵⁵

I 1759 blev den 16aarige *Ann Lytton* gift med Købmanden *John Kirwan Venton* i Christiansted.⁵⁶ De havde kun et Barn i Ægteskabet, som naaede voksen Alder, nemlig Datteren *Ann Lytton Venton*, som blev født 1762 eller 1763.⁵⁷ Han købte 31 Maj 1759 Plantagen Nr. 14 i Vestende Kvt.⁵⁸ Allerede i Oktober 1761 begyndte John Kirwan Ventons Forretninger at gaa mindre godt, han skyldte Emanuel Aboab 3333 Rdl. for et Hus i Bjerregade i Christiansted og havde desuden sammen med en Philemon Sanders en anden Gæld til Aboab paa £ 436. 2 sh. 2 d.,⁵⁹ og hans Vanskeligheder steg. 30 Marts 1763 blev der foretaget Arrest i hans Hus og Effekter. Han var som Fallent borttrømt fra Øen til New York tilligemed Hustruen Ann, medens den spæde Datter blev efterladt hos Bedsteforældrene Lytton. Hans Fællesbo blev registreret 15 April, og 26 April krævede Bankierfirmaet Lytton

⁵¹ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted 1772—79, James Lytton sen. Skifte f. 630 ffg.

⁵² Pantebog f. St. Cr. 1752—53 f. 208.

⁵³ Kopskatliste f. St. Cr. 1754.

⁵⁴ Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1753—69 f. 12.

⁵⁵ Skiftepr. Nr. 49 f. Chrsted. 1767—71 Peter Lyttons Skifte f. 13 jfr. Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. James Lytton sen. Skifte f. 662.

⁵⁶ Kopskatliste f. St. Cr. 1759.

⁵⁷ Skiftepr. Nr. 54 f. St. Cr. 1778—82 Repartitions Regul. i James Lytton sen. Skifte f. 695.

⁵⁸ Matr. f. St. Cr. 1759.

⁵⁹ Pantebog f. St. Cr. 1760—68 f. 244.

& Holliday, der var Kreditor, Auktionen over Effekterne standset, men forgæves. Ved Udgangen af Februar 1767 blev Boet sluttet med en Indgæld paa 5770 Rdl. mod en Udgæld paa 7813 Rdl.⁶⁰

Omtrent samtidig med Ann Lytton blev ogsaa hendes yngste Broder *James Lytton jun.* gift. Hans Hustru var *Jane Williams*, f. 1 Februar 1745 som Datter af Planteren *John Williams* og Hustru *Lea*.⁶¹ Hun fødte ham 21 Januar 1760 Sønnen *John Williams Lytton*, som blev hjemmedøbt af den danske Præst.⁶² Selv døde hun 8 Juni 1761, kun 16 Aar gammel og blev begravet næste Dag.⁶³

Allerede i Oktober 1763 giftede James Lytton sig paany med *Christiana Huggins*,⁶⁴ vistnok fra Nevis og nær beslægtet med den William Huggins, der havde været Fadder til hans yngste Søkende, og hvis Enke var bleven hans Svigerinde. Brylluppet stod hos Broderen Peter Lytton.

1 September 1762 indgik James Lytton jun. et Kompagniskab, der skulde vare til 1 Marts 1765, med *Robert Holliday* om en Købmands- og Bankierforretning,⁶⁵ men Forretningen gik ikke godt. Der var, som før berørt, Tab paa Lyttons Svoger, John Venton, og der var sikkert mange andre Tab, og de voksede James Lytton over Hovedet. Endnu inden Boet efter hans første Hustru var sluttet, sneg han og hans nye Hustru, *Christiana Huggins*, sig en mørk Julinat i 1764 om Bord i gamle Lyttons Skonnert »James and Ann«. Broderen Peter Lytton fulgte dem; de medtog de fleste af Boets Slaver, men de efterlod den lille Søn John hos Bedstemoderen Lea Williams. Først rejste de til Nevis og derfra til den hollandske Ø St. Martin. Herfra vendte Peter Lytton og *Christiana* tilbage til St. Croix, men James Lytton drog videre til Carolina, hvor hans Fader ogsaa havde Ejendomme. Efter faa Aars Forløb sluttede *Christiana* sig til ham, og de bosatte sig saa i Bay of Honduras, hvor der allerede den Gang fandtes flere engelske Kolonister, og hvor hans to ældste Børn af andet Ægteskab blev født.⁶⁶

James Lytton jun.s Flugt vakte stort Røre i Kolonien. 20 No-

⁶⁰ Skiftepr. Nr. 38 f. Byf. i Chrsted 1762—65 f. 293. Kopskatliste f. St. Cr. 1764.

⁶¹ Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1740—53.

⁶² Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1753—69.

⁶³ St. Johns Church regist. of Chrsted.

⁶⁴ Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1753—69. Skiftepr. Nr. 37, 1772—77, f. de C. F. Kipnasse overdr. Sk. Jane Lyttons Skifte. f. 106.

⁶⁵ Pantebog f. St. Cr. 1762—65 f. 5.

⁶⁶ Skiftepr. Nr. 37, 1772—77, Jane Lyttons Skifte f. 106. Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted 1772—79. James Lytton sen. Skifte f. 634. Justitspr. f. St. Cr. Nr. 315 f. 30.

vember 1764 tilskrev Generalgouvernør *v. Præck* Rentekammeret om Sagen⁶⁷ og meddelte, at »Tre unge Banqueroutiers af Købmænd var gangne fra Landet . . . iblandt disse Købmænd er en fornemmelig remarquable, som nyelig i disse Dage er gaaet bort, nemlig James Lytton jun., en Søn af den ældre Lytton, som har taget 22 Slaver med sig, som tilhørte en Søn, han har af sit første Ægteskab, og som Barnets Mormoder havde givet ham, og som vare i Faderens Værge. Men som det endnu ikke egentlig vides, hvor han er gaaet hen, saa har jeg ikke endnu fra Stedets Gouverneur kunnet reclamere disse Negre, som ikke ere hans Ejendom, men tilhører Barnet, som endnu er her paa Landet hos hans Mormoder.

Og som bemeldte James Lytton juns. Handels Compagnon Robert Holliday, som for hans Skyld nu sidder arresteret, er kommen efter, at den gamle James Lytton og Broderen Peter Lytton, som tillige ejer en Sukkerplantage her paa Landet, skal have været ham behjælpelige i hans og medbragte Slavers Desertion, saa maa jeg slutte, at denne hele Familie, har besluttet at gaa til de neutrale Eylande, og til den Ende har Raadet og jeg paa Hollidays Andragende givet Advocato Regio Ordre til paa det skarpeste at undersøge denne James Lyttons ulovlige Undvigelse herfra Landet, paa det at de som deri have været ham behjælpelige kunde vedbørlig vorde anset.« . . .

Lea Williams var forbitret over Bortførelsen af Dattersønnens Slaver. Hun sigtede James Lytton sen. for at have været delagtig i Sagen og krævede Erstatning af ham, og i et Brev af 11 September 1764 forlangte hun, at der blev indsat en særlig Værge for Barnet, som kunde varetage dets Interesser i Skiftet efter Moderen Jane Lytton.

James Lytton sen. saa sig tvunget til at undgaa en retslig Forfølgelse af Sagen. Allerede forinden Lea Williams skrev sit Brev, havde han 7 September været indvarslet for Skifteretten, hvor han henviste til, at Sønnen James allerede før sin Bortrejse havde stillet Securitet over for Retten og Barnets Arvepart, og hævdede at han selv intet havde med sin Søns Affærer at gøre. Men da han tænkte, at det var Synd, at hans umyndige Sønnesøn skulde lide, vilde han paatage sig at dække, hvad der maatte mangle i Barnets Arvepart, og særlig i dets Mødrearv, naar James Lytton jun.s Effekter blev realiseret.⁶⁸

James Lytton sen. sagsøgte endvidere Robert Holliday for 6000 Rdl., foretog 20 November 1764 en Arrestforretning for at inddrive dem og forlangte en Kaution af Planteren John Coakley

⁶⁷ Indk. vestind. Br. W. Br. Journ. Littr. B Nr. 486. Gen. Toldk. A.

⁶⁸ Skiftepr. Nr. 37 1772—77. Jane Lyttons Skifte f. 106.

for, at Holliday overholdt sine Betalingsfrister,⁶⁹ men samtidig stillede han 24 November selv tilligemed Sønnen Peter en Kaution overfor Holliday vedrørende den borttrømtes Forpligtelser overfor denne,⁷⁰ og dette Dokument vidste Holliday senere at benytte sig af.

Robert Holliday sad arresteret fra 20 November 1764 til 5 Juli 1766 som sigtet for Meddelagtighed i Kompagnonens Transaktioner og Flugt, men maatte løslades, da Beviserne glippede.

Det sidste af Børnene, som giftede sig, var den ældste Søn *Peter Lytton*. Han ægtede omkring 8 April 1760 en aldrende Enke *Elizabeth Hall*. Det var hendes tredje Ægteskab. Først havde hun været gift med den William Huggins, som i 1740 Aarene var Fadder til Peter Lyttons yngste Søkende. 14 September 1748 oprettede Ægteparret Huggins et fælles Testamente, »fordi de nu begge vare ved Alder« og fordi den sidste af deres Børn, Sønnen Ewant Huggins, som var gaaet til Søs, ikke havde ladet høre fra sig i 9 Aars Tid. William Huggins døde inden Maanedens Udgang. De ejede Plantagerne Nr. 32 Cottage i Dronningens Kvt. og 1/2 Plantage Nr. 18 i Kompagniets Kvt.⁷¹ Disse Ejendomme var sikkert et godt Argument for et nyt Ægteskab, og det varede ikke længe før Elizabeth Huggins fandt sin næste Mand i Chirurgen eller Barbereren *Charles Hall*, en udvandret Englænder. Ogsaa dette Ægtepar oprettede deres Testamente. Det skete 2 Juli 1759, og John Michael Lavien var Vitterlighedsvidne ved dets Underskrift. Dr. Charles Halls Skifte blev foretaget 11 September 1759; ogsaa her genfinder vi Lavien, der var den ene af Skifterettens 2 Vurderingsmænd.

Peter Lytton var, allerede inden Boet var sluttet, bleven gift med Enken Elizabeth, og 8 April 1760 havde han overfor Skifteretten forpligtet sig angaaende det avsluttede Bo. Dette var saa meget desto nødvendiggere som det i Skiftesamlingen 17 April nævnes, at det »nu var spargeret« at Dr. Hall havde efterladt sig Kone og Børn i England. Formodentlig har det dog kun været et løst Rygte, idet Boet blev sluttet 30 December 1761, uden at der fremkom videre i den Sag eller blev taget Reservationer desangaaende. Men det var vel for en Sikkerheds Skyld, at Peter Lytton lod sit, ligeledes i Laviens Nærværelse 7 April 1761 oprettede Testamente kongelig konfirmere tilligemed Charles Halls. Den kongelige Konfirmation af begge Testamenter er dateret 17 September 1762. Testamenternes Detailler er uden særlig Interesse i denne Sam-

⁶⁹ Pantebog f. St. Cr. 1762—65, f. 361, 416.

⁷⁰ Skiftepr. f. Chrsted Nr. 50 1772—79 James Lytton sen.s Skifte f. 641.

⁷¹ Skiftepr. Nr. 49 f. Chrsted 1769—71 Peter Lyttons Skifte, f. 13. Skiftepr. Nr. 35 over de af Landsdommer foretagne Sk. ca. 1759. Dr. Charles Halls Skifte f. 80. Pantebog f. St. Cr. 1760—62 f. 313.

menhæng; de gaar væsentlig ud paa at sikre visse Gaver til hendes Slægt.⁷² Laviens Tilstedeværelse som Testamentsvidne viser, at Familien Lytton ingenlunde havde afbrudt Forbindelsen med ham efter Rachels Flugt og paafølgende Skilsmisse.

Peter Lytton indgik kort efter Brylluppet et Kompagniskab med *Robert Glower* om Købmandsforretninger i Christiansted, og der foreligger en Obligation udstedt af Firmaet, som er tinglæst 5 December 1761.⁷³ Men Kompagniskabet blev snart opløst, i alt Fald inden 1 Juli 1764.⁷⁴ For øvrigt drev han de ved Ægteskabets erhvervede Plantager.

James Lytton sen. har utvivlsomt følt sig stærkt trykket af de Ulykker, som Slag i Slag ramte hans Børn og ganske særligt af Sønnen James' Flugt og svigagtige Færd ved Medførelsen af Slaverne. Han besluttede sig derfor til at forlade St. Croix. I det tidligere omtalte Brev af 20 November 1764 fra Generalguvernør v. Prøck til Rentekammeret skrev han om 2 Plantere, som havde solgt deres Plantager paa Øen . . . »Den anden, som har solgt, er en gammel Mand, navnlig James Lytton, som har foregivet med sin Kone at ville gaa til Nevis, hvor de begge er fødte, for der at ende deres Dage. Han har solgt sin Plantage og Slaver til en Købmand paa St. Eustachius, navnlig Den, som kommer her med sin Familie og er en skikkelig og velhavende Mand« . . . Skødet med *John Denn* paa Plantagen Grange for en Købesum af 60000 Rdl. blev underskrevet 3 December 1764. John Denn gav en større Udbetaling og stillede samtidig Kaution for Restbeløbet.⁷⁵

Saaledes stod det altsaa til med Familien Lytton, da *James Hamilton* og *Rachel* i Sommeren 1765 kom til St. Croix. Nogle af Slægtningene var døde, adskillige bortrejst under pinlige og økonomisk trykkende Forhold. Rachels Svoger og Søster, James Lytton sen. og Ann Lytton og hendes Neveu Peter og hans Hustru Elizabeth var de eneste Voksne, hun fandt i sin nærmeste Slægt. James Lytton var trods Pengetab fremdeles en velhavende Mand, men forpint af de Sorger, som Børnene havde beredt ham, og uklar over de Pengekrav, de endnu kunde stille, thi ogsaa med Peter Lyttons Forretninger gik det saa som saa. James Lytton flyttede efter Plantagens Salg i 1764 ind i en lejet Bolig i Torvegade i Christiansted, hvor han boede tilligemed sin Hustru og Ann Ventons lille Datter.

Det er let at forstaa, at det under disse Forhold var vanskeligt for de to nyankomne at finde Øre for deres Krav om Støtte, og

⁷² Pantebog f. St. Cr. 1762—65 f. 291, 293.

⁷³ Pantebog f. St. Cr. 1762—65 f. 4.

⁷⁴ Skiftepr. Nr. 37, 1772—77. Robert Glowers Fallitbo f. 180.

⁷⁵ Pantebog f. St. Cr. 1765—67 f. 71. Pantebog f. St. Cr. 1762—64 f. 416.

dertil kom, at James Hamilton og Rachel jo ikke var rette Ægtefolk.

Men Forholdene blev hurtigt, endogsaa indenfor Hamiltons Afrejse, yderligere forværret. Faa Uger efter deres Ankomst, 24 September 1765, døde Peter Lyttons 65 Aar gamle Hustru Elizabeth, med hvem han havde levet i et barnløst Ægteskab. Hun blev begravet i Familiegraven paa Grange, som James Lytton havde sikret sig Ejendomsretten til, da han solgte Plantagen.⁷⁶

Efter Hustruens Død solgte Peter Lytton 5 Juni 1766 sine Plantager til *John* og *Mathew Meyer* og flyttede til Christiansted. Dernæst lod han 14 Juli tinglæse en Meddelelse om, at han om 6 Uger agtede at rejse til Europa. Han vendte først tilbage i Løbet af 1767.⁷⁷

Som Generalgouvernøren havde skrevet, forlod James Lytton og hans Hustru Øen for at rejse til Nevis i Slutningen af 1765, thi de nævnes ikke i Kopskatlisten for dette Aar, men da James Lytton var vendt tilbage til sit Lejehus før Januar 1767, var han alene. *Ann Lytton* var død, vistnok paa Rejsen, thi hun synes ikke at være begravet i Familiegravstedet.⁷⁸

RACHEL LAVIENS SIDSTE AAR.

Efter at *James Hamilton* havde forladt *Rachel*, levede hun alene med sine to Børn *James* og *Alexander* i det Hus, hun havde lejet af *Thomas Dipnall* for 12 Rdl. om Maanedet.⁷⁹ Det kan formodes, at James Lytton sen. og Peter Lytton har støttet hende økonomisk, maaske snarest Peter Lytton, som siden paatog sig Formynderskabet for Børnene. Hun ernærede sig ved at drive en lille Detailforretning med Fødevarer og andre Plantagefornødenheder som Flæsk, Oksekød, salt Fisk, Ris, Mel og Æbler. Varerne indkøbte hun dels hos *Thomas Dipnall*, dels hos det af to unge New York Købmænd nyoprettede Firma *David Beckman & Nicholas Cruger*. Hun havde god Orden med sine Regnskaber med Firmaerne og kunde øjensynlig svare enhver sit.

Forretningen blev stadigt ført i *Thomas Dipnalls* Hus, men i 1767 flyttede hun selv, uvist af hvilken Aarsag, til Kaptajn *Wil-*

⁷⁶ Skiftepr. Nr. 49 f. Chrsted Peter Lyttons Skifte. f. 13. Skiftepr. f. Chrsted Nr. 50, 1772—79. James Lytton sen.s Skifte f. 660. St. Johns Church regist. Chrsted opgiver Begravelsesdagen til 26 September og hendes Alder til 69 Aar.

⁷⁷ Pantebog f. St. Cr. 1765—67, f. 249, 252. Kopskatlister f. St. Cr. 1766—67.

⁷⁸ Kopskatlister f. St. Cr. 1764—66.

⁷⁹ Skiftepr. Nr. 41, f. Chrsted Rachael Lewins Skifte f. 386. Kopskatlister f. St. Cr. 1765—68.

liam Egans Hus Nr. 23 paa Sydsiden af Kompagniets Gade mellem Torvegade og Prinsensgade. Hun flyttede dog kort efter Nytaar 1768 tilbage til Thomas Dipnall.⁸⁰

I Februar 1768 blev Rachel Lavien syg af Feber. En Kone *Ann Mac Donnell* plejede hende i en Uges Tid, men først 17 Februar blev Lægen Dr. *Heering*⁸¹ tilkaldt. Hun døde 19 Februar 1768 Kl. 9 om Aftenen, og en Time senere samledes Skifteretten i hendes Hus for at forsegle hendes Effekter. Der blev forseglet et Kammer, hvori hendes Effekter samt Kuffert etc. var, og desuden et Pulterkammer og 2 Magasiner i Gaarden. »Og da der ikke var andet at forsegle undtagen Gryder og andre smaa Ting, som blev uforseglet til Ligets Brug, hvori er inkluderet 6 Stole, 2 Borde og 2 Porcelains Kummer. Dermed sluttede Forretningen.«

22 Februar indfandt Skifteretten sig paany i Huset »for at registrere og vurdere den afdødes Efterladenskaber til paafølgende Skifte og Deling imellem hendes efterladte Børn, som er 3 Sønner, navnlig *Peter Lewine*, født i den afdødes Ægteskab med John Michael Lewine, som siden skal have været skilt fra hende for gyldige Aarsager (efter hvad Skifteretten derom har underrettet sig) af højeste Øvrighed, item tvende Sønner, nemlig *James Hamilton* og *Alexander Hamilton*, den ene 15 Aar og den anden 13 Aar gamle, og er samme Slifrig børn (!) født siden afdødes Skilsmisse med bemeldte Lewine. Bemeldte Søn Peter Lewine opholder sig endnu i Syd Carolina, og efter Underretning er han ungefæhr 22 Aar gammel. Til Stede for de tvende umyndige Børn og Arvinger var Herr James Lytton paa Peter Lyttons Vegne, som er de umyndiges Moders Søstersøn.

Det blev nu observeret, at Rettens Segl, som var blevet sat for den afdødes Kammer, var brækket, men da det ikke kunde opdages, hvem der var Gerningsmanden, reserverede Retten sig al lovlige Tiltale imod ham, naar det blev udforsket.«

Der foreligger dog intet om, at dette Spørgsmaal er blevet videre forfulgt.

Der registreredes og vurderedes derefter 5 Negerlavinder, deriblandt en med et Barn kaldet Rachael og 3 Negerdreng, af hvilke den afdøde sagdes at have givet en Dreng ved Navn Ajax til sin Søn Alexander og en anden ved Navn Christian til sin Søn James.

Blandt Boets øvrige Effekter kan nævnes: 6 Sølvspiseskeer, 7 Sølvtheskeer og 1 Sukkertang, 4 Fruentimmerkjoler, 1 rødt Skørt og 1 hvidt Skørt, 1 sort Silkesolhat. Endvidere 1 Dragkiste, 1 Kiste, 1 Sengested med 1 Dyne og 1 lang Hovedpude og 34 Bøger.

I det forseglede Pulterkammer var der 8 Tønder saltet Flæsk

⁸⁰ Kopskatliste f. St. Cr. 1767, jfr. Landm. Arbpr. 1803.

⁸¹ Carøe. Den danske Lægestand II p. 26.

og 2 Fjerdinger Smør, 6 Læderstole, 3 forskellige Borde, 14 Porcelainstallerkener, 11 Over- og 11 Underkopper, 3 Stenfade og 1 Porcelainskumme, 2 Strygejern, 1 Jerngryde, 2 Metallsestager og 1 Spejl i brun Ramme. Yderligere vurderedes 1 Cabrite (5: Ged).

Mellem Bordets Sager fandtes ogsaa 28½ Tønder Mel, tilhørende Thomas Dipnall, som i Følge fremlagt Attest havde købt dem af Beckman & Cruger.

Paa Auktionen 3 Marts indkøbte Peter Lytton en Del af Effekterne, der iblandt de 34 Bøger, som synes at være et tidligt Vidnesbyrd om den unge Alexanders Trang til Studierne.

16 Marts 1768 udstedte Skifteretten det sædvanlige Proklama om Anmeldelse af Krav til Boet inden Aar og Dag, og i de følgende Skiftesessioner strømmede Regningerne ind; der var dog ingen Gæld ældre end 1767.

Lægen *Cornelius Stallard* indsendte Regning, fordi han 7 Juni havde bistaæet en Negerinde ved Fødsel, havde givet en af Sønerne et Lavement og Rachel selv nogle Draaber. Lægen Dr. *Heering* havde 17 Februar 1768 givet Madame Lewine Aareladning og Febermixtur. Næste Dag fik hun et Brækmiddel og Febermixtur, og hendes Søn fik en kølende Medicin. Den sidste Dag, Dødsdagen 11 Februar, fik hun Febermixtur med Valerian, Sprit for Hovedet og om Eftermiddagen et Dekokt. Hendes Søn blev aareladet og fik et Lavement. Regningens totale Beløb var 28 Rdl. Den Søn, der her er Tale om, er utvivlsomt *Alexander*, thi en Regning fra *Thomas Dipnall* oplyser om følgende Udgifter lige før Dødsfaldet og Begravelsen: »En Kylling til »Elicks«, Æg, Franskbrød, Kager ved Deres Begravelse.« *Ann Mac Donnell* krævede 25 Rdl. for Ligets Klædning m. v., men Skifteretten nedsatte Beløbet til 10 Rdl. Af forskellige indsendte Regninger fremgik det, at Peter Lytton sørgede for Begravelsen, hvortil der bl. a. medgik 11 Yards sort Stof til Betræk af Kisten, som kostede 40 Rdl. Skifteforvalteren James Towers krævede Betaling for 1 Par Sko, leverede James Hamilton, og endvidere for sort Flor til Børnene i Anledning af Begravelsen.

Denne foregik 20 Februar 1768 i Familiebegravelsen paa *Grange*, hvortil Kisten blev ført paa en Cariol eller Dødevogn. Den engelske Præst Rev. *Cecil Wray Goodchild* foretog Jordpaakastelsen, og den engelske Degn *Daniel Orly* indbød til Begravelsen og opfordrede Ligbærerne til at møde.

Blandt de øvrige Regninger til Boet var *Thomas Dipnalls* og *Beckman & Crugers* paa Vareleverancer de vigtigste. Boets Negre blev foreløbigt udlejede til Kaptajn *William Egan*.⁸²

I de følgende Skitemøder foregik intet af Betydning, men i

⁸² Kopskatliste f. St. Cr. 1768.

Sessionen 3 August 1768 mødte *John Michael Lewin* paa sin Søn Peter Lewins Vegne og paastod, at de ved Registreringen ommeldte Arvinger Alexander og James Hamilton var født i Horeri og følgelig som Horebørn ikke kunde tage Arv efter deres Moder. Han fremlagde Tamperrettsdommen af 25 Juni 1759, som blev afsagt længe efter de 2 Børns Fødsel, ved hvilken John og Rachel Lewin blev skilt, dels fordi hun havde absenteret sig og dels for Horeri Skyld, netop grundet paa de 2 uægte Børn, som hun skal have avlet paa St. Kitts eller de engelske Eylande. Han paastod, at Peter Lewin, som er et Ægtebarn, i Følge Lovens 5. Bog 2. Kap. 71. Art. skulde tage Arv alene efter sin Moder. Retten skulde forderligst bekendtgøre denne Paastand for Peter Lytton eller den, som vil værge for disse saakaldte Uægtebørn, at de kan udsige, hvad de agter fornødent.

I de paafølgende Skiftesessioner skete ingen Indsigelse imod John Michael Laviens Paastand. Først 22 Marts 1769 mødte *James Lytton sen.* øjensynlig for at vise sin Uvilje mod Sagernes Stilling, med en Regning til Boet paa de 6 Valnøddetræstole med Lædersæder à 20 r. ialt 20 Rdl., som han havde leveret den afdøde 1 August 1765, og han krævede dertil 3 Aars Rente, 3 Rdl. 4 r. 3 st., ialt 23 Rdl. 4 r. 3 st.

22 November 1769 blev Skiftet optaget til Regulering og Afslutning. Dets Indtægter opgjordes til 1700 Rdl. 3 r. 3 st. og dets Udgifter til 1067 Rdl. 4 r. 3½ st., og den Arv, for hvilken Peter Laviens egenhændig kvitterede i Skifteprotokollen, var 632 Rdl. 6 r. 5½ st.⁸³

Peter Lavien var 4 April 1768 valgt til Kirkeværge i St. Helena Sogn i Syd Carolina, og han nævnes endnu som tilstedeværende i Sognet 27 Marts 1769, men 22 November 1769 var han altsaa paa St. Croix, hvor han mærkelig nok 30 November blev døbt i St. Johns Kirke i Christiansted.⁸⁴ Han rejste sikkert tilbage til sit Hjem i Syd Carolina, hvor han døde før 12 Oktober 1782.⁸⁵

Skifteprotokollen angiver Peter Laviens Alder saaledes, at han maa være født omkring 1746, hvilket stemmer med, hvad vi iøvrigt ved om Tidspunktet for Rachels Indgaaelse af Ægteskabet. For de 2 Brødre Hamilton vil Protokollens Aldersangivelser medføre, at James maa være født i 1753 og Alexander i 1755. Om James' Fødselsaar har man ingen andre Oplysninger. Alexander siges almindeligt at være født 11 Januar 1757. Fødselsdagen er formentlig rigtig, men Skifteprotokollens Angivelse af Fødselsaaret

⁸³ Skiftepr. Nr. 41 f. Chrsted. Rachael Lewines Skifte f. 386.

⁸⁴ Harold Larson: Brev af 24 Januar 1938.

⁸⁵ G. Atherton: A few of Hamiltons Letters. p. 133.

er den sandsynligste. Vel var Alexander tidlig udviklet, men det er dog rimeligere, at det var en 11 Aars Dreng end en 9 Aars, der i 1766 blev Lærling i Beckman & Crugers Forretning, og hans Orkansbrev fra 1772 gør snarere Indtryk af at være skrevet af en knap 18 end af en knap 16aarig ung Mand.⁸⁶

Den engelske Kirkebog for St. Johns Kirke i Christiansted siger, at Begravelsen skete 26 Februar, hvilket maa være en Fejlskrift for Skifteprotokollens uomtvistelige 20 Februar, og Kirkebogens Aldersangivelse 32 Aar maa absolut være urigtig, idet den medfører, at Rachel kun skulde være 10 Aar gammel, da hun fødte Peter, og 14 Aar, da hun rømte fra Lavien. Hendes Fødselsaar maa snarere sættes omkring 1729. De mangelfulde Angivelser i Kirkebogen skyldes maaske, at Tilførslerne i Bogen, hvad Skriften tydelig viser, ikke er sket umiddelbart efter de enkelte Dødsfald, men samlede for et længere Tidsrum ad Gangen og ikke helt kronologisk. Saaledes er den Begravelse, som er indført nærmest før Rachels, dateret 18 Marts.⁸⁷ Muligvis har Rachel selv været medvirkende til den lave Aldersangivelse.

Peter Lytton havde nu Ansvaret for Rachels 2 umyndige Børn. Ved hans Død blev der blandt hans Papirer fundet en Kontrakt, hvorefter James Hamilton skulde være Læredreng hos den ældre Tømremester *Thomas Mac Nobeny*⁸⁸ i Christiansted, medens Alexander vist allerede fra 1766 var ansat i den Købmandsforretning, som blev drevet af Moderens Leverandør *Beckman & Cruger*. Det første skriftlige Vidnesbyrd om Alexander Hamiltons Tilstedeværelse her er et legalt Dokument fra 1766, udstedt paa St. Croix, som han har paategnet som Vitterlighedsvidne.⁸⁹

8 April 1768 bekendtgjorde Peter Lytton, at han fra denne Dato vilde forlade St. Croix for 6 Uger og indkaldte sine Kreditorer.⁹⁰ Efter Hustruens Død og paa Grund af sine uheldige Forretningsforhold har han sikkert været uligevægtig og tungsin- dig, og 16 Juli 1769 fandtes han død, liggende paa Sengen i sit Kammer. Han havde »stukket eller skudt sig ihjel«. Han havde ikke oprettet noget nyt Testamente, siden hans Hustru Elizabeth døde, men ud over deres fælles Testamente forelaa der et Fri- brev af 8 December 1768 til hans Negerslavinde *Ledja* og hendes 2aarige Mulatbarn *Don Alvarez de Valesco* med visse tilhørende

⁸⁶) G. Atherton. A few of Hamiltons Letters, p. 261, R. Dan. Am. Gazette III Nr. 234. 3 Okt. 1772.

⁸⁷) G. Atherton. A few of Hamiltons Letters. Appendix.

⁸⁸) Skiftepr. f. Chrsted. Nr. 50, 1772—79. Thos. MacNobeny's Skifte, f. 880.

⁸⁹) Lodge. Alexander Hamilton 1894, Appendix p. 285.

⁹⁰) Pantep. f. Chrsted 1757—72 f. 151 U. S. Archives.

⁹¹) Skiftepr. Nr. 49 f. Chrsted 1769—71, Peter Lyttons Skifte, f. 13.

Legater, som siden kom til at berede Boet Vanskeligheder. Sine Myndlinge, Brødrene *Hamilton*, havde han slet ikke betænkt med testamentariske Gaver.

Foreløbig var dette dog af mindre Betydning, thi Loven foreskrev, at da han var Selvmorder, var hans Hoved- og Boslod forbrudt til Kongen, og Skifteretten, ikke Testamentsexekutorerne, skulde overtage Boets Behandling.

Peter Lyttons Død var et haardt Slag for den gamle Fader. Han mødte i Skifteretten, klagede i bitre Ord og krævede, at Boet blev udlagt til ham som eneste Arving. 7 August skrev han sit Testamente. 10 August indsendte han en underdanig Ansøgning til Kongen om, at der allernaadigst maatte dispenseres fra Loven »til Fordel for Peter Lyttons mange umyndige og nødtrængende Sødskende og deres Børn«, thi »hans ældste Søn Peter Lytton har udi lang Tid været udi urolige Tanker, og samme har efterhaanden taget Overhaand, saaledes at han til sidst er funden dræbt paa sit Kammer, og formodentlig i en hæftig Melankoli har ombragt sig selv.« Ansøgningen blev bevilget af Kongen 15 Februar 1771, men da laa James Lytton for længst i sin Grav. Han døde 12 August 1769, 67 Aar gammel, kun 2 Dage efter, at han havde skrevet sin Ansøgning.⁹²

De 2 unge Brødre *Hamilton* stod nu helt alene, uden Slægtens Støtte. Moderens Bo, af hvilke de ganske vist intet kunde vente sig, var endnu ikke sluttet. De Principaler, under hvilke de arbejdede, var deres nærmeste Raadgivere og Hjælpere.

Efter Moderens Død nævnes de to Brødre overhovedet ikke i Kopskatlisterne. Sandsynligvis har de fundet Optagelse i en eller anden hvid Familie i Christiansted, James maaske hos sin Mester Mac Nobeny og Alexander rimeligvis, som Oberst Pickering har sagt det, i Købmanden *Thomas Stevens'* Hus, hvorved han blev Ven med Sønnen *Edvard*.

James Hamiltons senere Skæbne er ret dunkel. Formodentlig har han udstaaet sin Læretid hos Mac Nobeny. Direkte hører vi intet om ham før Alexanders Brev af 23 Juni 1783, som er skrevet som et Svar paa et Brev fra James af 31 Maj. Det viser, at Alexander den Gang ikke vidste, om Faderen var levende eller død, og heller ikke, at James levede under trykkede Kaar. Han nævnes ikke ved Navn i Kopskatlisterne, og intet Skifte er bevaret. Rimeligvis døde han i 1786. En Madame *Anna Hamilton*, som i 1786—87 levede i Madame *Ashbournes* Hus i Frederiksted, kan være hans Enke, thi der kendes i disse Aar ingen andre af Navnet

⁹² Skiftepr. Nr. 49 f. Chrsted 1769—71, Peter Lyttons Skifte, f. 13, St. Johns Church reg. Begravelse 12 August 1769.

Hamilton paa Øen. Hendes Dødsbo blev taget under Behandling 19 December 1787, men Skiftedokumenterne er tabt.⁹³

JAMES LYTTONS SKIFTE.

James Lytton havde i sit Testamente fordelt sine Efterladenskaber saaledes, at Sønnen *James* skulde have 1 Syvendedel og hans Børn 2 Syvendedele, Dattersønnen *John Hallwood* 2 Syvendedele og Datteren *Ann Venton* tilligemed hendes Datter tilsammen 2 Syvendedele.⁹⁴

Faderen havde øjensynlig ikke stor Tillid til Sønnen *James* i Pengesager. Han maatte nemlig ikke selv forvalte sine Børns Arv. Heller ikke *John Kirwan Venton* skulde nyde godt af Arven, thi Pengene skulde udbetales til *Ann Lytton Venton* til Underhold for hende og Moderen, og først efter *John Ventons* Død skulde hans Hustru selv modtage sin Arv.

Som Testamentsexekutorer for Efterladenskaberne paa St. Croix havde *James Lytton* indsat to ansete St. Croix Borgere, Kaptajn *Thomas Lillie*, som var Købmand og Planter, og *John Coakley*, som var Planter. De tog straks Boet under Behandling, men dets egentlige Administrator var *Thomas Lillie*.

James Lytton havde ogsaa forskellige ikke nærmere angivne Ejendomme i Nordamerika, særlig i Nord Carolina og Georgia, og som Exekutorer for disse indsatte han Philadelphiakøbmanden *John Wilcox* samt *Richard Saunders* og *Joseph Sutton*. Muligvis bestyredes Plantagerne i Nord Carolina af *Andrew Knox*, som 21 Maj 1773 tilskrev *Lillie* om *Lyttons* Affærer her. Dette Gods er dog holdt helt udenfor Skiftet paa St. Croix og omtales ikke nærmere i dette.

5 August 1772 kompliceredes Afviklingen af *Boets* Affærer ved, at *Peter Lyttons* Bo med dets Arvinger blev inddraget under det, efter at Kongen havde frigivet dette ved Resolutionen af 15 Februar 1771.

Det varede ikke længe, førend de fraværende Arvinger begyndte at indfinde sig. Først kom fra Nordamerika Datteren *Ann Venton*, som ved Nytaarstid 1770 opslog sin Bolig i *Peter Lyttons* Hus i Christiansted. Hendes Datter *Ann Lytton Venton* var vist hos hende, men hun var uklar med Manden, *John Kirwan Venton*, som derfor bosatte sig i Frederiksted. I Maj mødte *James Lytton* jun. og hans Familie op fra Honduras. *John Hallwood*

⁹³ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters, p. 136. Kopskatlister f. St. Cr. 1786—87. Prot. Nr. 31, Generalfortegn. o. foretagne Skifter p. St. Cr. 1781—1800. Pantebog f. St. Cr. 1785—88 f. 267.

⁹⁴ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted 1772—79 *James Lyttons* sen.s Skifte f. 638.

derimod fortsatte sin Skolegang i Philadelphia, hvor der betaltes Kost og Logi for ham hos *Thomas Callander* til Julen 1774, skønt han utvivlsomt rejste til St. Croix allerede i September.⁹⁵

Snart meldte ogsaa Kreditorerne sig med deres Krav, bl. a. *Robert Holliday*, som dog foreløbig gik ind paa at søge Voldgift med James Lytton i Følge en Overenskomst af 30 September 1773, men James Lytton trak Sagen i Langdrag.

John Kirwan Venton var meget utilfreds med Testamentet, og han klagede til Øernes Regering over Exekutorernes Behandling af Boet.⁹⁶ Han haabede øjensynlig paa, at Arven skulde bringe hans Formueforhold i Orden, thi han indrykkede 6 December 1772 i det officielle Blad Royal Danish American Gazette en Opfordring til sine Kreditorer om, at hans tidligere Affærer (nemlig Fallitboet fra 1763) var i høj Grad i Uorden, hvorfor han bad dem sende deres Krav til hans Butik i Frederiksted.⁹⁷

Boets Behandling gjorde kun ringe Fremskridt; det havde i 1771 paany maattet overtage Peter Lyttons Plantager, da de nye Købere ikke havde kunnet overholde deres Forpligtelser.⁹⁸ Arvingerne fik udbetalt smaa Forskud, som knebent dækkede deres Forbrug, og kun James Lytton jun. havde Formue udover Arven. Der var ingen Udsigt til en nær Afslutning. Ann Venton besluttede sig derfor til at vende tilbage til New York. Ved Rygtet herom blev John Venton allarmet, og han skrev 11 Marts 1773 et Forbud til alle Skippere mod at bringe hende og hendes Datter bort fra St. Croix og advarede mod at stole paa nogen, som kom i hans Navn uden at kunne fremvise en særlig Ordre fra ham. Han indrykkede Forbudet i Avisen næste Dag og 3 Gange senere indtil 19 Marts.⁹⁹ Men Ann Venton fik desuagtet 30 Marts Rejsepenge af Boet,¹⁰⁰ og hun var i New York før Maj. Hen paa Efteraaret tilskrev hun 25 November 1773 Lillie en flammende Protest mod Manden, fordi han vilde søge at ændre Testamentet i sin Favør, og hun fremhævede hans Utaknemlighed over for gamle James Lyttons Velgerninger.¹⁰¹

Der var paa St. Croix opstaaet et Venskab mellem *Ann Venton* og den langt yngre Fætter *Alexander Hamilton*, som bevaredes Livet igennem, og som siden bragte ham til at støtte hende,

⁹⁵ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted 1772—79, Thomas Lillies Skifte, f. 325, 334. James Lytton sen.s Skifte f. 662. Kopskatliste f. St. Cr. 1770.

⁹⁶ Skiftepr. Nr. 50 f. St. Cr. 1772—79, Thomas Lillies Skifte, f. 325.

⁹⁷ R. Dan. Am. Gazette, III, Nr. 253, 9 Decbr. 1773.

⁹⁸ Kopskatliste f. St. Cr. 1770—71.

⁹⁹ R. Dan. Am. Gazette, III, Nr. 297 ffg.

¹⁰⁰ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 325.

¹⁰¹ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 662.

da hendes Kaar blev meget smaa. Nu gav det sig bl. a. Udslag i, at han var hendes Mellemand, naar hun hævdede sine Arveforskud. Saaledes foreligger der 16 Maj og 23 Maj 1772 2 Kvitteringer til Lillie fra hende ved Hamilton. Og han vedblev at have Fuldmagt paa St. Croix ogsaa efter hendes Afrejse, saaledes som fremgaar af Kvitteringer af 3 Maj, 26 Maj og 3 Juni 1773.¹⁰²

Kort efter at *Hamilton* havde afgivet den sidste Kvittering af 3 Juni til Lillie, maa han selv være afrejst til New York, et Tidspunkt, som er noget senere end det hidtil antagne.

Det var kun smaa Forhold, som Hamilton forlod. St. Croix havde ganske vist 1773 i Følge Kopskatregistret 24126 Indbyggere, Børn under 12 Aar medregnede, men deraf var kun 2067 hvide, de øvrige for største Delen Slaver. Af Christiansteds 3579 Indbyggere var 971 hvide og af Frederiksteds 2522 Indbyggere var 94 hvide.¹⁰³ Det er let at forstaa, at her ikke var et blivende Sted for en ung Mand, der satte sig et Maal ud over Dagens og Vejens Krav.

Den 23 Januar 1776 døde *Thomas Lillie*. Han efterlod James Lyttons Skifte i Uorden, kun bestaaende af løse Breve, Regninger og Kvitteringer, som laa i Bunke med lignende fra andre Boer, hvori han var Exekutor, og han havde ikke ført Hovedbog.¹⁰⁴ Hans Medexekutor *John Coakley* ønskede at fratæde, og Boet gik nu over til den almindelige Skifteret med *James Towers* som Skifteforvalter.¹⁰⁵ Der blev nu beskikket Kuratorer for de umyndige Arvinger, og det maa særlig bemærkes, at Alexander Hamiltons tidligere Principaler var blandt dem, idet *Nicholas Cruger* blev Formynder for James Lytton jun.s Søn af 1. Ægteskab, *John William Lytton*, og *David Beckman* for Lyttons Børn af 2. Ægteskab.

James Lytton overtog efter Thomas Lillies Død Forvaltningen af Boets Plantager og paa en Auktion, som Boet lod afholde 31 Oktober 1777, blev de overdraget ham til Eje. Han solgte dem atter, ligeledes ved Boets Mellekomst, til *John James* og *Anthony Johnson* af St. Kitts 11 September 1780, og samtidig overtog han John James' tidligere Ejendom, de to St. James Øer øst for St. Thomas. Her boede han indtil sin Død i 1801.¹⁰⁶ Men John James og Anthony Johnson fik af Boets Midler en Prioritet paa 50000 Rdl. i deres St. Croix Plantager.

Ann Venton og hendes Datter levede nu i Philadelphia, efter at John Kirwan Venton var død i Frederiksted, og Proklama

¹⁰² Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 324, 325. Kvitteringerne Nr. 965, 994, 1045, 1759, 1760.

¹⁰³ Kopskatliste f. St. Cr. 1773.

¹⁰⁴ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 314 ffg.

¹⁰⁵ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted f. 630 ffg.

¹⁰⁶ St. Thomas Overrets Pantrepr. 5 Maj 1802.

udstedt i hans Bo 2 November 1776.¹⁰⁷ Hun havde 13 April 1777 givet Broderen James Lytton Fuldmagt paa St. Croix, men lejlighedsvis søgte hun ogsaa Støtte hos *Alexander Hamilton*. Saaledes endosserede Hamilton 25 Januar 1779 en Veksel paa £ 100 i pennsylvansk Mønt, som hun trak paa Broderen. Den blev præsenteret for Lytton 1 April, men han nægtede Accept, uden at man kan se nogen Grund, og den maatte derefter 5 Maj indrives ved Notarius Publicus.¹⁰⁸

I Slutningen af 1779 kom hun efter Broderens indtrængende Opfordring paa ny til St. Croix, da Arvingerne ønskede at fremskynde Boets Afslutning. Hun klagede sin Nød til Skifteforvalter Towers i bitre og hjerteskerende Ord. Hun følte sig syg og var i en Tilstand af Uvished og pinefuld Lidelse, men James Towers svarede 16 Oktober, at han kunde intet gøre for hende omgaaende; han maatte først have indkaldt et Møde af de interesserede Parter.¹⁰⁹

For Ann Ventons Vedkommende tog Forholdene derefter et helt andet og overraskende Forløb.

24 Juli 1780 blev der sluttet en Ægtepagt mellem hende og *George Mitchell* paa de Vilkaar, at de gensidig ikke skulde hæfte for hinandens Gæld, som de havde inden Ægteskabet, og at hun skulde forblive i Besiddelse af hele Fællesboet, dersom han døde før hende. Vidner ved Pagtens Underskrift var *Elizabeth Ebert* og *Hugh Knox*.¹¹⁰ Da hun, som hun udtrykker sig i et Brev til James Towers, var af »scanty means« 5: kun havde smaa Midler, maatte Boet 2 Dage senere foruden et Arveforskud paa 50 Rdl. betale hendes Husleje og nogle Mahognimøbler til 163 Rdl.¹¹¹ Hun blev nu Mrs. Mitchell, det Navn, hvorunder Alexander Hamiltons Biografer kender hende.

George Mitchell, som hun blev gift med, stammede fra *Kilmarnock* i Skotland, hvor Faderen var Købmand, og hans Søstre boede fremdeles i Skotland. Broderen *Robert* havde været Parthaver i et Londonfirma *Malcolm Hamilton & Co.*, men var traadt ud og rejst til St. Croix i 1764. Her drev han Købmandsvirksomhed, til Dels som Fuldmægtig for sit gamle Firma. Han var omkommen 28 Marts 1775, da Skibet Christianssund led Skibbrud paa en Rejse fra København til St. Croix.

George Mitchell havde hidtil været bosat i *Fredericksburgh* i Virginia, men han rejste der fra til St. Croix, hvor

¹⁰⁷ R. Dan. Am. Gazette VII. Nr. 927. Pantebog f. St. Cr. 1775—81, f. 160.

¹⁰⁸ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted f. 656.

¹⁰⁹ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 668 ffg.

¹¹⁰ Pantebog f. St. Cr. 1775—81 f. 664.

¹¹¹ Skiftepr. 50 f. Chrsted f. 662.

han mødte 19 September 1776 til Broderens Skifte med Fuldmagt fra Søstrene i Skotland, dog ikke alene men i Forbindelse med 2 Købmænd paa St. Croix. Søstrene nærrede vist ikke en ubetinget Tillid til ham i Pengesager. Broderen Robert havde 24 Oktober 1761 kautioneret for ham til Firmaet Malcolm Hamilton & Co. for £ 500, hvoraf han endnu skyldte Firmaet et Restbeløb paa £ 387. 19 sh. 11 d. med 6 % Renter fra 13 Februar 1778. Men George Mitchell nærrede nu store Forventninger om Arv i Broderens Bo, og han forblev paa St. Croix.¹¹² Her aabnede han 27 Oktober 1777 sammen med en vis Mr. Bell en Tavern eller Værtshus i Kongensgade Nr. 44 i Christiansted.¹¹³ Forretningen kan neppe være gaaet særlig glimrende. Han havde en efter sine Forhold ikke ringe Gæld, og 12 Maj 1780, altsaa mindre end et Fjerdingaar efter Brylluppet, havde han endogsaa givet Købmanden og Planteren *Raapzaat Heyliger* Pant i den forventede Arv efter Broderen.¹¹⁴

John Hallwood havde levet paa St. Croix i stadig Forventning om Arven, og han var blevet gift, men 12 August 1780 var han syg, og hans Hustru *Hannah* maatte modtage Arveforskud. Snart tvang Sygdommen ham til at rejse til Nordamerika. Forinden Afrejsen traf han mundtlig Aftale med *George* og *Ann Mitchell* om, at *Hannah* skulde være i Pension hos dem for 35 Rdl. maanedlig, som *James Lyttons* Bo naturligvis skulde betale, og *Hannah Hallwood* gav selv i Skiftemødet 21 Marts 1781 Meddelelse om en skriftlig Kontrakt, som hun havde indgaaet 17 Januar 1781 i Overensstemmelse med Aftalen.¹¹⁵ Ikke længe efter døde *John Hallwood*, og Proklama i hans Dødsbo blev udstedt 13 April 1781; det blev indført i den Skifteprotokol, der benyttedes til løse og ledige Personer, som ikke var Borgere.¹¹⁶

Enken *Hannah Hallwood* blev snart efter gift med *Mathew Koplín*; de forlod St. Croix og rejste til *Montgomery* i Pennsylvania. Hun efterlod en Fuldmagt til Præsten Dr. *Hugh Knox*, der skulde varetage hendes Arvekrav.¹¹⁷

18 Maj 1786 sendte *Alexander Hamilton*, Advokat (Counseller at Law) i New York en Generalfuldmagt til Købmændene *John Sempill* og *William Amory* paa St. Croix til for ham at

¹¹² Skiftepr. 53 f. Chrsted. 1770—80. Robert Mitchells Skifte f. 702. R. Dan. Am. Gaz. V, Nr. 784, 14 Juni 1775.

¹¹³ R. Dan. Am. Gaz. VIII, Nr. 1028, 25 Okt. 1777. Skiftepr. Nr. 19 f. Chrsted. George Mitchells Skifte. f. 314.

¹¹⁴ Skiftepr. Nr. 21 f. Chrsted. 1791—99, p. 789.

¹¹⁵ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted, 1772—79, f. 652, 662, 670, 671.

¹¹⁶ Pr. Nr. 31. Generalfortegn. over foretagne Skifter p. St. Cr. 1781—1800.

¹¹⁷ Pantebog f. St. Cr. 1797—1800. f. 249. Skiftepr. Nr. 20 f. Chrsted. 1783—86. *John Hallwoods* Skifte ca. 24 Novbr. 1784.

oppebære Penge, Arv og Gæld i John Hallwoods Bo. Formentlig er han optraadt som Sagfører for Enken.¹¹⁸ Fuldmagten blev tinglæst 8 Januar 1787.

Det var næppe tilfældig, at Ægteparret *Mitchell* vilde have den mundtlige Overenskomst med Hallwood skriftligt stadfæstet i Januar 1781, thi paa den Tid stod det slet til med deres Indtægter. Ved Maanedens Begyndelse havde de maattet sælge 3 Slaver til Dr. Francis Pearce og til Præsten Dr. Hugh Knox, og den sidstnævnte købte 4 Januar ogsaa Spejle, Borde, Stole og Sengested for 142 Rdl. med Ret for Mitchells til at tilbagekøbe det før 25 Januar.¹¹⁹

7 Februar tilskrev Mitchell Skifteretten, antagelig for at opnaa de stærkt tiltrængte Arveforskud fra hans Broder Robert eller hans afdøde Svigerfader James Lyttons Boer, men da de udeblev, saa han ingen anden Udvej end at erklære sig fallit og rømme fra Landet. 12 Marts 1781 tilskrev han Skifteretten herom fra T o r t o l a. 23 Marts blev Fallitboet registreret, og 4 April udstedtes Proklama.¹²⁰ Han forblev nogen Tid paa Tortola og fik rimeligvis ogsaa Ann og hendes Datter derover. Derfra rejste de til Nordamerika, hvor de slog sig ned i den lille By B u r l i n g t o n i New Jersey. Herfra sendte de begge Fuldmagter til Præsten Dr. Hugh Knox, daterede Philadelphia 12 November 1784, til at optræde paa deres Vegne i Boerne.¹²¹

James Lytton sen.s Skifte slæbte sig kun langsomt af Sted. Kreditorernes Krav kunde ikke honoreres, før der var Klarhed over Boets Status, og Kravene blev derfor stadig forøgede ved deres aarlige Forrentning med 6 %. Men nu mødte *Robert Holliday* for Alvor op med sine Krav, idet Overenskomsten om Voldgift af 30 September 1773 ikke endnu var blevet efterkommet af James Lytton jun. 24 April 1780 anlagde Holliday, som nu var St. Thomas Borger, Sag ved St. Thomas Byting, og han fordrede 4938 Rdl. 5 r. 5½ st. for direkte Tab og 20000 Rdl. i Kreditspilde. og 15 November 1780 optog Planteren *John James*, som jo havde købt Boets tidligere Plantage Cottage, Mulatdrenge *Don Alvarez de Valescos* Sag og krævede Boet for 11529 Rdl. 6 r. 1 st. Disse 2 Sager, i hvilke Arvingerne ingenlunde var til Sinds at gaa paa Forlig, truede med at forlænge Skiftebehandlingen i det Uvisse.

Med god Støtte af *David Beckman*, som jo var Formynder

¹¹⁸ Harold Larson, Brev af 24 Jan 1938, jfr. Pantebog f. St. Cr. 1785—88. f. 267.

¹¹⁹ Pantebog f. St. Cr. 1775—81, f. 710, 729, 730.

¹²⁰ Pantebog f. St. Cr. 1781—83, f. 9. Skiftepr. f. Chrsted. 1791—99. George Mitchells Skifte. f. 611.

¹²¹ Pantebog f. St. Cr. 1785—88. f. 217, 368, 380.

for James Lytton jun.s Børn af 2. Ægteskab, fremtvang Arvingerne endelig, at Skifteforvalter Towers foretog en Repartitionsregulering af Skiftet 31 Marts 1781, saaledes at der blev reserveret en Sum til Imødegaaelse af de to Sagsøgeres Krav.¹²²

Begge Sager blev tabt af Boet. Don Alvarez fik tilkendt 11520 Rdl. 6 r. 1 st., Robert Holliday 34400 Rdl. 4 r. ½ st., hvortil kom Renter fra 14 Marts 1781 til 19 Marts 1785. De to Kreditorer fik deres Tilgodehavende udlagt i den overprioriterede Plantage Cottage, og John James & Anthony Johnson blev ved Dom af 6 August 1788 dømt til at tilsvare Boet 10466 Rdl. 2 r. 4 st. Anthony Johnson var borttrømt, og John James kunde ikke betale, men maatte erklæres fallit 11 August 1788. Han døde snart efter, og hans Dødsbo blev taget under Skiftebehandling 10 November samme Aar.

Forinden var *James Towers* fratraadt sit Embede som Skifteforvalter, og James Lytton sen.s Bo var 19 Marts 1788 overgaaet til St. Croix' almindelige Skifteret.¹²³

George Mitchell og Hustru, som fremdeles boede i Burlington, sendte 18 December en ny Fuldmagt til Dr. *Hugh Knox*.¹²⁴ Imidlertid var ogsaa Dr. Hugh Knox død, og George Mitchell, nu i Philadelphia, gav 18 Juni 1791 sin Hustru Ann Fuldmagt til at modtage Arven fra James Lytton sen.s, Peter Lyttons og John Hallwoods Boer. Hun rejste ogsaa til St. Croix, men maa have opgivet at naa til et hurtigt Resultat, thi før Hjemrejsen gav hun 2 Juni 1792 sin Neveu *John Williams Lytton* Fuldmagt. Paa samme Maade havde James Lytton 5 November 1791 bemyndiget Sønnen.¹²⁵

20 Oktober 1796 tilskrev George Mitchell fra Philadelphia Skifteretten vedrørende sit eget Fallitbo, og John Lytton forelægger Brevet i Retten,¹²⁶ men i Slutningen af Aaret er Ann Mitchell paany rejst til St. Croix, hvor hun modtager en Fuldmagt dateret Philadelphia 17 December 1796 fra *Hannah Koplin*, før Hannah Hallwood, som stadig boede i Montgomery i Pennsylvania.¹²⁷

Efter 1796 høres der ikke mere om George Mitchell. Han er vist død i Foraaret 1797, thi 21 Juni mødte Ann Mitchell i James Lyttons Skifte, krævede og fik et Arveforskud, som hun brugte til Køb af Landsdommer Rosenstands Hus, Dronningens Tvær-

¹²² Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 640, 645, 679.

¹²³ Pr. Nr. 31. Generalfortegn. o. foretagne Skifter p. St. Cr. Kopiskiftobreve Nr. 70 og Nr. 164 i James Towers Bo.

¹²⁴ Pantebog f. St. Cr. 1783—93 f. 81.

¹²⁵ Pantebog f. St. Cr. 1797—1800 f. 66, 249.

¹²⁶ Skiftepr. Nr. 21 f. Chrsted 1791—99. p. 611.

¹²⁷ Pantebog f. St. Cr. 1797—1800. f. 249.

gade 33 i Christiansted,¹²⁸ og hun bosatte sig nu her med sin Datter Ann Venton.

Afslutningen af *Robert Mitchells* og *George Mitchells* Boer kendes ikke, kun selve Tidspunkterne er bevarede. Robert Mitchells Bo blev sluttet 20 November 1799, og dets Overskud, som George Mitchell ventede sig saa meget af, var i alt Fald ikke stort nok til at hindre, at hans eget Bo blev sluttet som insolvent Ugedagen efter, 27 November.¹²⁹

I Sessionen 31 December 1798 naaede man endelig saa vidt, at *James Lytton sen.s* Bo blev sluttet, og 11 Juni 1799, omtrent 30 Aar efter Dødsfaldet, blev Skiftebrevet besluttet. Men Arvingerne reserverede sig Ret til Regres i Skifteforvalter Towers Dødsbo, fordi Pengene havde henstaaet hos uvisse Debitorer.¹³⁰

Ann Mitchell fik af sin Arvepart udbetalt 5574 Rdl. 7 r. 4¾ st., Resten, 8004 Rdl. 7 r. 2½ st. blev baandlagt for hende og Datteren Ann Lytton Venton i Forening og indsat i Overformyndieret.

ANN MITCHELLS SIDSTE AAR.

Nu indtraadte der et ejendommeligt Intermezzo i *Ann Mitchells* Liv. En Guldsmed ved Navn *Nicolay Peter Widberg* havde besluttet sig til at søge Lykken paa St. Croix. Han rejste i Efteraaret 1797 fra Philadelphia til Christiansted tilligemed en Svend, som han havde antaget paa 3 Aar, og en Lærling, og han paa tog sig at repræsentere en Philadelphiaguldsmed Joshua Dorsay paa St. Croix, hvor denne hidtil havde haft Kunder.

Omkring Juni 1798 blev Widberg gift med *Ann Lytton Venton*, og 9 Juni gav de Tilstaaelse for rigtig Udbetaling af hendes Arv,¹³¹ men allerede 9 Marts 1799 blev hans Bo taget under Skiftebehandling som fallit med meget smaa Aktiver. Han gjorde forgæves Forsøg paa at faa Hustruens Arv udbetalt fra Overformyndieret. 3 Oktober 1800 døde han. Hans Enke havde allerede i nogen Tid opholdt sig hos Moderen. Ann Widberg var svag paa Forstanden, siger Skiftebrevet af 28 Februar 1802.¹³²

I Løbet af 1802—03 solgte Ann Mitchell Huset i Dronnin-

¹²⁸ Skiftepr. Nr. 21 f. Chrsted 1791—99, p. 637. Pantebog f. St. 1797—1800. f. 80.

¹²⁹ Pr. Nr. 31. Generalfortegn. o. foretagne Skifter paa St. Cr. 1781—1800.

¹³⁰ Kopiskiftebrev Nr. 164 i James Towers Bo.

¹³¹ Pantebog f. St. Cr. 1797—1800 f. 240.

¹³² Pr. Nr. 31. Fortegn. o. Skifter foretagne paa St. Cr. 1781—1800. Kopiskiftebrev Nr. 62. N. P. Widbergs Skifte. Pantebog f. St. Cr. 1800—01 f. 119, 146, 160.

gens Tværgade, og hun boede nu sammen med Datteren i skiftende Lejehuse i Christiansted indtil Maj 1807. Hun og Datteren indrykkede 30 April 1807 en Bekendtgørelse i Øernes officielle Blad om, at de vilde rejse til New York med Kaptajn Littelle.¹³³

James Yard, som var Købmand i Philadelphia og Svoger til Alexander Hamiltons Barndomsven, Dr. Edward Stevens, har uden Angivelse af Aar meddelt i 1822, at efter Hamiltons Død kom Ann Mitchell til New York, hvor hun tilbragte nogle Uger hos Mrs. *Hamilton*. Derefter flyttede hun, der var fattig, til Burlington i New Jersey, hvor hun modtog Understøttelse bl. a. af Mr. Yard. Her paa hendes gamle Hjemsted i Nordamerika, blev hun blind, og Hamiltons Venner hjalp hende da tilbage til St. Croix.¹³⁴ Utvivlsomt har de tillige maattet dække hendes Gæld.

Rimeligvis var det i Løbet af 1818, at hun kom tilbage til St. Croix, thi i Kopskatlisten for dette Aar finder vi i Madame *A. P. Thomas'* Hus i Kongensgade Nr. 17 i Christiansted som Beboere opført først Ejerinden og Familien, dernæst nogle Slaver tilhørende Jomfru Lytton, vist en Datter af James Lytton, og endvidere Madame *Mitchell* og hendes Datter.

Men næste Aar træffer vi hende og Datteren i Dronningensgade Nr. 56 i Frederiksted, som ejedes af Jomfru *Eleonora Venton*, sikkert en Slægtning af Ann Mitchells første Mand. Hun var i Kost hos hende i en Aarrække, ogsaa efter at hun i 1825 flyttede til Nr. 30, 31 i Strandgade. Kopskatlisterne nævner dem undertiden ved Navn, og i andre Aar er de simpelt hen regnede som Eleonora Ventons Familie.¹³⁵

Der var neppe mange Lyspunkter i Ann Mitchells Liv med den aandssvage Datter, men i Ny og Næ har der vel været kortere eller længere Besøg hos gamle Venner paa Øens Plantager. Under et saadant Besøg paa Plantagen *Anna berg*, Nr. 28 i Kongens Kvt. døde Ann Mitchell 24 Marts 1827, 83½ Aar gammel.

Købmanden *James Brown*, som var beskikket Væрге for Ann Widberg og formodentlig ogsaa Lavvæрге for Moderen, indberettede 2 Dage senere hendes Død til Skifteretten i Christiansted og tilføjede, at hun efterlod sig intet, og at der var intet at skifte. Proklama i Boet synes heller ikke at være udstedt. Men dette var alligevel ikke helt rigtigt, thi hun ejede halvt med Datteren den Kapital paa 8004 Rdl., som stod i Overformynderiet, og hun havde en ikke ubetydelig Gæld.¹³⁶

¹³³ Kopskatlister f. St. Cr. 1802—06. Dansk-vestind. Reg. Avis 1807. Nr. 36, 37.

¹³⁴ Lodge. Alexander Hamilton. 1894. Appendix.

¹³⁵ Kopskatlister f. St. Cr. 1818—27.

¹³⁶ Registrerpr. f. Chrsted 1821—29 f. 132.

I 1829 stævnedes *Eleonora Venton Ann Widberg* og hendes Værge James Brown til Betaling af Ann Mitchells og Ann Widbergs Gæld til hende for Kost og Ophold i adskillig Tid, og Ann Widberg blev 11 August 1829 dømt til at betale sin Andel, 1366 Rdl. 3 r. 2 st. ved Hjælp af sine Rentepenge fra Overformyndieriet. Hun synes derefter vedblivende at have haft sit Ophold hos Jomfru Venton, nu i Dronningensgade Nr. 32 i Frederikssted, indtil hun døde 1 Januar 1831.¹³⁷

ALEXANDER HAMILTONS VENNER PAA ST. CROIX.

Det var kun saa kort en Tid af sin tidlige Ungdom, som *Alexander Hamilton* kom til at tilbringe paa St. Croix, og naar vi nu har set, hvorledes Slægten Lytton, som han gennem Moderen var forbunden med, svandt ind ved Dødsfald og spredtes for alle Vinde ved Bortrejse, saa at til sidst kun den stakkels Kusine Ann Venton eller Mitchell og hendes aandssvage Datter blev tilbage, er det let at forstaa, at han ikke fik Lejlighed til at knytte mange Venskabsbaand, som kunde blive saa faste, at de bandt udover det korte Tidsrum, hans Ophold paa Øen varede.

Det er, som nævnt i det foregaaende, sandsynligt, at Alexander efter Moderens Død blev optaget i Købmanden Thomas Stevens' Hus. Om Aarsagen hertil har været almindelig menneskelig Medlidenhed med den moderløse Dreng, eller om der tillige, saaledes som Gertrude Atherton formoder, har været et fjernere Slægtskabsforhold mellem Alexander og Familien Stevens, kan ikke oplyses. De indtil dette Øjeblik fremdragne Papirer giver intet Fingerpeg.

Thomas Stevens var oprindelig bosat paa Antigua, hvor han vistnok var født i 1724 som Søn af den Købmand Thomas Stevens, der 29 April 1727 solgte 13 Neger-slaver til Planteren Choppin paa Nevis. Han blev i December 1745 i St. John's Cathedral viet til *Ann Andsley* og flyttede i Tiden mellem 1755 og 1758 med sin Familie til St. Croix, hvor han snart købte Hus i Christiansted. Han fik efterhaanden en saa anset Stilling, at han blev Kirkeværge for Byens engelsk-episkopale St. John's Kirke. Han døde 24 Maj 1778, 54 Aar gammel. Hustruen Ann overlevede ham til 1 April 1789. I Følge hans Testamente af 24 Maj 1778, kongelig konfirmeret 22 Januar 1789, efterlod han 5 Børn, nemlig Sønnerne Thomas, Edward og Richard samt Døtrene Mary og Ann.¹³⁸

¹³⁷ Overformynd.Sessionspr. 1825—32. p. 331. Kopskatlister f. St. Cr. 1828—30.

¹³⁸ Marriage Reg. f. St. John's Cath. Antigua. Pantebog f. St. Cr. 1749—51. f. 147. Kopskatl. f. St. Cr. 1758. R. Dan. Am. Gaz. VIII Nr. 1089, XIX Nr. 1320. Danske Canc. Vestind. S. 1773—86 f. 226.

Den næstældste Søn, *Edward*, blev døbt i St. John's Cathedral paa Antigua 14 November 1754, og det er altsaa fejlagtigt, naar K. Carøe opgiver hans Fødselsdag til 28 Februar 1752.¹³⁹

Edward var Alexander Hamiltons eneste jævnaldrende Ven fra Barndomsaarene paa St. Croix, og det kan vel tænkes, at de allerede fra 1765 har været Skolekammerater, men senest i 1769 blev Edward sendt til New York, hvor han i 1770—74 studerede ved King's College, indtil han i 1774 opnaaede Bachelorgraden.¹⁴⁰ Det var under dette Ophold, at Alexander tilskrev ham sit velkendte ældste Brev af 11 November 1769, hvori han klagede over sin Stilling som Kontorist og byggede Luftkasteller om, at det ogsaa en Gang maatte lykkes ham at hellige sig Studierne. Brevets intime Tone i Omtalen af Familiens enkelte Medlemmer kan meget vel tyde paa, at han var deres Husfælle, men siger intet om et Slægtskab.¹⁴¹

Edward Stevens var, saa vidt man kan se af Kopskatlisterne, paa St. Croix i 1774—75,¹⁴² men i 1775 genoptog han sine Studier ved Universitetet i *Edinburgh*, hvor han tog den medicinske Doktorgrad 12 September 1777 paa en Afhandling »De alimentorum concoctione«, udgivet i *Edinburgh* 1777.¹⁴³

Derefter havde han 22 Juli 1782 Colloquium ved det medicinske Fakultet ved *København's* Universitet, hvorved han opnaaede en officiel *Licentia practicandi* paa St. Croix.¹⁴⁴

Her begyndte han sin Virksomhed, idet han fra 1 Februar 1783 indtraadte i et Kompagniskab med den jævnaldrende Læge *James Steven Ferrall*, som allerede havde praktiseret i nogle Aar.¹⁴⁵ Edward Stevens giftede sig med *Eleanor Stevens*, hendes Forældres Navne og Tid og Sted for Brylluppet kendes ikke. Han købte Hus i Kirkegade Nr. 15 og levede her i et barnløst Ægteskab, indtil Eleanor døde 13 Marts 1792.¹⁴⁶

Efter Eleanors Død solgte Stevens 1 Marts 1793 Huset i Kirkegade 15 til Byfoged *Hans Winding*,¹⁴⁷ og han ophævede Kompagniskabet med Dr. James St. Ferrall. Han fik 17 Marts 1793 kongelig Tilladelse til at udstede Proklama i Hustruens Bo og i andre Boer, hvori han var Exekutor, samt i Firmaet Ferrall & Stevens,¹⁴⁸ og derefter forlod han St. Croix for en Arrække.

¹³⁹ Bapt. Reg. f. St. John's Cath. Antigua. K. Carøe, Danske Lægstand I p. 120.

¹⁴⁰ Harold Larson: Brev af 6. Sept. 1938.

¹⁴¹ G. Atherton: A few of Hamilton's Letters p. 3.

¹⁴² Kopskatl. f. St. Cr. 1774—75.

¹⁴³ Harold Larson: Breve af 6. Sept. 1938 og 16. Febr. 1939.

¹⁴⁴ K. Carøe: Danske Lægstand I p. 120.

¹⁴⁵ Pantebog f. St. Cr. 1783—84. f. 7.

¹⁴⁶ R. Dan. Am. Gaz. XXII, Nr. 26, 48. Kopskatlister f. St. Cr. 1786 ff.

¹⁴⁷ Pantebog f. St. Cr. 1788—93. f. 759.

¹⁴⁸ Danske Canc. Vestind. Sager 1787—99. f. 274.

Omtrent samtidig med Afrejsen giftede han sig paany, uvist om paa St. Croix eller i Nordamerika, med *Hester Amory*, f. *Kortright*, som var Enke efter Købmand *William Amory* i Christiansted. *William Amory* var den ene af de 2 Købmænd, som *Alexander Hamilton* gav Fuldmagt i 1786. Han havde tidligere været gift med *Catharina Rosevelt*, som døde 3 Oktober 1782, og han giftede sig paany 17 Juli 1788, men døde vist i Februar 1791, thi hans Dødsbo blev taget under Skiftebehandling 7 Februar 1791.¹⁴⁹

Edward Stevens Rejse gik til *Philadelphia*, saaledes som det fremgaar af et Brev af 9 December fra ham til Broderen *Thomas*.¹⁵⁰ Her var han 1794—95 Professor ved *Columbia medical school*.¹⁵¹ Han fornyede i disse Aar Ungdomsvenskabet med *Alexander Hamilton*, og det var i *Philadelphia*, at han i Maj 1796, umiddelbart før han tiltraadte en Rekreatjonsrejse til Søs, skrev et Afskedsbrev til denne, hvoraf det fremgaar, at i alt Fald de ældste af Børnene i *Stevens'* andet Ægteskab er født i Amerika.¹⁵²

Opholdet i Amerika medførte iøvrigt, at *Stevens* traadte i amerikansk Statstjeneste og overtog en Stilling som Generalkonsul paa *San Domingo* ved Udgangen af Februar 1799.¹⁵³ 18 April ankom han til *Cap François* (nu *Cap Haytien*), hvor han forhandlede med *Toussaint Louverture*. Han kunde dog ikke taale Klimaet og anmodede allerede 31 Maj 1800 om at blive kaldt hjem. Han forlod *San Domingo* snart efter 10 September 1800.¹⁵⁴

I 1804 vendte han med sin Familie tilbage til *St. Croix* og slog sig ned i Major *Søbøtkers* Hus i Kongensgade i Christiansted, indtil han næste Aar kunde overtage det Hus i Strandgade Nr. 7, 8, som hans Hustru og hendes Søskenne i sin Tid havde faaet som Gave af deres Mormoder, Fru *Elizabeth Hendrichsen*, f. *Pickering*, Major og Stadshauptmand *Cornelius Hendrichsens* Enke.¹⁵⁵

Dr. *Edward Stevens* kom gennem sit andet Ægteskab ind i Planteraristokratiet paa *St. Croix*. Hans Hustru *Hester Kortright* var Datter af Planteren *Cornelius Kortright*, som døde 11 Juli 1777,¹⁵⁶ og Hustru *Elizabeth Hendrichsen*, død før 7 Juni 1832,

¹⁴⁹ Hollandsk Ref. Kirkebog f. St. Cr. 1764—87. p. 129. Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1780—94. Pr. 31, Generalfortegn. o. Skifter foretagne paa St. Cr. 1781—1800. W. Amorys Skifte Nr. 6.

¹⁵⁰ Pantebog f. St. Cr. 1793—97 f. 354.

¹⁵¹ Harold Larson: Brev 24 Januar 1938.

¹⁵² G. Atherton: A few of Hamilton's Letters p. 189.

¹⁵³ J. C. Hamilton: Works of Hamilton. V. p. 398.

¹⁵⁴ Am. Historical Review Bd. 16 p. 64 ffg.

¹⁵⁵ Kopskatlister f. St. Cr. 1804—05. Pantebog f. St. Cr. 1793—97. f. 355.

¹⁵⁶ R. Dan. Am. Gaz. VIII Nr. 1043.

som i sit andet Ægteskab var gift med Planteren *Samuel Newton*, død før 9 Maj 1807.¹⁵⁷

Blandt hendes Søkende kan nævnes Broderen, Planter *Cornelius Hendrichsen Kortright*, som 8 Juni 1785 ægtede *Hylleborg Margaretha Juliana v. Walterstorff*, f. 15 November 1766, en Søster til den senere Generalgouvernør, endvidere hendes Søster *Sarah Heyliger Kortright*, død 1839, som 11 Maj 1787 ægtede den senere Generalgouvernør *Ernst Frederik v. Walterstorff*, f. 1 April 1755, død 13 Oktober 1820,¹⁵⁸ og dernæst Søsteren *Elizabeth Kortright*, som 8 Januar 1784 blev gift med Købmand i Christiansted *Benjamin Yard*, der døde mellem 28 Juli og 4 September 1787.¹⁵⁹ I Begyndelsen af Aaret 1790 giftede hun sig med Købmanden *James Yard*, som nedsatte sig i Philadelphia,¹⁶⁰ og som synes at have været Broder eller Fætter til Benjamin Yard. Han deltog i Behandlingen af dennes Dødsbo og var Fadder til den efter Benjamin Yards Død fødte Datter,¹⁶¹ samt overtog hans Forretning i Kompagni med hans første Hjelper under Firma-navnet *Yard & Hennen*, indtil den ophævedes 14 Maj 1791.¹⁶² Det er James Yard, som i sin høje Alder har givet Oberst *Pickering* forskellige, lidt uklare og delvis urigtige Meddelelser om Alexander Hamiltons Familieforhold.¹⁶³

Ogsaa disse nye Slægtninge, som Edward Stevens fik i sit andet Ægteskab, kom i Brevveksling med Hamilton. Der foreligger saaledes et Brev af 20 April 1803 fra Generalgouvernør *Walterstorff* som Svar paa Hamiltons af 5 August 1802, der viser, at Forbindelsesleddet netop var Dr. Stevens, og som iøvrigt giver Udtryk for den store Interesse, hvormed ikke alene *Walterstorff*, men ogsaa den danske Udenrigsminister, Grev *Bernstorff*, omfattede Hamiltons Person, hans Virksomhed og ikke mindst hans Forfatterskab, som *Bernstorff* betegner som »klassiske Værker«.¹⁶⁴

Edward Stevens var i Aarenes Løb utvivlsomt blevet en velhavende Mand, og han havde sat sin Formue i Plantager. Men i de sidste Aar af hans Liv blev ogsaa han et Offer for den Krise, som hærgede St. Croix, og han maatte se sine egne saavel som sin Hustrus Plantager *Upper Love*, *Brookshill*, *Lille*

¹⁵⁷ Dansk-vestind. Reg. Avis 7 Juni 1832, 11 Maj 1807.

¹⁵⁸ Danm. Adelsaarbog XXVII, Slægten *Walterstorff*.

¹⁵⁹ Danske Canc. vestind. Sager 1787—99. f. 35. Pr. Nr. 31. Generalfortegn. o. foretagne Skifter p. St. Cr. 1781—1800. St. John's Church reg. 8 Januar 1784.

¹⁶⁰ Overformynd. p. St. Cr. Sessionspr. 1774—98. p. 87.

¹⁶¹ Dansk Kirkebog f. St. Cr. 1780—94. Daab 3 Feb. 1788.

¹⁶² R. Dan. Am. Gaz. XXI. Nr. 2541.

¹⁶³ Lodge. *Alexander Hamilton*. 1894. Appendix.

¹⁶⁴ G. Atherton: *A few of Hamilton's Letters* p. 246.

la Grange og Oxford sat til Tvangsauktion for ubetalte Skatter.

Edward Stevens døde paa Plantagen Grove Place paa St. Croix 30 September 1834.¹⁶⁵ Hans Hustru overlevede ham.

En Ven i en noget ældre Alder havde Alexander Hamilton i den presbyterianske Præst Dr. *Hugh Knox*.

Født i 1727 blev han i December 1755 Præst paa den lille hollandsk-vestindiske Ø Saba, nordvest for St. Kitts. Her tilbragte han 16 Aar, men det sidste Aar kom der en Kurre paa Traaden, og det er formodentlig den, som bragte ham til at søge til St. Croix. Ved hans Bortrejse gav Menighedens Ældste og Fattigforstanderne (Deacons) 30 November 1771 et Vidnesbyrd om, at han i de 16 Aar, han havde været iblandt dem, havde levet et ædrueligt, regelmæssigt og i en hver Henseende eksemplarisk og opbyggeligt Liv, og han havde været omhyggelig og flittig i sin Præstegerning, bortset fra et Angreb paa hans Karakter for snart et Aar siden, som han afviste til vor fulde Tilfredshed, en Historie, som blev grovelig fordrejet af onde og ildesindede Folk. Vidnesbyrdet blev samme Dag tiltraadt af Øens Gouvernør Peter Simmons, og 7 December af fremtrædende Folk af Menigheden og Borgerraadet og paany bekræftet af Gouvernør Peter Simmons, og 12 December af Generalgouvernør Jan de Windt paa St. Eustatius.¹⁶⁶

Væbnet med dette Dokument kom Hugh Knox i 1772 til Christiansted, hvor han 30 August 1772 fik Kaldsbrev for den presbyterianske eller skotske Menighed.¹⁶⁷ Dagen efter indtraf den store Orkan 31. August 1772. Orkanen gav ham Anledning til den paafølgende Søndag 6 September at holde en Prædiken, som han snart efter lod trykke.

Hugh Knox var en Mand, som interesserede sig stærkt for sine Medmenneskers Ve og Vel, og som havde let ved at bringe personlige Ofre for at hjælpe andre. Han var ikke alene Præst men ogsaa Læge og fik 19 Januar 1776 kongelig Tilladelse til at praktisere paa St. Croix og 24 August Gouvernementets Tilladelse til at holde Apothek.¹⁶⁸ Han var Journalist og overtog undertiden Ledelsen af det officielle Blad *Royal Danish American Gazette* i Redaktøren *Daniel Thibous* Forfald.

¹⁶⁵ Dansk-vestind. Reg. Avis 2 Okt. 1834.

¹⁶⁶ Harold Larson, Brev af 6 September 1938.

¹⁶⁷ Danske Canc. 4 Departm. aabnede og lukkede Breve 1771—73, p. 273.

¹⁶⁸ Carøe, Den danske Lægestand I, p. 71. Danske Canc. Vestind. Sager 1773—76, f. 104. R. Dan. Am. Gaz. VII, Nr. 906. 24 Aug. 1776.

Da det rygtedes at en ung Mand havde sendt sin Fader et ualmindeligt velskrevet Brev med Beskrivelse af Orkanen, var Hugh Knox straks Fyr og Flamme af Interesse for Brevet og dets Forfatter, som var *Alexander Hamilton*. Det lykkedes til sidst at faa Hamilton til at indvilge i Brevets Offentliggørelse i Gazetten, hvor det blev trykt 3 Oktober 1772 med den Indledning, at det efterfølgende Brev blev skrevet en Uge efter Orkanen af en ung Mand her paa Øen til sin Fader; en Afskrift af det faldt tilfældig i Hænderne paa en Herre, som da han selv fandt Behag i det, viste det til andre, som var lige saa tilfredse med det, og som alle var enige om, at det ikke vilde være uden Interesse for Offentligheden. Forfatterens Beskedenhed, der saalænge afslog at fremlægge det til offentlig Beskuelse, er Grunden til at det fremkommer saa sent.

Selve Brevet giver en levende Beskrivelse af Orkanen og dens Ødelæggelse, hvortil der er føjet en Fremstilling af Brevskriverens Tanker og Følelser i kristelig-filosofisk Aand, skrevet i Tidens lidt hastemte Stil, og sluttelig en rosende Udtalelse om »Generalens« meget heldbringende og humane Bestemmelser, ved hvilke han har vist sig at være »Manden«¹⁶⁹ Manden er Generalgouvernør *Ulrich Wilhelm Roepstorff*, som var ansat i dette Embede fra 8 Juni 1771 til 5 April 1773.

Det er uden for al Tvivl, at den Herre som læste Brevet og fik det offentliggjort, er Hugh Knox, som derefter arbejdede for, at Hamilton skulde have en yderligere Uddannelse i Nordamerika. Det falder helt i Traad med den Fremstilling, som *Lodge* giver af den udmærkede Dr. Knox, en af Drengens tidligste Venner, ved hvis Breve Hamilton fandt kloge og gode Raadgivere i New York, som skaffede ham ind ved Latinskolen i *Elizabethtown*.¹⁷⁰ Hugh Knox vedligeholdt Forbindelsen med Hamilton og der er bevaret 2 Breve fra Knox af 31(!) April og 10 December 1777, som er Svar paa tabte Breve fra Hamilton.¹⁷¹

Det fremgaar af James Lytton sen.s Skifte, at Hugo Knox stod Familien Lytton nær. Forklaringen kan maaske findes deri, at den Andrew Knox, som, allerede før Hugh Knox kom til St. Croix, var i Lyttons Tjeneste i Nord Carolina,¹⁷² var en nær Slægtning, maaske Broder til Hugh Knox. Allerede i 1779 tog Hugh Knox sig varmt af Ann Ventons Sag overfor Skifteretten,¹⁷³

¹⁶⁹ R. Dan. Am. Gaz. III, Nr. 234. G. Atherton. A few of Hamilton's Letters. p. 261.

¹⁷⁰ Lodge. Alexander Hamilton 1894. p. 3.

¹⁷¹ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters. p. 15, 38.

¹⁷² Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 340.

¹⁷³ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. f. 668.

og siden havde han Fuldmagt for hende og for Hannah Hallwood efter deres Bortrejse fra St. Croix.

Hugh Knox' Hustru Mary døde 24 Januar 1788,¹⁷⁴ og han selv døde 9 Oktober 1790, 63 Aar gammel. Der var Sønner og Døtre i deres Ægteskab.¹⁷⁵

Det Firma Beckman & Cruger, i hvis Tjeneste Alexander Hamilton traadte, var oprettet af to unge ugifte New Yorkkøbmænd, *David Beckman* og *Nicholas Cruger*. Tidligst sporer man det i Kopskatlisten fra 1766, da det har til Huse i et af Dr. Robert Mears lejet Hus, Kongensgade 8 i Christianssted. I 1768 solgtes Huset til Kammerraad Søbøtke og Landsdommer Klingenberg, men Lejemaalet fortsattes. Allerede i 1769 er Nicholas Cruger ene; David Beckman er bortrejst. I 1770 har Cruger købt Huset; Kompagniskabet er vist opløst og Forretningen videreført af Cruger, thi David Beckman bor i dette Aar for sig selv i John P. Richardsons Hus Strandgade 21.¹⁷⁶

Ved Optagelsen af en ny Matrikul over Ejendommene i Christiansted i 1777 viser det sig, at Nicholas Cruger da var Enejjer af de to Grunde Nr. 7.8. i Kongensgade paa hvilke han startede Forretningen sammen med David Beckman, men han havde udvidet Virksomheden bl. a. ved Tilkøb af Nr. 23 og 26 i Kongens Tværgade. Arbejdsprotokollen oplyser at Nr. 7 og 8 siden ejedes af L. Andersens Arvinger og ved en Opmaaling af disse Arvingers Grund, foretaget 2 August 1803 viser det sig at denne laa paa det sydvestlige Hjørne af Kongensgade og Kongens Tværgade.¹⁷⁷

Her havde *Alexander Hamilton* altsaa sin Arbejdsplads i Christiansted, men de gamle Bygninger er ikke bevarede i vor Tid. Det er en Misforstaaelse, naar den lokale Tradition har villet stedfæste Crugers Ejendom paa den modsatte Side af Gaden, ligeoverfor Gouvernementshuset.

Den ældste Regning, jeg har funden fra Firmaet er en Regning fra 2 April 1766 i Købmand *Luke Thomas* Skifte, men den er selvfølgelig ikke fra Firmaets Stiftelsesdag, der kan sættes til Begyndelsen af 1766. I samme Skifte foreligger Vidnesbyrd om, at *John Cruger*, Mayor i New York 26 September 1764

¹⁷⁴ Pr. Nr. 31, Generalfortegn. o. foretagne Skifter p. St. Cr. 1781—1800.

¹⁷⁵ R. Dan. Am. Gaz. XXI, Nr. 2480. Danske Canc. vestind. Sager. 1787—99. f. 61, 205, 208. Kopiskiftebr. Nr. 136. Hugh Knox Bo.

¹⁷⁶ Kopskatliste f. St. Cr. 1766—70.

¹⁷⁷ Landmaalerens Arbbr. 1765—85. f. 72, 79. Landmaalerens Arbbr. 1803 p. 6.

har haft Forbindelse med Luke Thomas.¹⁷⁸ Det ligger da nær at antage, at Beckman & Cruger har overtaget John Crugers Forretninger paa St. Croix, og dette saa meget desto mere, som Nicholas Cruger mange Aar efter i sit Testamente giver »sin agtværdige og aldrende Farbroder John Cruger 150 aarlig for Livstid«. ¹⁷⁹

I Hamiltons Brev af 16 November 1771 angaaende en Fragt til Tileman Cruger paa Curaçao omtales ogsaa en John H. Cruger, antagelig i Nordamerika som Participant i Ladningen.¹⁸⁰

Firmaet Beckman & Cruger var en Import- og Eksportforretning af enhver Vare, der brugtes eller fremstilledes i Plantagedriften, ligefra Fødemidler som Mel, Ris og salt Kød til Materialier som Tømmer og Stangjern, Muldyr og Slaver. Eksporten omfattede Øens Produkter, Sukker, Rom og Bomuld. Det kan nævnes, at 26 Januar 1771 solgte Kortright og Cruger 300 første Klasses Slaver, lige indført fra Windwardkysten af Afrika. De blev solgt fra Crugers Plads.¹⁸¹

David Beckman var født 17 Januar 1733 som Søn af *Gerardus Beckman*.¹⁸² Han ægtede 2 April 1772 *Sarah Harris*, Enke efter Planteren *George Harris*, som døde i 1769. Hun havde i sit første Ægteskab haft 2 Sønner og 1 Datter men de var alle døde, da hun giftede sig paany.¹⁸³ Hun var født *Child*. 4 Oktober 1747 blev den afdøde Planter *William Childs* Skifte sluttet. Arvingerne var hans Børn *William*, 16 Aar, *Elizabeth*, 17 Aar, *Anna*, 13 Aar, *Sarah*, 11 Aar og *Fannie Choppin*, 6 Aar. Den afdøde havde ønsket *James Boyle* og *James Lytton* som Formyndere. Den sidste var »allerede med een Deel Formynderskaber belastet«, men blev desuagtet udtaget som Formynder. Datteren *Elizabeth* blev snart efter gift med Planteren *Robert Huggins* paa *Nevis*, sikkert den samme, som var Vitterlighedsvidne i 1745, da *John Faucett* underskrev sit Testamente. Ogsaa *Fannie Choppin Child* blev siden gift med en *Huggins* og derefter med *William Broons* paa *Nevis*. 14 Marts 1756 blev Skiftet efter *William Child jun.* sluttet i *Christiansted* og de fire Søstre var hans eneste Arvinger.¹⁸⁴

¹⁷⁸ Skiftepr. Nr. 37. 1772—77. f. 186, 196.

¹⁷⁹ Pantebog f. St. Cr. 1800—1801. f. 27.

¹⁸⁰ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters. p. 4, 7.

¹⁸¹ R. Dan. Am. Gaz. I Nr. 59, III Nr. 256, V Nr. 346.

¹⁸² Harold Larson: Brev 6. Sept. 1938.

¹⁸³ Kopskatl. f. St. Cr. 1769.

¹⁸⁴ Skiftepr. f. Comp. 1742—52 p. 1. Skiftepr. f. Chrsted. Nr. 11 1759—61 f. 5.

Sarah giftede sig inden 1758 med *George Harris*, og de overtog i dette Aar som Arvinger *William Childs Plantage*.¹⁸⁵

David Beckmans og Sarah Harris Bryllup stod i den engelske Præstegaard i Christiansted og paa Bryllupsdagen blev Ægteskabskontrakten underskrevet.¹⁸⁶ I Midten af Juni rejste de nygifte fra St. Croix med Kaptain Lightbournes Skib og blev vistnok borte fra Øen i nogle Aar,¹⁸⁷ men før Skiftemødet 16 Juli 1777 i James Lytton sens. Bo var David Beckman vendt tilbage til St. Croix, thi paa dette overtog han Formynderskabet for James Lyttons Børn med *Christiana Huggins*.¹⁸⁸

David Beckman nedsatte sig nu som Planter og købte Plantagerne *Body Slob* og *Beverhoudt*, Nr. 19 og 11 i Dronningens Kvt. samt *Sallys Fancy*, Nr. 31 i Østende Kvt. Litr. A., som efter Hustruens Død gik over til deres Arving. 10 December 1784 fik Planter David Beckman kongelig Bevilling til at indkalde sine Kreditorer, sandsynligvis paa Grund af en midlertidig Bortrejse fra Øen.¹⁸⁹

David og Sarah Beckmans Ægteskab var barnløst, i alt Fald havde de ingen Børn, som levede, da de 27 Juni 1790 skrev deres Testamente, som blev kongelig konfirmeret 8 November 1793.¹⁹⁰ Blandt de Slægtninge, Gudbørn og andre, som skulde arve, nævnes ogsaa David Beckmans Broder *William Gerard Beckman* i Liverpool, en i 1790 afdød Søster *Effe Beckman*, som havde været gift med den ligeledes afdøde *Philip Verplank* i Fishkill i Staten New York, og endvidere en *David Beckman Lynson*. En af Arvingerne var *Charles David Goold*, en Søn af Købmand *Edward Goold* i New York, som var gift med Sarah Beckmans Niece, *Sarah Child Huggins*, sikkert en Datter af *Robert Huggins* og *Elizabeth Child*. Paa Sarah Beckmans Side nævnes desuden Søsteren *Fanny Huggins*, som i 2' Ægteskab var gift med *William Broons* paa Nevis, en Niece *Lucretia Huggins* og James Lyttons Hustru *Christiana Huggins*, hvis Slægtsforhold til Sarah Beckman dog ikke oplyses.¹⁹¹

David Beckman døde i 1793 og Skiftebehandlingen begyndte 31 Juli 1793.¹⁹² Sarah Beckman overlevede ham til 8 Januar 1818,

¹⁸⁵ Kopskatl. f. St. Cr. 1758.

¹⁸⁶ Kirkebog f. St. John's Church. Dato fejlagtig opgivet som 2. Dec. Danske Canc. Vestind. Sager 1787—99 f. 323.

¹⁸⁷ Harold Larson: Brev 6. Sept. 1938.

¹⁸⁸ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted. 1772—79. f. 630.

¹⁸⁹ Danske Canc. Vestind. Sager. 1773—86. f. 565.

¹⁹⁰ Danske Canc. Vestind. Sager 1787—99. f. 323.

¹⁹¹ Registr. pr. f. Chrsted. 1815—26. f. 96.

¹⁹² Pr. Nr. 31, Generalfortegn. o. foretagne Skifter paa St. Cr. 1781—1800.

Vurdering af Boet skete 24 Januar. Da Charles David Goold var død, blev det hans Moder Sarah Child Goold, som overtog Plantagerne.¹⁹³

Nicholas Cruger blev Medlem af en anset Planter-slægt paa St. Croix, da han 15 April 1772 ægtede *Anna de Nully* en Datter af Stadshauptmand *Bertram Pieter de Nully* og Hustru *Catharine de Nully* f. *Heyliger*. *Bertram Pieter de Nully* var af en oprindelig fransk, men til Holland indvandret Familie, og han selv kom til St. Croix fra den hollandske Koloni St. Eustatius, og *Catharine* var en Datter af en tidligere Gouvernør paa St. Eustatius, som endte sine Dage som Plantageejer paa St. Croix. *Anna de Nullys* Vielse skete derfor i den hollandsk-reformerte Kirke i Christiansted.¹⁹⁴

Anna de Nully havde 2 Søskende, *Peter Heyliger de Nully*, som blev gift med *Anna Margrethe Brown*, og som døde i København 15 Marts 1776, 27 Aar gammel, og *Mary de Nully*, som 30 December 1772 blev gift med Planteren *John Rengger*, der døde i December 1798, Skiftet begyndt 24 December.¹⁹⁵

Bertram Pieter de Nully døde i Sommeren 1772, kort før Orkanen 31 August, altsaa ikke længe efter *Nicholas Crugers* Bryllup, medens *Catharine de Nully* afgik ved Døden før 12 Oktober 1799.¹⁹⁶

Nicholas Cruger var utvivlsomt baade gennem sin Forretning og sine Familieforbindelser, men ogsaa paa Grund af hans hæderlige og dygtige Personlighed en særdeles anset Mand paa St. Croix. Dette fandt bl. a. sit Udtryk i, at han blev valgt til at være en af de tre Overformyndere paa Øen, en Stilling, som han bestred fra 22 September 1774 til 2 September 1779, og han fratraadte kun paa Grund af Bortrejse af Helbredshensyn.¹⁹⁷ Han havde desuden overtaget Stilling som Exekutor eller Værge i adskillige Boer. I *James Lytton sen.* Skifte blev han i Skiftemødet 26 Juli 1777 beskikket som Formynder for *John Williams Lytton*, *James Lytton jun.* Søn af første Ægteskab,¹⁹⁸ og han kom siden i en Aar-

¹⁹³ Registrerpr. f. Chrsted. 1815—26. f. 93. Skiftebrev Nr. 24 Sarah Beckmans Skifte.

¹⁹⁴ Hauch-Fausbøll. Af Slægten Browns Historie p. 151. Kirkebog f. holl. Kirke p. St. Cr. 1764—87. Vielse.

¹⁹⁵ Pr. Nr. 31, Generalfortegn. o. de p. St. Cr. foretagne Skifter 1781—1800.

¹⁹⁶ Danske Canc.. 4 Dept. Aabne og lukkede Breve 1771—73. p. 365. Pr. Nr. 31, Generalfortegn. o. Skifter foretagne p. St. Cr. 1701—1800.

¹⁹⁷ Overformynd. Sessionspr. 1774—98. p. 49, 57, 58.

¹⁹⁸ Skiftepr. Nr. 50 f. Chrsted 1772—79. f. 630.

række til at indtage en lignende Stilling som Hamiltons i Crugers Forretning.

Det er tvivlsomt, om det tropiske Klima passede for Nicholas Crugers Helbred. Allerede i Hamiltons Brev af 16 November 1771 til Tileman Cruger omtales at Nicholas Cruger havde maattet rejse til New York paa Grund af en meget slet Helbredstilstand,¹⁹⁹ og i 1779 var det samme Tilfældet. Da hans Hustru Anna de Nully døde i 1783, fik han 5 September kongelig Tilladelse til at indkalde Kreditorerne med Aar og Dags Varsel,²⁰⁰ og 25 Juli 1785 udstedte han Generalfuldmagt til John Sempill & Co. og John Rengger, hans Svoger, til at handle paa hans Vegne paa St. Croix.²⁰¹ Han ophævede sin Forretning her og trak sig tilbage til New York, men han beholdt de fleste af sine faste Ejendomme, baade i Christiansted og paa Landet.

Før 22 Februar 1791 har Nicholas Cruger giftet sig paany, thi paa denne Dag opretter han et Testamente i New York, hvorved han fordeler Arven mellem sin Hustru og sine Børn, saaledes at Hustruen faar en Trediedel og Børnene af begge Ægteskaber to Trediedele. Hans Farbroder John Cruger skal aarlig for Livstid have 150.

Nicholas Crugers anden Hustru hed *Ann Markoe*, Tid og Sted for Brylluppet kendes ikke. Hun var Datter af *Isaac Markoe*, Ejer af Plantagerne *Prosperity* i Vestende Kvt. og *Williams* i Nordside Kvt. Litr. A., som døde 6 December 1777 og *Elizabeth Markoe*, der sad i uskiftet Bo efter Manden lige til sin Død før 22 Maj 1802.²⁰²

Ved Nytaarstid 1800 flyttede Cruger af Helbredshensyn igen til St. Croix. Han skrev her 16 Januar 1800 en Kodiciel til Testamentet, hvori han nøjere præciserede Arvens Fordeling, nemlig saaledes, at Børnene af første Ægteskab skulde tage Arv efter deres Moder og hendes Slægt og navnlig have Plantagen *Annas Hope* i Kompagniets Kvt., medens Hustruen *Ann Markoe* skulde arve efter sine Forældre. Der var 3 Sønner og 3 Døtre i første Ægteskab, men der synes ikke at have været Børn i det andet.²⁰³

Nicholas Cruger døde paa St. Croix 11 Marts 1800. Enken *Ann Cruger* sendte Ansøgning til Kongen om at faa Boet ekstraderet med den Motivering, at den afdødes betydeligste Efterladenskab laa i Nordamerika, og Ansøgningen bevilgedes.²⁰⁴

¹⁹⁹ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters. p. 6.

²⁰⁰ Pantebog f. St. Cr. 1783—84. f. 157.

²⁰¹ Panteb. f. St. Cr. 1785—88. f. 168.

²⁰² R. Dan. Am. Gaz. VIII. Nr. 1041. 10 Dec. 1777. I, Nr. 27. 22 Maj 1802.

²⁰³ Pantebog f. St. Cr. 1800—01. f. 21, 27.

²⁰⁴ Pantebog f. St. Cr. 1800—01. f. 75.

Snart efter blev hun gift med New Yorkkøbmanden *William Rogers*, som hun ogsaa overlevede, idet hun som Exekutrix i hans Bo 7 April 1831 gav en St. Croix Borger Fuldmagt til at hæve en Arv.²⁰⁵

SLUTNING.

I den foretagne Undersøgelse er det ubestrideligt fastslaaet, at *Alexander Hamilton* er en Søn af *Rachel Faucett* og *James Hamilton*. Han bar sit Navn allerede ved Moderens Død, og han vedligeholdte gennem Aarene en skriftlig Forbindelse med Broderen og Faderen, som begge benyttede Navnet Hamilton. I den sidste Del af sit Liv stod han ogsaa i Forbindelse med de skotske Hamiltoner, som anerkendte det nære Slægtskab.²⁰⁶

Man kan herefter se bort fra de i Litteraturen fremkomne løse Hypoteser om, at Alexander egentlig var en Søn af Generalgouvernør *Walterstorff*, som først kom til Vestindien længe efter Moderens Død, eller af General *Washington*, som hun ligesaa lidt har haft Mulighed for at møde.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvem der bekostede Alexander Hamiltons Ophold og Uddannelse, maa det fremhæves, at der kendes ingen anden Støtte fra Slægtens Side end de 6 Stole, som James Lytton sen. i 1765 skænkede Rachel Lavien, da hun satte Bo. I 1773 var *James Lytton sen.* og *Peter Lytton* døde og *James Lytton jun.* bortrejst, og i deres Skifter findes ingen Udgiftsposter i Alexander Hamiltons Favør.

Familierne *Stevens* og *Knox* økonomiske Evner var næppe store i disse Aar, og *David Beckman* var dels udtraadt af Firmaet Beckman & Cruger dels ogsaa bortrejst fra Øen i 1773.

Men *Nicholas Cruger*, hvis Forretning var i Fremgang, som havde indgaaet et velhavende Ægteskab, og i hvis Brød Alexander Hamilton var lige fra 1766 til hans Afrejse til Nordamerika, har utvivlsomt kunnet yde Hjælpen, samtidig med at Dr. *Hugh Knox* kunde give den moralske Støtte og de gode Raad.

Det er derfor sandsynligt, at *James Yard* har Ret, naar han i sin Samtale med Oberst *Pickering* udtaler som sin Formening, at det var Mr. Cruger, som bidrog til at skaffe Midlerne til Alexander Hamiltons Uddannelse.²⁰⁷

²⁰⁵ Pantebog f. St. Cr. 1807—09 p. 930 og Pantebog f. St. Cr. 1828—33 f. 284.

²⁰⁶ G. Atherton. A few of Hamiltons Letters, p. 196, 204, 212, 247.

²⁰⁷ Lodge. Alexander Hamilton 1894. Appendix.

FORTEGNELSE OVER
DEN DANSKE STAMTAVLE-LITTERATUR
I AARENE 1937 OG 1938.

Jvf. Th. Døssing & Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index, 23. Aargang 1937. Kbh. 1938, S. 337 ff., og 24. Aargang 1938. Kbh. 1939, S. 350 ff.

1937.

Hans Majestæt Kong Christian X og hans Slægtninge. I Anledning af Hans Majestæt Kongens Regeringsjubilæum den 15. Maj 1937. Med allerhøjeste Tilladelse udarbejdet af Albert Fabricius. Avec une introduction française. (Trykt i 350 numererede Eksemplarer.) Kbh. 1937. 4to. xxij Sider + 208 Spalter + Register.

Danmarks Adels Aarvog. Udgivet af en Forening. Redigeret af J. V. Teisen og Louis Bobé. 1938. 55. Aargang. Kbh. (1937.) 8vo. XXVI + 458 + 143 + 52 Sider. Afsnit II indeholder Stamtavler, med Vaabenafbildninger og Portrætter, over Slægterne von Holstein (Greverne Holstein til Holsteinborg, Greverne Holstein til Ledreborg, Linien Holstein-Rathlou), Akeleye, Baron af Geltingen, Hobe, von Lohendahl, von Lohenschiold, Ployart, Willemoes-Suhm.

Skovlygaard. 100-Aars Dagen for Gaardejer Hans Andersens Fødsel. Femtende Juni 1937. [Kbh.] 8vo. Side 16—20: (Stamtavle).

Carl Behrens: Erindringer. Mennesker og Begivenheder. (Kbh.) 1937. 8vo. Side 9—14: Slægten.

Slægten Brasch. (Samlet af Ad. Brasch.) Kbh. 1937. 8vo. 14 Sider.

Danske Slægter Fabricius. Udarbejdet af F. B. Fabricius, Læge, & L. P. Fabricius, Sognepræst. I. Slægten Fabricius fra Faaborg. 5. Hæfte. Kbh. 1937. 8vo. LXIV Sider.

Rathsherr Philipp Fleischer. Den agnatiske descendents gennem 336 år 1600—1936. 200 år i Norge 1736—1936. Oslo

1937. 4to. 286 Sider. Smudstitel: Slekten Fleischer fra Elbing i Preussen. Side 21: Familien Fleischer i Danmark-Norge.

Slægten G u n t e l s Slægtoptegnelser og Udgiveren Christian Nikolai Guntels Erindringer. Kbh. 1937. 8vo. 90 Sider.

Omkring »Frederikfamilien« (Efterkommere af Frederik H e m m i n g s e n, Raabymagle). Af Frede Jensen. Næstved (1937). 8vo. 74 Sider.

Stamtavle eller Slægtsregister for Efterkommere efter Philip H e r m a n n, der i 1760 indvandrede fra Pfalz. (Udarbejdet af Andreas Hermann.) Gjentofte 1937. 8vo. 43 Sider.

Hofsnedkermester Johann von H o l t e n's Efterkommere. Udgivet af Slægtsamfundet Holten. Kbh. 1937. 8vo. 47 Sider.

26. Maj 1837—1937. Slægtsregister. [Efterkommere af Niels J e n s e n, Gdr. og Sognefoged i Tømmerup, og Abelone Andersdatter.] Kalundborg (1937). 8vo. 16 Sider.

Franz v. Jessen: Slægten von J e s s e n. Trykt som Manuscript i 100 Exemplarer. Kbh. Juni 1937. 8vo. 62 Sider.

(Franz v. Jessen:) Stamtavle over Slægten v. J e s s e n. Særtryk af Danmarks Adels Aarbog 1937. Kbh. 1937. 8vo. Side 75—98.

Stamtavle over Slægten K j e l d s e n fra Tunø ved Sognepræst Christian Krarup. Aarhus 1937. Tvær-8vo. 8 Sider.

Optegnelser vedrørende Familien K i ø r b o e. II. Udgivet af Frederik Kiørboe og Henning Kiørboe. Trykt som Manuskript. Kbh. 1937. 8vo. 236 Sider.

Slægtsregister for (Direktør) M(arius) K o e d. (Udarbejdet ved Personalhistorisk Institut af Otto Brenner.) (Vejen 1937). 4to. 2 Sider og 1 Tavle.

K o n o w. Personalhistorie og genealogi 1260—1936. Udarbejdet av G. W. Bruenech. Oslo 1937. 4to. 319 Sider. Side 149—153 og Tavle XIII—XVI: Danske linie.

(Stamtavle over Efterkommere af) Peder K ø r n e r u p, f. 1725, Købmand i Roskilde. [Kbh.] 1937. Fol. 1 Blad.

J. Th. L u n d b y e. Et Stemningslivs Historie. Studier over lette manio-depressive Tilstande. Af Ib Ostenfeld. Kbh. 1937. 8vo. Side 13—28: Lundbyes Slægt.

M e r r i l d Slægtens Grene. Tillæg. Roskilde 1937. 8vo. Side 101—108.

Slægtsbog for Efterkommere af Gmd. Hans M i c h e l s e n, Merløse. (Af Viggo Petersen.) Roskilde 1937. 8vo. 128 Sider.

Stamtavle vedrørende Slægten M ø r c k og indgiftede og beslægtede Familier. Samlet af Provst J. J. Rubak, Vrejlev. Trykt som Manuskript. Hjørring 1937. 4to. 71 Sider.

Nogle Optegnelser til en Stamtavle omfattende Slægterne R i i s

og Risby og udgivet af Overportør C. V. Daneholm. Skelskør 1937. 8vo. 16 Sider.

Ahnentafel R o d e. Bearbejdet von Dr. Hans Rode, Hamburg, Sierichstrasse 18. Sonderabdruck aus der »Zeitschrift für Niedersächsische Familienkunde« (Jahrgang XIX, 1937, Nr. 9/12). Hamburg, im November 1937. 8vo. 31 Sider.

Slægten S c h r a d e r ved Th. Hauch-Fausbøll. Kbh. 1937. 8vo. 38 Sider.

S c h r ø d e r-Slægten. Paa Grundlag af Johs. E. Schrøders Slægtbog ved Frederik Schrøder. 2. Udgave. Kolding 1937. 8vo. 53 Sider. Heraf desuden et Særtryk omfattende De ældre Slægtled. 24 Sider.

Axel S t e e n b u c h: Min Slægt fra Egeris. Trykt som Manuskript (i 100 Eksp.) Kbh. 1937. 4to. 132 Sider.

Bidrag til Stærmosé-Gaardenes og deres Beboeres Historie i Brylle og Brændekilde Sogne af Frederik Hjort, Baagegaard pr. Tommerup St. Odense 1937. 8vo. 30 Sider samt en Stamtavle (Familien S t æ r m o s é m. fl.)

Das Geschlecht S v e i s t r u p (Svejstrup, Dover Sogn). Von Hans Svestrup. (Privatdruck.) Reihe 2, Nachfahrenlisten, Stück 1. [Berlin 1937.] 8vo. 25 Sider. — Reihe 3, Nachrichtensammlung, Stück 2. [S. St. o. A.] 8vo. Side 13—28. — Fra Roskilde Museum. VI. 1938. Roskilde. 8vo. Side 3—20: Slægten Svejstrup og Roskilde. Hans Svestrup: Das Geschlecht Svestrup. En Anmeldelse af Chr. Christensen.

Th. Hauch-Fausbøll: Slægten T e g n e r. Anden Udgave. Paa Foranledning af Direktør L. F. Tegner. Kbh. 1937. 8vo. 123 Sider.

Samlinger til T r y d e-Slægten Historie. Anden Del. Ved Frederik Vilhelm Tryde. Kbh. 1937. 8vo. 143 Sider.

Slægten W u l f f, 1/1 1937. Samlet af Dr. Artur Hartmann. Tegnet af Poul Sæbye. [Kbh. 1937.] Fol. 1 Blad.

1938.

Danmarks Adels Aarvog. Udgivet af en Forening. Redigeret af W. Haxthausen og Louis Bobé. 1939. 56. Aargang. Kbh. (1938.) 8vo. XXVI + 462 + 122 + 53 Sider. Afsnit II indeholder Stamtavler med Vaabenafbildninger og Portrætter, over Slægterne Reventlow (Den holstenske adelige, de ældre adelige meklenborgske, de danske grevelige Linjer af 1673 og 1767 og den adelige fynske Linje), Paslick, Tornekrands, Wittorp.

Minder om gamle Hjem og Slægter i Ods Herred. Udgivet

af Lars Andersen. V. Bind, med Indholdsfortegnelse. Holbæk 1938. 8vo. 38 Sider.

Frederik Barfod: Et Livs Erindringer. (Med Noter af Albert Fabritius.) Kbh. 1938. 8vo. Side 310—311: Noter om Slægterne Barfod, Birkedal m. fl.

Stamtavler over Slægten Benz on af Louis Bobé. (Særtryk af Danmarks Adels Aar bog 1937.) Kbh. 1938. 8vo. 58 + XXII Sider + 54 Tavler.

Lauritz Jacob Bergs og Martha Berg f. Bulls efterkommere (i året 1938). Randers [1938]. 8vo. 7 Sider.

R. Collstrop A/S. 1914. 1. Januar. 1939. Udarbejdet af Carl Henrik Clemmensen. Kbh. 1938. 4to. Side 14—21: Slægten Collstrop.

Aage Nørfelt: Sognepræst A. Fibiger. En Guds Vandringmand. Kbh. 1938. 8vo. Side 7 ff.: Slægt og Barndomshjem.

Lidt om Fløe-Slægten fra ca. 1660—1938. Af Jørg. Jørgensen Borup, Friskolelærer, Bøvlingbjerg. Særtryk af Hardsyssels Aar bog. (Holstebro) 1938. 8vo. Side 105—162.

Den bornholmske Slægt Grønbech. En Slægtbog samlet af H. E. Grønbech. Udgivet som Privattræk. Kbh. 1938. 8vo. 60 Sider.

Præsten C. F. E. Hoff s Forældre og Søskende samt et Forsøg paa en Opstilling af hans Efterkommere. Udarbejdet tildels efter Grosserer Hans Richard Theodor Hoff s efterladte Papirer af Alfred Hoff. (Kbh. 1938.) 8vo. 33 Sider.

Emil Holm: Erindringer og Tidsbilleder fra Midten af forrige Aarhundrede til vor Tid. 1ste Del. Kbh. 1938. 8vo. Side 11 ff.: Slægten.

Slægten Honnens (Hunnens—Honnens de Lichtenberg) fra Ejderstedt. Udarbejdet af Gerhard Honnens de Lichtenberg, Kaptajn. Charlottenlund 1938. Fol. 46 dupliserede Blade.

Slægten Hoppes Stamtavle. (Vejle) [1938]. Fol. 15 Blade.

Et Levnedsløb. Af C. Huus. Kbh. 1938. 8vo. Side 5 ff.: Min Faders Slægt. Min Moders Slægt.

Slægtregister for Familien Hvid. (Af Peder Hvid.) (Holbæk 1938.) 4to. 11 Sider.

Slægtsbog for Sognedegn Sejer Olesen Leth og Hustru Ida Nielsdatter samt deres Forslægt og Efterslægt. Ved P. Filtenborg. Kbh. 1938. 8vo. 213 Sider.

Niels R. Møller: Slægts- og Levnedsskildring. Skanderborg 1938. 8vo. Side 3—6: Min Afstamning.

Nyholm. Supplerende Fragment til den af Sofus Elvius og V. A. Guldbrandsen i 1893 udgivne Legatstamtavle. Suppleret af V. N. Guldbrandsen. [Odense 1938.] 8vo. 14 Sider.

Mindeskrift om Jens Nørregård, Højskoleforstander, Dr. phil., Kaptain, R. af D., Dbmd. Samlet og udgivet af Nanna Fabritius Voigt, født Nørregård. Kbh. 1938. 8vo. Side 167: Slægts-tavle. Side 169—171: Nørregårds Slægt og Efterkommere.

[Th. Hauch-Fausbøll:] Hans Puggaard's Slægt. Kbh., De Puggaardske Legater, 1938. 8vo. 20 Sider.

Kvistgaard i Vejrum. Af A. Sidemann. [Særtryk af Hardsyssels Aarboeg.] Holstebro 1938. 8vo. 11 Sider. Uden Titelblad. (Familien Qvistgaard.)

Mine Børns Stamtræ af C. Sass-Nielsen, Frejlev. Nykøbing F. 1938. Fol. 8 Sider.

Konsistorialraad Jacob Christian Schmidt's samtlige Efterkommere. Ved S. Otto Brenner. Kbh. 1938. 8vo. 81 Sider.

Min Slægt. Blade om svundne Tider. Af J. P. Sørensen, Gulev. Kolding 1938. 8vo. 191 Sider.

Slægten Thaning ved Th. Hauch-Fausbøll. Kbh. 1938. 8vo. 93 Sider.

Fra Vestergaard i Hvilshøj m. m. I Anledning af P. M. Thomsens 75 Aars Fødselsdag. (Udgivet af Efterkommere fra Hvilshøj.) Brønderslev 1938. (Omslagstitel: Gaard og Slægt.) 8vo. 24 Sider.

Slægtsbog for Familien Thygesen m. m. Ved Axel Thygesen. Kolding 1938. 8vo. 202 Sider.

Stamtavle over Højesteretsassessor Gottlieb Andreas Jensen og Hustru Caroline Maria Augusta f. Topsøe's Slægt. Udarbejdet af Joh. Topsøe-Jensen, September 1938. 4to. 9 maskinskrevne Sider. Kun uddelt til Familiens Medlemmer.

Descendenterne efter Mads Jacobsen Tvermøes, f. 26. Sept. 1768, d. 23. Maj 1817, Hørkræmmer i København, Oldermand for Hørkræmmernes Laug, Værge for Trinitatis Kirke, Stadens eligerede Borger, Kgl. Agent, R. af Dbg., og Hustru Anna Catharina Mohr, f. i Ystad 21. Aug. 1764, d. 29. Nov. 1838. (Den Tvermøes'ske Slægts og Familie Stiftelse, Kbh.) 1938. 8vo. 96 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1936.

Se 58. Aargang (10. Række, 4. Bind) 1937, Side 272.

Frænder og Stamfædre. Bidrag til en Slægtetog fra Tørring Len samlet og udarbejdet af Knud Lund. Kjellerup 1936. Fol. 47 Blade og 5 Tavler.

Stamtavle over Efterkommere efter Rasmus Nielsen i Hedensted, omfattende Slægterne Arvin, Baden, Jacobsen og Kiær. Udarbejdet af Henning F. Kiær, Orlogskaptajn. (Kbh.) 1936. 8vo. 45 Sider.

Stamtavle over Havnekontrollør Peder Andreas Schmidt's Efterkommere ved F. W. J. Gøtzsche 1895. Skibby 1936. 4to. 12 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1935.

Se 58. Aargang (10. Række, 4. Bind) 1937, Side 269.

Egholmbogen. Historisk-topografisk Beskrivelse af Øen Egholm, Vor Frue Landsogn, gennem 400 Aar. Af Kr. Værnfelt, Viceinspektør. (Særtryk af »Fra Himmerland og Kjær Herred«.) Aalborg 1935. 8vo. Side 160—205: Egholmernes Frænder (Slægter, som har Forbindelse med Egholm). Side 206—261: Personalhistorie.

Adslev-Slægten. Slægts-Aarbog 1935. 3. Tillæg til Slægtsbog for Efterkommere af Gaardejer Peder Jensen og Hustru Margrethe Rasmusdatter af Adslev. Red. af Thøger Jensen og N. P. Østergaard. Skanderborg 1935. 8vo. 56 Sider.

Oversigt over Efterkommere af Palle Møller Lunøe og Hustru Maren Jelstrup. (Udgivet af Chr. Høygard-Nielsen og Erik Lunøe.) Nibe 1935. 8vo. 29 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1933.

Se 57. Aargang (10. Række, 3. Bind) 1936, Side 150.

Slægten Behrendt af Middelfart. Med Familiens Hjælp samlet af Christian Behrendt. Trykt som Manuskript (i 100 Eksemplarer). (Odense 1933.) 8vo. 103 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1929.

Se 52. Aargang (9. Række, 4. Bind) 1931, Side 264.

Moses Gottschalk og hans Slægt. Ved Michael Hartvig. Udgivet som Manuskript (i 11 Eksemplarer). Hamburg 1929. 4to. 11 dupligerede Blade.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1928.

Se 50. Aargang (9. Række, 2. Bind) 1929, Side 258.

Stamtavle over Familien Noack. Wentzel Noacks Efterkommere. (Udgivet af Axel Noack.) Ringe 1928. 8vo. 20 Blade.

ANMELDELSER.

Hugo Matthiessen, Den sorte Jyde. Tværsnit af Hedens Kulturhistorie. Kbh. 1939. »Selskabet for dansk Kulturhistorie«s Skrifter. (Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag). 220 S.

Det er en kendt Sag, at der bestaar et mærkeligt Misforhold mellem den Iver, hvormed Fag som Topografi, Lokalhistorie, Personalhistorie og Kulturhistorie dyrkes i vore Dage, og den Anseelse, de paagældende Omraader nyder som Led af det historiske Forskningsarbejde. En forunderlig Mangel paa dybere Forstaaelse for disse Emners Betydning for den historiske Helhed bidrager paa den ene Side til at vedligeholde en vis fornem Ringeagt, medens Mangel paa historisk Blik og solid Kunnen paa den anden Side i mange Tilfælde gør de afvisende Domme forstaaelige. Saa meget desto større Grund er der til at fremhæve Arbejder, der forener virkelig videnskabelig Dygtighed med en dyb personlig Indleven i et lokalt og konkret Stof. Denne Ejendommelighed har altid udmærket de Bøger, som Hugo Matthiessen gennem en længere Aarrække har udsendt, og præger ogsaa i høj Grad det sidste Arbejde, der foreligger fra hans Haand, »Den sorte Jyde«.

Skønt Emnet i en vis Forstand maa ligge Personalhistorien som saadan fjernere, vil det dog af flere Grunde være berettiget at omtale Bogen netop her i Tidsskriftet. For det første kan det være rimeligt at gøre opmærksom paa, at det foreliggende Skrift fremtræder som den første af de Publikationer, der paatænkes udgivet af en ny historisk Sammenslutning, »Selskabet for dansk Kulturhistorie«. Dette Selskab, der er stiftet 1936, tilsigter ikke at være et »Akademi«, men et Samfund af arbejdende Historikere, højst forskellige af Uddannelse og Interessesfære, men med det fælles Maal gennem en Række større og mindre Arbejder at ville belyse nyere dansk Kulturhistorie (væsentlig for Tiden 1500—1800). Ganske særlig vil Selskabet samle sig om det 18. Aarhundrede som en Periode, der er lige saa rig paa interessant og mangedartede Stof, som den ofte i vor Tid er undervurderet.

Ikke mindre rimeligt vil det dog af principielle Grunde være at henlede personalhistorisk interesseredes Opmærksomhed paa Hugo Matthiessens nye Arbejde, idet der baade direkte og indirekte vil kunne høstes megen Belønning af denne Bog. Er det ofte med en sørgelig Fornemmelse af Tomhed, at man gennemvandler topografiske Skrifter, der næsten helt er blottet for Oplysning om de Mennesker, for hvis Skæbne de skildrede Lokaliteter har dannet Baggrunden, saa er det ikke mindre utilfredsstillende at gøre sig bekendt med personalhistoriske Arbejder, i hvilke Personerne synes at svæve et Sted mellem Himmel og Jord uden dybere Tilknytning til de Egne, hvori de har levet og virket. I metodisk Henseende er det ene lige saa skævt som det andet. Saa vigtigt som det er at have Øjet aabent for Sammenhængen mellem Tidsalder og Individ, saa frugtbart er det i Almindelighed at iagttage Samspillet mellem den enkelte og den stedsbestemte Ramme om hans Tilværelse.

For et større Kulturomraade belyses netop disse Synspunkter paa meget interessant Maade i »Den sorte Jyde«. Titlen er dobbelttydig, idet Matthiessen lader den gælde dels selve Hedelandet, dels den Befolkning, der havde til

Huse her, og hvis Skæbne paa det nøjeste var vævet sammen med den Hede, som indtil Midten af forrige Aarhundrede dækkede saa vidtstrakte Flader af Jylland. Forfatteren skildrer først selve Naturforholdene, Heden »paa sit Højeste« — som han siger —, gør Rede for de forskellige Aarsager til, at Lyngen fik Lov til at brede sig videre og videre, og efterviser, paa hvor mange, højst forskellige Maader »det bugnende Lyngtæppe« var en Velsignelse for Hedebonden, hvorledes det var Fundamentet for hans Tilværelse og skaffede ham Bolig og Brændsel, Føde og Klæder. Men for Samspillet mellem de ydre Kræfter og Faktorer glemmer Hugo Matthiessen dog ikke Menneskene selv. I de følgende Afsnit giver han en Karakteristik af Hedebonden baade i Almindelighed og efter de fremherskende Typer og skildrer ham hjemme og ude, som den flittige og nøjsomme Hjemmets Mand og som den driftige Rejsende med den ukuelige Handelsaand dragende fra Sted til Sted Landet rundt med sine Produkter. Frem for alt fortjener at fremhæves Indledningen til Kapitlet »Den sorte Jyde« (S. 76 ff.), hvori Matthiessen mesterligt har forstaaet i al Knaphed at tegne Hedebondens Portræt og give en Analyse af »det jyske Sind«, som er lige saa rammende af Indhold, som den er sikker i sin stilistiske Holdning. Hvad der her er sagt paa nogle faa Sider, udtømmer virkelig Emnet, og enhver, der i Fremtiden kommer til at beskæftige sig med jyske Forhold og jyske Personligheder, vil her finde Nøglen til Forstaaelsen af mangt og meget, som i hvert Tilfælde forekommer Øboere fremmedartet og fjært.

Foruden ved sin historiske Skildring og ved den Inspiration, som udgaar fra Bogen, vil »Den sorte Jyde« virke tiltrækkende i andre Henseender. Stilistisk set betegner den saaledes et Højdepunkt i Matthiessens Produktion. Kunde den overvældende, næsten barokke Ordrigdom i flere af hans tidligere Skrifter nu og da gøre et flimrende uroligt Indtryk og aflede Læserens Opmærksomhed fra Hovedsagen, saa staar hans sidste Bog ganske anderledes streng og fast i Linierne. Stilen er vel ikke blevet mindre farverig og levende, men den er mere behersket, mere nøjsom i Valget af sine Virkemidler og ikke sjældent præget af en mærkelig Monumentalitet. En Svaghed er det dog, at den overmaade rigelige Anvendelse af Citater af Kildestof og ældre Behandlinger hist og her modvirker Fremstillingens øvrige Harmoni.

»Den sorte Jyde« er tillige en af Hugo Matthiessens mest personlige Bøger. Det er kendeligt, at tidlige, men stærke Barndomsindtryk fra Livet i den jyske Købstad, hvori han er vokset op, har spillet en betydelig Rolle ved denne Bogs Udarbejdelse og bidraget til at give den — Indholdet ikke mindre end Stilen — en ganske særlig Tone. Netop ved sin Forening af omfattende litterær Viden og Selvomlelvens Forstaaen, af Forskerens skarpe Analyse og Kunstnerens intuitive Klarsyn er det lykkedes Hugo Matthiessen at skabe et Værk, der ikke blot paa interessant Maade belyser Udviklingsgangen paa et vigtigt Omraade af vor indre Historie, men som ogsaa taler med en egen Myndighed til lydhøre Menneskesind.

Bjørn Kornerup.

Vilhelm Rasmussen, Drengeliu i Kroen. København 1939. 152 S. (Gyldendal).

Ved at læse den nylig afdøde Skolemand Vilhelm Rasmussens Barndoms-erindringer kommer man uvilkaarligt til at tænke paa en træffende Iagttagelse af Henrik Pontoppidan, naar han et Sted i »Den gamle Adam« (1894, S. 112) taler om »den uforholdsmæssige Mængde af netop fynske Almuesønner, hvis Navne lyser i vor Kulturhistorie«. Som saa mange andre af den smilende Ø's Børn har ogsaa Vilhelm Rasmussen tidligt udmærket sig ved en frisk Intelligens, en hurtig Opfattelsessevne, levende Videbegærlighed over for Tilværelsens

Foreteelser og et fint stemt Sind, der var stærkt modtageligt for Paavirkning baade fra Medmennesker og fra Naturen. Charmen ved denne lille Mindebog, der helt symbolsk kort før Forfatterens Død igen førte ham tilbage til hans Udgangspunkt, bestaar da netop ogsaa i Skildringen af Samspillet mellem Omgivelserne og hans egen Udvikling som Barn og ungt Menneske, først under Opvæksten i Hjemmet i Ullerslev Kro i Nordfyen og siden under Skolegangen i Odense lærde Skole indtil Aaret 1887, da han som nylig dimitteret Student traadte ud til Livets Alvor.

Overalt mærker man, at det er en erfaren Pædagog og en skarpsindig Børnepsykolog, der fører Ordet, atter og atter formaar Forfatteren at føje den enkelte Tildragelse, han beretter om, ind i en større Sammenhæng, og ofte fremlægger han interessante Iagttagelser af almengyldig Art om Børns Sjæleliv ud fra Oplevelser i sin egen Barndom. Ypperlige er f. Eks. hans Bemærkninger om Værdien af Børnenes Leg (S. 16 og 69): »denne ubevidste Hengivelse i Øjeblikket uden Tanke paa Maal og Med, alene Livsyttring, Kraftudfoldelse, Udvikling, skabende Virke«, og stor Nænsomhed viser han i sin Omtale af den Inderlighed, som ofte karakteriserer Børns Samliv med Dyr (S. 45), og velgørende — ikke mindst hos en pædagogisk Teoretiker — lyder et Udbrud som dette: »det rationelle er tit saa forbandet dumt« (S. 121).

Medens Bogen har sin egentlige Styrke paa saadanne Omraader, er den svagere i den rent historiske Skildring. Vilhelm Rasmussen, der har haft et saa skarpt Blik for de fælles Træk og for de almindelige psykologiske Faktorer, har saaledes ikke i tilsvarende Grad ejet Evnen til at tegne et konkret Portræt af de Mennesker, han har mødt. Heller ikke er hans Skildringer af Milieuet, af Folkeliv og Landboforhold i Hjemegnen, særlig betydningsfuld, selv om der meddeles et og andet karakteristisk Træk til Forstaaelse af tidligere Tidens trange Kaar og af den politiske Brydning i Provisorieaarene. En Del af, hvad han fortæller, er vel kendt fra andre Kilder, og om adskilligt andet Stof gælder det her som saa ofte ved den Litteratur, der genspejler Barndoms minder, at det aabenbart har haft større Værdi for Forfatteren paa Grund af Oplevelsens Intensitet, end det kan have for mere køligt interesserede Læsere. Undertiden har man desuden Indtrykket af, at Vilhelm Rasmussens mange udprægede Anskuelser i nogen Grad har hindret ham i med fuld Objektivitet at bedømme de Forhold og Mennesker, han kom i Berøring med. Saaledes synes Skildringen af Tilstanden i Odense Katedralskole at bære Spor af principiel Uvilje mod »den sorte Skole«.

Den lille Bog er skrevet i en levende og letflydende, ikke særlig farvemættet Stil, der som Helhed virker behageligt, naar man ser bort fra visse Særheder i Retskrivning og Udtrykksvis. Kompositionen er ikke meget stram, og ofte benytter Forfatteren Lejligheden til at tage sig et Ridt paa en af sine mange pædagogiske og sociale Kæpheste. En og anden kunde maaske frygte, at han ved saadanne Lejligheder gav Udtryk for en snæversindet Dogmatisme. Dette er dog som Regel langt fra Tilfældet; snarere kan man sige, at han har Tilbøjelighed til at henfalde til en godmodig, noget bred Passiaren, der minder om det 18. Aarhundrede, naar en af Tidens Reformatorer udvikler sine Yndlingsteorier om det til Borgerheld sigtende.

Mest af alt har Bogen Betydning ved at give et Billede af de personlige Forudsætninger for Vilhelm Rasmussens pædagogiske Indsats. Særlig gennem de yndefulde Skildringer af Drengens halvt ubevidste Tilværelse og hans Samliv med Dyr og Blomster faar man Nøglen til Forstaaelse af den senere Børneven og Naturelsker. Bag alle Enkeltheder tegner der sig for Læseren et Billede af Vilhelm Rasmussen som en tænksom Menneskeven, grundende over Livets mangehaande Vanskeligheder, medfølende over for de lidende, nænsom i sin Forstaaelse af alt levende.

Bjørn Kornerup.

BØGER INDSENDTE TIL REDAKTIONEN.

- Oversigt over Kilder til dansk Kunsthistorie i Rigsarkivet.* Af Henny Glarbo. Fischers Forlag, København. 1939. 58 S.
- Holberg-Blandinger.* Udgivet af Holbergsamfundet af 3. December 1922. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag. København 1939. 56 S.
- Kulturminde.* Udgivet af Selskabet for dansk Kulturhistorie. 1939. Gyldendalske Boghandel. København. 180 S.. III.
- Tillegg till Ätten Refsum fra Romerike.* Litt Gårds- og Slekthistorie fra Romeriksbyggerne, særlig fra Nes og Sørum. Utgitt ved Anne-Marie Døhlen Innes. Trykt som Manuskript. Oslo 1937. 48 S.
- Dansk Tidsskrift-Index.* Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 250 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Udarbejdet af Th. Døssing, Biblioteksdirektør, og Robert L. Hansen, Biblioteksinspektør. Fireogtyvende Aargang. 1938. I Kommission hos Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck. København 1939. 433 S..
- Min Faders Erindringer.* Ved F. Hegermann-Lindencrone. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag. København 1939. 255 S. III.

SMAA MEDDELELSER.

WORSAAES OPTEGNELSER. NOGLE KOMMENTARER.

I Anledning af Offentliggørelsen af ovennævnte Afhandling (S. 87—92) har Redaktionen fra Hr. Museumsdirektør, mag. art. *Andrup* modtaget nedenstaaende den 19. August 1939:

Med Beklagelse har jeg set, at Personalhistorisk Tidsskrift i sit netop udkomne Hæfte har trykt en Del af de i sin Tid udeladte Stykker af Worsaaes »Optegnelser om Rosenborg Samlingen«. Det er oplyst for mig, at Redaktionen selv har været i Tvivl om Berettigelsen og ønsket Oplysninger om Kilden før Publikationen, men at dette Ønske ved en Fejltagelse er gaaet i Glemme.

Efter mit Skøn er denne Offentliggørelse, som maa være pinlig for de dér nævnte Personers Efterkommere og Institutioner, meget at beklage og den har kun kunnet finde Sted ved Indiskretion af en ung Videnskabsmand, der for en kortere Tid gjorde Tjeneste paa Frederiksborg med Ordning af Biblioteket under en Kontorflytning. Bering Liisbergs Eksemplar af Optegnelserne tilhører ikke Frederiksborgs Bibliotek, men Rosenborg Samlingen og er tydelig mærket saadan; det er udlaant til mig med andre Arkivalier i Anledning af mit Arbejde med Rosenborg-Bogen, og er af ham benyttet uden min Tilfaldelse og Viden.

Jeg maa paa det dybeste beklage den begaaede Fejl, og beder Redaktionen straks af Hensyn til de krænkede, bringe dette til Medlemmernes Kundskab.

Ærbødigst

(sign.) *O. Andrup.*

Redaktionen har forelagt Forfatteren af den omhandlede Afhandling, Hr. mag. art. *S. P. Skov* Direktørens Brev, og Hr. Skov har ønsket at fremsætte nedenstaaende Udtalelse:

Til direktør *Andrups* indlæg ønsker jeg blot at bemærke, at offentliggørelsen af mere end 80 aar gamle ting næppe med rette kan anses kræn-

kende for nogen, og at historiske kilder i offentlig eje formentlig ogsaa maa være til Raadighed for den historiske forskning.

(sign.) S. P. Skov.

Redaktionen udtaler sin Beklagelse af, at det omtalte Bidrag af Mag. art. P. S. Skov er blevet optaget i Tidsskriftet, og er ikke overbevist om, at de nævnte Tilføjelser i en Bog, der tilhørte de danske Kongers kronologiske Samling, kan kaldes »historiske Kilder i offentlig Eje«. Redaktionen har dog været i begrundet god Tro med Hensyn til Bidragyderens formentlige Ret til at benytte det paagældende Manuskript.

HERR KONTORCHEF OLRİK OG »PATER EST —«-REGLEN.

I »Ord och Bild« (1939 S. 479—82) har Herr Kontorchef H. G. Olrik bragt en Anmeldelse af Frederik Bööks nylig udkomne Bog om H. C. Andersen, som ikke er uden Interesse for dansk personhistorisk Forskning. Kun paa et Punkt fremsætter Kontorchefen her Kritik af Professor Bööks Bog, idet han nemlig ikke kan se, »hvad der har kunnet faa denne frygtløse og skarpsindige Kritiker til at acqviessere ved de Resultater, en fremragende dansk Psykiatiker, Professor Hjalmar Helweg har udtaget af vor Viden om H. C. Andersens Afstamning«.

I selve Striden om H. C. Andersens Paternitetsforhold forbeholder jeg mig foreløbig Tilskuerens Rolle og skal her blot fremsætte det Ønske, at vor ypperste H. C. Andersen-Forsker — Bibliotekar H. Topsøe-Jensen — snarest vil befordre sine ved et Møde i vort Samfund i Fjor fremsatte Anskuelse herom i Trykken.

Grunden til nærværende Omtales Fremkomst er, at Herr Kontorchef Olrik — efter at have stemplet en Antagelse af, at Romerrettsreglen: pater est quem nuptiæ demonstrant skulde være gyldig i biologisk Henseende som »urimeligt, aldeles uvidenskabeligt«, fremsætter følgende Udtalelse: »Ingen Personalhistoriker af nogen Erfaring vil være uvidende om, at Procenten af positivt løgnagtige, bevidst urigtige Fødselsattester er meget stor«.

Da dette Spørgsmaal selvsagt er af den allerstørste og dybest indgribende Betydning for al biologisk og genealogisk Forskning, og da mig bekendt ingen tidligere har foretaget videnskabelige Undersøgelser eller fremsat sikre Resultater paa dette Punkt, og man endog har været tilbøjelig til at hævde, at »Troskaben i et Ægteskab er Reglen og ikke Undtagelsen« (Paul Hennings: Slægtsforskning, S. 20), saa er det naturligvis af største Rækkevidde, at Kontorchef Olrik nu har kunnet fremskaffe et saa solidt Materiale, at det kan danne Grundlaget for den anførte Udtalelse, og jeg tillader mig derfor at henstille til Herr Kontorchefen ikke at forholde Offentligheden de videnskabelige Undersøgelser, hvormed dette epokegørende Resultat er underbygget.

Albert Fabritius.

OM KIRKEBØGERNE I NORDTYSKLAND.

Som det vil være Læserne af Personalhistorisk Tidsskrift bekendt, har man syd for Grænsen samlet Duplikaterne af Kirkebøgerne provstivis i »Kirchenbuchämter« eller »Sippenämter«, medens Originalerne stadig beror hos Sognet.

Den nuomstunder syd for Grænsen saa vigtige Eftervisning af Afstamningen i de sidste tre Led har vakt Interessen for personalhistorisk Forskning i vide Kredse af Befolkningen. Der er derfor mange, som selv søger Oplys-

ninger om Slægtens Forgreninger udover, hvad Myndighederne i det givne Tilfælde kræver. Dette i Forbindelse med de praktiske Krav om Attester har gjort en Decentralisation baade ønskelig og nødvendig.

Gebyret for Udfærdigelse af en Attest er 60 Pfennig, for personlig Efterforskning i Kirkebøgerne 2 RM for en halv Dag og 4 RM for en hel Dag. Til Gennemsyn af Kirkebøgerne i videnskabelige Øjemed kan Landeskirchenamt i Kiel bevilge Fritagelse for Gebyrerne.

I Medfør af en i Februar Maaned d. A. udstedt Forordning skal Ud-lændinge søge om Tilladelse til at gennemse Kirkebøgerne — saavel som andre Arkivalier — ad diplomatisk Vej.

Under Landeskirchenamt i Kiel sorterer følgende Kirchenbuchämter:

1. Provsti Ejderstedt	Garding, Markt 5,
2. » Flensburg	Flensburg, Grossestr. 58,
3. » Hütten	Eckernförde, Langebrückstr. 13,
4. » Nordangeln	Sörup
5. » Schleswig.....	Schleswig, Norderdomstr.,
6. » Südangeln	Kappeln,
7. » Altona	Altona, Museumstr. 29,
8. » Kiel	Kiel, Flämische Str. 2 a,
9. » Münsterdorf	Itzehoe, Kirchenstr. 10,
10. » Neumünster	Neumünster, Am alten Kirchhof 6,
11. » Oldenburg	Schönwalde,
12. » Pinneberg	Altona-Blankenese, Blankeneser Bahnhofstr. 46,
13. » Plön	Plön, Markt 25,
14. » Rantzau	Glückstadt, Kirchplatz 2,
15. » Rendsburg	Rendsburg, Materialhofstr. 1 a,
16. » Segeberg	Bad Oldesloe, Klaus-Grothstr. 6,
17. » Stormarn	Wandsbeck, Horst-Wesselstr. 10.

Under Reichssippenamt i Berlin sorterer følgende »Sippenämter«:

Provsti Sydtønder og Husum..... Husum, Osterende, Sct. Jürgen Hospital,
 » Nørre- og Sydditmarsken... Heide i/H.

For det tidligere Fyrstedømme Lybæk (Eutin m. m.) er der oprettet et Kirchenbuchamt i Schwartau.

EN RETTELSE TIL

»NORSKE, SVENSKKE OG FINSKE FRIVILLIGE OFFICERER OG LÆGER I DEN DANSKE HÆR OG FLAADE I KRIGENE 1848—50 OG 1864.«

Af *Hector Boeck*.

Efter ovenfor anførte Artikels Fremkomst i Personalhistorisk Tidsskrift 10. II., 1935, hvori der S. 241 omtales en svensk Frivillig, *Johan Peter Westberg*, som blev udnævnt til dansk Sekondløjtnant 1849, og som findes i Birger Schöldströms Bog »Svenskarne under Danebrogen«, S. 95, er der af Fuldmægtig, cand. jur. H. Vestberg ved Københavns Politi gjort opmærksom paa, at der formentlig maa foreligge en Forveksling mellem den svenske Frivillige og den paa Als den 29. Juni 1864 faldne danske Officer, Premierløjtnant *Jens Peter Thorvald Westberg*.

En Undersøgelse i Hærens Arkiv har bekræftet denne Antagelse. Det kgl. svenske Krigsarkiv kender ikke *Johan Peter Westberg*. Om denne siger Birger Schöldström i sin Bog: »Nævnes ej i Rapporterne af Nov. 1849. I danske

og svenske Blade omtales imidlertid i April samme Aar, at en svensk Frivillig *J. P. Westberg* blev samtidig med O. v. Axelson og C. Psilander udnævnt til Sekondløjtnant i den danske Armée, og i Bladene berettes i September 1850, at den svenske Sekondløjtnant *J. P. Westberg* blev saaret i Kampen ved Mysunde d. 13. i samme Maaned.«

Ifølge Bekendtgørelser for Landmilitæretaten udnævntes den 10. Marts 1849 Kommandersergent *Jonas Peter Westberg* af 3. Reservebataillon til Sekondløjtnant fra 1. Januar d. A., senere ændret til 30. April 1848. Der er ifølge Bekendtgørelserne ingen anden *Westberg* udnævnt til Sekondløjtnant end denne, der i Anciennetets-Listen fra 1851 nu benævnes *Jonas Peter Thorvald v. Westberg* og 19. Aug. 1849 forsættes til Infanteriets Linie. Ved at følge Stambøgerne for Officerer ved de Afdelinger, hvor denne har været tjenstgørende, sidst 4. Bataillons Stambog 1853—67, hvor han benævnes rigtig som *Jens Peter Thorvald Westberg* (kaldtes *Thorvald*), fremgaar det tydeligt, at det er ham, som blev saaret ved Mysunde den 12. Sept. 1850, saaredes som Premierløjtnant og Kompagnikommandør i Kampen 29. Juni 1864 paa Als og døde i Fangenskab som Følge af Skudskaar. Det er ogsaa ham, som i Generalstabens Værk: Den dansk-tydske Krig i Aarene 1848—50, 3. Del, Krigens 1850, S. 1084, nævnes som saaret ved Mysunde som Lieutenant *J. P. Westberg* af 3. Reserve-Bataillon. Han var født den 23. Januar 1829 i København, var stud. theol. og meldte sig som dansk Frivillig den 1. Maj 1848 ved 3. Reservebataillon.

Det er ikke lykkedes at finde nogen svensk Frivillig *Johan Peter Westberg* i Stambøger for Menige. En saadan er i hvert Fald ikke udnævnt til dansk Sekondløjtnant, og eksisterer derfor ikke som saadan. Han maa som Følge af det undersøgte udgaa af Listen over frivillige svenske Officerer fra Trearskrigen.

»DANSKE LEN«.

A/S J. H. Schultz Forlag har anmodet Redaktionen om at meddele, at der af Værket »Danske Len«, der i flere Aar har været anset som udsolgt, endnu forefindes et lille Restoplæg. Prisen er Kr. 3.50 pr. Eksp.

SPØRGSMAAL OG SVAR.

SPØRGSMAAL.

1.

Petit — Kelp — Sommer.

Hvem var Forældrene til Grosserer i Kbh., senere Bogholder og Kasserer ved det alm. Brandassurance Kompagni *Charles Matthæus Philip Petit*, f. 1777, † 27/11. 1823?

Hvor var han født?

Oplysninger søges om Regimentskvartermester i Randers, Kancelliraad *Zacharias Daniel Kelps* tre nedennævnte Børns videre Skæbne

1. *Christine Lovise Kelp*, dbt. 5/2. 1767 i Fredericia. Michaelis K.

2. *Frederik Kelp*, f. o. 1774 (hvor?).

3. *Juliane Marie Kelp*, f. 4/6. 1781 i Randers Mortens S.

Peder Pedersen Sommer, f. 1596 † 1680 var Sognepræst til Mørke-Hvilsager fra 1632 til sin Død. Hvem var hans Hustru?

Peder Urban Martin Sommer (f. 22/8. 1806 i Middelfart), der fik Søpatent 1822, levede 1834 i Middelfart; han nævnes hverken paa Skiftet efter hans i 1844 døde Broder Fuldmægtig, cand. phil. *Lauritz Sommer* eller paa Skiftet efter hans Moder Justitsraadinde *Edel Margrethe Sommer*, f. *Bruun*, der døde i Middelfart 1847. Oplysninger søges om hans Dødsdag og Sted.

Enhver Oplysning modtages med Tak.

Otto Vilh. Sommer,
St. Kannikestræde 18, Kbh. K.

2.

Falsen — Dalhuus — Sigersted — Thomsen.

Stamfaderen til Slægten *Falsen*: *Falle Pedersen* (1625—1702) blev 2/6. 1682 g. m. *Elisabeth Eskildsdatter Dalhuus* (1661—1725), Datter af Lektor theol. og Prof. philos. i Roskilde *Eskild Lauridsen Dalhuus* (død 1688) og *Ellen Randolph* (1635—1702). De førstnævntes Datter *Bendte Kirstine Falsen* (død 1728) var g. m. Regimentskvartermester *Marcus Haggæus Frauen* (1686—1735), en af Holbergs Venner. Hans Fader var den tyskfødte (?) Kirurg i Trondhjem *Christian Frauen* (død 1711), der bl. a. obducerede Griffenfeld, Moderen var *Elisabeth Marie Dalhuus* (død 1731 og begr. i København). Kan Forbindelsen mellem de to Dalhuus'er udredes? Kan de forskellige Personers Herkomst oplyses (fraregnet *Ellen Randolphs*, der kendes)?

Kan der gives Oplysninger om Byfoged og Borgmester i Frederiksstad *Niels Sigersted* (død 25/6. 1779) g. m. *Ellen Margrethe Thomsen*, særlig med Henblik paa deres Aner? Efterslægt gennem Datteren *Maren* g. m. Proviantforvalter *Christen Kiørboe* kendes.

T. Glahn,
Christiansfeldvej 30. Haderslev.

SVAR.

Bakke.

Nærv. Bind S. 79.

Dorothea Elisabeth Bache er døbt i Kalundborg 3. Juni 1750, hvor hendes ældste Søskende: *Anna Maria* (dbt. 25/8. 1743) og *Birgithe Margrethe* (dbt. 27/12. 1744) samt fire Brødre: *Niels*, *Jochum Soldtwedel*, *Johan Peter* og *Ernst Gotfried* ligeledes findes døbt i Tiden inden 1752. Forældrene er Overvejer og Maaler *Niels Jørgensen Bache* (begr. sstds. 5/9. 1757 (70 Aar gl.) g. 27/8. 1742 m. Jomfru *Barbara Soltwedel*, (begr. 3/1. 1761 sstds.). Ved *Dorothea Elisabeths* Fødsel stod N. J. Baches Søster Madm. *Margaretha Maria Pippers* Fadder. (Hun begr. 1756 (71½ Aar gl.) kaldes da Sal. *Andreas Pippers*. *Anne Marie Bakke* døde i Sorø 1828, hvor hun havde boet hos Administrator *Jensens* Datter *Birgitte Marie*, g. m. Apoteker *Hans Egede Glahn*. I en Brevveksling mellem H. E. Glahn og hans daværende Kæreste *Birgitte Jensen* (1805—13) omtales *Anne Gottlieb* (f. Schrøder) jævnligt. Moderen, D. E. Schrøder omtales 1806 og 1811. 1806 er hun i Kbh.

T. Glahn,
Christiansfeldvej 30. Haderslev.

SAMFUNDETS ANLIGGENDER.

Paa et d. 30. August afholdt Bestyrelsesmøde vedtog Bestyrelsen i Anledning af Samfundets forestaaende 60 Aars Jubilæum d. 22. Septbr. at udnævne De Herrer Arkivraad, fil. dr. *Johann Axel Malmquist*, Stockholm, Professor, fil. dr. *A. H. Cederberg*, Helsingfors, og Udenrigsminister, Professor, dr. phil. *Halvdan Koht*, Oslo, til Æresmedlemmer samt Redaktør af »Norsk slekts-historisk Tidsskrift«, Ingeniør *P. R. Sollied*, Oslo, til korresponderende Medlem.

Paa samme Møde vedtog Bestyrelsen at supplere sig med De Herrer Bibliotekarer ved Det kgl. Bibl., mag. art. *Albert Fabritius* og cand. mag. *H. G. Topsøe-Jensen*.

Samfundet kunde d. 22. September fejre sin 60 Aarsdag. Paa Grund af de urolige Forhold mindedes Dagen under beskedne Former, idet et Antal Medlemmer med Damer Mandag d. 14. November samledes til et selskabeligt Samvær i Hotel d'Angleterres Selskabslokaler. Ved Sammenkomsten gav Samfundets Formand, kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. *Louis Bobé*, et Tilbageblik over Samfundets Virksomhed i det forløbne Tidsrum, hvorefter de tilstedeværende samledes om Smørrebrødsbordene. Sammenkomsten var vel besøgt.

I Aarets Løb har efternævnte indmeldt sig i Samfundet:

Vekselerer *Aage von Benzon*, Kbhvn., fhv. Telegrafbestyrer *Sophus Black*, Rungsted Kyst, Bibliotekar *Josef Fischer*, Kbhvn., Kontorchef *H. Egede Glahn*, Kbhvn., Underdirektør *Louis E. Grandjean*, Kbhvn., Grosserer *Poul Grønbech*, Kbhvn., *Hillerød Folkebibliotek*, Hillerød, stud. oecon. *Knud Hjersing*, Langaa, *Aage Klarskov Jeppesen*, Kbhvn., Kontorchef *R. Høeg Brask*, Kbhvn., stud. art. *Joensen*, Kbhvn., Fuldmægtig *Bredo Obelitz*, Kbhvn. Bibliotekar *H. G. Topsøe-Jensen*, Kbhvn. Professor *Ejnar Thomsen*, Kbhvn., *Hans Krag*, Drøbak, og *William Krag*, Kenya.

Samfundet har derefter 291 Medlemmer, deraf 226 i Danmark, 1 i Island, 47 i Norge og 17 i det øvrige Udland.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil.	Hovedarkivar i Generaldirektoratet for
<i>Louis Bobé</i> ,* Formand.	Post- og Telegrafvæsenet H.
Landsdommer <i>A. Drachmann</i>	<i>Hjorth-Nielsen</i> , Sekretær.
<i>Bentzon</i> .	Postmester <i>C. Klitgaard</i> .
Hofjægermester, Lensbaron, H. H. A.	Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol.
<i>Berner Schilden Holsten</i> .	<i>Bjørn Kornerup</i> .*
Kontorchef i Nationalbanken <i>O. H.</i>	Kammerherre, Etatsraad <i>G. Krag</i> .
<i>Clementsén</i> , Kasserer.	Arkivar i Rigsarkivet cand. mag. <i>S.</i>
Bibliotekar mag. art. <i>Alb. Fabritius</i> .	<i>Nygaard</i> .*
Direktør <i>Th. Hauch-Fausbøll</i> .	Bibliotekar cand. mag. <i>H. G. Topsøe-Jensen</i> .

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanken *L. Bie* og Overretssagfører *St. Hetsch*.

Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

(1. November 1939).

Æresmedlemmer.

- Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.
 Ridderhusgenealog, Universitetssekretær, fil. mag., Friherre *Tor Carpelan*, Helsingfors.
 Registrator i den svenske Generalpoststyrelse *Gustav Elgenstierna*, Stockholm.
 Arkivraad, fil. dr. *Johann Axel Almquist*, Stockholm.
 Professor, fil. dr. *A. R. Cederberg*, Helsingfors.
 Udenrigsminister, Professor, dr. phil. *Halvdan Koht*, Oslo.

Korresponderende Medlemmer.

- Bouly de Lesdain, Louis*, Dr. jur., Dunkerque.
Durchmann, Osmo, Kamrerar, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Helsingfors.
Hildebrand, Bengt, Docent, fil. dr., Redaktør af Personhistorisk Tidsskrift, Stockholm.
Kellinghusen, Hans, Professor, Arkivraad ved Statsarkivet i Hamburg.
von Rahden, Nicolai, Friherre, Forstander for Letlands genealogiske Selskab, Mitau.
Sollied, P. R., Ingeniør, Oslo.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliotek.

- Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek*, Aalborg.
Aarhus Folkebibliotek.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Abildtrup, J., Lærer, Nørre Nissum.
Ahlefeldt-Laurvig, C. Greve, Overretssagfører.
Andersen, J. Oskar, Dr. theol., Professor v. Universitetet.
Assens Amtsbibliotek, Assens.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bentzon, A. Drachmann, Landsdommer.
von Benzon, Aage, Vekselerer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Hofjægermester, Langesø.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanken.
Binzer, O., fhv. Kolonibestyrer.
Black, Sophus, fhv. Telegrafbestyrer.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.
Boeck, H., Kaptajn, Kammerjunker.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

Bokkenheuser, C. P., Oberstløjtnant.
Borberg, Svend, Redaktør.
Bornholms Centralbibliotek, Rønne.
Brenner, Franz, Dr. med., Tønder.
Brummerstedt, F. K., Orlogskaptajn.
Bruun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Taastrup.
Centralbiblioteket, Holstebro.
Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, R. E., Overlæge, Faaborg.
Christensen, Will., Dr. phil., fhv. Arkivar i Rigsarkivet.
Classenske Bibliotek, Nykøbing Falster.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clementsén, O. H., Kontorchef i Nationalbanken.
Cold, Fr., Kontreadmiral.
la Cour, G., Ingeniør.
Dahl, Aage, Sognepræst, Horsens.
Dahl, Flemming, Stadsarkivar.
Dansk biografisk Leksikon.
Ebstrup, H., Overretssagfører.
Egede, E. C., Overlæge, Odense.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Esmer, Einar, Grosserer.
Fabritius, Albert, mag. art., Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek.
Falk-Jensen, A., cand. jur. Kontorchef.
Filténborg, P., Sognepræst, Fole.
Finansministeriet.
Fischer, Josef, Bibliotekar.
Flelsborg, Andreas, Boghandler, Roskilde.
Folkebiblioteket, Nykøbing M.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarbog.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Friis, Aage, Dr. phil., Professor.
Friis-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Friis-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
Fussing, Hans H., cand. mag., Lektor.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Gentofte Kommunebibliotek.
Glahn, H. Egede, Kontorchef.
Glensthøj, R. A. L. T., Sognepræst, Kirke Helsingør pr. Gørlev.
Grandjean, Louis E., Underdirektør.
Gribsvad, Frode, Landsarkivar, Aabenraa.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønbech, Poul, Grosserer.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.
Hahn-Thomsen, C., Apoteker, Nørre Alslev.
Hammer, Kai, Overlæge, Aabenraa.
Hanssen, I. W., Godsejer, Padborg.
Harbou, Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hatt, Thorvald, Genealog.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.

Heilskov, Chr., Bibliotekar, Lavrbjærg.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hjersing, Knud, stud. oecon., Langaa.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hillerød Folkebibliotek, Hillerød.
Hjorth-Nielsen, H., Hovedarkivar.
Holck, Harald, Kontorchef i Statsministeriet.
Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.
Horsens Bibliotek, Horsens.
Hostrup, Aage, Vicedirektør.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Høeg, Eiler, Læge, Jægerspris.
Høeg Brask, R., Kontorchef.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn.
Hørring, Johs., Retspræsident, Viborg.
Ingemann, B., Frue, Rungsted.
Ingemann, Godsejer, Egebjerggaard pr. Kappendrup.
von Irgens-Bergh, G. O. A., Oberst, Obdrupgaard pr. Trustrup.
Iuul, Stig, cand. jur. Lektor ved Universitetet.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Jeppsen, Aage Klarskov.
Joensen, stud. art.
Jordening, O. V., Sekretær.
Juel Hansen, E., Sparekassefuldmægtig, Odense.
Jørgensen, C., Bankdirektør, Aalborg.
Jørgensen, Harald, cand. mag., Arkivar i Rigsarkivet.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kindt, G., Frue, Haslev.
Kiær, H. F., Orlogskaptajn.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Forfatter, cand. phil.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Kvindelig Læseforening.
Københavns Kommunes Folkebibliotek. (2 Ekspl.).
Københavns Stadsarkiv.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa.
Lange, N. D. V., Frk., mag. art., Arkivregistrator.
Lassen, Niels B., Prokurist, Aarhus.
Lassen-Landorph, A., Overretssagfører, Randers.
Lemche, Gyrithe, Frue, Forfatterinde, Lyngby.
Linde, Chr., Sagfører, Fredensborg.
Lindhard, Th., Landinspektør, Haderslev.
Linvald, A., Rigsarkivar.
Lohse, Direktør.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lynge, H., Boghandler.
Lützhöft, H., Ingeniør, Snekkersten.
Malling, O., Fabrikbestyrer.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., cand. mag., Arkivar i Rigsarkivet.

Marstrand, W., cand. polyt., Ingeniør, Akademisekretær.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.
Middelfart Folkebogsamling, Middelfart.
v. Munthe af Morgenstjerne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditionssekretær.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, Det, Hillerød.
Nationalmuseet.
Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nielsen, C. A., Bygningskonstruktør, Aalborg.
Nobel, O. K., Konsul.
Nordjydske Landsbibliotek, Det, Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, Gordon, Dr. med., Stabslæge.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygaard, G., Redaktionssekretær.
Nygaard, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Obelitz, Bredo. Fuldmægtig.
Ogaard, H., Genealog.
Olrik, H. G., Kontorchef.
Olsen, Axel, Overretssagfører.
Ordenskapilletets Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Pedersen, Martha, Frue, Aarhus.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Post- og Telegrafbiblioteket.
Prytz, H., Dommer, Terndrup.
Quaade, Poul, Sekretær i Finansministeriet, cand. jur..
Raadhusbiblioteket.
Rahbek, O., Apoteker, Brønderslev.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Randers Centralbibliotek, Randers.
Rasmussen, Lærer, Vridsted.
Rehling-Qvistgaard, P. C., fhv. Forpagter, Nyraad St.
Repsdorph, H., Overretssagfører.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Rode, E., Overretssagfører.
Roskilde Bibliotek, Roskilde.
Ruge, C. E., Overinspektør, Aalborg.
Rump, C. D., Højesteretsdommer, Gentofte.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Sandal, A., Forlagsboghandler.
Schæffer, Aage, Apoteker.
Seerup, Asger, Politimester, Ringkøbing.
Sidelmann, A., Lærer, Ramsing.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Sommer, Otto Vilhelm, Genealog.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprechler, H. W., Direktør, Premierløjtnant.
von Spreckelsen, E., Frue, Randers.
Statens Lærerhøjskole.
Statsbiblioteket, Aarhus. (2 Ekspl.).
Statsministeriet.
Stricker, S. M., Overtjener, Haderslev.

Sundbo, Arne, Borgmester.
Swane, J., Amtsforvalter, Vejle.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.
Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Tegner, L. F., Direktør.
Teist, F., Højesteretssagfører.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Oberstløjtnant.
Thiset, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Thomsen, Ejnar, Professor.
Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral.
Topsøe-Jensen, H. G., cand. mag., Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek.
Udenrigsministeriet.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxø.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Weberg, O., Ingeniør.
Werner, Hans, Afdelingschef, mag. art.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
Zahrtmann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlem i Island.

Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Jens, Ekspedisjonschef.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Rena.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek, Drammen.
Engelstad, Bjarne, Kaptajn, Generalsekretær, Bækkelaget.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.
Heiberg, J. V., Raadmand.
von Hirsch, Per E., Premierløjtnant, Overretssagfører, Volda, Sunmøre.
Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Irgens, Aage, cand. oecon, Bankinspektør, Sandefjord.
Jansen, Einar, Arkivar.
Koht, Halvdan, Professor, Lysaker.
Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Krag, Hans, Drøbak.
Langfeldt, Ferdinand, Skibsreder, Kristianssand S.
Mathissen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo

Middtun, Ruth, Frue, Oslo.
Munthe, C. M., Bureauchef.
Riksarkivet, Oslo.
Riiber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vester Aker.
Ryning, Carsten, Departementssekretær.
Rønne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Kristianssand.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Tillier, Odd, cand. oecon.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Ekspl.).
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Gottlieb, Eigil Nicolai, Bankier, Paris.
Gottlieb, Oberstinde, Stockholm.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Heiberg, Knud, Missionær, Madras.
Hirschwaldsche Buchhandlung, Berlin.
Krag, O., Kammerherre, Minister, Bruxelles.
Krag, William, Kenya.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Upsala.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Riksarkivet, Stockholm.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholms Stads Bibliotek, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Lund.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Universitäts-Bibliothek, Kiel.

REGISTER

Af *Albert Fabritius*.

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar han ikke i Teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de Personers Navne, om hvem intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og andre, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staar, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Hvad den nyere Tid angaar — Grænsen kan vel sættes ved ca. 1700 — anføres Hustruerne paa deres Pigenavn og paa det Navn, de faar ved Giftermaalet.

For den ældre Tids Vedkommende sættes de kun paa Pigenavn; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, udelades det eventuelt.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, til højre for Sidetallet.

Fyrster sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det derimod som Regel under L. Er Partiklen smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

De efter spansk Skik sammensatte Efternavne (Moderens Slægtsnavn tilføjet efter Faderens) anbringes under det første Led.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optaget i Registret.

Aagaard, Anders Lauritsen, Sgpr.	Aalborg, Laurits Nielsen, Sgpr.
134. — Andreas Zacharias,	135.
Kbmd., Konsul 109. — Anna 109.	Abildgaard, Eggert til Lynderupgd.
— Marie Benedicte, se Kjer-	154.
schow.	Aboab, Emanuel 235, 239.

- Abrahamson, Joseph Nicolai Benjamin, Officer 208, 215.
 Adslev, Slægten 276.
 Ahlefeldt-Laurvig, Frederik, Lensgreve 205.
 Akeleye, Slægten 271.
 Albinus, Anne Dorthe 22. — Ellen Margr., se Berthelsen. — Joh. Jørgen Dan., Apoteker 22.
 Allerup, Else Christine, se Gjødt. — Emanuel, Jernstøber 186. — Ida Johanne Christiane, se Pætges. — Matthias Peter, Jernstøber, Maskinfabrikant 186.
 Ambders, Eline Marie 30.
 Amory, Catharina, se Rosevelt. — Hester, se Kortright. — William, Kbmnd. 254, 261.
 Amsterdam, Henriette Hartwig 169—186. — Hirsch Moses 170, 182. — Rebekka 170, 183.
 Andersdatter, Abelone 272. — Anne 14.
 Andersen, Anders Chr., Etrd. 46. — Christen (1750, Tranderup) 99. — Christine Marie, se Jacobsæus. — Hans, Gaardejer 271. — Hans, Skrædermstr. 14. — Lars, Skovfgd. 19. — Mariane, se Krag. — Niels, Skipper, Kirkeværg 98. — Niels Anton Fredr. Ferd., Gaardejer 46.
 Andersson, Tekla Anna Wilh. 50.
 Andreasdatter, Katrine 111.
 Andreasen, Johan, Skrædermstr. 14.
 Andsley, Ann 259.
 Arntz, Grosserer 93. — Cathrine Marie Magdalene 98.
 Arvin, Slægten 275.
 Ash, James Wilhelm 234.
 Ashbourne, Madame 249.
 Assens, Margrethe, se Krag. — Rasmus Winther, Sgpr. 26.
 Avison, William, Agent 61, 68—71.
 v. Axelson, O., Sek.lt. 283.
 Baagøe, Inger Charlotte 41. — Marie Magnesia Fredr., se Stenese. — Theodor, Grosserer 41.
 Bache, Anna Maria 284. — Barbara 284. — Birgithe Margrethe 284. — Dorothea Elisabeth 284. — Ernst Gotfried 284. — Johan Peter 284. — Niels 284. — Niels Jørgensen, Overvejer, Maaler 284.
 Baden, Slægten 275.
 Bader, Peter 141.
 Bagge, Anders 124.
 Bagger, 198. — Marie Margrethe 158.
 Bahnsen, Anne Marie, se Groth. — Rasmus, Sgpr. 97.
 Bain, Jessie 55.
 Bakke, Anna Marie 79. — Birgitte Margrethe 79. — Dorothea Elisabeth Nielsdr. 79.
 Balk, Hans 14.
 Balslev, Carl Fr., Biskop 31. — Kield Sørensen, Sgpr. 157. — Louise Eleonora, se Boesen. — Marie 31.
 Bang, Kapt. 177. — Ane Johanne Kirst., se Dechner. — Anna Marie, se Calmer. — Jacob, Sgpr. 199 f. — Jens Jørgen Søren, Bankdir. 32. — Jens Ole, Kbmnd. 32. — Johanne Petrine 32. — Johs. Basse, Kbmnd. 24. — Jørgen Nielsen 194. — Karine Cecilie, se Krag. — Margrete Wilh., se Krag. — Søren Møller, Sparekassedir. 24.
 Barfod, Frederik, hist. Forf. 274.
 Barfoed, Anders, Sgpr. 19. — Anna Magd., se Bloch. — Jens, Bagersv. 18 f. — Kirstine Magd., se Krag.
 Basse, Christen, Rdmd. 128. — Niels 143.
 Barscher, Peder Kieldsøn 138.
 Bathe, Sophie 167.
 Bayer, Marie Caroline 30.
 Beck, Carl 34. — Margrethe, se Jacobsen. — Rigmor 34.
 Becker, Ellen Katrine 34. — Elna Catharina, se Bredsdorff. — Gottfried, Rektor 168. — Hans Nobel, Hrdsfgd. 34. — Jacob Gottfried, Apoteker 168. — Johann Gottfried, Hofapoteker 79, 168. — Johannes, Sgpr. 168.
 Beckman, David, Kbmnd. 244, 252, 255, 265—67, 270. — Effe 267. — Gerardus 266. — Sarah, se Child. — William Gerard 267.
 Behrendt, Slægten 276.
 Behrens, Carl, Forfatter 271.

- Bela III, Konge af Ungarn 160—63.
- Belfour, John Daniel, Kbmd. 62 f., 69 f. — Mariane, se van Dodt.
- Bendixen, Hans, Forp. 20. — Juliana Maria 20.
- Bendtsen, Margrethe Wadsdtr. 132, 149. — Torben, Skrædermstr. 14. — Wads, Skoleholder 132.
- Benstrup, Knud, Fabriksmstr. 17.
- Benthin, Agathe Birg. Severine 53.
- Benzon, Slægten 274. — Niels, Etrd. 11.
- Berg, Lauritz Jacob 274. — Martha 274.
- Berggreen, Kommissionær 177 f.
- Bering, jfr. Bierring. — Familien 128 f. — Dorothea Pedersdtr. 95. — Jens Pedersen, Sgpr. 95. — Johannes, Pr. 112. — Laurids Jensen, Rdmd. 150, 153. — Peder Jensen 153. — Vita 95. — Vitus, Historiker 96. — Vitus, Søfarer 96. — Vitus Jensen, Sgpr. 95.
- Bernstorff, Chr. Günther, Greve, Udenrigsmin. 262.
- Bertelsen, Apolone Marie, se Kjærskov. — Jørgen, Rdmd. 111.
- Berthelsen, Ellen Margr. 22.
- Bie, Anne Karine 108.
- Bierring, Jens Pedersen, Raadmd. 136. — Peder Pedersen, Bgmstr. 129, 136 f., 139, 146. — Peder Pedersen, Sgpr. 129, 136, 138 f.
- Bille, Erik 105.
- Birch, D. S., Sgpr. 200.
- Bircherod, Jens, Biskop 95 f.
- Birchholm, Elisabeth Charlotte, se Groth. — Morten 98.
- Bisgaard, Niels Christensen 124.
- Bissen, H. V., Billedhugger 93.
- Bjering (Bering), Peder, Kbmd. 107.
- Blach, Antoinette Frederikke, se Krag. — Jørgen, Proprietær 46. — Maren, se Jensen. — Mogens, Kromand 46.
- Bladwell, Laurence 229.
- Blangsted, Christen 19.
- Blicher, Hansigne 39. — Lise 74. — Marie 74.
- Blichfeld, Hans Ottesen, Dr. med. 157.
- Bloch, Anna Magd. 19. — Jacob Christian, Sgpr. 202 f. — Søren Nicolaus Joh., Rektor 215.
- Blom, Camilla 45. — Hans Jørgen, Oberst 195, 220. — Mathæa Elisabeth, se Lütken.
- Bodholt, Jens Sørensen, Sadelmager 184. — Johanne, se Wisning. — Karen Marie 184 f.
- Boesen, Louise Eleonora 31.
- Bojesen, Boe, Stiftsfysikus 202.
- Bonde, Anders 124. — Eske 118.
- Borchardtsen, Hendrich, Skomager 139.
- Borchgrevink, Jens Finne, Sgpr. 167.
- Bork, Cecilie 76.
- Borre, Anders, Byfgd. 102 f.
- Boumand, Just, Rdmd. 136.
- Boyle, James 266.
- Boysen, Jacob, Sgpr. 16. — Magdalene 16.
- Brachtesender, Præst 172.
- Bradley, Richard, Gæstgiver 63, 69.
- Brand, Jens Lassen 99.
- Brandt, Enevold 73.
- Brasch, Slægten 271. — Margr. Sophie Fr. 31.
- Bredahl, H. J., Forv. 18.
- Bredsdorff, Elna Catharina 34. — Margrethe Dor. 26.
- Brisac, Kapt. 64.
- Broberg, Bodild Augusta 45. — Camilla, se Blom. — Carl August, Konsul 45. — Magdalene Mathiasdtr. 158.
- Brock, Peter, Museumsinsp. 87, 90.
- Brockdorff, Balthazar 103 f.
- Brockenhuus, Eiler 101—03. — Laurids til Egeskov 103.
- Broons, Fannie Choppin, se Child. — William 266 f.
- Broust, Margrethe Marie Jørgensdtr. 79.
- Brown, Duncan & Co. 67. — Anna Margrethe 268. — David, Guvernør 63. — James, Kbmd. 258 f. — Nicolas, Handelsmd. 61, 69 f.
- Bruckampt, Elisabeth 168.
- Brun, Mourids, Bgmstr. 134.
- Brusch, Charlotte Fransiska 38.
- Bruun, Bertel, Kbmd., Konsul 31. — Edel Margrethe 284. — Magdalene 31. — Margrethe Sophie Fr., se Brasch.
- Bruus, Niels Christensen 124.

- Bryan, Georgine 63. — Thomas, Sæbesyder 63, 69.
- Bræmer, Christoffer, Farver 108.
- Brøndum, Emma Pauline 38.
- Brøns, Villads Nielsen, Lektor 130.
- Bull, Martha 274.
- Buntzen, Andreas 71 f. — Thomasine, se Gyllembourg.
- Burke, Joseph 230.
- Burr, Aaron 226.
- Busch, Anna Sophie (Cathrine) 17, 58. — Bernhardus, Skrædermstr. 14, 17. — Ellen, se Krag.
- Buscher, Elisabeth 168. — Vitus, Sgpr. 168.
- Busquets Busquets, Maria 54.
- Butcher, se Bøtkier.
- Butzbach 182.
- Bülow, Johan til Sanderumgaard 200, 202.
- Bødker, Hans Pedersen, Kbmd. 158.
- Bøeg, Christen Nielsen, Skomager 144. — Kield Nielsen, Rdmd. 128, 143 f., 150 f., 153. — Søren Nielsen, Rdmd. 142—46, 148.
- Bøfke, Ditmar, Rdmd. 14.
- Børgesen, Anna Sophie (Cathrine), se Busch. — Niels, Registrator 17, 58.
- Bøs, Christen Pedersen 123.
- Bøtkier, Anne Cathrine 97. — Anne Charlotte 97. — Jens Jacobsen 97. — Jep, Degn 97. — Peder Johansen 97. — Simon 97. — Sophie Margrethe, se Groth.
- Callander, Thomas 251.
- Callenan, Thomas 234.
- Calmer, Anna Marie 32.
- Carnsen, Olaf, Skrædermstr. 14.
- Carnatz, Joachim, Skrædermstr. 11.
- Chapman, Thomas, Handelsmd. 61, 69.
- Child, Anna 266. — Elizabeth 266 f. — Fannie Choppin 266. — Sarah 266 f. — William 266. — William, Planter 266.
- Choppin, Planter 259.
- Christensdatter, Ane 134.
- Christensen, Kirkesanger, Skolelærer 221—23. — Anne Marie 96. — Bodil 33. — Bodil Christine 49. — Christen, Birkeskr. 106.
- Christen, Sgpr. 78. — Claus, Bgmstr. 127—159. — Ellen, se Hallager. — Erik, Overlæge 52. — Jens (1639) 78. — Jens, Skræder (1659) 10. — Johanne, se Nielsen. — Johs. Skrædermstr. 12. — Kirsten Jytte 52. — Otto, Højskolelærer 33. — Poul, Skrædermstr. 12. — Simon, Provst 96.
- Christian IX, Konge 88 f.
- Christian X, Konge 271.
- Christian Frederik, Prins 196, 200, 202, 207, 217.
- Christoffersdatter, Barbara 110.
- Claessen, Jean Jacob, Kbmd. 62.
- Clausdatter, Kirsten 133.
- Clausen, Carl Helmert, Tjener 39. — Helmertine Johanne 39. — Johan Groth 99. — Johanne Marie, se Nielsen.
- Claussen, Elise Marie Theod. 35.
- Coakley, John, Planter 241, 250, 252.
- Collett, Anne Karine, se Bie. — Christian Ancker, Bergraad 108. — Johanne Benedicte 108.
- Collstrup, Slægten 274.
- Copello, Carolina, se Nani. — Luis 54. — Nani Aurelia 54.
- de Cordova, Jacob, sen. 235.
- Corneliusdatter, Elisabeth 21.
- da Costa, Julia Carolina 42.
- Cruger, Ann, se Markoe. — Anna, se de Nully. — John, Mayor 265 f., 269. — Nicholas, Kbmd. 244, 252, 265, 268—70. — Tileman 269.
- Dahl, Bengt Eigil, Assist. 54. — Bodil Elis., se Krag. — Elis. Philippa Aug. Henr. Maria, se Wahlmann. — Maren Jensdtr. 107. — Nik. Fr. Sev., Sgpr. 54.
- Dahlén, Sophie Christine Elis. 32.
- Dahlerup, Hans Birch, Søofficer 221. — Wilhelmie Marie 37.
- Dahlhof, J. 91.
- Dalhuus, Elisabeth Eskildsdtr. 284. — Elisabeth Marie 284. — Eskild Lauridsen, Prof. philos. 284.
- Dalsgaard, Niels Christensen 124.
- Dam, Claus, Kbmd. 153. — Hans Peter, Skibsfører 43. — Helene

- Margr., se Jensen. — Louise Math., se Krag. — Peter Marcher, Sgpr. 43.
- Damen, C. E., Vinhandler 170, 173, 182.
- Danner, Louise, Grevinde 88.
- Davidson, James, Skræder 63.
- Debell, Caroline 30, 43. — Hans, Kbmd. 30. — Marie Caroline, se Bayer.
- Dechner, Ane Johanne Kirst. 24.
- Degn, Christen Christensen 124.
- Denn, John, Planter 243.
- van Deurs, Arendt, Agent 62. — Mariane, se van Dodt.
- Diderichsen, Agnes, se Krag. — Paul Kristian, Dommer 42. — Thora Alv., se Paulsen. — Thorvald Julius, Stabsintendant 42.
- Dindler, Marie Louise 46.
- Dipnall, Thomas, Kbmd. 238, 244—46.
- Diston, John, Kbmd. 62. — John Smith, Kbmd. 62.
- Dixon, Admiral 66.
- van Dockum, Jost, Kapt. 64.
- Dodsworth, Jane 47.
- Dorph, Charlotte Fransiska, se Brusck. — Hans Thrap, Kbmd. 22. — Ingeborg, se Krag. — Maren 22. — Margrethe, se Reimers. — Niels Vinding, Kapt. 38. — Philip Henrik Phaff, Kapt., Branddir. 38.
- Dorsay, Joshua, Guldsmed 257.
- Drejer, Deliane, se Lund. — Hans, Møller 18 f. — Hans Peter, Farver 18. — Jacob 19. — Sophie Agathe, se Krag.
- Dreyer, Anna 183. — Antonie Wilh. 40.
- Dodt, Mariane 62.
- Due, Jørgen til Halkjær 156.
- Duncan, James, Handelsmd. 61, 69.
- Dungan, John, Grosserer 70.
- Duurloo, Anita 37. — Josefita 37. — William Henry, Lærer 37.
- Durup, Anne Knudsd. 78. — Karen Knudsd. 77. — Inger Knudsd. 78. — Knud Christensen, Sgpr. 77. — Maren Knudsd. 78. — Niels Knudsen 77.
- Drawer, Thomas 66.
- Drummond, William, Sir 68.
- Ebert, Elizabeth 253.
- Egans, William, Kapt. 245 f.
- Egholm 276.
- Ehrenreich, Elisabeth 168. — Erich, Amtmd. 168.
- Ehrensward, Carl Frederik Gyllembourg, Baron 185.
- Elberling, Carl Wilhelm, Rektor 215.
- Ellah, Thomas, Kbmd. 62, 69.
- Elmberg, Britta Julie Henriette 53.
- Elphinston, George, Kornet 63.
- Emmiksen, Anne 103. — Magdalene 102, 105. — Otte 101—105.
- Engelbreth, Wolf Frederik, Provst 188, 211.
- Engström, Aina Gertr. Helena 53.
- Erichsen, Christen, Mag. 141, 158.
- Eriksdatter, Anne Christine 31.
- Eriksen, Hans, Sergeant 46. — Marie Kirstine 46. — Marie Louise, se Dindler.
- Erslev, E., Geograf 90.
- Esbensen, Andreas, Kbmd. 24. — Antoinette Frederikke 24. — Hans Peder, Skisforer 109. — Jacobine, se Svendsen. — Karine Heide, se Nandrup. — Nancy Adelaide 109.
- Eskildsen, Niels, Mønsterskriver 13.
- Evans, Edward 228 f. — Isaac 228. — Margaret, se Lytton.
- Ewant, Elizabeth 228, 242—44.
- Faaborg, Dankvart, Kateket 205.
- Faber, Nicolai, Biskop 216 f., 220.
- Fabricius, Slægten 271.
- Fage, Christen Christensen 124.
- Fahrenholtz, Marie 36.
- Fallesen, Lorents Nicolai, Sgpr. 208.
- Falsen, Bendte Kirstine 284.
- de Falsen, J. C., Kapt. 220.
- Faucett, Ann 227 f., 244. — John, Læge, Planter 226 f., 230. — Mary 226, 230 f. — Rachel 230—35, 237 f., 243—50, 270.
- Fawcett, se Faucett.
- Fenwick, Charles, Konsul 61, 65, 68, 70 f. — George 61. — Nicolas, Generalkonsul 61, 66. — Nicolas 68.
- Ferrall, James Steven, Læge 260.

- Ferrier, William 69.
 le Feuvre, Annie 47. — Jane, se Dodsworth. — William Seward, Politichef 47.
 Fibecker, Karen Cæcilie Marie 185.
 Fibiger, A., Sgpr. 274.
 Find, Inger Jensdt. 78. — Jens Olufsen, Sgpr. 78. — Niels Jensen 78. — Ole Jensen 78.
 Fischer, Arine 93, 98. — Conrad Fr., Kreaturkomm. 35. — Ellen (Eline) Kathrine Agathe, se Kragh. — Eva Alexandra Jul. Emilie, se Matthiessen. — Kaj Adam Mathiesen, Maler 35.
 Fleischer, Familien 271 f. — Martha 47. — Philipp 271.
 Fløe, Slægten 274.
 Fog, Ermegaard Margr. 20. — Laurids Nielsen, Kapl. 140 f.
 Fogh, Margrethe Hedvig 209.
 Fønnesbech 171.
 Fønnesbech-Wulff, Familien 171.
 da Fonseca, Abraham, Vexelmægler 110. — Ida Henriette, Kammerangerinde 110. — Marie Sofie, se Kiærskou.
 Fransen, Christoffer, Sgpr. 78.
 Frauen, Christian, Kirurg 284. — Marcus Haggæus, Rgmts.kv.-mstr. 284.
 Frederik VII, Konge 88 f.
 Frigast 58.
 Friis, Elisabeth g. m. Axel Juul 156.
 Frost, Henriette Emilie Akseline 43.
 Fynbo, Christen (ca. 1500) 120. — Jep (1483) 120. — Mads (1483) 120. — Peder (ca. 1500) 120.
 Gad, Ida Adolf. Vilh. Julia da Costa 42. — Julia Carolina, se da Costa. — Peter Adolph Rostgaard Bruun, Dr. med. 42.
 Galde, Dorethe 155. — Karen 156.
 Galschiøt, Christian 9.
 Galskyt, Hans Thomsen, Sgpr. 77.
 Galthen, Kirstine Magnelle 30.
 Garde, H. C. Kapt. 220.
 af Geltingen, Slægten 271.
 Gerber, Salomon 155.
 Gesmell, Apolone Gertsdtr. 106. — Gert Hermansen, Rdmd., Kbmd. 106. — Johanne Samuelsdtr. 106.
 Gibbons, Ltnt. 65.
 Giedde, Christian 156.
 Gindrup, Ida 110.
 Gjædde, Julie Marie Christ., se Jensen. — Peter Johs., Toldkontr. 36.
 Gjødt, Else Christine 186.
 Glahn, Slægten 73 f. — Birgitte Marie 284. — Hans Egede, Apoteker 284. — Henrik Christopher, Missionær 74. — Marie, se Blicher. — Poul Egede, Sgpr. 74.
 Glowder, Robert, Kbmd. 243.
 Glud, Marie, se Lorentzen. — Niels, Klokke 57.
 Good, Daniel 69. — John, Kbmd. 62 f., 65, 68—70. — William Cadday, Kbmd. 62.
 Goodchild, Cecil Wray, Pr. 246.
 Gould, Charles David 267 f. — Edward, Kbmd. 267. — Sarah, se Huggins.
 Gordon, Alexander 237.
 Gorley, Jemina (Jeahomie) 234.
 Gottlieb, Anne 284.
 Gottschalk, Moses 276.
 Graae, Mourids Christensen, Kbmd. 143.
 Gram, Johanne Dorothea 209. — Margrethe Hedvig, se Fogh. — Niels, Forp. 209.
 Grave, Urtekr. 98. — Anna Marie, se Groth.
 Griis, Anders (1450) 118. — Anders (1558) til Roelsgd. 118. — Bagge 118. — Christen 118. — Christen Christensen 124. — Christoffer 118. — Else (14..) 118. — Knud 118. — Niels (1479) 118. — Niels (1488) 118. — Niels til Slette 118. — Palle (1532) 118. — Peder 118.
 Grobbe, Hieronymus, Korporal 9.
 Groth, Anders 98. — Andreas 99. — Andreas Brandt, Gdr. 99. — Andreas Jensen 99. — Anna Maria 98. — Anna Maria 98. — Anna Marie 98. — Anne Cathrine, se Rabe. — Anne Cathrine 99. — Anne Cathrine 99. — Anne Marie, se Hansdt. —

- Anne Marie, se Nielsdt. — Anne Marie 97. — Anne Marie 99. — Arine, se Fischer. — Berthel Jensen, Sgpr. 95. — Carl Severin, Boghld., Kapt. 98. — Caroline Sophie 100. — Cathrine, se Jensdt. — Cathrine Elisabeth 98. — Cathrine Marie Magdalene, se Arntz. — Dorothea Magdalene, se Müller. — Elisabeth Charlotte 98. — Elisabeth Pauline 93 f., 98. — Ellen, se Henriksdt. — Gertrud, se Jepsesdt. — Gjertrud 93. — Gjertrud 98. — Hans Christian, Kbmd. 99. — Hans Henrik, Fabrikant, Major 98. — Hans Jensen 99. — Ingeborg 99. — Ingeborg Charlotte 98. — Jens 99. — Jens Andreasen, Gdmd. 99. — Jens Hansen 99. — Jens Jensen 99. — Jens Johansen, Gæstgiver 94 f. — Jens Johansen, Tingskriver 97. — Jens Jørgensen, Sgpr. 95. — Jens Peter, Apoteker, Kanc.rd. 93, 98. — Johan 98. — Johan, Fuldmgt. 97. — Johan Andreasen, Boelsmd. 99. — Johan Hansen 99. — Johan Jensen, Degn 95 f. — Johanne Antoinette 98. — Jørgen 99. — Jørgen Jensen 95. — Karen, se Thomasdt. — Karen 99. — Kirsten, se Olesdt. — Maren, se Hansdt. — Maren 98. — Maren (Karen) Jensdtr. 95. — Marie Elisabeth 100. — Mette, se Jensdt. — Mette 96. — Mette Cathrine 99. — Mette Marie 98. — Mette Marie 98 f. — Mette Marie 99. — Mette Marie Jensdtr. 99. — Niels, Kbmd. 98. — Oluf, Kbmd. 99. — Peder, Kbmd. 93. — Peder Johansen, Kbmd. 98. — Pernille 98. — Peter Thomsen, Optiker 93, 98. — Rasmus 99. — Simon 97. — Simon 99. — Simon, Kbmd. 100. — Simon Hansen 99. — Simon Peter, Sgpr. 100. — Simon Peter, Toldkasserer 93, 98. — Sophie Amalie 97. — Sophie Amalie 99. — Sophie Hedevig 98. — Sophie Margrethe 97. — Vita Berthelsen 95.
- Grum, Hans Poulsen, Sgpr. 78.
- Grundtvig, Lise, se Blicher. — N. F. S. 74, 198.
- Grüner, Elias Lauritz, Kapl. 65.
- Grøn, Gunde Christensen, Bgmst. 130.
- Grønbech, Slægten 274. — Agathe Birg. Severine, se Benthin. — Anders Chr. Jac. Lund, Dr. med. 53. — Elisabeth (Lise) Camilla, se Krag. — Poul, Grosserer 53.
- Guldbek, Kirkesanger 221 f.
- Gunst, Enkepastorinde 180.
- Guntel, Slægten 272.
- Gyldenfeldt, Silke- og Klædehandler 180.
- Gyllembourg, Thomasine 81, 180, 185.
- Götzche, H. C., Lektor 200.
- Haar, Cathr. Margr., 47.
- Haarløv, Emil, Afd.formand 50. — Mathilde, se Troest. — Lilly Andrea Troest 50.
- Hall, Charles, Dr. 235, 242. — Elizabeth, se Ewant. — Frederikke Christiane 34.
- Hallager, Ellen 52.
- Hallwood, Hannah, se Koplin. — John 239, 250, 254. — Thomas, Kbmd. 239.
- Hamborg, Niels Christensen 122. — Niels Christensen 124.
- Hamilton, Alexander 225—270. — Alexander 232. — Alexander, Laird of Grange, 232. — Anna 249. — David 231. — David, Sir 231. — George 232. — James 231 f., 237 f., 243 f., 270. — James jr. 232, 244—49, 253. — John 232. — John, af Camsketh 232. — Malcolm 253. — Robert 232. — Walter 231. — Walter 232. — William 232.
- Hane, Anna, se Dreyer. — Philip Friedrich, Fuldmgt. 183.
- Hannæsbo, Niels Christensen 124.
- Hans, Kok, 101—04.
- Hansdatter, Ane Cathrine 22. — Anne Marie 99. — Maren 14. —

- Maren 99. — Maren 107. — Mette 114.
- Hansen, Andreas, Bogbinderstr. 185 f. — Anna Sørine Sophie 29. — Anne Cathrine 25. — Borre, Negotiant 112. — Bro, Urmager 156. — Caroline, se Debell. — Caroline Emilie, se Krag. — Erich, Byfgd. 152. — F. J., Kopist 180. — Hans Chr., Sgpr. 30, 43. — Hans Rasmus, resid. Kpl. 43. — Henriette Johanne Magdalene, se Pætges. — I. F., Vinhandler 180. — Ingeborg Cathr., se Troensegaard. — Juliane Cathrine, se Kragh. — Jørgen, Raadmd. 102. — Kristofer, Stortingsstenogr., 42. — Lorentz 25. — Margr. Vilh., se Krag. — Nikolina (Lina) Math., se Helland. — Peter Julius, Manufakturhdl. 25. — Rasmus, Skibsfører 30.
- Harboe, Assistent 81. — Pr. 77. — Frederik Carl Ludvig, Kapt. 64. — Nicoline Chr., se Lethin.
- Harder, Knud Gotthold, Distriktskirurg 202.
- Harris, George, Planter 266 f. — Sarah, se Child.
- Hasenkam, Margrete Christine 100.
- Hasse, Jacob, Kbmd., Raadmd. 155, 158.
- Heering, Ægidius Wolfrath, Dr. 245 f.
- Heest, Dorte 101—105.
- Hegelund, Christen 128. — Christen, Bgmstr. 128 f. — Giertrud Jørgensdtr. 128. — Jens, Bgmstr. 128. — Maren Pedersdtr. 128, 130, 148 f. — Mette Sørensdtr. 128. — Morten, Rdmd. 128. — Peder, Bgmstr. 128. — Peder Trane 128, 130. — Søren, Rdmd. 128.
- Heiberg, Abel Angel 27. — Johan Ludvig, Forfatter 81—86, 180, 185. — Johanne Louise, Skue-spillerinde 81—86, 164 f., 169, 175 f., 180—82, 184. — Ludvig, Prof. 200. — Peter Andreas, Forfatter 184.
- Helland, Nikoline (Lina) Math. 42.
- Helland-Hansen, Anna Marie, se Krag. — Bjørn, Professor 42.
- Hellesen, Johanne Maria 21.
- Helweg, Sylvestra Ernestine Joh. Louise 43.
- de Hemmer, Bente Marie Christophersdtr. 158.
- Hemmingsen, Frederik 272.
- Hendrichsen, Cornelius, Major, Stadshauptmd. 261. — Elizabeth, se Pickering. — Elizabeth 261 f.
- Hendricks, James 234.
- Hendrie, William 231.
- Henrichsen 190, 194.
- Henriksdatter, Ellen 99.
- Hermann, Philip 272.
- Herbst, C. F., Museumsdirektør 88 f., 91.
- Hersleb, Benedicte Marie 108. — Maren, se Sverdrup. — Peder Christian, Sgpr. 108. — S. B., Prof. 108.
- Hertel, Agathe Louise 26. — August Wolfgang, Sgpr. 26. — Marcelline Edle Ludovica 26.
- Hertz, Jens Michael, Biskop 211.
- Hessel, Mads Knudsen, Sgpr. 157.
- Heyliger, Catharine 268. — Raapzaat, Kbmd., Planter 254.
- Hierbeck, Christen Christensen, Rdmd. 136—39.
- Hindenburg, Th., Journalist 90.
- Hirburger, L., Bud 173.
- Hjort, Peder, Lektor 214.
- Hjortdal, Niels Christensen 124.
- Hobe, Slægten 271.
- Hoff, C. F. E., Pr. 274.
- Holliday, Robert 240—42, 251, 255 f.
- Hollænder, Erich Nielsen, Kbmd. 141, 143, 146.
- Holm 203. — Emil 274.
- Holst, Hans Knudsen, Bgmstr. 102 f.
- Holstein, Slægten 271. — Anna Kirstine 31. — Chr. Fr., til Eriks-holm 31. — Engelbrechtine Marie, se Jacobsen. — Frederik Adolf, Lensgreve 215.
- Holstein-Krag, Aina Gertrud Helena, se Engstrøm. — Anna Kristina Eug., se Nordberg. — Chr. Fr., Tjænstman 44. — Ivar Theod.

- Kr., Revisor 53. — Kerstin Gertrud 56.
- Holsøe, Emilie Charlotte, se Klentz. — Niels, Kontorchef, Maler 40. — Niels Peter Chr., Arkitekt 40. — Vilhelmine Margr., se Krag.
- von Holten, Johann 272.
- Holtzførster, Præst 172 f.
- Honnens, Slægten 274.
- Hoppe, Slægten 274.
- Hostrup-Schultz, Minona Blanca Malvina 74.
- Houlberg, Marie Katrine, se Thygesen. — Nielsigne Nielsen 37. — Peter Nielsen, Sognerdsformd. 37.
- Howden & Co. 67. — Arthur, Kbmd. 61 f., 63, 68. — John, Kbmd. 61 f.
- Hoyer, Frue 93.
- Huggins, Christiana 240, 267. — Elizabeth, se Child. — Elizabeth, se Ewant. — Ewant 242. — Fannie Choppin, se Child. — Lucretia 267. — Robert, jun. 230, 266 f. — Sarah Child 267. — William, Planter 228 f., 240, 242.
- Huulegaard, Anne Arence 74.
- Huus, Slægten 274.
- Hvas, Anna Mortensdatter 128. — Morten, Mag., Sgpr. 129.
- Hvid, Slægten 274. — Skuespiller 81. — Niels 102.
- Hvorup, Christiane, Dameskræderinde 184.
- Häggqvist, Augusta 44.
- Høeg, Mogens 131.
- Høg, Iver, til Bjørnholm 156. — Jørgen 155. — Søren Nielsen, Møller 119.
- Høst, Toldkasserer 70.
- Høyer, Anne Julie, se Paludan-Müller. — Carl Vilhelm, Agent, Kbmd. 220.
- Ibsen, Anna Jensdtr. 158. — Ape-lone Jensdtr. 158. — Jens, Kbmd., Rdmd. 134, 142 f., 158. — Karen Jensdtr. 158.
- Ingeborg, Prinsesse 160.
- Ingemann, B. S. 74.
- Ingram, Archibald 237.
- Ipsen, Abel Angel, se Heiberg. —
- Juliane Marie, se Krag. — Lars, Etrd. 27. — Ole Carl, Sgpr. 27.
- Ivanow, Caroline Augustine, se Kier. — Frederich Conrad, Skræder 184.
- Iversdatter, Sophie 79.
- Jacobsdatter, Anne Marie 9. — Anne Marie 9, 15. — Bodil 9, 11. — Boel Christine 19. — Ellen 9. — Johanne Marie 9. — Sophia Maria 9, 15, 58.
- Jacobsen, Slægten 275. — Anders, Sergeant 154. — Anna, se Petersen. — Carla Katrine 51. — Christen, Rdmd. 136. — Christopher, Tobaksspinder 98. — Ejler 157. — Engelbrechtine Marie 31. — J. C., Brygger, Mæcen 91. — Jacob, Skrædersv. 9. — Margrethe 34. — Margrethe Dor. 23. — Mourits, Skrædermstr. 9, 11. — Niels, Karetmager 51. — Peter, Skrædersv. 9. — Søren, Ridefgd. 9.
- Jacobæus, Christine Marie 46.
- Jakobsen, Hans, Postmstr. 111. — Mikkell, Købmandskarl 111.
- James, John, Planter 252, 255 f.
- Jantzen, Ane Cathrine, se Jensen. — Jul. Ferd., Fuldm. 28. — Maren Dagmar Vict. 28.
- Jelstrup, Maren 276.
- Jensdatter, Anna 158. — Cathrine 99. — Margrete 130. — Mette 99.
- Jensen, Anders 124. — Ane Birgitte 39. — Ane Cathr. 28. — Birgitte Marie 284. — Caroline Maria Augusta 275. — Cathrine Dor., se Servais. — Christen, Kbmd. i Viborg 134. — Christen, Skræder (1645) 9. — Gottlieb Andreas, H. R. Assessor 275. — Hans Peter Chr., Gaardejer 29. — Hansine Vilh., se Krag. — Helene Margr. 43. — Hendrich, Landstingshorer, Bgmstr. 146, 148. — J. L., Blomstermaler 93. — Jacob (1653, Viborg) 143. — Jens, Forp. 29. — Jens, Handelsgartner 36. — Jens Franc. Eugen., Kbmd. 37. — Josephine Marie, se Møller. — Julie Marie Christ. 36. — M. 77. — Maren

46. — Margrethe 276. — Marie, se Fahrenheitz. — Marie Louise Emilie 29. — Morten, Brygger 15. — Niels, Gaardejer, Sgfgd. 272. — Niels, Gdmd. 22. — Otto, Tømremstr. 29. — Peder, Gd-ejer 276. — Peder, Gdmd. 22. — Simon, Administrator 79, 284. — Susanna Marie 37. — Thøger, Munk 129. — Wilhelmine Marie, se Dahlerup.
- Jeppesdatter, Gertrud 99.
- Jermain, Henrik Jensen, Sgpr. 157.
- von Jessen, Slægten 272.
- Jessen, Henrik, Byfgd. 110. — Peder Pedersen, Sgpr. 158. — Susanne Katrine 110.
- Johansen, Hans, Ridefgd. 143, 146. — Jørgen 12.
- Johnsen, Carl Gustav, Sgpr. 30. — Chr. Ferd., Distr.læge 30. — Eline Marie, se Ambders. — Julie Theodore, se Krag.
- Johnson, Anthony 252, 256.
- Jonsen, Sigvard, isl. Købmand 12.
- Josefsen, Hans, Herregaardsforp. 107.
- Junge, Catharina Dor., se Møller. Karen Nielsine 23. — Peter Jørgen, Sgpr. 23.
- Juul, Apolone Marie, se Kjærskov. — Axel 156. — Niels Axelsen til Bjørnsholm 155. — Oluf, Rdmd., Overvisitør 111.
- Jylbye, Niels Jensen, Sgpr. 107.
- Jørgensen, Alice Marie Magd. 55. — Anders, Møller 19 f. — Anders, Skrædermstr. 14. — Hendrich, Rdmd. 151—53, 156. — Jens (1645, Viborg) 138. — Jens, Byfgd. 152. — Jens, Skrædermstr. 14.
- Kaarsberg, Christen Jensen, Skrædermstr. 14 f. — Kirsten Jensdt. 15.
- Kaas, Hartvig til Hørup 102 f.
- Kalckar, Nathan Simon, Talmudist 180 f.
- Kall, Hans, Prokurator 144.
- Karmark, Jens, Sgpr. 137.
- Kasbjerg, se Kærbjerg.
- Keller, Cæcilia, se Tøxen. — Johan Peter 77. — Johannes, Sognefgd. 77. — Noline 77.
- Kelp, Christine Lovise 283. — Frederik 283. — Juliane Marie 283. — Zacharias Daniel, Rgmt.kv-mstr. 283.
- Kett, Anna, se Dreyer. — Franz 183. — Johanne Magdalena, se Pætges. — Ludvig Franciscus, Kopist 79, 183.
- Keynall, Frank, Kapt. 227.
- Kiedelsmed, Oluf Christensen, Sgpr. 128, 135, 137 f., 141.
- Kieldorph, Christen Clemensen, Sgpr. 131, 135.
- Kielschow, Maria Abigael 187.
- Kier, Caroline Augustine 184, 186. — Hans Frederich, Handskemager 184. — Marthe 184.
- Kierrumgaard, Anna Benedicte Rebekka, se Riber. — Arenza Birgitta 74 f. — Hans Christen Hansen, Værtshush. 74.
- Kierschou, Christian, Øltapper 114. — Mette, se Hansdt.
- Kiershov, Ingeborg Kristine, se Trane. — Iver Hansen 115.
- Kierskov, Hans Christian, Snedker 115.
- Kierskow, Amborg, se Selstrup. — Frederik Christian 115. — Frederikke Emilie 115. — Helene 115. — Jeppe Rasmussen, Overskærersv. 114 f. — Marie Elisabeth 115.
- Kierup, Peder Olufsen 11.
- Kihlmann, Axel, Baneformand 36. — Emma 36. — Ester Petrea, se Kragh. — Hermann Axel Konst., Adjunkt 36.
- Kisbye, Elise Marie Theod., se Claussen. — Johs. Brandt, Sagf. 35. — Rigmor Dorthea 35.
- Kiær, Slægten 275.
- Kiærskou, jfr. Kjerschow, Kjærskov. — Cathrine Maria 110. — Christian 110. — Frederik Christian, Maler, Prof. 110. — Henrik Peter 110. — Hjalmar Frederik, Botaniker, Docent 110. — Ida, se Gindrups. — Jakob 110. — Marie Louise Jakobine 110. — Marie Sofie 110. — Sofie 110.

- Kjørboe, Familien 272. — Christen, Proviantforv. 284. — Maren 284.
- Kjeldsen, Slægten 272.
- Kjerschow, jfr. Kiærskou, Kjærskov. — Anna, se Aagaard. — — Benedicte Marie, se Hersleb. — Caroline Erasmie 109. — Christian Collett, Stiftamtmd. 108 f. — Christiane 109. — Einar, Læge 109. — Erasmus Theodor, Assessor 109. — Harald, Sagfører 109. — Johanne Benedicte 108. — Kaja Petrea Johanne 109. — Mariane 109. — Massi 109. — Marie Benedicte 109. — Nancy Adelaide, se Esbensen. — Oscar, Byskr. 109. — Peder, Rigsadvokat 109. — Peder Christian Hersleb, Biskop 108. — Petrea 109. — Rasmus Sunds, Sgpr. 108.
- Kjærsgaard, se Kjærskov.
- Kjærskov, jfr. Kiærskou, Kjerschow. — Slægten 106—115. — Anna Samuelsdtr. 107. — Apolone Marie 111. — Apolone Samuelsdtr. 111. — Christen 111. — Christen 112. — Christen, Farver 112. — Christen Heug 112. — Christen Samuelsen, Farver 107 f. — Ellen Christensdtr. 112. — Gert Christensen 106. — Hans 110. — Jacob, Kopist, Bogholder 109. — Jakob Christensen, Farver 111. — Jens Juelby 110. — Johannes 110 f. — Karen Samuelsdtr. 111. — Katrine, se Andreasdtr. — Katrine Christensdtr. 112. — Katrine Christensdtr. 112. — Kirsten 111. — Lyder Thomsen, Sgpr. 106 f. — Maren, se Saxtrup. — Maren 111. — Maren 112. — Maren Christensdtr. 106. — Niels 109. — Niels Christensen 106. — Peder, Farver 111. — Rasmus 111. — (Kjærsgaard), Samuel Christensen, Kbmd., Farver 107. — Samuel Peter Bjering 108. — Susanne Dorthea, se Lind. — Susanne Katrine, se Jessen.
- Kjærulf, Christian Henrik, Sgpr. 107.
- Kjærulff, Anna Cathrine 187.
- Kjølens, Niels, Kbmd. 143, 146.
- Klein, Hans Pedersen, Skrædermst. 12.
- Klantz, Emilie Charlotte 40.
- Klingberg, Henrik Mathias Vilhelm, Prof., Stabskirurg 210.
- Klingenberg, Landsdmm. 265.
- Klog, Jørgen Christian, Sgpr. 193.
- Klæboe, Kbmd. 109.
- Klüwer, Maren (Maja) Johanne Danielle, se Krag. — Wulff Jacob Chr., Ob. 27.
- Knegt, Anders Christensen 124.
- Knox, Andrew 250, 264. — Hugh, Dr., Pr. 253—56, 263—65, 270. — John, Kbmd. 62. — Mary 265.
- Knud VI, Konge 160.
- Knud Eriksen, Konge af Sverige 160—63.
- Knudsen, Dorthea 40. — Hans, Rektor 97. — Johanne, Lærerinde 190.
- Knuff, Christiane Marie 20.
- Koch, Ludvig, Gæstgiver 94.
- Kochen, Albrecht Heinrich Mathias, Sgpr. 209.
- Kock, Peder Nielsen 124.
- Koed, Marius, Direktør 272.
- Koefoed, Caroline Amalie, se Petersen. — Conrad Daniel, Biskop, Dr. theol. 203, 211 f. — Ove Harald Oscar, Just.rd. 46. — Ove Peter Chr. Vald., Konsul 46. — Sophie Christine Elis., se Krag.
- Kold, Jens Christensen 123.
- Koldsgaard, Christen Pedersen 123.
- Kongslew, Noline, se Müller. — Troels, Kfrd. 210.
- Konow, Familien 272.
- Koplin, Hannah 254, 256. — Matthew 254.
- Kornerup, Peder, Kbmd. 272.
- Kortright, Cornelius, Planter 261. — Cornelius Hendrichsen, Planter 262. — Elizabeth, se Hendrichsen. — Elizabeth 262. — Hester 261. — Hylleborg Mar-

garetha Juliana, se Walterstorff. — Sarah Heyliger 262.

Krael, Christopher, Skrædermstr. 9.

Krag, Aage Nicolai Fr. Sev., Klokker 37. — Agnes 42. — Agnes Cathinca Blicher, se Madsen. — Alicia, se Prior. — Anders Christensen, Skrædermstr. 9—11, 13—15. — Andreas, Branddir. 47. — Andreas Esbensen, Forpagter 24, 32. — Andreas Rosenberg, Bankfuldmægtig 46. — Ane Cathr., se Pedersdtr. — Anette 55. — Anita, se Duurloo. — Anna Caroline Amalie, se Volkertzen. — Anna Ditlevine Sophie, se Madsen. — Anna Julie 39. — Anna Kirstine, se v. Holstein. — Anna Lise 52. — Anna Maria 16. — Anna Marie 42. — Anna Sofia, se Nilsson. — Anne Dorthe, se Albinus. — Anne Margrethe 18. — Anne Sophia 22. — Annie, se le Fèvre. — Antoinette Frederikke, se Esbensen. — Antoinette Frederikke 45. — Antoinette Frederikke 46. — Aurelia, se Nani. — Axel, Gartner 38. — Basil William 55. — Benjamin 23. — Birgitte 56. — Bodil 21. — Bodil Marie, se Langkilde. — Bodil Elisab. 54. — Bodil Sidney 55. — Bodild Augusta, se Broberg. — Carl Andreas Rosenberg, Ingeniør 45. — Carl Chr. Hall 36. — Carl Mauritz Gotthold Rosenberg, Kmhr. 45. — Carla Katrine, se Jacobsen. — Caroline Emilie 30. — Caroline Henriette Marie 33. — Caroline Petrine 25. — Catharine Elis. Margr. 23. — Cathrine Elis., se Meyer. — Cathrine Elis. 23. — Cathr. Marie, se Møller. — Cathrine Sophie Vilh. 20. — Christen Andersen 11, 14, 16. — Chr., Gdejer 29. — Chr., Kromand 21. — Christian, Pr. 13, 15 f. — Christian, Sgpr. 26. — Christian, Sgpr. 41. — Chr. Ernst, Grosserer 43. — Chr. Ernst, Sgpr. 23. — Chr. Jens

Johs., Salgsdir. 48. — Chr. Marinus Helmert, LR.Sagfører 51. — Chr. Maurittii, Sgpr. 19, 58. — Chr. Nic. Pingel, Overtelegrafist 36. — Chr. Peter Baagøe 52. — Chr. Peter Seidelin, Sgpr. 30. — Christiane 21. — Christiane 22. — Christiane 22. — Christina Magd. 19. — Dagny Julie, se Risø. — Eline Frederikke Wilh. 27. — Elisabeth 50. — Elisabeth (Lise) Camilla 53. — Elisabeth Cecilie 45. — Ellen 14 f., 17. — Ellen Gudrun, se Nygaard. — Ellinor 56. — Else Anita 49. — Else Marie 56. — Emilie 41. — Erik, stud. jur. 51. — Erik Frederik Martin, Dir. 40. — Erik Per Scot 51. — Erik Mouritz Saurbrey, Tegner 50. — Erik Pingel, Ingeniør 49. — Erik Thorkild Chr. 56. — Ernst 44. — Ester 50. — Ester 51. — Esther Louise 52. — Frederik Carl, Sparekassedir. 24, 32. — Frederik Wilh., Ob. 28. — Frederikke, Malerinde 47. — Fridrich 21. — Georg Sev., Fuldm. 28. — George Francis, Electr.Insp. 49. — Gerda 55. — Gerda Albertina, se Nilsson. — Glury 50. — Hans, Kromand 21. — Hans Lauritzen, Sgpr. 16. — Hans Wilh. 22. — Hans Wilh., Arkitekt 38. — Hans Wilh., Gdejer 23. — Hans Vilh., Sagfører 40. — Hansine Vilh. 29. — Helmertine Johanne, se Clausen. — Henri Kristian Saurbrey, Journ. 50. — Hilda Lilian Frances, se Murray. — Ida Adolf. Vilh. Julia, se Gad. — Ingeborg, se Larsen. — Ingeborg 38. — Ingeborg 46. — Ingeborg Astrid, se Lumholdt. — Inger 21. — Inger 21. — Inger, Massøse 47. — Inger Charlotte, se Baagøe. — Inger Elisabeth 39. — Inger Sophie Julie 43. — Ingrid Anna Berta, se v. Lukowicz. — Ingrid Nicoline Vilh. Elis., se Rosenberg. — Jacob 21. — Jacob Gotfr. 20. — Jacob Gotl. 17. — Jacobine Cathr. 20. — Jen-

ny Margr. 52. — Jenny Sophie, se Petersen. — Jens 21. — Jens Christensen, Skrædermstr. 9—15. — Jens Chr. 41. — Jens Godfred 17. — Jens Gottfried, Møller 18. — Jens Knudsen, Sgpr. 16. — Jessie, se Bain. — Jessie Veronica, se Pettijohn. — Jette 56. — Joh. Marius Dan. 27. — Johanne, se Petersen. — Johanne, se Mikkelsen. — Johanne Petrea, se Schmauch. — Johannes, Sgpr. 16. — Johs. Chr. Georg. Fr. 36. — Johs. Theod., Assistent 37. — Juliane Maren Marie 36. — Juliana Maria, se Bendixen. — Juliane Marie 27. — Juliane Marie 29. — Julie 38. — Julie Dorthea 37. — Julie Dorthea, Lærerinde 41. — Julie Marie Christ., se Jensen. — Julie Theodore 29. — Jutta, se Saurbrey. — Jutta Valborg 50. — Karen Nielsine, se Junge. — Karine Cecilie 31. — Karise Christiane Nic. Marie, Kl.lotterikoll. 37. — Karl Frederik, Manufakturhdl. 39. — Kirsten 51. — Kirsten 53. — Kirsten Ingeborg 55. — Kirsten Jytte, se Christensen. — Kirstine 20. — Kirstine Magd. 19. — Knud 46. — Knud Vald. 46. — Kristian Saurbrey, Maskinmstr. 37. — Lars, Jordbruger 21. — Lilly Andrea Troest, se Haarløv. — Louise Eleonora 43. — Louise Math. 43. — Magdalene, se Boysen. — Magdalene, se Bruun. — Magdalene Sophie, se Witte. — Maren, se Dorph. — Maren Dagmar Vict., se Jantzen. — Maren (Maja) Johanne Daniella 27. — Maren Marie Rasmine, se Poulsen. — Margrethe 26. — Margr. (Grethe), Sygeplejerske 44. — Margr. Elisabeth 22. — Margr. Magd. 53. — Margrete Wilh. 24. — Margrethe Vilh. 43. — Maria Margr. Wilh., se Seidelin. — Maria Wilhelmina 44. — Mariane 46. — Marie, se Balslev. — Marie 37. — Marie Chri-

stine, se Larsdr. — Marie Frederikke Jac. Andrea, se Petersen. — Marie Kirstine, se Eriksen. — Marie Louise Emilie, se Jensen. — Marie Sigr. Bodil, se Nygaard. — Martha Charl. 20. — Mary, se Pless. — Mauritz Gotthold, Overlærer 36. — Mauritz Gotthold, Sgpr. 18, 58. — Mauritz Gotthold, Sgpr. 22, 58. — Mauritz Gotthold, Sparekassedir. 24. — Mauritz Gottholdt Ivar Wilh., Læge 30. — Mauritz Theodor, Læge 41. — Mauritz Theod. Baagø 52. — Mera Katrine Dor. 50. — Mogens 51. — Mogens Nicolai, Manager 49. — Mogens Peter 55. — Mourits Gotfr., Skibsmægler 37. — Myliane Marie Morville 25. — Noline Marie, se Pingel. — Noline Regine, se Suze. — Niels 51. — Niels, Landsdomm. 135. — Niels, Sparekassekasserer 47. — Niels Baagø 52. — Niels Edmund 55. — Nielsigne Nielsen, se Houlberg. — Ole, Stud. 13, 16. — Ole Vind Baagø 52. — Olga 44. — Otto, Sparekasseassist. 55. — Otto Vilh., Grosserer 38. — Paul Chr. Bruun, Translatør 52. — Peder Mauritz, Farmer 44. — Peter 31. — Peter, Apoteker 32. — Peter, Bankassist. 54. — Peter, Møller 20. — Peter, Snedker 23. — Peter Bartholin Bruun 44. — Peter Gotfr. 20. — Peter Gotthold, Afd.forst. 52. — Peter Hartvig, Kromand 19. — Peter Jørgen Junge, Direktør 29. — Petrine Dor. 29. — Petrine Frederikke Hansine, se Paludan. — Rasmus, Viceadmiral 14—17. — Sidney 56. — Sophie 21. — Sophie Agathe 18. — Sophie Christine Elis. 45. — Sophie Elis. Car. 27. — Susanna Maria, se Jensen. — Svend Aabye Georg Saurbrey, Afd.leder 50. — Theodor Chr., Grosserer 39. — Theodor Sophus Elisæus, Stat.insp. 31. — Valdemar 46. — Valdemar, Forv. 38. — Vera 51. —

- Vera Anna Eleon., se Lindberg.
 — Vibeke 51. — Viggo Frederik, Farmer 37. — Viktor 50. — Vilh. 44. — Vilhelmine Margr. 40. — William, Agent 47. — Wilma, Lærerinde 49. — Volrath Mylius 25.
- Krag Copello, Luis Aurelio 56.
- Krag Pettijohn, Carlos Erik, Ingeniør 54. — Ingrid Sofia 54. — Maria Elisa 54. — Mauricio Gotthold, Ingeniør 54.
- Krag Prior, Alicia Jessie 56. — Mauricio Andreas Julio 56.
- Kragh, Aage, Kapt. 33. — Axel Peter, Handelsgartner 34. — Bente 48. — Bodil, se Christensen. — Dagmar Ophelia, se Steinhauer. — Ellen Kathr., se Lange. — Ellen (Eline) Kathrine Agathe 35. — Ellen Katrine, se Becker. — Ellen Margr., se Olivarius. — Elna Kathrine Margr., Malerinde 48. — Erik Theodor 48. — Ernst Topsøe 55. — Ester Petrea, Massøse 36. — Esther, se Rasmussen. — Ingeborg Margr., se Topsøe. — Jens Theodor, Sgpr. 25. — Jens Thorvald Johs., Arkitekt 33. — Johannes, Billedhugger 34. — Juliane Cathrine 25. — Marcelline Edle Ludovica, se Hertel. — Margrethe Marie, Massøse 35. — Maria Emilie 25. — Mogens Ellis, Musiker 47. — Morten, Dyrslæge 35. — Otto Johannes 48. — Rigmor, se Beck. — Rigmor Dorthea, se Kisbye. — Rigmor Elis, Massøse 47. — Svend Dyr Topsoe, Gartner 48. — Thorvald, Overbanemstr. 35. — Yngve Vilh. Topsøe, Forp. 48.
- Krahe, Anna Margrethe 16.
- Krarup, Arnoldine Christine, se Wormslev. — Henr. Emilie Akseline, se Frost. — Inger Sophie Julie, se Krag. — Janus Balthasar, Landmd., Forf. 27. — Janus Balthasar, Pr. 28. — Jens, Stiftsprovst 28. — Niels Bygum Chr., Landmd. 28. — Nikolaj Thure, Sgpr. 43. — Ove Vald., Sgpr. 43. — Sophie Elis. Car., se Krag.
- Krause, Major, Planter 236 f.
- Krogh, Frederik, Degn 58.
- Krüger, Friderich, Raadmd. 158.
- Kærbjerg 98. — Anna Maria, se Groth.
- Køppen, Snedkersv. 172 f.
- Køpping, se Køppen.
- Lahde, Gerhard Ludvig, Hofkobberstikker 206.
- Lambert, Parykmager 10.
- Lancaster, Joseph, Skolemand 204.
- Lang, Anna Margrethe 76.
- Lange, Ellen Cathr. 26. — Jens, Proprietær 26. — Jørgen til Bregninggd. 155. — Margrethe Dor., se Bredsdorff.
- Langebek, Jacob 57. — Marie, se Wulff.
- Langkilde, Bodil Marie 33. — Frederikke 33. — Niels Hellfach, Etrd. 33.
- Larsdatter, Ellen Marie 25. — Giertrud 25. — Kristine 25. — Marie Christine 19.
- Larsen, Anna Julie, se Krag. — Hans Peter, Bestyrer 39. — Hartvig 25. — Ingeborg 38. — Karl, Prof., Forfatter 74. — Krag 25. — Mathilde Minona Marie (Mimi), se Schwartzkopf. — Peder 25.
- Larsson, Ingrid 31.
- Lassen (Roed), Peder 125. — Peder, Licentiat 154. — Søren Peter, Sgpr. 198.
- Lauridsen, Maren, se Madsen. — Mikkell, Gdmd. 36.
- Lauritsen, Knud, Sadelmager 143 f.
- Laursen, Christen, Hrdsgd. 133. — Jens 133.
- Lavien, John (Johan) Michael, Kbmd. 227, 229 f., 232—37, 242 f., 245, 247. — Peter, 230, 236 f., 245, 247. — Rachel, se Faucett.
- Lerche, Cornelius Madsen, Sgpr. 157. — Johanne 79, 167. — Knud, Sgpr. 167.
- Lesly, Margaret 231 f. — Walter, Earl of Ross 232.
- Leth, Sejer Olesen, Sgdegn 274.
- Lethin, Ingeborg Kirstine, se Tøxen. — Joachim Kretschmer,

- Sproglærer 77. — Nicoline Chr. 77.
- Leuchardt, Anne Cathrine, se Groth. — Erik 99.
- Levin, Michel 179.
- Liebenberg, Michael Fr., Hofpræst 173.
- Liebmann, Michael, Kbmd. 67.
- Lisberg, H. C. Bering, Museumsmand 87, 90 f.
- Lilie, Thomas, Kbmd., Planter 250—52.
- Lind, Susanne Dorthea 110.
- Lindberg, Sigfrid Henning, Ingeniør 50. — Tekla Anna Wilh., se Andersson. — Vera Anna Eleon. 50.
- Lindemark, Poul Jensen, Byfgd. 229.
- Lindenov, Hans til Skovsgaard 135.
- Lindhard, Elisabeth Pauline, se Groth. — Johannes, Lærer, Kirkesanger 93, 98. — S. J., Kbmd. 93.
- v. Lohendal, Slægten 271.
- von Lohenschield, Slægten 271.
- Lorentzen, Elisab. Maria 57. — Svend, Billedskærer 9, 57.
- Luja, Karen Christiansdr. 158.
- v. Lukowicz, Britta Julie Henr., se Elmberg. — Ingrid Anna Berta 52. — Robert Anton Edwin, Dir. 52.
- Lumholdt, Alice Marie Magd., se Jørgensen. — Hans Roesvill, Grosserer 55. — Ingeborg Astrid 55.
- Lund, Anne Jørgensdt. 76. — Deliane 18. — Gertrud Margr. 20. — Knud 275.
- Lund & Chapman 67.
- Lundbye, J. Th., Maler 272.
- Lunøe, Maren 276. — Palle Møller 276.
- Lydersen, Thomas, Kbmd. 106.
- Lynson, David Beckman 267.
- Lütken, A. D., Kpl. 200. — Johannes Christian, Lektor 187, 190, 199, 213. — Margrethe, se Suhr. — Marie Margrethe 198, 221. — Marie Christine, se Saxtorph. — Mathæa Elisabeth 195, 198. — Otto Diderik, Klokker 222 f. — Otto Diderik, Sgpr. 187, 195, 199, 204. — Peter Wilhelm, Amtsprovst 187—224. — Thomas Caspar, Amtsforv. 222.
- Lytton, Ann, se Faucett. — Ann 228, 238 f., 243 f., 250—58. — Christiane, se Huggins. — Elisabeth 228, 231. — Elizabeth, se Ewant. — James, Planter 227—29, 231, 238 f., 241, 243—45, 247, 249—57, 266 f., 270. — James jr. 228, 240 f., 250, 270. — Jane, se Williams. — John Faucett 228, 238, 244. — John Williams 240, 252, 256, 268. — Josias 228, 230. — Luch Henry 228. — Margaret 228. — Peter 228, 240—46, 248, 250 f., 270.
- Maarvild 18. — Magdalene Margr. 58.
- Mac Donnell, Ann 245 f.
- Mac Dowel, William, Dr. 239.
- Mac Nobeny, Thomas, Tømrermstr. 248 f.
- Madsen, Agnes Cathinca Blicher 39. — Anna Ditlevine Sophie 29. — Fr. Martin, Godsforv. 29. — Hans Peter, Snedker 39. — Hansine, se Blicher. — Jacob, Biskop 101, 104. — Jacobine Cathr., se Krag. — Maren 36. — Niels, Forp. 20. — Rasmine Kirstine, se Møller.
- Madvig, Johan Nicolai, Prof. 215.
- Magnússon, Finnur, Gh.arkivar 87.
- Majoner, Hans Jørgen, Kbmd. 156.
- von Mandern, Carl, Instrumentmager 13.
- Mariager, Henrich, Prokurator 237. — Niels Olufsen, Sgpr. 134.
- Markoe, Ann 269 f. — Elizabeth 269. — Isaac, Plantageejer 269.
- Markussen, Rasmus, Brygger 14.
- Matthiesen, Jens, kgl. Rideknægt 183. — Johanne Magdalena, se Pætges. — Niels Vilhelm, Slotsforv. 183.
- Matthiessen, Eva Alex. Juliane Emilie 35.
- van Mehren, Christian, Kbmd. 67.
- Merrild, Slægten 272.
- Meulengracht, Carsten, Kbmd. 61.
- Meyer, Cathrine Elis. 18. — John

244. — Martha Charl., se Schi-
bye. — Mathew 244. — Peter
Casparsen, Sgpr. 18.
- Michelsen, C., Guldsmid 91. —
Caroline Erasmie, se Kjer-
schow. — Christian, Skibsreder,
Statsmin. 109. — Ester Petrea,
se Kragh. — Hans, Gmd. 272.
— Jacob Andreas, Kbmd. Kon-
sul 109. — Jens Kjeldsen, Høj-
skoleforst. 36.
- Mikkelsen, Christian, Apoteker 43.
— Johanne 43. — Sylvestra Er-
nest. Joh. Louise, se Helweg.
- Mitchell, Ann, se Lytton. — George
253 f., 255 f., 257. — Robert 253—
55, 257.
- Mogensen, Ole (i Bergen) 9.
- Mohr, Anna Catharina 275. —
Hans Clausen, Humlefører 98 f.
— Mette Marie, se Groth.
- Moir, Alexander 237.
- Moline, Olga, se Krag.
- Moltke, A. G., Greve 73.
- Monserrat, Ingrid Sofia, se Krag
Pettijohn. — Maria, se Bus-
quets Busquets.
- Monserrat Alba, Ricardo 54.
- Monserrat Busquets, Ricardo 54.
- Moore, James Hamilton, Blege-
mester 61, 63.
- Morsing, Christen Nielsen, Sgpr.
78.
- Murray, Hilda Lilian Frances 49.
— John, Major 49.
- Müller, Caspar Peter, Akademi-
Forv. 187. — Dorothea Magda-
lene 98. — Hans, Kasserer 221.
— Maria Margrethe, se Lütken.
— Noline 210. — Sophus, Ar-
kæolog 87.
- Mynster, Jacob Peter, Biskop 188,
212.
- Møhl, Nicolai Chr., Prof. 81.
- Møller, Anna Sørine Sophie, se
Hansen. — Anne Sophia, se
Krag. — Carl Chr., Forp. 29.
— Catharina Dor. 23. — Cathr.
Marie 20. — Eva 180. — Hans
Jørgen, Prokurator 29. — Hans
Rasmus 22. — J. F., Portræt-
maler 181. — Jens, Prof. theol.
201, 215. — Johan Henrik,
Kbmd. 111. — Josephine Marie
29. — Juliane Marie, se Krag.
— Kirsten, se Kjærskov. — Niels
R. 274. — Rasmine Kirstine 29.
— Rasmus Andr., Gdejer 22.
- Mønster, Peter Hans, Biskop 211
215.
- Mørch, Poul, Mag. Pr. 158.
- Mørck, Slægten 272.
- Nagel, Johanne Ant., se Groth. —
Marcus, Skipper 98.
- Nandrup, Karine Heide 24. — Pe-
der Knudsen, Vinhandl. 156.
- Nani, Carolina 54.
- Nepgaardt, Niels Pedersen, Raad-
md. 142 f., 145, 150.
- Newton, Elizabeth, se Hendrich-
sen. — Samuel, Planter 262.
- Nielsdatter, Ane Marie 183. — Anne
20. — Anne 106. — Anne Marie
98. — Dorte 17. — Ida 274. —
Pernille 98.
- Nielsen, Hans Christian, Lærer
190, 204 f. — Iver, Rdmd. 79,
167. — Johanne 33. — Johanne
Marie 39. — Jørgen 194 f. —
Jørgen, Gdmd. 22. — Kield
(1660, Thisted) 155. — Mads
(1645) 78. — Marthe 184. — N.
P., Skuespiller 81. — Rasmus
275. — Thomas i Mosebjerg 118.
- Nilsson, Anna Sofia 31. — Gerda
Albertina 31. — Ingrid, se Lars-
son. — Nicolaus Bernh., Told-
insp. 31.
- Noack, Familien 276.
- Nordberg, Anna Kristina Eugenia
44. — Augusta, se Häggqvist.
— Hans, Stat.insp. 44.
- de Nully, Anna 268 f. — Anna Mar-
grethe, se Brown. — Bertrand
Pieter, Stadshauptmd. 231,
233 f., 268. — Catharina, se Hey-
liger. — Mary 268. — Pieter
Heyliger 268.
- Numsen, C. F., Overhofmarskal
66—68, 70—72.
- Núñez Jorquera, Maria del Rosa-
rio 45.
- Nygaard, Bodil Christine, se Chri-
stensen. — Ellen Gudrun 49. —
Marie Sigrid Bodil 49. — Mor-
ten Peter, Muremestr. 49.
- Nyholm, Slægten 274.

- Nørholm, Peder Jensen, Sgpr. 158.
 Nørregård, Slægten 275. — Jens, Dr. phil., Højskoleforst. 275.
 Olesdatter, Kirsten 98.
 Olivarius, Ellen Margr. 35. — Joh. Henr. Bohn, Hosp.forst. 35. — Martine Jac. Ulr., se Petersen.
 Olrik, Christiane, se Rosenørn. — Clara Marie, se Pætges. — Holger Ludvig Theodor, Birkedommer 185. — Jacob Baden, Etatsraad 185.
 Olsen, Bodil, se Krag. — Cornelius, Gdmd. 21. — Lars, Matros 110.
 Olufsen, Laurids (1666, Viborg) 155.
 Omann, Simon Jacob, Sgpr. 206.
 Orly, Daniel, Degn 246.
 Ostenfeld, Ostenfeldt. — Ane 158. — Christen, Stud. 158. — Christen Pedersen, Gaardejer 159. — Christian Pedersen, H.R.Assessor 134. — Giertrud 158. — Jens, Mag. 127—159. — Jens, Stud. 158. — Margrethe Pedersdtr. 134, 158. — Mette Pedersdtr. 134. — Niels Pedersen, Kbmd., Rdmd. 128, 134, 142 f., 146. — Peder, Stud. 158. — Peder, Stud. 158. — Peder Pedersen, Stud. 134. — Peder Pedersen, Bgmstr. 133—39, 141—46. — Thøger 158.
 Ottesen, Vil, Degn 87.
 Overgaard, Sara Rasmusdtr. 158.
 Oxholm, Valdemar Tully, Overhofmarskal 89.
 Paaske, Christen Pedersen 123.
 Paludan, Anna, 187. — Johanne Petrine, se Bang. — Julius Ferd., Gen.maj. 32. — Petrine Frederikke Hansine 32.
 Paludan-Müller, Anne Julie 199, 220. — Carl, Cand. jur. 202 f., 209 f. — Caspar Peter, Historiker, Prof. 187, 196, 223. — Frederik, Digter 187. — Jens, Biskop 187—224. — Jens, Provst 187, 220. — Marie Benedicte, se Rosenstand-Goiske. — Wilhelm, Sgpr. 212, 220.
 Parsberg, Regitze 155. — Werner til Sodal 138.
 Paslick, Slægten 273.
 Paulsen, Thora Alvide 42.
 Pearce, Francis, Dr. 255.
 Peatie, Charlotte 63. — John, Kbmd. 63.
 Pedersdatter, Ane Cathr. 21. — Anna 129. — Anne Kirstine 99. — Berte, g. m. K. C. Durup 77. — Karen 132, 134, 155. — Kirsten 22. — Margrete 130. — Margrethe 132. — Mette 132 f., 154.
 Pedersen, Insp. (Maribo) 98. — Falle, 284. — Hans, Musketer 14. — Henrik (1645, Viborg) 138. — Jens (1643, Assens) 94. — Jens, Gdmd. 22. — Lars, Farver 107. — Mads, Kapl. 141—43, 145. — Niels, Ladefgd. 20. — Peder, Mag., Sgpr. 128—30, 133, 135—37. — Simon Groth 99.
 Permin, J. H., Prokurist 70 f.
 Petersen, Ane Birgitte, se Jensen. — Anna 51. — Caroline Amalie 46. — Elisabeth 39. — Frederik Vald., Snedker 39. — Jacob (Hustru: Helvig) 10. — Jenny Sophie 30. — Joh. Anton Fr. Vilh., Etrd. 30. — Johanne 39. — Kirstine Magnelle, se Galthen. — Marie Frederikke Jac. Andrea 39. — Martine Jac. Ulr. 35. — N. M., Historiker, Sprogmand 87. — Niels, Tømrermstr. 39.
 Pettijohn, Jessie Veronica 45. — Maria del Rosario, se Nuñez Jorquera. — William Cullen 45.
 Petit, Charles Matthæus Philip, Boghld., Kasserer 283.
 Philip August, Konge af Frankrig 160.
 Phister, J. L., Skuespiller 83.
 Pickering, Oberst 249, 262, 270. — Elizabeth 261.
 Pingel, Ane Kirstine, se Ponsaing. — Chr. Nic., Sgpr. 26. — Nicoline Marie 26.
 Pipper, Anders Johnsen 79. — Andreas 284. — Dorothea Elisabeth 79. — Johan Andreas, Gen.aud., Bgmstr. 79. — Margrethe Marie 79, 284.
 Pless, Overmaskinmester 50. — Mary 50.
 Ployart, Slægten 271.
 Plum, Anne Julie, se Paludan-

- Müller. — Frederik, Biskop 191—94, 196, 200, 205, 207 f., 211, 220. — Søren Munk, Gdr. 220.
- Pogwisch, Dorte 104.
- Pollock, Elisabeth 232. — Robert, Sir 232.
- Ponsaing, Ane Kirstine 26.
- Pontoppidan, Børge Dinesen, Sgpr. 100. — Hans Dinesen, Vice-Rektor 100. — Michael Dinesen, Hører 100.
- Pot, Anders Christensen 124.
- Poulsdatter, Anne 22.
- Poulsen, Dorte, se Knudsen. — Maren Marie Rasmine 40. — Mathias, Landsdomm., Etatsraad 158. — Niels, Gaardejer 40. — Ole, Gdmd. 21.
- Preiss, J., Vinhandler 170, 182.
- Prior, Alicia 54.
- Präger 170, 182.
- v. Prøck, Generalguvernør 241, 244.
- Psilander, C., Sec.lnt. 283.
- Puggaard, Hans 275.
- Pætges, Familien 169—186. — Axel Christian Hessel, Oblt. 185. — Caroline Augustine, se Kier. — Caroline Henriette 171, 174, 183. — Catharine Marie, se Rosenløw. — Christian Heinrich Joseph, Gæstgiver 169—186. — Christiane, se Hvorup. — Clara Marie 185. — Georg Anton Christian 186. — Henriette Johanne Magdalene 185. — Ida Johanne Christiane 186. — Jacob, Vintappersv. 169, 182. — Johan Anthon, Skuespiller 172, 178, 181, 183, 185. — Johan Jacob, Hattemagermstr. 179, 181, 184 f. — Johanne Louise, se Heiberg. — Johanne Magdalena 171, 176, 178, 181, 183. — Joseph Friderich, Skomagermstr. 178, 181, 184, 186. — Juliane Marie, se Rysslænder. — Karen Marie, se Bodholt. — Mads Andreas Eduard 186. — Marie Christine 174 f., 184. — Marthe Henriette Augustine 186. — Nielsine Helene, se Thieme. — Regine Amalie 175 f., 180, 185. — Sophie Amalie, Lærerinde 186.
- Quink, Johanne Magdalene 169, 182.
- Qvistgaard, Slægten 275.
- Rabe, Anne Cathrine 97. — Jacob, Hollænder 97.
- Rainals, John, Kbmd. 62, 69.
- Rantzau, Anders 102, 104. — Margrete, g. m. B. Brockdorff 104.
- Rantzau-Ascheberg, S. C., Greve 73.
- Rask, Jens Christensen 124.
- Rasmusdatter, Cathrine 12. — Karen 14 f. — Kirstine 12. — Maren 107. — Margrethe 276.
- Rasmussen, Anders 12. — Anna 48. — Anne Christine, se Eriksdtr. — Catharine Elis. Margr., se Krag. — Esther 48. — Hans Nielsen, Gdr. 23. — Jacob, Schweitzer 31. — Niels, Rdmd. 135 f., 139. — Peder, Guldsm. 156. — Rasmus, Gdr. 48. — Søren 12. — Thomas 12. — Vilhelm 278.
- Randulph, Ellen 284.
- Ravn, Anders Pedersen 119. — Hans, Ridefgd. 78.
- Reenberg, Anna 157. — Christen 157. — Frantz, Dr. med., Stadsfysikus 157. — Jens, Rektor 157. — Karen 157. — Kirsten 157. — Maren 157. — Margrete 157. — Mette 158. — Morten, Sgpr. 158. — Peder, Sgpr. 157. — Peder Hegelund, Bgmstr. 158. — Thøger, Landsdomm. 158.
- Reedtz, Christian 156.
- Reimers, Margrethe 22.
- Rengger, John, Planter 268 f. — Mary, se de Nully.
- Renior, Claus 133.
- Reventlow, Slægten 273. — C., Statsmin. 73. — Ditlew, Greve, Overkammerhr. 73. — Louise, se Stolberg.
- Reverdil, E. S. F., Kabinetssekr. 73.
- Rhuus, Christen Lauridsen, Bgmstr. 106.
- Riber, Anna Benedicte Bebekka 74. — Anna Arence, se Huulegaard. — Rasmus, Hørkr., Værtshush. 74.
- Riebau, Caroline Henriette Marie,

- se Krag. — Johan Heinr. Martin, Oblt. 33.
- Riis, Slægten 272.
- Risby, Slægten 273.
- Risø, Kaptajn 40. — Dagny Julie 40.
- Roach, Jan 231.
- Robertson, J. F., Blikkenslager 63.
- Rode, Slægten 273.
- Roed, Christen (1525) 120. — Jens (1467) 120. — Jens (1503) 120. — Jens (1578) 120. — Jens (d. ca. 1606) 120. — Niels (1538) 120. — Niels (1587) 120. — Peder (1477) 120. — Peder (ca. 1500) 120. — Peder (1500) 120. — Søren (d. ca. 1631) 120.
- Roede, Herman, Guldtrækkersv. 11.
- Roepstorff, Ulrich Wilhelm, Generalgouvernør 264.
- Roersøn, Niels 138, 142 f.
- Rogers, Ann, se Markoe. — William, Kbm. 270.
- Roman, Elizabeth 69.
- Rosenberg, Anne Nielsdr. 78. — Gottfried, Ob. 32. — Ingrid Nicoline Vilh. Elis. 32. — Sophie Christ. Elis., se Dahlén.
- Rosenkrantz, Børge til Kokkedal 156.
- Rosenløw, Catharine Marie 185. — Johann Christian, Snedkermstr. 185. — Karen Cæcilie Marie, se Fibecker.
- Rosenstand-Goiske, Anna Cathrine, se Kjærulf. — Jens, Mag., Sgpr. 187. — Marie Benedicte 187, 197, 203.
- Rosenørn, Christiane 185.
- Rosenørn-Teilman, Chr. P. Th., Kultusminister 89.
- Rosevelt, Catharina 261.
- Ross, Earl of, se Lesly.
- Roulund, Rasmus, Auditør 223.
- Rubin, Marcus, Nat.bk.dir. 90.
- Ruge, Carl Joh. Fr., Læge 25. — Caroline Petrine, se Krag.
- Rumford, Benjamin Thompson, Statsmd., Fysiker 204 f.
- Rysslænder, Juliane Marie, se Strøm. — Juliane Marie 183, 185. — Niels, Farvermstr. 183.
- Ræv, Jens (1569) 119. — Jep Larsen 119. — Lars (1599) 119. — Lars, Sgpr. 119. — Morten (1579) 119. — Peder (1569) 119. — Per i Bejstrup 119.
- Samuelsen, Samuel 132, 150.
- Sandemand, Christen Christensen 124.
- Sanders, Philemon 239.
- Sass-Nielsen, C. 275.
- Saunders, Richard 250.
- Saubrey, Jutta 28. — Niels Gottfr., Ob. 28. — Valdeline Christ. Elis., se Sebbelov.
- Saxesen, Anne Margrethe, se Krag. — Peter, Amtsf. 18.
- Saxtorp, Hans Christian, Rektor 187. — Maria Abigael, se Kiel-schow. — Marie Christine 187.
- Saxstrup, Christian, Tinstøber 112. — Maren Pedersdr. 112. — Peder Olesen 112.
- Schack, Otto Didrik, Greve, Gen.-maj. 65.
- Schaldemose, Chr., Skibskapt. 20. — Christiane Marie, se Knuff. — Martha Charl., se Krag.
- Schandorff, Tegnælærer 74. — Margrethe, se Suhr.
- Schebye, Martha Charl. 18.
- Schimmelmann, Charlotte, Grevinde 66.
- Schive, Kield Andersen, Sgpr. 143, 145.
- Schiøtt, Ida Marie Rasmusdr. 107. — Kirstine Marie Rasmusdr. 107.
- Schmauch, Johan Peter, Forv. 21. — Johanne Maria, se Hellesen. — Johanne Petrea 21.
- Schmidt, Peder Andreas, Havnekontrollør 276. — Marie 33.
- Schmidth, Jacob Christian, Sgpr. 199, 204, 275.
- Schou, Hans Frederik, Byfgd. 191, 209.
- Schouw, Cathrine Elis., se Krag. — Christine, se Sporman. — Henning Joh. Pedersen, Oblt. 24. — Peder Hansen, Øltapper 24.
- Schrader, Slægten 273.
- Schrøder, Slægten 273. — Anne 284. — Anna Dorothea 79. —

- Barbro Marie 79. — Dorothea Elisabeth 79. — Henrik, Handelsmd. 79. — Johan Ernst 79. — Johanne Margrethe 79.
- Schubart, Charlotte, se Schimmelmann.
- Schult, Andreas, Skomager 138, 143 f.
- Schultz, Henny 53.
- Schur, Morten, Skrædermstr. 12.
- Schutz, Elias, Skrædermstr. 14.
- Schwartzkopf, Arenza Birgitta, se Kierrumgaard. — Carl Peter August, Hof- og Livkirurg 74. — Christian Friedrich, Kontorchef, Etrd. 74. — Mathilde Minona Marie (Mimi) 74. — Minona Blanca Malvina, se Hostrup-Schultz.
- Sebbelov, Jørgen Clausen, Kapl. 95. — Valdeline Christ. Elis. 28.
- Seefeld, Claus til Visborggd. 155.
- Sehested, Jens til Katholm, 156. — Jens til Holmgaard 156.
- Seidelin, Margr. Dorothea, se Jacobsen. — Maria Margr. Wilh. 23. — Valentin Peter, Pr., Kons.rd. 23.
- Seier, Else Christine Friederichsdtr., se Gjødt.
- Selstrup, Amborg Pedersdtr. 115.
- Sempill, John, Kbmd. 254, 269.
- Servais, Antonie Wilh., se Dreyer. — Carl Ludvig, Ingeniør 40. — Cathrine Dor. 29. — Inger Elisabeth, se Krag. — Niels Leonhard, Garvermstr. 40.
- Shuttleworth, John, Kbmd. 62.
- Sidelmann, Pr. 76. — Ane Christine 76. — Cecilie, se Bork. — Hans, Sgpr. 76.
- Sidenborg, Claus 139, 142 f., 145.
- Sivers, Cathrine 133.
- Sigersted, Maren 284. — Niels, Byfgd., Bgmstr. 284.
- Simmons, Peter, Gouvernør 263.
- Simonsen, Lauritz Schebye Vedel, Historiker 216 f.
- Skinkel, Gabriel til Søholm 102.
- Skorup, Jens Christensen 123.
- Skov, Axel Mogensen, Kons.forp. 157.
- Skriver, Gunde, se Grøn.
- Slange, Anna Marie Pedersdtr. 157. — Maren Pedersdtr. 157.
- Smed, Christen Christensen 124.
- Smidth, Jens Hansen, Prof., Sgpr. 211.
- Smith, Anne Marie 9, 11. — Dorothea Marie 9, 11. — Johan, Skrædermstr. 9, 11. — Nicolaj 11.
- Soldtwedel, Barbara 284.
- Sommer, Edel Margrethe, Justitsraadinde 284. — Lauritz, Cand. phil., Fuldmgt. 284. — Magnus, Dr. theol. & phil., Sgpr. 211. — Peder Pedersen, Sgpr. 283. — Peder Urban Martin 284.
- Sporman, Christine Nielsdtr. 24.
- Stage, Joh. Ad. Gottlob, Skuespiller 83.
- Stallard, Cornelius, Læge 246.
- Steenbuch, Slægten 273.
- Steenschwang, P. H. 198.
- Steenstrup, Hans Resen, Provst 211. — Japetus, Naturforsker 89.
- Steinhauer, Carl Ludv., Just.rd. 33, 89—91. — Dagmar Ophelia 33. — Marie, se Schmidt.
- Stennese, Marie Magnesia Fredr. 41.
- Stewart, Annabella 232.
- Stevens, Ann, se Andsley. — Ann 259. — Edvard, Dr. 249, 258—63. — Eleanor 260. — Hester, se Kortright. — Mary 259. — Richard 259. — Thomas 259, 261. — Thomas, Kbmd. 259. — Thomas, Kbmd. 249, 259.
- Stewenson, John, Gæstgiver 63.
- Stolberg, Louise, Grevinde 73.
- Struensee, J. F. 73.
- Strøm, Juliane Marie 183.
- Stumphius, Hendrich, Planter 229, 237.
- Stærmosse, Familien 273.
- Suhr, Margrethe 187.
- Sundt, Rasmus Christensen, Kbmd. 107.
- Sutton, Joseph 250.
- Suze, Garver 21. — Nicoline Regine 21.
- Svane, Sophie, Jfr. 178.
- Sveistrup, Slægten 273.

- Svendsen, Jacobine 109.
 Sverdrup, Maren 108.
 Svitzer, Jens T., Godsejer 18.
 Søbøtke, Major 261, 265.
 Søegaard, Peder Nielsen 124.
 Sørensdatter, Maren 103.
 Sørensen, Bertel, Raadstueskr. 155 f. — Claus, Skrædermstr. 12. — Didrik, Sporemager 12. — Sørensen, J. P. 275. — Jacob, Kgl. Teltmager 9, 11, 15, 57. — Peder, Bgmstr. 135. — Rasmus, Skrædermstr. 12.
 Tegner, Slægten 273.
 Tetens, Stephan, Biskop 200.
 Tetzmo, Otto, Jægernstr. 94.
 Thaning, Slægten 275.
 Thaulow, Gilbert Lawri, Byfgd. 209. — Johanne Dorothea, se Gram.
 Thibou, Daniel, Redaktør 263.
 Thieme, Georg August, Stiftsdyrlæge 184. — Marie Christine, se Thrane. — Nielsine Helene 184, 186.
 Thisted, Jørgen Overgaard, Kapl. 208.
 Thomas, A. P., Madame 258. — Luke, Kbmd. 265 f.
 Thomasdatter, Karen 99.
 Thommesen, Peder, Møller 98.
 Thomsen, C. J., Museumsdirektør 89—91. — Ellen Margrethe 284. — P. M. 275. — Peder, Møller 93.
 Thorsenius, Hører 96.
 Thrane, se Trane.
 Thrap, se Trap.
 Thygesen, Familien 275. — Marie Katrine 37.
 Thøgersen, Peder, Biskop 129 f.
 Tingberg, Peder Kryssing, Sgpr. 203.
 Titley, Peter, Planter 229.
 Topsøe, Caroline Maria Augusta 275. — Fr. Vilh. Wolfgang, Sgpr. 34. — Frederikke Christiane, se Hall. — Ingeborg Margr. 34.
 Torbensen, Bent, Skrædermstr. 14.
 Tornby, Gert Christensen, Forv. 106.
 Tornekrands, Slægten 273.
 Towers, James, Skifteforv. 237, 246, 252 f., 256.
 Trane, Thrane. — Anders, Rdmd. 128, 135. — Anna 128. — Christen, Rdmd. 128. — Ingeborg Kristine 115. — Jens 128. — Kirsten 128. — Kirsten 128. — Kirsten Christensdtr. 134. — Lars, Kapl. 128. — Laurits, Sgpr. 128. — Laurits Andersen, Rdmd. 128. — Laurits Nielsen 128, 141. — Maren 128. — Marie Christine 184. — Niels, Rdmd. 128. — Peder Jensen, Bgmstr. 128.
 Trap, Thrap. — Anne Jensdtr. 78. — Christen Jensen 78. — Christen Mouritsen, Kbmd. 78. — Cort 78. — Daniel Smith, Kirkehistoriker 78. — Dorthe Jensdtr. 78. — I. P., Topograf 78. — Jens Nielsen, Konsumtionsbetjent 167. — Niels, Stud. 167. — Niels Jensen, Sg.degn 78.
 Troensegaard, Ingeborg Cathr. 30.
 Troest, Mathilde 50.
 Trolle, Helle 156.
 Tryde, Slægten 273. — Frederik Christian, Cand. jur. 201.
 Tscherning, Anton Frederik, Ingeniør 53. — Eilert Adam, Overkirurg 53. — Henny, se Schultz. — Kirsten, se Krag.
 Tvermoes, Anna Catharina 275. — Mads Jacobsen, Hørkr. 275.
 Tybo, Jens Christensen 124.
 Tysk, Christen Christensen 124. — Christen Christensen 124.
 Tønnesen, Carsten, Bgmstr. 148.
 Tøxen, Slægten 76 f. — Anna Kristine 76. — Anne, se Lund. — Ane Christine, se Sidelman. — Birgitte 77. — Cæcilia 76 f. — Hans, Landmd. 77. — Ingeborg Kirstine 77. — Jørgen Karsten Block, Litterat 76 f. — Manasse, Landmd. 77. — Niels 76. — Niels, Sgpr. 76.
 Urne, Birgitte 155.
 Uttrup, Jens Andersen 106. — Niels Andersen 106.
 Wade, Thomas 236.
 Wahlmann, Elis. Philippa Aug. Maria 54.

- Valdemar I, den Store, Konge 160—63.
- de Walesko, Don Alvarez 248, 255 f.
- Walkendorff, Henning 94.
- Walker, John 69 f.
- v. Walterstorff, Ernst Frederik, Generalgouvernør 262, 270. — Hylleborg Margaretha Juliana 262. — Sarah, se Kortright.
- Vansittart, Nicolas 68.
- Washington, George 225 f., 270.
- Webster, Frederik William, Sgpr. 63. — William, Skræder 63, 69.
- Wedel, Peter August, Amtsprovst 193 f.
- Wegscheider, Julius August Ludwig, Prof. theol. 208.
- Venton, Ann, se Lytton. — Ann Lytton 239, 243, 250—52, 255, 257, 259. — Eleonora 258 f. — John Kirwan, Kbmd. 239 f., 250 f.
- Werlauff, Erich Christian, Historiker 217.
- Verkplank, Effe, se Beckman. — Philip 267.
- Westberg, Jens Peter Thorvald, Pr.lnt. 283 f. — Johan Peter 282 f. — Jonas Peter Thorvald, Sek.lt. 283.
- Vestergaard, Niels Christensen 124.
- Wexchall 180.
- Vhezy, Gideon 47. — Martha, se Fleischer. — Peter Georg, Lektor 47. — Rigmor Elisabeth, se Kragh.
- White, John, Kbmd. 69.
- Wiberg, Andreas Frederik, Sgpr. 204.
- Wiborg, Maren 122.
- Widberg, Ann, se Venton. — Nicolay Peter, Guldsmed 257.
- Wiff, Jacob Hansen, Kbmd. 153.
- Wilcox, John, Kbmd. 250.
- Vilhelm, Ærkebiskop af Reims, 160.
- Vilhelm af Æbeltoft, Abbed 160.
- Vilhemsdatter, Ane Marie 183.
- Villadsen, Jens, Fæster 78.
- Wille, Hans Jørgen, Lærer 214.
- Willemoes-Suhm, Slægten 271.
- Williams, Jane 240. — John, Planter 240. — Lea 240 f.
- Wiltmann, Johan Frederiksen, Sagfører 107. — Katrine Marie Johansdr. 107.
- Winding, Hans, Byfgd. 260.
- de Windt, Jan, Generalgouvernør 263.
- Vinkel, Christen 144.
- Vinter, Anders Sørensen, Sg.degn 78.
- Wissing, Johanne Jensdr. 184.
- Witte, Magdalene Sophie 18.
- Wittorp, Slægten 273.
- Witworth, Joseph, Sir 66.
- Wolf, Cathrine Elisabeth, se Groth. — Hans Eiler, Sgpr. 98, 100.
- Volkertzen, Anna Car. Amalie 47. — Cathr. Margr., se Haar. — Laur. Chr., Frøagent 47.
- Wormslev, Arnoldine Christ. 28.
- Worsaae, J. J. A., Museumsdirektør, 87—92, 280.
- Wright, Henry, Kbmd. 61, 67, 69.
- Wulff, Slægten 273. — Elisab. Maria, se Lorentzen. — F. A., Kbmd. 67. — Hans, Skrive- og Regnemstr. 57. — Hertz Moses, Kbmd., Gæstgiver 170, 183. — Marie 57. — Rebekka, se Amsterdam. — W. Moses, Kbmd. 170 f.
- Væver, Peder Nielsen 124.
- Yard, Benjamin, Kbmd. 262. — Elizabeth, se Kortright. — James, Kbmd. 258, 262, 270.
- Zink, Joh. W. Ludv., Syngemstr. 93.
- Øllgaard, Nicolai Esmarch, Amtsprovst 211.
- Ørsted, Aage, Grosserer 38. — Albert Nikolaj, Inspektør 38. — Emma Pauline, se Brøndum. — Ingeborg, se Krag.

